

INLEIDING

De wereld is niet allen maar een bol materie. Het is een bezielde kracht. Hoe is deze bezielde kracht in deze gedaante terecht gekomen?

Op de wereld zijn er allerlei gebeurtenissen. Er zijn een groot aantal verschillende fasen. In elk van die fasen zien we bepaalde levende wezens ontstaan tot een top komen en tenslotte ofwel verdwijnen danwel in meer subtiële vormen verder gaans terwijl er weer nieuwe figuren verschijnen die dan weer een evolutie doormaken. Het is een geschiedenis die honderden miljoenen jaren omvat.

Wat wij in deze cursus nu willen doen is eigenlijk de samenhangen laten zien. Niet alleen zeggen hoe de aarde tot stand is gekomen, maar proberen duidelijk te maken wat dat voor invloed heeft gehad op het gebeuren. Niet alleen kijken naar de landen en rassen van het verleden of naar de moderne tijd en de toekomst, maar ook duidelijk maken welke samenhangen er zijn, wat de onvermijdelijk wetten zijn die het geheel van de ontwikkeling op een planeet beheersen. Aan de andere kant natuurlijk ook wat op die wereld alles bij elkaar interessant en belangrijk is voor degenen die er nu leven.

Het zal duidelijk zijn dat ik moet beginnen bij het begin. Daarvoor heb ik een citaat gekozen uit de bijbel. Ons eerste hoofdstuk heet;

LES 1 - HET WORDE LICHT EN HET WERD LICHT

Het is natuurlijk al heel lang geleden. Er is een wezen waarvan we de oorsprong niet kunnen nagaan waarvan we de karakteristieken, de wensen, de eigenschappen als mens en geest niet kunnen aflezen. Het was er.

Er zijn stellingen die vertellen dat het wezen begon te dromen. Als u zelf droomt, dan komt u in beweging. Als een wezen dat uit kracht bestaat in beweging komt dan ontstaat er een verschuiving van krachtsevenwichten. Er ontstond een eerste vorming van materie. Toen dat eenmaal aan de gang was ontstond er uit de aard der zaak massa.

Massa kan een kritieke massa bereiken een punt waarop de zaal, explodeert. Dat is gebeurt. Daardoor ontstonden er overal wervelingen. Er ontstond straling van allerlei soorten. Daaruit werden dan lichtende materieniveaus geboren die verder wervelden en zich uitspreidden. Daardoor ontstond vooral aan de buitenkant afkoeling. De eerste sterren ontstaan dus altijd aan de buitenkant van een melkwegstelsel. Die persoonlijkheid splitst zich dan in een groot aantal afzonderlijke factoren. U heeft allen wel eens het romannetje gelezen over iemand die vier of vijf personen tegelijk was Jekyll en Hyde maar dan met vervolg.

Stel u voor dat een bewustzijn ontstaat in een werveling. Dat dat bewustzijn aanwezig blijft een soort genetische factor ook in elke kleine werveling. Een zon heeft dus een soort bewustzijn en leert terwijl zij bestaat steeds meer omtrent zichzelf en omtrent de wereld welke buiten die zon bestaat.

Die zon is in het begin alleen maar een kolkende gasmassa zonder meer. Daarin ontstaat erg langzaam maar zeker een verdichting. De kern wordt steeds dichter, steeds vaster en steeds zwaarder. Wat er omheen blijft is een soort atmosfeer. Toevallig komt er ook nog een andere ster in de buurt. Waar die twee elkaar ontmoeten, trekken ze elkaar aan. Enorme vlammen schieten uit de atmosferen op die nog veel gloeiender zijn en qua materie en inhoud zelfs nog zwaarder dan tegenwoordig. Wat ontstaat er?

Een aantal brokstukken, die in de ruimte blijven, zijn daar aan het afkoelen. Tijdens die afkoeling zullen de betrekkelijk eenvoudige atomen zich gaan samenvoegen tot meer complexe moleculen. Er ontstaat een groot aantal verschillende elementen. Uit deze elementen ontstaan weer vele verschillende stoffen. En dan hebben we te maken met een wereld die nog

wel gloeiend is, maar die langzamerhand zich in verschillende strata is gaan aftekenen. Alleen het bewustzijn van de beide zonnen die voor haar ontstaan oorzaak zijn geweest is ten dele ook in die massa blijven steken, want het is een kwestie van energie. Het is kracht die het eerste bewustzijn draagt.

Elk brokstuk kracht neemt iets van dat bewustzijn over. Zo ontstaat er een planeet. Een van die planeten heette de aarde, althans zo is ze later genoemd. Een kolkende massa die langzaam maar zeker afkoelt.

Op een gegeven ogenblik is er dus sprake van een heel dichte atmosfeer en daaronder iets wat je het best als een bijna complete vulkaan kunt afschilderen. Maar buiten is het koud. De bovenlagen van de atmosfeer beginnen af te koelen. Er ontstaan allerlei stralings gordels, nog niet te vergelijken met wat er nu is, maar ze zijn er dan toch. Die planeet zegt tot zichzelf: He, ik voel mij afgesneden van de buitenwereld. Ze probeert de zaak te doorbreken.

Dan ontstaat het water de zee. Want een groot gedeelte van de atmosfeer komt tot eenvoudige verbindingen en zo ontstaat er een soort brij, die praktisch de hele aarde om poolt. Die brij is dan de eerste wereldzee. Vulkanen breken er doorheen, askegels stuwen omhoog, basaltlagen komen omhoog. Voor je het weet is er eigenlijk een berggebied, een aantal tafellanden en die worden nog steeds omgeven door dezelfde niet zo diepe zee. Op dat ogenblik begint de aarde zich af te vragen Zon, wat moeten we eigenlijk doen? Want de zon is de meester, het grote bewustzijn.

Dan komt als antwoord een enorme stralingsgolf. Die stralingsgolf doorboort de atmosfeer, beroert het water en er ontstaan halfeiwitten. Halfeiwitten die zich langzaam ontwikkelen tot de eerste eencellige levende wezens een soort amoebe e.d. Vanaf dat ogenblik is er iets nieuws geboren op aarde. Ze heeft nu niet meer een ervaren dat van buitenaf tot haar komt, ze heeft ook een persoonlijke reactie gekregen. Zelfs als dat heel kleine wezens zijn die hoofdzakelijk nog uit chemicaliën hun voedsel halen, toch is het bewustzijn. De aarde vraagt zich af: Wat moet ik ermee doen?

Nu zijn er in de ruimte nog heel wat meer planeten geweest. Sommige wat ouder, sommige wat jonger dan de aarde. Op enkele daarvan is leven geweest. Dat leven is teniet gegaan. Er waren persoonlijkheden op die ook een behoorlijk bewustzijn hadden zij het materie gebonden. Zij dachten wij willen ons verder met de materie bezighouden. Het was alsof de aarde adverteerde. Ze zei: Hier is een ontwikkeling gaande. Hoe moet die ontwikkeling verlopen?

Die vraag werd beantwoord doordat er figuren kwamen die zeiden: Ja, dan moeten wij dat gaan stimuleren. Daarop ontstonden twee soorten kleinste wezens. Noem ze de grazers en de jagers. In die strijd ontstaan er steeds meer vormen. Steeds meer wordt ook grootte belangrijker. Hoe meercellig een complex is, hoe groter zijn kans tot overleven. Een van de wetten van de kosmos is dat al wat bestaat, probeert zichzelf in stand te houden. Daardoor worden we dan geconfronteerd met levensvormen die toch een hoger reactie en bewustzijnsvermogen hebben.

De eerste ontwikkelingen vinden plaats in de zeeën. Maar de vulkanen gaan verder, ze braken as uit. Stukken land verrijzen, andere verzinken. Langzaam maar zeker vormen zich aardschotsen, maar ze kunnen nooit helemaal een geheel worden, want elke zwakke plek wordt steeds weer opnieuw gebroken door de stuwning in de kern van de aarde.

De kern is een betrekkelijk eenvoudige. Ze bestaat hoofdzakelijk uit elementen die we zouden kunnen omschrijven als nikkel en ijzer, zij het dat er enige afwijking is in de functie van de atomen en daardoor ook van de moleculair structuren. Het resultaat van alles is dat er een splitsing komt tussen vasteland en zee.

Een vasteland dat u zich niet moet voorstellen als iets wat u nu heeft. Denk eerder aan het strand dat regelmatig nog wordt overspoeld en dat wordt beïnvloed door de zee. Denk ook aan de levende wezens niet als wezens die het land opkrabbelen. Oorspronkelijk zijn het gewoon wezens die op de slikoever, want iets anders is het nog niets worden gedeponneerd en leren daar een tijdlang te overleven. De samenstelling van de atmosfeer is ook nog anders dan

tegenwoordig. De aarde heeft in die tijd een betrekkelijk kleine scherpste van stand. Later zal dat meermalen veranderen.

De geest die leeft in deze wereld wordt meer en meer geboeid. Want al die variëteiten van leven die er zijn, betekenen een omschrijving van het eigen wezen. Je zoudt kunnen zeggen: In het leven denkt de ziel van de aarde na over zichzelf. Entiteiten voor een deel van buitenaf gekomen, voor een deel later ontstaan uit het leven op aarde, beginnen de soorten te vormen.

De eerste belangrijke vormen zijn plantaardig. Het zijn de planten die voor het eerst het vasteland veroveren. Vanuit de moerassen proberen ze zich steeds verder uit te breiden. Wat kan overleven op wat drogere grond komt daar weer tot bloei en brengt aangepast weer soorten voort die op nog drogere grond kunnen leven.

Er ontstaan enorme wouden die men voor een deel kan vergelijken met het enorme sterrenbos voor een deel misschien met beginnende varenplanten. Zo groeien er wouden, maar gelijktijdig komen er steeds meer levensvormen die daar en nog voornamelijk in de moerassen hun eigen leven van jagen en grazen. De soorten vereenvoudigen zich.

Op een gegeven ogenblik ontstaat er een soort die je met enige goede wil (het is maar een onbeholpen vergelijking), zoudt kunnen zien als een koudbloedige rob. Deze robben wonen in kolonies aan de kust. Zij voeden zich nog steeds uit de zee. Maar ze ontwikkelen een soort gemeenschappelijk bewustzijn. Want een dergelijke kudde moet om goed te functioneren in de tijd dat de gevaren geweldig zijn a.h.w. een gezamenlijk bewustzijn bezitten, zodat de waarneming van elk deel onmiddellijk wordt overgenomen door alle delen.

Er gaan heel wat van die kolonies te gronde. Ergens anders rond de Goudkust in Afrika (waar de situatie iets anders was) vinden we dan een kolonie die zo ver is gekomen dat in het gemeenschappelijke denken zelfs een begrip van hogere waarden is gevormd. Hier hebben wij voor het eerst te maken met iets wat je goden zoudt kunnen noemen. Wezens, die als een soort straling worden ervaren, misschien worden vertaald als licht en die beleefd worden door de groep de kudde op hun beurt proberen aan de kudde leiding te geven. Die raad is in het begin eerder het sturen van instincten. Maar aangezien dat bijna honderdduizend jaren duurt dat die kudden blijven bestaan wordt het op den duur een wisselwerking.

Er is nog geen sprake van taal, maar onderling heeft men natuurlijk wel wat waarschuwingsgeluiden, een aantal lichaamshoudingen gevonden die als mededeling kunnen dienen. Daarnaast heeft men de telepathische impulsen die voornamelijk worden uitgedrukt in een behoefte tot actie of een behoefte tot heel rustig zijn.

Van daaruit begint eigenlijk een ontwikkeling van gewervelde dieren. Na ongeveer 120 tot 150 jaren blijkt dat die kolonies een aantal wezens doen veranderen. Ze worden eerst warmbloedige dieren. Oorspronkelijk kruiers zijnde ontwikkelen ze poten. U moet goed begrijpen, dat de oervorm zelfs geen vinnen hadden of een staart zoals bij vissen te zien zijn, maar alleen een staartvormig iets met een verlenging aan het smalle einde.

Er ontstaan zintuigen die ook de omgeving kunnen registreren en niet alleen paar bepaalde bewegingen. Er komen ogen, er komen oren. De oren horen nog niet zo goed, want er is teveel geluid op aarde. Nog steeds barsten overal vulkanen uit. Nog steeds is alles nog zeer luidruchtig tot de donder toe. En geloof mij, voor die eerste levensvormen is het leven driekwart van de tijd donderen.

Als je zover bent gekomen, dan na je zien dat er verschillende ontwikkelingen zijn. Alles uit de amfibieën voortgekomen wordt min of meer warmbloedig. Er ontwikkelen zich overal warmbloedige soorten. Deze warmbloedigen zijn sterk in de minderheid. De reptielen en wat je primitieve slakken en insecten zoudt kunnen noemen, hebben de overhand. Alleen de warmbloedigen hebben een groot voordeel ze worden niet door de omgevingstemperatuur bepaald. Wanneer het koud is of donker, dan is de bewegingsmogelijkheid even groot als wanneer het licht is. Daardoor kunnen zij langer blijven bestaan.

De reptielsoorten ontwikkelen zich door gunstige omstandigheden ongetwijfeld steeds meer tot grote wezens. En om een heel groot gedeelte van de ontwikkeling maar over te slaan komen we terecht bij de sauriërs, die nog steeds in wouden wonen die afgeleid schijnen te zijn van

varens, van bomen die lijken op kattenstaarten - de plant dan - zodat u niet denkt dat daar kwispelende bomen staan.

Deze sauriërs worden groter en groter. Hun massa vergt echter meer voeding. Dat wil zeggen, dat er gebieden, zijn waarin het steeds moeilijker wordt te leven. Zo trekken zij eigenlijk door de hele wereld heen, omdat er op dat ogenblik een zeer mild klimaat tot aan de polen toe bestaat. De zeeën zijn nog behoorlijk hoog. Er is nog steeds meer water dan vasteland. Maar ze leven en ze passen zich aan.

In die tijd zien wij de eerste vleermuisachtigen ontstaan. Het eindresultaat daarvan wordt, in zijn meest gevaarlijke vorm de pterodactyl. We zien dat de grazers zich eveneens massaal ontwikkelen en daarbij zich vooral vormen aanmeten waardoor ze b.v. zeer hoog bij hun voedsel kunnen komen ook uit de toppen van de bomen als het nodig is. Een voorbeeld daarvan is de brontosaurus.

Andere dieren leven voornamelijk in de kustgebieden en zien er eerder uit als de voorlopers van enorme schildpadden. De jagers ontwikkelen zich ook verder. Ten slotte krijgen wij een bijna kaaimanachtig uitziend geheel dat zich weer verder ontwikkelt en de tyrannosaurus wordt die in zijn grootste vorm tyrannosaurus Rex heet.

Je zoudt zeggen: In die tijd zijn er dus geen mensen. Dat is waar, indien je de moderne definitie van mens aanhoudt. Maar er zijn wezens, die een groepsbewustzijn hebben, die in meer of mindere mate ook een persoonlijk bewustzijn ontwikkelen. Het vreemde is, dat het vooral bij de warmbloedigen gebeurt. Daarnaast zien we insectachtige wezens, veel kleiner van omvang en daardoor veel minder kwetsbaar voor de grote overheersers van de natuur. Ook deze bouwen een soort beschaving op. Het zijn geen beschavingen met grote steden en industrie, maar het is wel degelijk een samenwerking waardoor een beheersing van hun omgeving ten dele mogelijk wordt. Overblijfselen daarvan zouden we misschien nog kunnen vinden als we in een termietenheuvel graven.

Wij zien dat daarin verschillende vertrekken zijn die voor een speciaal doel bestemd en geschikt zijn. Sommige ruimten zijn gewoon kelders waarin ze een vorm van champignons kweken, bepaalde schimmels. Andere zijn weer van een soort verluchting voorzien en dienen voor de opslag van eieren. Weer andere zalen met een iets sterke verluchting, meestal door moeilijk te overschrijden drempels van de rest van het gangenstelsel gescheiden, bevatten weer ruimten voor de broed, dus voor de uitkomende eieren. Als je dat allemaal zo bekijkt, dan zeg je: Het is eigenlijk een soort cultuur. Het is een samenleving die de mens misschien niet ervaart als een verstandelijke gemeenschap, maar er zijn regels. Zo waren die er in het verleden ook.

Er zijn tijden geweest dat wezens, die het dichtst komen bij de huidige vorm van de wesp en ook niet veel groter waren, werkelijk kleine steden bouwden. In die steden leefden ze. Ze hadden behoorlijke verdedigingsmiddelen tegen de omgeving. De eerste vorm van zuurgebruik als verdedigingsmiddel door insecten stamt uit die tijd. Ze waren met zeer vele, moeilijk te pakken en dus konden ze alleen door hun aanwezigheid een ander wezen al bijna gek maken van ellende. Zo konden ze een hele tijd ongestoord door leven.

In deze groepen ontstaat nu een gemeenschapsbewustzijn dat weer verder gaat dan de wezens die op robben leken. Maar er is een onderbegrip van God, zeg maar. Voor deze soorten is voortleven het belangrijkste. Er ontwikkelt zich een ritus waardoor het voortleven steeds meer aan bepaalde figuren wordt overgedragen. Dat resulteert tenslotte in een koninginencultuur waardoor de koningin eigenlijk voor het hele nageslacht moet zorgen.

Er zijn in dergelijke gemeenschappen ook wel wezens die je als priesters kunt beschouwen. Ze hebben namelijk tot taak te zorgen dat er een aantal voortbrengers van leven wordt gevoed op z'n tijd, dat hun producten op de juiste manier worden weggeborgen en wat dies meer zij. Zelfs bescherming is er bij. De eerste ontwikkeling van speciale strijdbare soorten zien wij ook in deze periode.

Bij de visachtigen hebben we dat al eerder gezien. Er is al een aantal vissen ontstaan met aanvals- en verdedigingsmiddelen. Maar primitieve vormen als b.v. de krabben en

krabachtigen of kreeftachtigen zijn in die tijd nog niet voorzien van enorme scharen, die krijgen ze pas later. Het is nodig voor het zijn behoud. Een van de oudste kreeftsoorten die bestaat doet denken aan de heremietkreeft omdat hij zich namelijk placht te voorzien van een huis dat met eigen afscheidingen wordt gevormd uit kleine stukjes materiaal die werden gevonden. Geen schelpen weliswaar, maar dan toch een bescherming.

Weekdieren beginnen eveneens door kalkafscheidingen beschermende lagen rond zich te vormen. Er ontstaan schelpdieren. Maar goed, dat heeft met de ontwikkeling op het land weinig te doen.

Wij maken maar weer een sprong en we komen nu in de tijd dat de sauriërs de aarde domineren en de warmbloedigen over het algemeen klein van gestalte zijn maar wel zeer vlug in hun bewegingen. Hier vinden we de voorvaderen van honden, van paarden, van reeën. We vinden daarnaast enkele, maar nog niet zoveel roofdierachtige ontwikkelingen, want ook de warmbloedigen ontwikkelen jagers. Dit zijn deze soorten nu beweegt zich een wezen dat ten dele scimiaans (aapachtig) aandoet, dat op vier poten gaat, bij voorkeur zijn veiligheid zoekt in bomen of boven op bergtoppen. Het kuddegedrag doet een beetje denken aan dat van de huidige bavianen. Al deze soorten samen (want ze leven op verschillende plaatsen en ontwikkelen verschillende eigenschappen) zou je de voorvaderen van de mens kunnen noemen. Niet dat de mens uit de aap is ontstaan, maar de apen hebben wel een gelijke voorvader als het menselijke geslacht. Trouwens, als je sommige mensen aankijkt, dan kun je de erfelijke kwaliteiten nog terugvinden.

Dan vraag je je af: Wanneer ontstond een mens? Ik geloof, dat je over een begin van menselijke ontwikkeling moet spreken op het ogenblik, dat werktuiggebruik optreedt. Ook als het eerste werktuig alleen maar een steen is die wordt gegooid of een tak die als verlengstuk van de eigen arm wordt gebruikt. Wanneer deze wezens in kleine families en kudden samenleven, ontstaat er vanzelf ook een rangorde.

Rangorde maakt ook uit dat er bevelen moeten zijn. Bevelen moeten kunnen worden overgedragen. Er ontstaat een combinatie van klank en gebaar. Om zichzelf te kunnen handhaven kunnen die wezens voorlopig voornamelijk aan de randen van de wouden leven. Ze komen maar zelden in de langzaam ontstaande grasvlakte. Er zijn nog geen echte steppen of savannen het is er een begin van.

Ondertussen begint ook in de wouden een evolutie. Er ontstaat mede door het doorbreken van de wolkenlaag door de zon een steeds grotere mate chlorofyl. Het uitwisselingsproces van de planten is begonnen. De hele atmosfeer wordt zuurstof rijker. Het is duidelijk dat de warmbloedigen daarvan voordeel hebben. Zij kunnen gemakkelijker de energie opnemen die ze nodig hebben. Zuurstof is voor alle omzettingsprocessen inclusief het ontstaan van energie erg belangrijk.

Misschien dat ze nooit verder zouden zijn gekomen, maar wat gebeurt er? Er komt weer een zon in de buurt. Er is een uitbarsting van de zon. Er is een verstoring van de magnetische velden. De aardas ontwikkelt een sterke afwijkende stand. En wat krijgen we nu? Er ontstaan klimaatzones. Nog niet zo sterk dat je zegt: Nu is er werkelijk een poolklimaat, een gematigd of een subtropisch klimaat enz. Maar punt 1; er is een warmere streek ontstaan en een koelere. Punt 2; er is een soort zomer-winter situatie ontstaan, de warming van de zon is niet meer altijd en overal gelijkmatig of bijna gelijkmatig. Dat werkt in het voordeel van de warmbloedige soort.

De koudbloedige soorten hebben daardoor in bepaalde perioden veel minder energie. Ze worden gemakkelijker aangevallen. Gelijktijdig heeft het gebrek aan energie ook weer tot resultaat dat de voortplantingsdrang in bepaalde perioden aanmerkelijk minder wordt. En dat houdt weer in dat het aantal grote koudbloedige dieren afneemt. Ze weten het dan toch nog wel een paar miljoen jaren vol te houden.

De warmbloedigen kunnen ook in de gematigde klimaten wonen. Zo kunnen ze een tweede verstoring, die nu een wat grotere poolverschuiving ten gevolge heeft en een grotere afwijking van de afstand, gemakkelijk verwerken. We zien dat er een aanpassing is aan de verschillende klimaten. In die tijd hebben we te maken met de zeer grote soorten warmbloedigen. Denkt u

maar aan de mammoet, de neushoorn en dergelijke dieren die ook nu nog wel bestaan, maar kleiner en over het algemeen in licht gewijzigde vorm.

Er waren een groot aantal van die dieren die een zware pels ontwikkelden. Er zijn zeer langharige mammoets. Je zou haast zeggen; De hippies van de prehistorie. Er waren wolhuidrhinocerosen die meer wel hebben dan een merinoschaap. Deze dieren leven nog steeds heel gezellig. Dat zou wel zo gebleven zijn en misschien ook met de mensen, ofschoon die zich gaan verspreiden en een betere jachtomgeving gaan opzoeken. Ze zijn omnivoren geworden en jagen wordt voor hen steeds belangrijker, als niet op een gegeven ogenblik de zon tijdelijk haar activiteit een beetje beperkte. Een beperking van zonneactiviteit betekent een vermindering van warmte en dat houdt voor de aarde een ijstijd in.

Die ijstijd treedt betrekkelijk plotseling in. Ze voltrekt zich in de vorming van grote ijskappen binnen ongeveer 72 uur. De meest noordelijke kudden worden dan ook eenvoudig bevroren. De mensen, zoals de jagers, bevinden zich over het algemeen in meer bij de evenaar gelegen streken dus zij overleven. Maar ze zijn nu niet meer in staat om zich zonder meer in de wouden te verschuilen.

Een soort savannegebied wordt steeds groter. Datgene wat ze jagen kun je juist hoofdzakelijk daar vinden. Er ontstaat een tussenvorm van een bijna rechtop gaand wezen. Denkt u aan een aap die op zijn achterpoten loopt, maar die altijd nog in staat is om onmiddellijk op vier terug te vallen.

De schedelvorm wijkt sterk af van zelfs de eerste mensvormen die werden gevonden. Ze is veel platter. De aangezichtshoek is aanmerkelijk groter zodat er sprake is van een sterk vooruitspringende onderkaak. Dat is ook weer begrijpelijk, als u denkt dat het doden van de prooi e.d. hoofdzakelijk met de kaak gebeurde en dat door het kleiner zijn dan de meeste prooien van de mens het vaak noodzakelijk was om naar boven toe te happen. Dat was nog geen koek happen, maar er was wel een soort herten die behoorlijk groot waren. Als je die te pakken had gekregen met je knobbels in de stenen, dan moest je - terwijl ze verwaasd stonden te kijken - ze naar de keel springen om de keelader door te bijten. Daarvoor bleek dat kaaksysteem dus heel goed te zijn,

Ook hier blijft het kudde instinct gehandhaafd en ook hier is er een soort telepathisch contact.

De mens gaat steeds verder denken. En het is deze halfvorm. Volgens de huidige definitie nog niet de echte mens die komt tot het eerste werktuig gebruik dus het werpen van stenen, het gebruiken van stokken zowel om iets te krijgen, want ze eten alles wat ze kunnen krijgen, als ook om zich te verdedigen.

Van hieruit ontwikkelt zich een soort die steeds verdere jachttochten maakt in gebieden waar weinig of geen bomen zijn. Het op de achterpoten staan is ook voor de veiligheid belangrijks want u moet niet denken aan platte grasvormen als een enorm gazon maar eerder aan hoog opspringende gewassen. Wat doet denken aan alang alang. De alang alangvelden zoals je die in Indonesië kunt vinden. Dus staan betekent kunnen uitkijken, tekens zien. Zo ontstaat er een mensvorm die bijna rechtop gaat. Dat houdt ook in dat het gehele zelfbehoud meer berust op een beter manipuleren met de voorpoten.

Het betekent ook dat de kaakvorm iets verandert. De kaak slinkt langzaam wat. De gezichtshoek blijft nog wel, maar door de vele dan verwerkte signalen is er meer behoefte aan meer hersenmassa, en die ontstaat dan ook.

Nu iets vreemds; er worden vormen geboren die veel meer hersenen hebben dan ze nodig hebben. Ze proberen ook niet om ze te gebruiken wat dat betreft is er nog niet veel veranderd. Maar wat ze wel proberen is om tekens uit te vinden. Maar in zo'n grasvlakte waar je elkaar alleen van hoofd tot hoofd kunt zien, zien ze elkaar vaak over het hoofd. Geluiden worden steeds belangrijker. Roepsignalen zijn het begin van een eerste taal.

Zo ontstaat dan de eerste mensvorm jagende stammen, nomadisch, nog geen vaste onderkomens in grotten of iets dergelijks. Ze trekken wal heel veel, maar meestal binnen een bepaald jachtgebied dat ze goed kennen. Dezen krijgen dan langzamerhand kinderen die hun hersenen meer gebruiken en daardoor wel handiger zijn, maar voor de ouderen gevaarlijk.

Zolang ze kind zijn worden ze wel geduld dan mogen ze brutaal zijn. Maar als ze ouder worden en nog denken dat zo het beter weten dan de ouderen, dan ontstaan er allerlei gevechten, een suprematie. De jongeren verliezen het meestal. Wat doen ze dan? Ze vluchten weg. Ze vormen eigen gemeenschappen. Deze eigen gemeenschappen gaan verder in het gebruik van werktuigen. Ze vinden vuur, natuurlijk vuur door onweer ontstaan, in enkele gevallen ook vulkanische uitvloeisels. Ze maken kennis met gebieden waar de levensomstandigheden niet goed zijn b.v. in de buurt van solfataren e.d. Die gebieden worden dan als van zelf taboe. Zo is er zelfs lang voor de Heidelbergmens, de Pekingmens en hoe men alle andere primitieve vormen noemt een begin van godsdienst geschapen.

Er zijn gebieden met een eigen macht. Daar kun je niet komen. Maar in dat vuur kun je wel een stok harder maken, dat ontdekken ze bij toeval. Er ontstaat de eerste speer. Die is nog niet recht, nog niet uitgebalanceerd. Het is gewoon een tak met een verharde punt, maar het blijkt dat je je daarmee beter kunt verzetten. Je kunt ermee steken.

De eerste steekwapens zijn geboren.

Dan zijn er stammen die langzamerhand grotere gemeenschappen gaan vormen welke een sociale samenhang vertonen. Er zijn leiders. Daarnaast zijn er de wijzen, de kenners van het gebied. Er zijn de krijgers en natuurlijk ook de vouwtjes wier doel nogal onbepaald is in die tijd. Je weet nog niet wat er allemaal gebeurt, de rest is instinctief. Die mensen gaan dan weer op hun eigen manier manipuleren met materiaal.

Er ontstaat de eerste neiging om te koken en om vuur te maken of beter gezegd te bewaren. Want een vuur maak je door ergens brandend materiaal te vinden en dat dan te voeden totdat je op de plaats bent waar je vuur wilt hebben. Het eerste primitieve vlechtwerk is overigens gemaakt uit takjes.

Ondertussen zijn er een aantal zoogdieren nogal gevaarlijk geworden. Denk eens aan de sabeltandtijger, aan de holenbeer. Dat wil zeggen dat je ruimten moet hebben waar ze niet bij je kunnen komen. En met zo'n grote gemeenschap (ik spreek nu over groepen van 30 tot 50 personen) zoek je iets waar ze niet kunnen binnen komen holenwoningen. In het begin alleen in natuurlijke grotten. Later wordt er zelfs gewerkt, vooral als je tufsteen hebt of zachte steensoorten, aan primitieve holten die bescherming bieden.

Samenwerking wordt ook noodzakelijk. Voor je het weet heb je te maken met primitieve mensen die ergens geloven in een vreemde kracht, omdat ze telepathisch samen zijn en de invloed van de begeleidende geesten toch als een soort godsgevoel ervaren, neem ik aan. En daarnaast hebben ze ook hun taboes.

Het eerste primitieve begrip van magie ontstaat. De mensen ontwikkelen zich verder. Ze zijn niet alleen holenbewoners, maar ze leren dat ze zich teweer kunnen stellen tegen de verschillende dieren. We hebben dan te maken met de prehistorische stammen die in de bekende tijd wonen. Stel u b.v. voor, er is een holenbeer of een holentijger die het eigen jachtgebied bejaagt en daardoor niet alleen voor jezelf gevaarlijk is, maar ook de voedselvoorraad in gevaar brengt. Die moet je bestrijden. Wat doe je? Je zoekt uit waar dat dier verblijft. Meestal hebben zo ook holen of vaste beschutte plaatsen waar ze liggen. Als er een hoogte in de buurt is, dan stapel je daar een heleboel stenen op, zodat je een steenlawine naar beneden kunt laten komen op het ogenblik dat het dier rust of dat het uit zijn hol naar buiten komt. Dan zorg je ervoor dat er een aantal mensen zijn met de al rechter geworden lansen en zij proberen dan het dier af te maken. Het kost meestal wat stamleden, maar ach, de leiders denken net als generaals: het offer is het ruimschoots waard, want dan heb je meer veiligheid.

Daarmee zijn we gekomen bij de primitieve mens. Ook hier ontstaan weer mensen die toch weer anders zijn van huidskleur, een beetje anders zijn van bewegingspatroon, een afwijkende aangezichtshoek hebben en ja, wat de boer niet kent, lust hij niet, die worden meestal of vervolgd of uit de stam gestoten. Omdat de moeders het beschermingsinstinct nog steeds hebben, worden er betrekkelijk weinig kinderen terwijl ze jong zijn afgemaakt. De meeste worden in het geheim groot gebracht, maar moeten dan buiten het stamverband leven.

Weer ontstaan er nieuwe stammen. Er zijn op een gegeven ogenblik zelfs 6 of 7 verschillende soorten mensen gelijktijdig op aarde. Allemaal met een eigen cultuurtje, met eigen mogelijkheden, met eigen gewoonten. Maar elke volgende soort, elke volgende evolutietrap heeft natuurlijk weer geleerd van haar voorouders. Dat wil zeggen, dat de eerste stammen van de homo sapiens hun eigen signaaltaal, die reeds bestond, gaan uitbreiden en komen tot een primitieve taal die niet veel meer dan 80 tot 100 woorden bevat en kan worden aangevuld met gebaren.

Je kunt de belangrijke dingen in ieder geval ook met geluid mededelen. En aangezien geluid bovendien ook nog aangenaam is, schreeuwt men onderling (tegenwoordig doen ze het ook, en dan heet het zingen in de moderne muziek tenminste), en er ontstaan a.h.w. gezelligheidsritten en dansen. De eerste primitieve roffels worden geslagen met lansen op een toevallig aanwezige steen.

Voedsel wordt nu weer in ruime mate gekookt. De vrouwen leren plantaardig voedsel te zoeken. Er is nog geen sprake van landbouw en de meeste stammen zijn nog nomadisch.

Het is in deze tijd dat een aantal entiteiten zich in het bijzonder met een bepaalde groep gaat bezighouden. Hierdoor ontstaat wat homo sapiens betreft een aantal totaal verschillende ontwikkelingen waarvan de eigenschappen per soort aanmerkelijk anders zijn. Dit gebeurt o.a. doordat dergelijke groepen instinctief naar een bepaald milieu worden toe gedreven wat de ontwikkeling van de nodige lichamelijke eigenschappen ten gevolge heeft, maar tevens ook zorg draagt voor zintuiglijke ontwikkelingen, omdat ook die voor het voortbestaan van groot belang worden. Al deze verschillende soorten proberen vervolgens zichzelf steeds meer in stand te houden en worden talrijker.

Er zijn in dit geval stammen die soms, al reizen en jagen ze meestal in gescheiden groepen, als eenheid een paar honderd mensen bevat. Het zijn deze beginnende naties (zo zou ik ze willen noemen) nomadische naties, die tot besef komen dat je jachtbuit, althans bepaalde dingen, kunt meenemen als ze niet gevaarlijk zijn, planteneters b.v. Deze worden de eerste primitieve veehouders omdat ze hun voedsel levend meenemen, totdat ze het nodig hebben. Een tijd later zien we de eerste landbouw op dezelfde manier ontstaan.

Men ontdekt dat bepaalde kruiden bijzonder eetbaar zijn, bepaalde grassoorten bijzonder lekker of gemakkelijk te bewaren zijn en te verwerken zaden bevatten. Men begint die dingen elke keer dichter bij elkaar te brengen. Misschien dat men oorspronkelijk heeft geprobeerd om wat meer van die soorten bij elkaar te zetten, gewoon polletjes uit het wild. Later heeft men ontdekt; we hebben zaad over, gooi het erom heen en het komt op. Zo ontstaat er primitieve landbouw.

Hier hebben we nog steeds te maken met nomadische stammen, maar ze verblijven langer op een plaats. Dat betekent, dat de binding met de plaats groter gaat worden. Men gaat krachten zien in het landschap waarin men langere tijd verblijft. Zo worden bepaalde stromen, bomen, bergen heilig. Het is geen taboe. Het is niet iets waar je niet aan kunt komen omdat het gevaarlijk is, maar het is iets wat beziel is, waarmee je kunt werken, wat iets voor je kunt doen.

Het is in deze periode dat de natuurgeesten, die een totaal andere ontwikkeling hebben doorgemaakt, steeds meer contact krijgen met de mensen. Er is een tijdlang zelfs sprake geweest van samenwerking tussen natuurgeesten (aarde, vuur, lucht en watergeesten) en mensen. Dat wordt later in legenden nog wel verteld, maar dan is het allang voorbij.

Ik heb u hier een stuk geschiedenis gegeven. Een ontstaansgeschiedenis die op bepaalde punten sterk afwijkt van hetgeen wetenschappelijk wordt verondersteld dat bekend is en voor een deel daarmee parallel loopt. Maar bij alles wat wij hebben nagezocht ziet het er ongeveer zo uit. Ik meen redelijk voor het door mij gestelde te kunnen instaan.

Wij hebben nu te maken met mensen. Mensen die binding hebben met het onbekende, die door rassen, of groepsgeesten nog steeds sterk worden beheerst, maar steeds meer hun eigen instincten kunnen richten. Daarnaast hebben zo contact met zeg maar onzichtbare

persoonlijkheden. Dat betekent, dat er voor hen een tweede wereld bestaat. Een wereld van geesten, later een wereld van goden.

Heel vaak denkt men, als je dood gaat, dan kom je natuurlijk in die andere wereld, de wereld van de onzichtbaren terecht. En dus gaan we de voorouders vragen om als bemiddelaar op te treden. De eerste sjamaan. De eerste beginselen van aarzelende voorouderverering.

In diezelfde tijd gaat men denken: De man die ik zie, heeft bepaalde eigenschappen. Die eigenschappen zitten in zijn lichaam. Dus als ik zijn lichaam eet, dan word ik gelijk aan die man of tenminste meer gelijk aan die man. Wat wij kannibalisme, noemen of anthropofagie neemt inderdaad toe en wordt langzamerhand een geloofsbelevens.

Ik weet dat heel veel mensen in deze tijd zich afvragen hoe b.v. de Dajakkers en andere koppensnellers toch zo wreed hebben kunnen zijn. Dat iemand zich pas man mocht noemen, als je het hoofd van een vijand op een staak vóór je deur kon zetten. Overigens, er zijn politici die heel graag zouden willen dat die gewoonte in beschaafde landen zou bestaan.

Als je even nadenkt, is het duidelijk. Een gewoon jong mens heeft geen volwassen ervaring. Maar als hij deel heeft aan bepaalde gewoonten of het nu door het afslaan van een hoofd is of door het eten van een verslagen vijand dan heeft hij diens manas (mentale activiteit), ofschoon de term van veel latere datum is. Hij heeft een deel van diens kwaliteiten, diens kracht overgenomen en is dus man.

Heel vaak is in het begin dat alles voldoende, maar later zeggen ze: Ja, je kunt nu wel zeggen: ik heb die kop afgeslagen of: ik heb die man opgegeten, bewijs het dan maar eens. Zo ontstaan de eerste initiatieriten. Het zijn niets anders dan bewijzen dat de kwaliteiten, die je zegt verworven te hebben, inderdaad aanwezig zijn.

U moet goed begrijpen, dat het hele spel steeds complexer wordt. Maar gelijktijdig vergt het steeds meer verschillen in emotie, in waarneming en ook in uitdrukkings- en mededelingsvermogen. Niet alleen de talrijkheid neemt toe, maar ook het aantal voor de aarde interessante gegevens die niet alleen omtrent de kwaliteit van de aarde maar ook omtrent alle verschillende kwaliteiten die de aarde vertoont en de mogelijkheden die daarin schuilen worden ontvangen. Het beeld van de aarde wordt duidelijker. Daardoor wordt het communicatievermogen van de aarde ook groter en kunnen er meer ervaringen worden uitgewisseld met andere planeten en de zon.

Het is een parallel levensproces waarmee we te maken hebben. Wij spreken dan wel eens over geestelijke bewustwording. Ofschoon het opvallend is, dat degene die zeggen die te bezitten heel vaak voortdurend in een toestand van geestelijke bewusteloosheid schijnen te verkeren. Maar hoe het ook zij, er is hier sprake van een persoonlijkheidsontwikkeling. Bij de mensen betekent dit een steeds sterkere individualisatie.

De verschillende delen van de soort gaan steeds meer afzonderlijke kwaliteiten en eigenschappen verwerven, vertonen en ten aanzien van elkaar gebruiken. Als je een kwaliteit hebt, wil je die natuurlijk nalaten aan de kinderen ook al ben je er nog niet helemaal zeker van hoe ze eigenlijk ontstaan. De oermoeder is de oudste godin en drukt uit dat men eigenlijk nog niet wist waar het nageslacht vandaan kwam. Dus gaf men de een of andere supervrouw de schuld van alles.

Dan krijg je mensen die gespecialiseerd zijn. Binnen de stamgemeenschappen, vooral als het stammen zijn die een groter aantal personen bevatten (200 ongeveer), krijg je mensen die gespecialiseerd zijn in b.v. jacht, die gespecialiseerd zijn in het lezen van tekens, die gespecialiseerd zijn in het optrekken van woningen. Nog steeds heeft iedereen wel enige kennis van alles, maar als er iets bijzonders moet gebeuren, dan heb je ook speciale mensen nodig. Deze specialisatie doet weer een soort standen ontstaan, belangrijkheden. En als er dingen zijn die bijzonder moeilijk schijnen, dan maak je daar een geheim van.

De eerste kunde van b.v. het bewerken van steen, gewoon het maken van het simpelste schraapscherfje of van de simpelste vuistbijl was een magisch geheim het was de eigenschap van zeer speciale mensen. U weet het misschien niet, maar het is toch werkelijk waar dat er zelfs al in een ver verleden industrieën waren. Op plaatsen waar gemakkelijk in de juiste vorm

te kloppen stenen van goede kwaliteit aanwezig waren daar had men een aantal krijgsgevangenen, leerlingen en meesters van de kunst die samenwerkten en in massa vuistbijlen, speerpunten en wat dies meer zij vervaardigden. Als u denkt, dat industrialisatie iets nieuws is, kunt u dat ook vergeten.

Hoe meer je aan dergelijke dingen toekomt, hoe meer je moet komen tot taal, tot uitwisselingsvermogen. Hoe specifieker je uitdrukkingsvermogen en uitwisselingsvermogen als mens onderling wordt, hoe moeilijker het wordt om al die op het instinct inwerkende invloeden van groepsgeesten of rassengeest bewust te beleven. Het is alsof de rassengeesten langzaam maar zeker op de achtergrond blijven. Ze houden zich nog wel bezig met de groep als geheel, maar de wat sterkere binding met individuen of zeer kleine groepsindividuen komt bijna niet meer voor.

Daar wil ik het voor vandaag wat betreft de historie bij laten. Maar ik wil er nog wel wat anders aan toevoegen.

Als u in de moderne tijd kijkt, dan moet u die tijd nu eens niet alleen bekijken vanuit het huidige standpunt van wetenschappelijk overleg, van sociale wetenschappen, van wetenschappelijke ontwikkeling, van techniek, van industrialisatie en al die dingen meer. Kijk eens terug naar dat verleden.

Als we namelijk de moderne tijd bekijken, dan zien we daar allerlei tendensen die toch wel een beetje vergelijkbaar zijn. Bijvoorbeeld; Hoe komt het dat in zeer korte tijd, maar ook met zeer grote omvang en intensiteit de bezorgdheid voor het milieu opkomt? Het komt heus niet op door de zure regen, want ze was er al voor die tijd. Hoe komt het dat men zich opeens gaat bezighouden met de vraag wat op aarde wel en niet mogelijk zou zijn. Hoeveel mensen er zouden kunnen leven. Binnen minder dan een eeuw is de hele benadering van het leven en van de wereld sterk veranderd.

Omdat dat overal bijna gelijktijdig is gebeurd, niet alleen paar in een land, zoudt u zich verder kunnen afvragen; Welke onzichtbare invloed is er? Dan zou de astroloog zeggen: Dat komt door de sterren. Een ander zou zeggen: Het zijn stralingen uit het heelal. Maar waarom zouden we niet even dichterbij huis blijven?

De aarde zelf wil dat de verandering die onvermijdelijk is geleidelijk verloopt, opdat de aanpassing van al die soorten leven mogelijk blijft. Dat beïnvloedt al die rassen en groepsgeesten. Zij beginnen op hun beurt die boodschap uit te zenden. Vooral de individuen die daarvoor wat gevoeliger zijn dan daarop reageren. Het denken van de mensen gaat anders worden.

Denk dan verder eens aan het verschil ook in deze tijd van sociale opvattingen. Het is werkelijk een revolutie die zich heeft afgespeeld in de 50-er jaren. Ook hier zien wij dat er een poging is om tot heel nieuwe gemeenschappen te komen een totaal andere samenwerken en samen zion van de mensen. Het veranderen van gezags- en bezitsverhoudingen is alleen paar een uiting. Het gaat in feite om het vinden van een nieuw samenwerkingsverband. Ook dat is niet zo plotseling ontstaan.

In het verleden hebben we perioden gehad dat het 10.000 tot 50.000 jaar en in het verre verleden zelfs meer dan 100.000 jaar rustig bleef. Er veranderde weinig of niets. In deze tijd zien wij echter een aantal veranderingen die dermate sprekend zijn op korte termijn dat wij er niet omheen kunnen te vermoeden dat er een nieuwe stap, een nieuwe ontwikkeling in de evolutie moet komen en dat de aarde alles doet om een gelijktijdigheid van verschillende fasen mogelijk te maken.

Natuurlijk, als het milieu zover is vergiftigd dat u het er niet meer uithoudt, dan zijn er individuen die dat wel kunnen. Die zijn dan de supermensen van morgen maar die hebben dan weer geen achtergrond. Er moet een referentiekader blijven. Er moeten de anderen zijn aan wie je je kunt spiegelen en waarboven je je kunt verheffen door meer te zijn of meer te presteren.

Ik denk, dat de mens van vandaag met al zijn wetenschap en al zijn kennis, zijn beschaving over een 200 á 300 jaar eigenlijk zal worden beschouwd door degenen die dan leven ongeveer

als men in Australië op het ogenblik de aboriginals bekijkt. U weet wel, die primitieve mensen die insecten nog erg lekker vinden. Ofschoon die mensen weer niet begrijpen waarom die zoveel hoogstaandere blanken zich te barsten vreten aan alle zoetigheden waar zij ziek van worden.

Er is een verandering gaande. En als we deze eerste historische benadering overzien, dan moeten we toch in staat zijn om hier en daar aan parallel te ontdekken. Wij kunnen wat deze eerste lezing betrof, verder volstaan met de conclusie: Veranderingen zijn altijd gaande. Ze worden meestal pas opgemerkt wanneer ze bijna voltooid zijn. Ze veranderen de levenscondities van de soorten. Dit in deze tijd belooft een betere ontwikkeling in de toekomst. Daar wil ik het voorlopig bij laten.

Een volgende keer zal ik proberen de historie van de mensheid in de u bekende culturen wat nader te schetsen. Ik wil trachten daarbij ook in te gaan op de verschillende vormen van denken en geloof. Waarom b.v. maangodinnen en pas daarna zonnegodinnen? Waarom vuuraanbidding? Waar komt dat vandaan? Waar heeft het toe gevoerd? Want ook de historie van de bekende mensheid leert ons veel. Maar één ding moet u onthouden:

Wij kunnen gelijke tendensen wel degelijk constateren. Maar wij kunnen niet stellen dat zij de gevolgen zullen hebben die zij in het verleden ook hebben gehad. Dat ligt aan de mens. De mens wordt verder gestuwd door de kracht die leeft in de aarde. De mens wordt verder gevoed door de kracht die leeft in de zon.

VROEG TANTRISME, VROEGE MAGIE

Het zal u duidelijk zijn dat het eerste begin van de magie heel eenvoudig is geweest. Het was ook heel gemakkelijk mogelijk om magiër te zijn in die tijd, want iedereen geloofd wat je zei.

Als je werkelijk gelooft in het leven, ook als het in een boon of ergens anders zit, dan kun je de relatie daarmee ervaren. Er zijn gemeenschappen die dat tot voor kort eigenlijk nog hadden. Ik denk in het vroegere Ned. Indië aan de waringin, de heilige boom waarin een geest woont. De mensen die daar gaan mediteren, ervaren dan die geest. Want alle dingen zijn beziel.

De primitieve magie berust eigenlijk op de onwetendheid van de mens zoals alle magie en ook alle wetenschap. Naarmate een mens minder weet, gelooft hij méér. Dat is wel begrijpelijk, want hij moet een verklaring hebben voor zichzelf en voor de wereld waarin hij leeft.

Wanneer iemand dan wat bladeren gooit in een pot met gloeiende kolen en boven de rook dan plotseling begint te vertellen dat hij grootvader zus en zo is, dan zegt iedereen: Hij zegt het, dus is het waar. En als grootvader bovendien nog dingen zegt waar je wat aan hebt, dan denk je die grootvader bestaat.

Niet iedereen kon voortbestaan, tenminste niet in de oude tijd. Alleen helden, mensen die bijzonder wijs waren geweest, kortom, diegenen aan wie men wat zou willen vragen, van hen nam men aan dat zij voortleefden.

In de primitieve magie heeft men dan ook te maken met de krachten die wonen in de natuur en daarnaast met de voorvaderen die zo belangrijk zijn dat zij je nu misschien zouden kunnen helpen. Het is altijd weer het oproepen van deze krachten. In het begin met heel eenvoudige middelen, later meer ingewikkeld met rituele dansen, met muziek (meestal slagwerk muziek) of met bepaalde kreten en gezang.

Gaan we nog iets verder dan vinden we dat men beelden maakt die een voorstelling van de god weergeven. En omdat ze de voorstelling van de god is, is de god daarin en kun je hem dus op vele manieren beïnvloeden. Je kunt dat doen door een maagd te offeren. Je kunt het ook doen door een spijker in zijn hoofd te slaan.

De mens ziet zijn goden en ook de geesten vooral in het begin als volkomen gelijk aan zichzelf. Ze leven in een andere wereld, maar ze zijn het zo omkoopbaar, zo hebzuchtig als hijzelf. Ze zijn zo machtig als hijzelf op velerlei gebied, maar ze zijn bovendien wijzer en daardoor kunnen ze ook meer presteren.

Het oproepen van goden en van geesten is langzaam maar zeker het voorrecht en eigendom geworden van mensen die zich speciaal daarmee bezighielden. En omdat wij altijd ook iets moeten presteren, want als we met een god spreken en die god zegt iets, dan moet er ook een grond van waarheid in zitten, dan hebben we meer en meer te maken gekregen met een selectie. Degenen die tovenaars werden, sjamaan of magiër, werden eigenlijk automatisch gekozen uit degenen die bepaalde suggestieve en telepathische kwaliteiten bezaten. Op die manier werd het mogelijk samenhangen te scheppen en goede antwoorden te verkrijgen.

Ik wil eraan toevoegen dat het in de oude tijden niet altijd zo gemakkelijk was om magiër te zijn. Want als je zegt dat grootvader die en die dat en dat had gezegd en dat kwam niet uit, dan kun je later je hoofd wel ergens anders gaan zien.

De magiërs waren dus veel meer bepaald tot resultaten dan in latere tijd. Als we dat vergelijken met het optreden van de auguren in de beschavingen van de Babyloniërs, de Meden en de Perzen e.d, dan hadden die eigenlijk een goed leven. De uitspraak hoefde niet uit te komen, als het maar een beetje dubbelzinnig werd gezegd. Vroeger moest het uitkomen anders deugde het niet. En als je tevens contact had met de krachten van de natuur waarom zou je dan niet aanvoelen dat er regen komt en dan een dans uitvoeren om die regen te roepen? Het is een samenvloeien van het kennen van de natuur, het kennen van de mogelijkheden en de verschijnselen, het kennen van kruiden ook en het aanvoelen van dingen.

De magiër is in het begin gewoon iemand die door zijn prestaties in die stam belangrijk is. Langzamerhand wordt hij naijverig. Hij wil meer te betekenen hebben, dus probeert hij meer invloed te krijgen. Dat kan hij niet, tenzij hij hier en daar een beetje bedrog pleegt.

Daarmee begint dan het ontstaan van de eerste priesters en tovenaars die om eerlijk te zijn alleen door hun oneerlijkheid konden bestaan. Kijk je naar hun prestaties, dan ontdek je: er zijn nog steeds zij die wel degelijk geloven in hetgeen ze doen. Maar degenen onder hen die de grootste reputatie hebben zijn meestal zij die niet meer geloven in hetgeen ze doen. Waarom degene, die gelooft in dat wat hij doet, gaat uit van een innerlijke waarde en een innerlijke kracht. Hij zoekt dus helemaal niet de erkenning van anderen. Maar de mensen geven de meeste erkenning aan degenen, die hun datgene bieden wat zij nu toevallig graag willen hebben en dat is maar zelden de waarheid.

De verschillende magiërs en de verschillende sjamanen beginnen langzamerhand samen te werken. Zo ontstaat er een uitwisseling van gegevens tussen stam en stam die ten slotte voort tot een soort natuurvereering.

In die natuurvereering zijn allerlei mogelijkheden aanwezig voor een magisch gebeuren, voor het raadplegen van geesten, voor het spreken met bergen, met stromen. Altijd weer kunnen de resultaten worden gebruikt ten voordele van de mens. U denkt misschien dat dat nu is uitgestorven. Maar als u de kern van voodoo beschouwt, dan ziet u dat we hier nog steeds te maken hebben met het aanspreken van krachten van de natuur en dat deze in de eerste plaats en pas in de tweede plaats als de verpersoonlijking van bepaalde krachten als Azazuli, Baron Samedi of een andere grootheid een rol speelt. De figuren die de meeste aandacht krijgen in het westen zijn niet de werkelijk belangrijkere figuren in het geloof zelf. Ze zijn wel de machtsmiddelen geworden van de Hougan (de priester van de Voodoo).

Als we te maken krijgen met een natuurgeloof, dan proberen we automatisch, als je eerlijk bent, ook je eigen plaats temidden van de natuur te bepalen. Er is sprake van een zoeken naar samenhangen. Je wilt a.h.w. leven met het leven van een geestelijke boom. Je wilt één zijn met het bestaan van de een of andere Udine. Je zoekt naar alle mogelijkheden die er zijn om je eigen wezen a.h.w. uit te breiden, want alleen zo kun je spreken met de natuur en zo kun je antwoorden die ze geven werkelijk begrijpen.

Het resultaat is, dat er een aantal rituelen zijn ontstaan die hoofdzakelijk een suggestieve werking hebben. Het gaat hier om het branden van reukwerken, het gebruik van bepaalde kruiden zo goed als om dansen. Om bepaalde rituelen te gebruiken zal men eveneens een beroep moeten doen op datgene wat men innerlijk is en wat men meent dat in de natuur aanwezig is.

Het ritueel dat zo ontstaat, betreft alles wat er in de natuur is daarbij alle mogelijkheden van de mens bij het gebeuren zowel bij de predictie mogelijkheden als ook bij de mogelijkheid om omstandigheden te beïnvloeden. Maar er zijn omstandigheden die je niet kunt beïnvloeden, dus moeten er demonen zijn.

Een demon is niets anders dan een natuurkracht die anders is gericht dan dat wat wij als juist erkennen. Op deze manier gaat men demonen bestrijden. Maar in bepaalde gevallen, als je met een vijand te maken hebt, dan is het natuurlijk heel prettig, als een demon in plaats van hier de boel overhoop te halen de buurman eens het vuur na aan de schenen legt. Zo ontstaat er een magie die eigenlijk alle krachten, ook de negatieve, probeert te gebruiken om haar eigen doeleinden te bevorderen.

Uit deze magie komen er langzamerhand scholen voort, want kennis is ook belangrijk. Als we kijken naar de allereerste scholen die we misschien inwijdingsscholen kunnen noemen, dan ontdekken we dat hierin een soort schrift wordt onderwezen, zij het een heel primitief tekenschrift. Daarnaast wordt kruidkunde onderwezen en ook een soort kosmogonie het bestaan van de kosmos, de samenhangen daarin, de kracht van de mens, de plaats van de mens en vooral de plaats die de magiër kan innemen door zijn kennis.

Uitleggen van dromen is eigenlijk al van de oudste tijden af een heel normaal verschijnsel, want is de droom niet een andere werkelijkheid. Iemand, die in een andere werkelijkheid b.v. veel vis vangt, moet toch veel geluk hebben ook in deze situatie, want zijn ik is gericht op verwerven, op geluk. Dus kun je hem dat voorspellen. Zo worden dromen over het algemeen erg interessant uitgelegd al is het natuurlijk voor de hedendaagse mens een beetje moeilijk om dergelijke uitleggingen nog te gebruiken.

Ik weet wel dat een man eens bij een sjamaan kwam en zei; Ik heb gedroomd dat ik een kaaiman heb gedood. Heb je een kaaiman gedood zei de sjamaan, dan zul je veel vijanden overwinnen. Een ander kwam bij de sjamaan en zei; Ik heb gedroomd van een lege pot. De magiër antwoordde; Dan zal er veel met je gebeuren, want een lege pot mag niet bestaan die moet altijd vol worden.

Dergelijke droomuitleggingen zijn tegenwoordig onzin. Ik geloof ook, dat droomuitleggingen zoals ze in deze tijd worden gedaan, niet altijd terecht gebeuren. Wat dat betreft, bestaat er velerlei bijgeloof, zelfs het bijgeloof dat Freud in de wereld heeft gezet.

In de oudheid waren de mensen onzeker. Je leefde in een wereld die je maar heel beperkt kende. Een vorst wist wel iets van zijn vijanden maar niet veel. Daarom had hij krachten nodig die de vijand wel kende. Hij deed een beroep op auguren, op waarzeggers, maar hij deed ook een beroep op magiërs. Want die anderen kunnen wel een god hebben of een kracht die sterker is dan mijne en dan moet ik daartegen een wapen hebben. Wat tegenwoordig de atoombom is, was vroeger een speciale god. Dat was de macht waarmee je de vijand bang kon maken vooral als de god verscheidene keren b.v. door natuurgebeurtenissen duidelijk maakte hoe sterk hij was.

In de tijd dat de mensen in steden gaan wonen, komen die priesters veel meer met elkaar in contact. Bij de zwervende stammen zijn er een of twee priesters die meereizen. De anderen zijn misschien weer bij een andere afdeling. In een stad zit je allemaal bij elkaar. Dan moet je onderling afspreken wie het ene zal doen en wie het andere. Zo ontstaat bij de priesters specialisatie.

Enkelen gaan genezen, anderen zijn speciale voorspellers. Er zijn ook die de hoge goden aanroepen en daarmee iets tot stand proberen te brengen. Als je nu even goed nadenkt, dan kun je parallellen vinden met de huidige tijd. Om een voorbeeld te geven; Menigeen geloofde in goden omdat hij zonder die goden zichzelf te zeer onmachtig voelde. Hoe minder een mens wist over de werkelijkheid, des te fanatieker hij was in zijn geloof. Hoe meer een mens wist over de werkelijkheid hoe verder hij zijn god van hem af kwam te staan.

Het is allemaal een beetje wonderlijk. Een wereld waarin goden mensen zijn of mensachtige geesten zal altijd voor mensen veel begrijpelijker, veel aanvaardbaarder zijn dan een god die veraf woont en die misschien alleen een vaag licht is of een liefdeskracht die ergens aanwezig

is, maar die je eigenlijk maar veel te zelden voelt. Daarom zien we - en dat gaat tot bijna de vroege Middeleeuwen toe - god en goden mensachtige figuren blijven.

De priesterschappen, die ze hebben gevormd bij het ontstaan van de eerste steden zijn degenen die rituelen hebben gemaakt. In het begin kan elke mens eigenlijk zijn god aanroepen. Bij de nomaden b.v. was het stamhoofd eigenlijk ook een opperpriester. In vele latere rijken zien we nog steeds dat de koning gelijktijdig een soort god is ofwel een hogepriester. Maar in de steden moet je zorgen dat anderen niet met de goden praten. Daarom wordt de godenwereld a.h.w. losgeweekt van haar directe menselijkheid. Er worden allerlei kwaliteiten aan toegekend die in attributen en in afwijkende verschijningsvormen (afbeeldingen) een grote betekenis krijgen die ook de priester het voorrecht geven om krachten te benaderen, die een gewoon mens niet meer durft nader treden.

De priester maakt zichzelf tot bemiddelaar. Hij beschikt over kennis. Die kennis behoedt hij angstvallig of het nu een magische kennis is of een praktische. Want alleen door deze te behoeden kan hij zijn gezag blijven handhaven tegenover de meestal niet zo vriendelijke gezaghebbers op meer wereldlijk terrein.

Het wonderlijke is, dat al duizenden jaren voor Christus priesters in vele rijken de feitelijke macht bezaten. Zij waren het die uitmaakten wat de koning wel en niet moest doen. Zij waren het die krijgstochten verboden of bevorderden. Zij waren het zelfs die samenwerkten om wetten op te stellen waaraan de gemeenschap moest gehoorzamen. Er zijn uitzonderingen geweest.

Hammurabi (koning van Babylon) b.v. heeft met enkele wijzen die geen priester waren een aantal wetten opgesteld die een zekere sociale rechtvaardigheid bevatten en die hier en daar verdacht dicht liggen bij hetgeen wij later terugvinden bij de Tien Geboden die Mozes zou hebben ontvangen. De macht is echter datgene wat de priesters altijd heeft gedreven, zal blijven drijven. Want de gemeenschap van priesters kan niet aanvaarden dat een ander zonder die wijding, zonder het behoren tot hun gemeenschap dezelfde mogelijkheden bezit. En juist daarom zijn ze zo ontzettend bang voor al datgene wat afwijkt van hun leer.

Als iemand zegt: Er is een wedergeboorte, er is reïncarnatie, dan roepen ze onmiddellijk uit: Dit is dwaasheid, dit is demonisch. Waarom? Omdat een reïncarnatie een groot gedeelte van hun macht eigenlijk ongedaan maakt. Zij hebben dan niet meer een soort rechterschap ten aanzien van de eeuwigheid. Hoe meer zij dat bedreigd voelen, hoe fanatieker zij zullen worden.

Er zijn gevallen bekend uit Egypte dat het priesterschap (in dat geval de priesters van Amon) een complete moordpartij hebben opgezet, inclusief de moord op een groot aantal priesters van Thoth. Waarom deden zij dat? Doodgewoon omdat hun voorrecht van uitverkoren bemiddelaar met de godenwereld werd bedreigd. Dat ze daarbij gelijktijdig een groot gedeelte van hun magische mogelijkheden op het spel zetten en deels verloren dat namen zij op de koop toe.

Macht is de drijfveer geweest die vele magiërs en vele priesters heeft bewogen door alle tijden heen. Als wij kijken naar de manier waarop in de huidige tijd de mensen hun begrip van macht, van zeggenschap, van gelijk verdedigen ten koste van alles, zelfs tegen elk bewijs in desnoods, dan wordt ons duidelijk dat er wat dat betreft niet veel is veranderd in de wereld. Laten wij teruggaan naar de oude tijd.

Het kamp is opgeslagen. Het zijn niet eens hutten of tenten. Het zijn eenvoudige beschuttingen uit aanwezig hout opgetrokken. Het vuur brandt. Iedereen zit te wachten en daar komt de sjamaan. Zelf beroert hij een gespannen vol dat over een hoepelvormig pak is gelegd. Dat geeft een doffe klap. Een paar van zijn helpers beginnen met stokjes te ratelen. Er ontstaat een ritme. Op dat ritme beweegt de sjamaan zich sneller en sneller met steeds meer uitvallende gebaren naar de mensen, steeds meer met aanroepende gebaren naar boven. Dan werpt hij opeens uit een zakje dat hij bij zich draagt wat op het vuur. Even is er een flits en een verstikkende rook. De vlammen worden wat feller, de magiër verstilt. Hij zakt in elkaar. Een ogenblik lijkt het of hij bijna dood is. Dan staat hij op en spreekt met een andere stem.

Hij vertelt nu het volk wat ze moeten doen. Hij zegt de mensen uit de naam van voorvaderen, van grote opperhoofden uit het verleden die weg zul je kiezen. Daar zul je een goede jachtbuit vinden. Dan zakt hij weer in elkaar. Hij wordt weggeleid door zijn leerlingen. Dan vraagt hij achteraf: Heeft het opperhoofd nog voldoende extra buit aan ons beloofd? Zo is het altijd gegaan. Die man geloofde erin. En omdat hij erin geloofd, zal hij meer zijn dan een ander. Want innerlijk één zijn met het andere betekent dat je veel dingen aanvoelt die logisch niet verklaarbaar zijn.

Wanneer ze water zochten, de magiër wist het daar is water. En het was er. Wanneer ze wild zochten en het wild was weggevlucht zoals dat nogal eens gebeurde, dan zei hij. Daar moeten we heen trekken, daar is jachtbuit. En hoe meer hij het heeft aangekleed, hoe meer afbeeldingen hij heeft gebruikt en rituelen en nabootsingen van de jacht, het kwam allemaal aan op het één zijn met de natuur, het één zijn met het gebeuren en het innerlijk aanvaarden dat doden en geesten tot je kunnen spreken. Want door die aanvaarding ontstaat de mogelijkheid. Zónder die aanvaarding is er niets.

Ik mag het niet te lang maken vandaag, daarom wil ik niet te ver doorgaan met dit betoog. Er zijn echter bepaalde lijnen die door de gehele geschiedenis van de mensheid, zeker van die bekende en ook een deel van de onbekende, lopen. De door mij genoemde is er één van.

De tantrische magie zoals ze tegenwoordig bestaat, is allen maar een uitvloeisel van een natuurlijk tantrisme dat uit de natuurverering is voortgekomen. Alle begrippen die daarmee verbonden zijn lopen door tot in deze dagen. Wanneer een priester u zegent, dan grijpt hij terug naar een ver verleden waar het zegenende gebaar in feite de eenheid met een hoge geest, met een macht betekent.

Als vandaag de dag de mensen zeggen dat ze zweren voor God de waarheid te spreken, dan grijpen ze terug naar een oud verleden waarin de vrees voor het ingrijpen van geesten en goden, van natuurkrachten de mens ertoe bewoog om eerlijk te zijn tegen wil en dank.

De parallellen lopen door. De wereld is niet vrij van magie. De wereld is niet vrij van de verwantschap met de natuur ook al doet ze alsof het niet bestaat. Maar als je de dingen verwerpt en verdringt, dan zijn zo daarom nog niet verdwenen ze blijven aanwezig. Zo zou ik willen zeggen: De vroege magie en het tantrisme leven voort tot in deze dagen. Ze zullen andere vormen krijgen. Maar datgene wat daarvan de oorzaak is geweest, zal blijven bestaan zolang er mensen zijn.

Daarmee wil ik dan dit korte betoog beëindigen.

ROBBEDOES

Robbedoes, o robbedoes wat ben je speels, wat speel je voort. Wat spoort je aan om zo te spelen? Ben je misschien niet slechts jezelf, maar voel je in jezelf vol en die anders zijn dan jij bent? En toch zichzelf uiten en in het spel zichzelf dan weer geven, zelfs zich uiten om mede te zijn dat wat je bent.

Is spel niet vaak ook in deze tijd een zoeken naar een werkelijkheid waarin je één bent in je wezen met al wat was en is geweest in eenheid die door eeuwen heen zichzelf heeft neergeschreven in dat wat je nu bent, zodat je uit een spel, uit dromen, uit wensen soms het zijn erkent waartoe je door het verleden bent gekomen.

Ach, robbedoes, speel toch maar voort en wees zo onbedorven en speels. Vecht eens wat, strijd eens wat en zoek het avontuur. Want als je alles goed belooft, vind je jezelf op den duur en weet wat je bent geweest en wat je daardoor worden moet.

Dan wordt het spel tot werkelijkheid. Dan wordt het leven goed, omdat het verleden is herleid tot dat wat nu nog wordt beleefd en zo reeds neerlegt in je zijn dat waarvan je later droomt, waarnaar je later streeft.

Aan de robbedoezen onder u wens ik een prettige maar niet te rumoerige huisgang. Alle anderen wens ik een gezegende nachtrust en allen dank voor de mij verleende aandacht.

Goeden avond.

LES 2 - DE MENSELIJKE BESCHAVING

Wij hebben te maken met bekende beschavingen en met z.g. verloren gegane beschavingen. In al die gevallen worden wij geconfronteerd met een bepaalde manier van leven en van denken die toch eigenlijk voor de hele wordingsgang van de mensheid en indirect ook van de wereld mede verantwoordelijk is. Want wij kunnen nu wel zeggen; Ach, die mensen zijn niet zo belangrijk, maar als er b.v. geen oorlogen waren geweest in Atlantis en daarmee bepaalde rampen niet waren ontketend, dan zou waarschijnlijk uw continent er heel anders uitzien en zouden ongetwijfeld ook bepaalde bergketens, die er nu zijn, ontbreken.

Wat is het kenmerk van de vroege beschavingen? De vorige keer hebben we gezien dat we te maken kregen met priesterkoningen en met heersers die God Zelf pretendeerden te zijn. Die heersers zijn eigenlijk maar de afspiegeling van de wijze waarop de mensen leven.

Wanneer mensen samenkomen dan is er een soort kudde-instinct. Men heeft behoefte aan iemand die zegt wat je moet doen en wat je moet denken. Zelfs als je daaraan geen gevolg geeft, dan heb je iemand toch nodig al is het maar om je daar tegen af te zetten.

De vorsten van het verleden waren allen eigenlijk ook krijgsheren. Als wij denken aan b.v. Vroeg Sumerië vinden we daar de z.g. Ziggurat van Ur. Ook in die tijd bouwde men namelijk al een soort bergjes, kunstmatige bergen waarop men de goden kon vereeren. Alleen hadden ze daar een koning, die zijn krijgsmacht meer vereerde.

Zo bestond de Ziggurat eigenlijk uit drie afdelingen. Beneden waren arsenalen en ook voorraadkamers die niet onmiddellijk toegankelijk waren. Daar boven had men een soort kazerne. In die kazerne was weer een deel afgezonderd voor de koning. Dat was dan a.h.w. zijn ambtsetels zijn paleis. Daar boven was weer een derde afdeling. Daar werd de Maangod vereerd. Het is trouwens opvallend dat deze Maangod een mannelijke was, terwijl in de stad zelf en ook in de omgeving een vrouwelijke Maangodin werd vereerd. Die werd vereerd middels spiegelvijvers waarin het beeld van de maan werd gevangen en aanbeden, eventueel van offers werd voorzien.

Zo'n koning moest dus een vesting hebben. Dat is de beste uitdrukking die ik daarvoor ken. Het is duidelijk, dat je in die primitiviteit nog niet zo ontzettend grote bouwwerken kon oprichten. Toch is het al bekend dat in die tijd bouwwerken werden opgericht van twee, drie en zelfs vier verdiepingen. Het waren altijd paleizen. Maar ze waren gericht naar binnen toe. Er was een binnenplaats zoals je dat bij de Romeinen nog aantrof. Het atrium. Er was daarnaast naar buiten toe eigenlijk alleen een aantal kleine gaten die wel afgeschermd konden worden. Er was een poort.

Alles was van binnenuit bereikbaar. Een vestingbouw dus.

De mensen in die tijd voelden zich bedreigd. Alles wat je niet kent kan gevaarlijk zijn. De neiging van de mens om datgene wat hij niet kent dan maar aan te vallen voordat het gevaarlijk wordt, is ook in deze tijd niet geheel uitgestorven. Een andere god vereeren, een andere manier van denken, een andere manier van kleden waren vaak meer dan voldoende, om strijd uit te lokken. Allen handelaren die daartoe ook speciale gewaden droegen werden over het algemeen wel toegelaten, maar dan alleen op bepaalde plaatsen in de steden.

Ik had het over Sumerië. In Sumerië werden handelaren toegelaten in wat men later een khan noemt (een karavaanhotel). Daar was een marktplaats bij, maar die lag buiten de muren die voor verdediging waren bestemd. U zult denken, dat was misschien daar en dat was in de tijd van Abraham en voordien. Maar hoe was het elders?

In China zien vreemd genoeg hetzelfde. In China zijn in die tijd een aantal zeer besloten huizen gebouwd waarvan de latere yamens een afleiding zijn. Alweer, naar buiten toe alleen kale muren. Een ingangspoort die nog versperd is (later voor geesten) maar oorspronkelijk ook

direct gesloten en verdedigd kan worden, wanneer er buiten aanvallers waren. Een van de laatste overblijfselen van dergelijke vaak vele woningen omvattende vestingen is de Verboden Stad in Peking. De Verboden Stad (Gu Gong) is eigenlijk niets anders dan een enorme uitbreiding van wat een dergelijke vesting vroeger betekende. Namelijk huisvesting voor dienaren. Een paleis voor de hoofdmans of de vertegenwoordiger van het gezag. Daarnaast de nodige mogelijkheden om je te ontspannen, een tuintje, een binnenplaats met bloemen e.d.

Gaan we verder kijken dan valt op dat deze hele manier van werken blijft bestaan. Wij zijn al ver na Christus, wanneer men besluit om een oude stad in Afrika weer op te bouwen (Zimbabwe). En wat zien we weer een tempel in het midden, daarnaast enkele paleiswoningen die dan vanuit uw standpunt zeer eenvoudig zullen zijn en daar omheen een muur. Om die muur weer wat verblijven en dan een tweede muur. De laatste muren zijn praktisch verdwenen, maar iedereen kent nog de naam Zimbabwe.

Gaan we kijken naar de Amerika's, dan valt op dat we in Noord Amerika dergelijke steden niet kennen. Begrijpelijk, we hebben hier te maken met een nomadische bevolking. De enige nederzettingen die we aantreffen en die verdedigbaar zijn liggen in het zuiden. Daar namelijk zijn rotswoningen en ontstaat later de z.g. pueblobouw waarmee door een opeenstapelen van a.h.w. vierkante dozen een aantal woningen boven elkaar wordt gebouwd. Je kunt er beneden echter niet zo maar in. Je moet soms zelfs tot de top gaan of anders wel tot de 2^e of 3^e etage met verplaatsbare ladders omhoog klimmen. Dan kun je naar binnen en verder naar beneden of naar boven gaan zoals je wilt. Alweer, verdediging.

Gaan we kijken in Zuid Amerika dan vinden we daar enkele overblijfselen die meer dan 20.000 jaar oud zijn. Het zijn cyclopmuren. De volkeren die ze hebben gebouwd zijn allang vergeten. Hoe zijn die muren opgetrokken; Punt 1: op verhoogde punten. Punt 2: er zijn aanduidingen dat hier ook woningen hebben gestaan. Angst voor de omgeving? Ja, ongetwijfeld. Als je dan later gaat kijken, dan blijkt dat die hele denkwijze eigenlijk altijd heeft bestaan.

Wanneer de Spanjaarden in Peru invallen, dan zien we dat de laatste Inca's wegvluchten en hun eigen steden bouwen in de bergen, bijna ontoegankelijk. Als je dan naar boven moet om in de stad te komen, dan heb je maar een heel smal paadje dat verdedigd kan worden door een leger van een paar man. Alweer, in de stad zelf een paleis, daarnaast vele woningen, dienstverblijven en opslagruimten. Dat zijn verschillende delen van de wereld waar ik het nu over heb.

Als we ons realiseren hoe algemeen deze bouwvorm is, dan moeten we daaruit ook concluderen dat de mentaliteit van de mensen ongeveer gelijk moet zijn geweest. Dat de mensen bang zijn voor vijanden is te begrijpen. Men heeft natuurlijk te maken gehad met koloniserende krachten. De Atlantiers zijn eigenlijk de eersten geweest die daarmee zijn begonnen. Een kolonisator wil veiligheid. Ook degene die zich tegen de kolonisator moet verdedigen zoekt veiligheid en leert van zijn tegenstander. Vreemde volken hadden vroeger de neiging om degenen tegen wie zij zich niet konden verdedigen eenvoudig te verdrijven.

Er zijn heel wat overleveringen te vinden, zelfs historische feiten t.a.v. volksverhuizingen. Maar dat is een heel volk dat wegtrekt. Wat doen ze dan: Ze nemen eenvoudig het land van een ander. En de manier waarop zij dat doen is niet altijd zachtzinnig.

Als we de bijbel lezen, dan vinden we daarin een dergelijk verhaal. Het Palestina van eens was bewoond, er woonden vele verschillende stammen. Er waren in dat gebied zelfs 4 á 5 koninkjes. Wat doen de Israëlieten. Ze trekken binnen en zo overwinnen o.m. Jericho. Er staat dat dit men bazuinen is gebeurd. Dat kan zijn. Misschien hebben ze moderne muziek gespeeld daar kunnen oude muren niet tegen. Alles bij elkaar is er dus reden om bang te zijn en dus een reden om ommuurde steden te scheppen.

Als wij in Europa kijken dan vinden we oorspronkelijk de door hagen omgeven dorpen van de toen nog betrekkelijk eenvoudige bewoners, de Germanen.

Gaan we kijken naar Engeland, dan vinden we ook overblijfselen van dergelijke verdedigingen uit de tijd van de Kimbren (Kelten). Dus algemene angst voor het vreemde. Laten we dat constateren.

Zoals we reeds een vorige keer hebben gezegd is er ook een enorme behoefte aan een macht, groter dan die je zelf bezit, om je op te beroepen. Practisch alle steden hadden hun eigen goden. Elke stam heel zeker een eigen godheid, een eigen bijzondere krachtbron. Dat is bepalend voor de wijze waarop beschavingen later ontstaan.

Laten we eens denken aan Alexandrië. Er was oorspronkelijk een andere plaats, maar die is door branden grotendeels vernietigd en daarvoor in de plaats heeft hij toen een voor die tijd fantastisch mooie stad gebouwd.

Alexandrië was een marktplaats en bovendien een bedevaartsoord. Het was een soort vrijhaven. Iedereen kon daar binnenkomen en daar handeldrijven. Als men genoeg bezit had, dan kon men daar wonen en van daaruit verdere handelsconnecties onderhouden. Maar gelijktijdig worden we geconfronteerd met de verschillende kleinere steden. Denk aan Troje. Ik denk hier aan het Troje in Klein Azië dat in die tijd bestond. Een betrekkelijk kleine stad met een tamelijk groot leger en in staat om zich goed te verdedigen. Zo had een goede eigen vloot, volgens de normen van die tijd natuurlijk. Deze stad verdedigde zich krampachtig, zelfs tegen het moederland. Vandaar de geschillen die wij o.a. kunnen terug vinden bij Homerus.

In Griekenland zelf zijn steden die alleen op bepaalde tijden toegankelijk zijn voor anderen. Athene maakte enigszins een uitzondering omdat dit ook een zeer grote handelsplaats is. Het is een handelsnatie. Denk aan Sparta. Een niet Spartaan kan Sparta alleen binnenkomen met een bijzondere vergunning. Wanneer je daar was, dan was je gebonden aan de regels van die gemeenschap. Elke overtreding door een vreemdeling word uitermate wreed gestraft. Overall komen we ditzelfde patroon weer tegen. Wij met onze wereld. Wij, met onze god. Wij, met onze macht. En naarmate er meer steden sterk worden, is de vraag naar de macht belangrijker.

Er is een tijd dat er bondgenootschappen ontstaan. Beschavingen en culturen die een beetje milder zijn, brengen het er over het algemeen niet zo erg goed af. Of we nu gaan kijken bij de volkeren in Zuid Amerika, bij bepaalde indianenstammen in Noord Amerika of mijnentwege gaan kijken bij het volk dat woonde op de hoogvlakte van Noord Italië, ze worden het slachtoffer van degenen die ze een te grote gastvrijheid verlenen. Als je je dat realiseert, dan wordt ook begrijpelijk hoe het nationalisme dat vandaag de dag nog in zeer grote mate bepalend is voor de vorming en de werking van de wereld tot stand is gekomen. Door uit te gaan van degenen die bij jou horen ben je sterk. Dan kun je onderling twisten hebben, maar op het moment dat je stad of je staat wordt aangevallen, vergeet je die geschillen en je werkt allemaal samen. Er is niet zo'n groot verschil tussen de samenwerking van toch wel zeer rechtsen en fijn gereformeerden, katholieken en communisten in het verzet en datgene wat er is gebeurd in de steden in Italië in de Middeleeuwen.

Wanneer er een oorlog was, dan vergaten de edelen hun onderlinge strijd die heel wat op moordpartijen uitliep. Men trok dan gezamenlijk tegen de vijand op. Waarom; omdat de mensen niet kunnen begrijpen dat alleen, als je jezelf kunt aanvaarden en jezelf kunt zien als iemand, die in staat is zichzelf te redden je enige kans hebt om met anderen werkelijk samen te leven en samen te werken ook als ze anders zijn

De poging tot het normeren van de mens is niet zo maar iets dat is opgekomen in de laatste eeuw. Als we b.v. kijken naar de manier waarop Napoleon heeft geprobeerd zijn volk een eenheid van denken op te dwingen en hoe men via allerlei verkondigingen van wetten maar ook het doen voorlezen van toespraken in staat was de mentaliteit van het Franse volk in een bepaalde richting te dwingen, dan kijken we eigenlijk naar precies hetzelfde wat er in de Hitler-periode is gebeurd.

Men heeft een voorman nodig. Men heeft een God nodig. En al datgene wat daar niet onmiddellijk aan gehoorzaamt of niet wordt erkend, is onaanvaardbaar. Dat wil men zelfs niet begrijpen, want men heeft het gevoel dat men innerlijk tekort schiet. De overtuiging van eigen

macht en eigen gelijk is niets anders dan een wegvluchten voor een anders ontstaan begrip van eigen onvermogen.

Dan kunnen we kijken hoe het is geweest in Rome. Rome had zijn eigen stadsgoden. Er waren bepaalde geheimen en voorspellingen. Die werden door de Vestaalsen bewaard, die mede bepalend waren voor alle beslissingen of voor die van de Caesars, de keizers. Er was een profetie en die moest waar worden, want op die waarheid berustte de zekerheid van het rijk, zo dacht men. Dus een meerwaardigheidscomplex.

De Romeinen waren, neemt u mij niet kwalijk, oorspronkelijk boerenkinkels die goed konden vechten. Zij hebben veel overgenomen van de volken waarmee ze te maken kregen. Als we kijken naar Rome in zijn betere dagen, dan treffen wij daar allerlei gegevens aan die aan Griekenland zijn ontleend of aan naburige stammen. Men heeft het gevoel: nu moeten wij iets hebben dat ons bijzonder maakt. Daardoor zeggen ze niet alleen maar: Wij hebben de waarheid. Neen, ze gaan verder en zeggen: Wij burgers van Rome zijn meer waard dan ieder ander. Als er iemand is die wij de moeite waard vinden, dan mag hij Romein worden, een burger van Rome. Zoals men in de Duitse periode bepaalde mensen, ook al waren ze van Israëlitische afkomst, een Ariër heeft gemaakt om hun prestaties, om hun belangrijkheid.

Als we kijken naar Frankrijk, dan zien we daar (ook betrekkelijk vroeg zo 800/900) eveneens een dergelijke mentaliteit overheersen. Er zijn natuurlijk de edelen. De rest telt helemaal niet mee. De edelen worden vereerd en tegelijk gevreesd. Aan de ene kant zijn ze beul, je uitbouter. Aan de andere kant zijn ze de enige beschermer. Daar komen dan de vorsten de koningen uit voort. De koningen hebben een hofhouding. Die hofhouding, is eigenlijk al in een zeer vroege periode (1200) geënt op de oude hofhouding zoals Karel de Grote die eens had: krijgers, priesters en vooral dienaren, edelen. Wanneer je wordt gediend door een machtige, dan bewijs je daarmee je eigen macht. Dat systeem heeft zo goed gewerkt dat het heel erg lang heeft geduurd, bijna 600 jaar, voordat de mensen in Frankrijk eindelijk eens gingen inzien dat de pretenties van al deze hooggeplaatste heren niets waard waren.

Kijken we naar Rusland. Rusland bestaat in het begin eigenlijk uit een aantal kleine vorstendommertjes. Het zijn de latere Bojaren die we als een soort krijgsheren kunnen beschouwen, die een eigen gebied beheersen en daarnaast de omgeving leegroven. Er komt een vorst, een heerser onder de Bojaren, de latere tsaar en die gaat onmiddellijk al wijding vragen. Hij heeft zijn eigen priesters om zich heen. Die priesters hebben gezag over de kerk. De kerk heeft gezag over de boeren. Dus kan de Tsaar een groot leger op de been brengen En dat is het belangrijke. Daardoor wordt hij inderdaad Primus inter pares en later zelfs de door God gekroonde alleenheerser.

Het is krankzinnig als je het zo bekijkt dat overal de mensen een ander tot heerser uitroepen en dan later zich over die persoon beklagen, maar het zonder zo iemand ook niet kunnen stellen. De mensheid is nog werkelijk in de kinderjaren. Ze heeft nog steeds een belhamel nodig die de kudde voorgaat. Zelfs in deze dagen krijg ik het gevoel dat dat nog vaak het geval is.

Wanneer de mensen bezig zijn hun eigen grootheid uit te breiden, dan moeten zij dat natuurlijk ook doen door zich materialen te verschaffen. Steden b.v. bouw je niet zo een, twee, drie. Zeker, er zijn in het zuiden oorspronkelijk hele steden uit tichelsteen gebouwd. Dat was klei met stro in de zon gedroogd. Maar later had men toch stenen nodig.

De Farao's laten op enorme afstand steengroeven aanleggen, gebruiken en exploiteren om de stenen te krijgen die ze nodig hebben voor hun paleizen en ook voor ommuringen van hun steden. Datzelfde zien wij bij de Grieken.

De Grieken tasten hun milieu tamelijk sterk aan in die periode doordat ze veel mijnbouw bedreven. In de mijnen (o.a. tinmijnen) wordt voor namelijk gewerkt met slaven. Het merendeel van de slaven is van een andere nationaliteit het zijn geen echte Grieken die bij de stad horen of het zijn misdadigers. Dat daardoor later in Griekenland veel vruchtbaarheid verloren is gegaan, heeft men zich niet willen realiseren. En al had men het geweten, dan had men gezegd Het is, noodzakelijk voor de grootheid van de stad, voor de opbouw, voor de offers aan de goden en voor de handel de wij drijven om deze mijnen te exploiteren.

Van de Romeinen moeten wij zeggen dat zij zich wat dat betreft nogal redelijk gedragen hebben. Zeer waarschijnlijk speelt daarbij een grote rol dat zij hun grondstoffen van over zee konden aanvoeren. Zij hebben wel degelijk ook steengroeven gehad, maar die zijn niet bepaald ten detrimente van het milieu gegaan. Gelijktijdig was het voor de oorspronkelijke boerenafstamming gebruikelijk om allerlei landerijen rond de stad te exploiteren. Zo werd er dus eigenlijk in landbouw en veeteelt gezorgd voor de instandhouding van het milieu.

We behoeven echter niet veel verder te gaan. Als wij denken aan de steden van 1400, dan valt op dat ze enorm vervuild zijn. In Rome liet men dat nog niet toe. Rome is, voor zover mij bekend, de eerste stad geweest waar ze flatjes verhuurden. Men had namelijk in de volkswijken bouwsels van vier, soms zes verdiepingen hoog. Die bestonden allemaal uit kleine kamers die via een aantal trappen bereikbaar waren. Die kamers worden afzonderlijk verhuurd. U zou dus kunnen zeggen dat het huisjesmelken een Romeinse uitvinding is geweest en als zodanig floreerde onder de Romeinen.

In de steden had men nog reiniging. Men had veel slaven. Slaven kon je altijd wel weer aanvoeren, want er werd zoveel oorlog gevoerd. Je kon altijd voldoende slaven krijgen voor dat rotwerk. Het was niet zoals in de tegenwoordige tijd dat ze gastarbeiders nodig hebben omdat niemand vuilnisman wil worden.

Parijs, Avignon, verschillende Duitse steden waren in die tijd vervuild. Als er al riolering was, dan waren dat open riolen, gootjes in de straten waar alle stinkende drab door vloeiende. Heel waarschijnlijk lag er in de meeste straten meer aan mest dan aan bestrating. Men vroeg zich ook niet af; Kunnen wij de zaak schoon houden? Ze vroegen zich alleen paar af; Is het gemakkelijk.

U herinnert zich misschien het verhaal dat bij het paleis in Parijs een straatje was waar heren nooit doorheen liepen zeker niet in de ochtend en avonduren. Dat had een reden. Er waren nogal veel vensters die behoorden tot de appartementen van degenen die aan het hof waren geaccrediteerd. De bedienden hadden dan de gewoonte om 's morgens en 's avonds de pot de chambre maar uit het venster te ledigen. Paraplu's waren in die tijd nog niet uitgevonden. Dus als je daar doorheen liep, dan kwam je zullen we zeggen; geurig en kleurig onder de menigte.

Het is de stadssamenleving waarin de mens eigenlijk vervreemdt van zijn milieu. Maar dat wil ook zeggen, dat hij veel minder geïnteresseerd is in de krachten van de natuur.

Een bestrijding van b.v. een natuurverering zoals die in de ketterjacht (later de heksenjacht) naar voren is gekomen, kan alleen paar geboren worden in de steden in gemeenschappen die eigenlijk van het werk van de natuur zijn afgesloten. Zelfs het denkbeeld van een enkele God die alles regelt, is voor de bewoner van het land eigenlijk niet aanvaardbaar, tenzij men er een soort super God van maakt die wordt omringd door allerlei heiligen en dienaren die zorgen voor bescherming tegen, b.v. blikseminslag, die vruchtbaarheid geven en al die dingen meer.

Het is alsof langzamerhand de mentaliteit van het westen sterk verstedelijkt. Men gaat steeds meer denken in termen van productie, van koopwaarde. Steeds minder houdt men zich bezig met de vraag of men wel in harmonie met de natuur werkzaam is, of er een wisselwerking kan zijn tussen mens en natuur. We kunnen zeggen dat vanaf 1400 de mens in toenemende mate de natuur verkracht om daardoor voor zichzelf winst, bezit of aanzien te verwerven,

Maar kijken we naar een ander land, China, dan worden we geconfronteerd met andere processen die toch een zekere parallel vertonen. In het oude China waren de meeste mensen landbouwers. De registrerende bovenlaag was in getalsverhouding gezien betrekkelijk gering. De krijgers waren een zeer kleine minderheid. Er was echter één ding dat men gemeen had; men voelde zich verbonden met de bodem.

Voorouders zijn a.h.w. de uitbeelding van China van mensen die leven in een bepaalde omgeving, in een bepaald land. De voorouderverering wordt steeds sterker. De behoefte om grootheid aan te duiden, zoals eens in allerlei praalgraven kenbaar werd gemaakt, wordt meer en meer beperkt tot keizers en de grote krijgsheren. Zij doen dat nog wel, maar alle anderen zijn steeds meer met de aarde verbonden. Maar als je met de aarde verbonden bent, dan moet je ook onderling een zekere band aanvaarden.

Als men kijkt naar het hedendaagse China, dan zeggen de mensen; Hoe is het mogelijk. Maar men vergeet dat ze altijd hebben geleefd in gemeenschappen waarin een zeer sterke onderlinge controle een natuurlijk verschijnsel was. Men heeft altijd geleefd in samenlevingsvormen die nu eens beheerst door de een, dan weer beheerst door de ander innerlijk een zo grote veerkracht hadden opgebouwd dat ze onder alle omstandigheden zichzelf konden blijven. Zelfs de vakbonden van het oude China de Tongs. Er waren er heel wat. Er was een vakbond van moordenaars. Er was er een van de prostituees. Je had er een van de bedelaars, van de dieven. Het waren allemaal afzonderlijke verenigingen. De FNV zou kwijlen als ze dat hoorde. Maar ook die bonden kenden weer die sterke saamhorigheid. Het is wel opvallend, dat in die dagen het al gebruikelijk was dat een dief niet stal in de gemeenschap waarin hij woonde, hij deed het daarbuiten. Een moordenaar die wordt aangezegd om een bepaalde persoon van de dorpsgemeenschap te vermoorden, zal zelf nooit uit die gemeenschap voortkomen. Of hij moet uit de gemeenschap zijn gestoten dat is dan wat anders.

Er is dus de neiging om in een soort commune te leven. Zeker, met andere verhoudingen en met machtsverhoudingen van bezit die op het ogenblik voor een deel zijn geëlimineerd en voor een deel weer langzamerhand zijn ontstaan. Hierdoor krijgen we een veel grotere gevoeligheid voor de natuur. Dat het grote China zijn landbouw areaal niet lang heeft uitgeput, is mede te danken aan een leefwijze waardoor de mens in feite de symbiote wordt van omgeving.

Er zijn weer andere dingen die daarbij natuurlijk weer een rol hebben gespeeld. Ik kan ze natuurlijk niet allemaal opnoemen. Als we kijken naar de Noord Amerikaanse indianen, dan valt op dat ze een zeer sterk gevoel van verbondenheid hebben met de lucht, met de aarde, met het water. Het is alsof ze hun hele leven bouwen op een verwantschap met de elementen. Er zijn natuurlijk, wel goden, de manitoe's. Er zijn allerlei beschermende krachten aanwezig, maar het gaat hier om verwantschappen met de natuur. Een totem is een verwantschap met een deel in de natuur. Dat je dat spaart, is heel begrijpelijk want het is jouw groep. Dus als je b.v. een bever als totem hebt, dan zul je nooit bevers storen of aanvallen, laat staan eten. Je bent verwant met de natuur.

Zolang de blanken er niet kwamen, kon de natuur in stand blijven. En was daar voor alle indianenstammen, zowel voor de paar landbouwers die er waren, als voor de vele jagers en nomaden een goed leven mogelijk. Pas op het ogenblik, dat bezit wordt geïntroduceerd, wat erger is wordt ingegrepen in de natuurlijke gang van zaken, ontstaat er armoede voor de indiaan. Gelijktijdig vormt zich een kunstmatig milieu dat de blanke voor zichzelf opbouwt en dat eigenlijk voortdurend in strijd is met de belangen van andere groepen blanken en de indianen natuurlijk, maar ook met de eigen mogelijkheden en het wezen van de natuur.

Wij kunnen voorbeelden van dit bezitsgedrag (ik zou het zo willen noemen) vinden in vele verschillende delen van de wereld. Als wij gaan kijken naar de Sahel, dan moeten we daarbij aantekenen dat een groot gedeelte van de ellende mede is ontstaan door overbeweiding. Met andere woorden, men wil de grote kudden de grootte die voor de persoonlijke behoefte economisch eigenlijk niet verantwoord was en heeft daardoor de aarde teveel gevraagd. Men heeft teveel vernietigd. Dan kunnen ze nu wel zeggen dat de olifanten het hebben gedaan, maar dat is niet waar. Het waren de mensen.

Kijk naar de dustbowlverschijnselen die in de V.S. zo kenbaar zijn geworden en waartegen o.a. Roosevelt zoveel heeft willen doen. Mensen, die maar landbouw bedrijven zonder zich af te vragen wat de bodem kan hebben, zonder de bodem te voeden op de juiste manier, die alleen maar kijken naar de oogst. Die teren op een gegeven ogenblik de hele bovenlaag weg. Wat daar onder zit is zand. Maar als het zand begint te stuiven, dan bedelft het weer vruchtbare aarde in de omgeving. Daar krijg je woestijn voor.

Datzelfde is ook gebeurd in wat tegenwoordig de Gobi wordt genoemd. Ook hier hadden we eens te maken met een vruchtbaar gebied. Maar er waren steden die zich als erg belangrijk zagen. Deze steden hebben landbouw bedreven. Ze hebben zelfs kanaliseringsspogingen gedaan bij verscheidene rivieren en hebben daardoor bewust of onbewust ook een dustbowlverschijnsel opgeroepen. Het is geresulteerd in een groot onvruchtbaar droog gebied

waarin er nog wel water is, maar grotendeels onderaards. Het is interessant al die dingen zo te zien. Als je naar de moderne tijd gaat kijken, dan zie je er weer datzelfde onverstand werken.

Als we ons realiseren hoe de mensen om hun industrie, dus hun bezit, inkomen en verbruiksmogelijkheden op een peil te houden dat eigenlijk boven de norm van de behoefte ligt, dan zien we rivierverontreiniging, bodemverontreiniging, gassen de lucht in gooien en allerlei dingen doen waardoor de plantengroei wordt aangetast, dan moeten we toch zeggen; Dat is niet gezond meer.

Als wij zien wat er van de oerwouden in Brazilië aan het worden is, maar net zo goed die van Afrika, hoe men daar maar hout weggapt, hoe men daar maar ruimte maakt voor landbouw, want dat levert op. Dan moet men toch ook beseffen dat men gewoon de longen van de aarde a.h.w. aantast, zoals de kanker bij longkanker langzamerhand het de cellen onmogelijk maakt te functioneren. De mens denkt daar niet over na.

Ik geloof, dat dat ook, weer een van de kentekenen is waarneemt, u door de hele historie heen worden geconfronteerd. De mensen vragen zich niet af; Wat zijn de gevolgen van wat ik doe. Ze vragen zich alleen naar af; Word ik er beter van.

Wanneer het bezit, de behoefte aan bezit en als uitvloeisel daarvan begrippen als macht een grote rol gaan spelen, dan zien we dat de hele wereld eigenlijk niet meer telt. De werkelijkheid telt niet meer. De mens leeft in een droomwereld. Als hij nu in zo'n droomwereld is gevangen, dan probeert hij wel krampachtig eruit te komen, maar niet door op te geven wat hij heeft of te veranderen wat hij heeft.

Er zijn mensen geweest (o.a. in Frankrijk maar ook elders) die mensenoffers hebben gebracht, zwarte missen hebben gelezen, die de meest krankzinnige magische bezweringen hebben uitgesproken alleen maar om die dingen te verkrijgen die volgens hun begrip werkelijk noodzakelijk waren zonder dat ze daar tegenover iets moesten opofferen van wat ze al hadden.

Er bestaat in de natuur iets soortgelijks. Er is een muizensoort die ontzettend grote voorraden aanlegt. Nu is het eigenaardige, dat die dieren voorraden aanleggen die veel groter zijn dan wat ze nodig hebben. Ze vergeten zelfs waar die voorraden zijn. Ze verrotten dan. Zo zijn de mensen. Alleen, in plaats van muizen heeft u bankiers.

Nu kun je niet zeggen: Die muizen zijn slecht. Helemaal niet. Je kunt ook niet zeggen: bankiers zijn slecht. Maar de manier waarmee ze met de mogelijkheden omspringen is verkeerd. Kijk, en daar zit nu juist het haakje waarmee wij ons vandaag moeten bezighouden. Want de ontwikkelingen van de wereld, zeker in de laatste ruim 100.000 jaren, is de ontwikkeling van mensen die zich steeds meer losmaken van hun natuurlijke milieu. Die zich losmaken van alles wat instinct is, maar gelijktijdig daardoor komen tot een wijze van werken, van leven en van het behandelen van de wereld die eens wel de oorzaak zou kunnen zijn dat al die menselijke progressieve neigingen er zwaar instinken.

Bezit. Is bezit redelijk. Vroeger was bezit redelijk voor zover het nodig had. Dus, je moest de nodige instrumenten en wapens bezitten. Je mocht een paar sieraden bezitten. Natuurlijk, je mocht jezelf opknappen. Kleding had je nodig en voedsel. Maar meer had je niet nodig. Op het ogenblik dat je gaat zeggen: Dit is van mij en daar blijf jij af, verandert er iets in de relatie. Het is niet meer; ik heb dit en ik kan jou dus helpen. Jij hebt dat en dan moet je mij helpen. Het is niet meer; wij jagen en degene die niets gevangen heeft, krijgt wel zijn gerechtvaardigd deel van de buit van de anderen. Het is nu gewoon: heb je niets gevangen, jammer voor jou. Je moet toch zien dat je wat vangt anders verhonger je. Zo gaat dat steeds verder.

Langzaam maar zeker komt ook het begrip van betaling in zwang. Oorspronkelijk betaal je een ander voor werkkraft die je koopt, slaven. Je betaalt een ander als hij bepaalde diensten voor je verricht. Dat is allemaal nog tamelijk normaal. Het bezit is nog steeds vooral gebruiksgoed, ook als men veel meer heeft dan men in feite zelf zou kunnen gebruiken.

Maar dan komt de tijd dat het gemakkelijker is om ruilhandel te drijven. Er ontstaat zelfs al in de tijd van Alexandrië het wisselgebruik. Een gebruik, dat in beperkte mate al bestaan heeft in Ninive en Babylon, maar eigenlijk alleen tussen staatslieden en priesters. Nu wordt het

algemeen. Je kunt een wissel hebben van iemand die mijnentwege ergens in Zuid Wales tinmijnen exploiteert. Er is een koopman in Alexandrië die betaalt hem uit, want daardoor heeft hij een vordering. Als hij dan weer tinerts importeert, dan kan hij dat op die manier verrekenen.

Vanuit die wissels ontstaat de behoefte aan pecunia. Het ruilmiddel moet gemakkelijker hanteerbaar zijn. Wij zien b.v. bij de Romeinen een tijdlang zowel ringen als ook armbanden van gouddraad. Wanneer je dan iemand wilt betalen, dan snijd je daar een stukje van af. Die persoon kan dat dan weer omsmelten en daarvan zijn eigen ringen en dergelijke maken en hij heeft tevens een ruilmiddel.

Zilver en goud zijn een lange tijd de eerste ruilmiddelen. Goud is het meest belangrijke geweest omdat het betrekkelijk gemakkelijk versmeltbaar was. Later blijkt ook dat brons en koper ruilmiddelen worden. Eerst in de vorm van sieraden of van munten. Later gaat dat zelfs zover dat je de munten niet eens meer hoeft te hebben. Je kunt in de plaats daarvan een of ander tabletje meenemen of een geschreven stuk en dan kun je elders krijgen wat je nodig hebt.

Die gelddienst heeft natuurlijk nog één groot voordeel dat het een lange tijd duurt voordat de gelden zijn overgemaakt. Zo ontstaat het bankierswezen dat oorspronkelijk voornamelijk functioneert voor de handel. Zij hebben de gelden en ze moeten er iets mee doen. Wat gaan ze doen; leningen geven tegen wat we zouden noemen woekerrete. Verder worden ze steeds rijker en kunnen ze steeds meer gaan doen. De Oppenheimers b.v. en wat dat betreft ook nog andere bekende namen, die hebben sterk gespeculeerd in assignaties gedurende periode van het keizerrijk en het tweede koninkrijk in Frankrijk. Assignaties waren staatsschuldbrieven. Die hadden een koers, de ene keer zakten ze en waren ze niet veel waard. De andere keer stegen ze. Dat werd vaak bepaald door gebeurtenissen buiten.

Als b.v. het leger een overwinnen behaalde, dan steeg plotseling de koers van de assignaties. Daarvan maakten de bankiers gebruik. Zij kochten als ze laag stonden en als ze hoog stonden, dan verkochten zij ze aan iedereen die ze hebben wilde en zo gek was. Daaruit is een moderne wereldmacht ontstaan.

De meeste van u realiseren zich dat niet. Maar machtiger zelfs dan de Internationale is de moderne geldhandel. Om macht te hebben moet je geld hebben. Een van de redenen daarvan is gelegen in het feit, dat staten soms geld nodig hebben waarover ze niet direct beschikken. Dan lenen ze. Voor die lening krijg je interest. Maar gelijktijdig kun je bepaalde voordelen afdwingen, want anders ben je de staat niet meer ter wille. Het resultaat is ten slotte dat er banken door de staat zelf worden gesticht. Dat zijn de grote financiers op de achtergrond die nog altijd de baas blijven.

Dan vraagt u zich misschien af; waarom maken ze zich er druk over dat al die mensen bankgiro of een andere giro moeten nemen, dat ze betaalpasjes moeten hebben e.d. Dat is heel begrijpelijk. Kijk, dan kun je geld in omloop hebben, terwijl je gelijktijdig van dat geld interest trekt. Je kunt je geld dus twee keer gebruiken. Voor een bank betekent een dergelijk systeem, je koek kunnen bewaren en gelijktijdig er lekker van eten. Maar als dat gebeurt, dan is niet alleen voor de staat geld belangrijk, maar voor een kerk ook.

Als je kijkt naar de kerk van Rome. Oorspronkelijk is er een zekere vorstelikhed. Men doet wel aan prestigewerk ongetwijfeld. Maar de grote kerken en kathedralen zijn niet gebouwd met kerkkapitaal. Ze zijn gebouwd door gelovigen, door mensen die zich daar direct mee verbonden voelen. Langzaam maar zeker verandert dat. De bedelpartijen van de bouwpastoors maken al duidelijk dat je tegenwoordig niet meer zo gemakkelijk aan geld komt. Kijk dan naar de pastoor. Hij neemt een hypotheek. Die hypotheek moet worden betaald. Alle mooie predicaties, die hij houdt voor de noodzaak van zijn inkomen komt er ten slotte op neer dat de gelovigen de rente moeten betalen totdat de kerk rendabel is geworden. Rendement ook in de godsdienst.

Denkt u niet dat dit alleen paar in de christelijke godsdienst zo is. U kunt hetzelfde zien in de tempels van India. U kunt het zien in de verschillende geloofsvormen van Japan met hun eigen tempeltjes. Ze moeten rendabel zijn. Grote kapitalen korden direct of indirect in handen van

de leiders van godsdiensten. Maar je kunt je handen toch niet vies maken met geld. Het gevolg is dat die gelden worden belegd. Heel vaak door een eigen bank of via de bank van die godsdienst. In sommige gevallen ook doordat men zich inkoopt in bekende instellingen. Want kapitaal moet rente geven. En om die rente te kunnen trekken moet je dus deelnemen in bedrijven, moet je speculeren, moet je deelnemen aan een in feite op zich niet productief winst maken dat ten koste gaat van alle werkelijk produceren.

Het is niet mogelijk om tegenwoordig het bankwezen ineens af te schaffen. Iedereen is er zo aan gewend dat je eigenlijk zonder een dergelijk ruilmiddel niet kunt bestaan. Het zou beter zijn, als die macht werkelijk bekort werd dat is duidelijk. Het zou tevens betekenen dat de godsdiensten weer een beetje minder gaan kijken naar hun inkomen en een beetje meer naar de werkelijkheid van hun geloof en de praktijk ervan.

Zolang naastenliefde, zoals in uw dagen, een object van verdienste is geworden, zolang men zelfs in feite frauduleus gelden lospeutert onder voorwendsels terwijl men ze ook voor andere zaken gebruikt, en dat is in deze dagen vanzelfsprekend. Maar het betekent wel, dat de samenhang van de maatschappij duidelijk wordt bedreigd, dat hier een geestelijke milieuvervuiling plaatsvindt.

Laten we eerlijk zijn. Ik wil geen namen noemen. U kunt een kind adopteren dat toch bij zijn ouders en in zijn omgeving blijft. U kent dat systeem. Daar betaalt u voor. Aan het kind wordt misschien 10 % van hetgeen u stort feitelijk besteed. Al het andere wordt besteed aan goede werken, ook voor het boren van bronnen, de bouw van noodzakelijke dingen, het financieren van bepaalde plaatselijke industrieën. Maar dat wordt niet gezegd. U wordt geconfronteerd met de arme zielige kinderen en in feite betaalt u daar een soort missioneringswerk mee. Dat is niet reëel.

Er is een vereniging geweest die erg veel goed heeft gedaan voor de leprabestrijding. Ze was ook op religieuze basis bezig. Maar toen men op een gegeven ogenblik ging kijken wat de werkelijke uitgaven waren, bleek dat voor de leprabestrijding 40 tot 50 % werd gebruikt en dat al het andere werd besteed om b.v. missionarissen mogelijkheden te geven. Alweer, bedrog. En als we ons realiseren dat die vorm van bedrog tegenwoordig gebruikelijk is geworden, dan zien we eigenlijk dat iedereen voor zich langzaam maar zeker moet gaan denken, ik haal ook wat er te halen is, want ik heb ook goed werk gedaan al doe ik het alleen paar voor mijzelf.

Kijk, daar zitten we dan aan een punt dat ons confronteert met een gehele ontwikkeling die misschien al begonnen is in Sumerië toen een vorst besloot in plaats van een echte tempel in feite een paleis kazerne te bouwen en de tempel daar bovenop te zetten om hem heilig te verklaren. Ze is begonnen toen de eerste bankiers in Alexandrië wissels gingen inwisselen zowel uit het Verre Oosten als uit Europa. Het zijn zaken die je niet alleen paar kunt afdoen met: het is verkeerd. Neen, het is gegroeid. Al die dingen waar je vandaag tegenaan kijkt zijn in de loop van de tijd geleidelijk ontstaan.

Ik hoor de mensen uitroepen: In de laatste eeuw is er zo ontzettend veel veranderd. Uiterlijk wel maar de praktijk is nog steeds dezelfde. Dat is een van de redenen waarom de slagzin: de vervuiler betaalt alleen kan gelden voor degenen die niet over de middelen beschikken om veel te vervuilen maar ook niet over de middelen om zich tegen iets dergelijks te verzetten.

Wij moeten ons eens goed realiseren dat het verkeer b.v. in deze dagen alleen paar gegroeid is doordat dit voor economische belangen zo interessant was. U realiseert zich misschien niet dat - dit is in Engeland gebeurd - het eerste goedkope vervoer per rail is ingesteld omdat daarmee kwijnende badplaatsen konden worden voorzien van arbeiders toeristen die een dagje uitgingen. Dat hier in Nederland de uitbreiding van het spoorwegnet zowel door de Rijnlandse, Staats of andere maatschappijen eigenlijk alleen werd ingegeven door de behoefte te transporteren, het transport van goederen. Als je dat allemaal gaat begrijpen, dan zeg je; Ja, dan is alles wat er gebeurt eigenlijk de oorzaak geweest van wat er vandaag bestaat.

Wij zullen in een latere les ons gaan wijden aan de mentaliteit van de mens en wat daar allemaal in gebeurd is, hoe de visie op de wereld van tijd tot tijd verandert, hoe de z.g. moraal van eeuw tot eeuw met grote sprongen verandert. Het is gewoon de mode van het geweten.

Maar laten we dan niet vergoten dat er b.v. in de laatste honderd jaar meer dan een verdubbeling heeft plaatsgevonden van het aantal mensen op aarde.

Waar komt dat vandaan. Omdat in zeer veel landen kinderen het bezit zijn. De kinderen daar zijn de AOW van hun ouders. Kinderen zijn verdiensten. Ze zijn niet alleen maar het uit liefde voortgebrachte. Ze zijn het nevenproduct van hartstocht dat zeer goed kan worden gebruikt om eigen omstandigheden te veranderen en eventueel te verbeteren. Dat mag je zo niet zeggen, natuurlijk niet. Maar het is wél zo.

Dan moeten wij ons ook even realiseren dat de overbevolking in bepaalde landen waarover men zich nogal eens beklagt in West Europa mede te danken is aan de armoede daar en de onzekerheid van het menselijk bestaan. Ieder zoekt naar zijn eigen clan, zijn eigen gemeenschap die zo talrijk mogelijk moet zijn, omdat hij daarin de geborgenheid kan vinden die de z.g. maatschappij - democratie of niet - hem niet kan bieden.

Als wij de wereld en de veranderingen en ontwikkelingen daarin willen volgen, dan kunnen wij niet zeggen: Hier is iets begonnen, daar is iets geëindigd. Het is een voortdurend proces waarin vele geleidelijke ontwikkelingen en veranderingen ook werden bepaald door de veranderingen in het denken van de mens en die helemaal op de keper beschouwd voortdurend werden veroorzaakt door de onzekerheidsgevoelens van mensen die zichzelf niet helemaal durfden vertrouwen en die de zekerheid die anderen bieden nodig hebben omdat ze niet op eigen benen durfden staan.

Dat zal ons in de volgende les ongetwijfeld brengen tot beschouwingen over allerlei geestelijke ontwikkelingen, de grote wereldgodsdiensten b.v. Waar komen die vandaan? De wijze waarop sommige dingen schijnbaar verdwijnen. Zoals het animisme dat een lange tijd eigenlijk de hoofdgodsdiensdienst is geweest samen misschien met het magische denken dat de laatste tijd schijnt te verdwijnen, maar in een andere vorm binnen het geloofskader weer de kop opsteekt. Wat was, kun je niet eenvoudig uitwissen. Je moet begrijpen dat het deel uitmaakt van je heden. Dan was kun je het heden begrijpen. Door het begrip dat je, daardoor gewint, is het je mogelijk de toekomst te veranderen. Daar wil ik het dan vandaag bij laten.

❖ *Is een verandering van mode in de bankwereld een wezenlijke verandering?*

Mag ik heel gemeen zijn? De enige verbetering die banken kunnen veroorzaken is hun faillissement. Omdat ze daardoor de bezitsverhoudingen weer terugbrengen waar ze werkelijk behoren; namelijk in het vermogen om te verdienen door te produceren en anderen diensten te bewijzen. Het spijt mij dat ik het zo moet zeggen. Ik zeg nogmaals: Het bankwezen is in deze tijd niet weg te denken en is onmisbaar. Maar het bankwezen op zichzelf, dat zult u zich toch realiseren, maakt zeer grote winsten met iets dat eigenlijk geen eigen waarde heeft en daardoor een voortdurende belasting betekent voor alles wat wel waarde en betekenis heeft en die kan soms heel erg oplopen, zelfs als men het goede probeert te doen.

Kijk naar de Wereldbank en wat haar pogingen om te helpen in feite een enorme last betekent en nog betekent voor vele landen die daardoor afhankelijk zijn geworden van een wisselwerking met het westen die hun eigen ontwikkeling volledig frustreert. Neemt u mij niet kwalijk. Ik ben niet tegen banken, maar deze hele handel op zichzelf is een illusiehandel geworden waarop helaas een deel van de werkelijkheid tegenwoordig is gebaseerd.

❖ *Wat is de kans dat oerwouden blijven bestaan o.a. in het Amazonegebied?*

In het Amazonegebied is dat minder snel te bereiken dan in de Afrikaanse gebieden, zowat men kan zeggen; De schade zal op den duur ongeveer de helft van het beboste areaal omvatten voordat men zelf tot de ontdekking komt hoe schadelijk het is. Wanneer men dan besluit te kappen en weer aan te planten, dan komt men toch weer in een andere verhouding, in een andere relatie. Maar zoals hier heel vaak gebeurt, als je een boom kapt, dan moet je andere planten. Als je het goed wilt doen dan moet je er zelfs twee planten voor elke boom die je kapt, omdat het omzettingspotential van de kleine boom kleiner is dan van de volgroeide.

❖ *Wanneer zou dat gaan veranderen?*

De verandering in Afrika is op het ogenblik gaande zoals u misschien weet. Er komt steeds meer druk van alle kanten op Brazilië. De grootste misdadiger op het terrein van de houtkap is het Amazonegebied, maar gelijktijdig is er een eerste begin gemaakt met heraanplant. Alleen

heeft men de bevolking nog niet duidelijk kunnen maken waarvoor dat noodzakelijk is. Het is dus niet alleen een kwestie van verandering in de gebruiken van staten en bedrijven, maar het betekent ook dat een verandering in mentaliteit van de bewoners van die gebieden noodzakelijk is.

We zijn vandaag bezig geweest met het milieu en andere zaken, we zullen toch om de veranderingen in de wereld te begrijpen ook nog helemaal in de godsdiensten, in de filosofie en de esoterie moeten duiken. Dat doen we dan de volgende keer.

ZEEVAART EN ZEEVAARTBIJGeloof

Het zal duidelijk zijn dat in het verleden nogal weinig zeevaart is geweest. Hoofdzakelijk was dat kustvaart. Die mensen werden geconfronteerd met allerlei onbegrepen dingen. Ze werden in de eerste plaats geconfronteerd met vissen en grote dieren in de zee waarvan ze eigenlijk geen weet hadden. We kunnen nu wel zeggen dat de verhalen over zeeslangen zijn ontstaan doordat men bruinvissen achter elkaar zag dartelen, maar in de praktijk is dat wel een beetje anders.

Er zijn inderdaad zeeslangen geweest. En voor zover bekend, zijn er nog wel enkele, ofschoon ze meestal op grote diepte leven. Zo hebben we ook de verhalen van de kraken. De kraak is een enorm grote inktvis die in staat zou zijn om hele schepen om te trekken. Een tikje overdreven, maar er bestaan inderdaad reuze inktvissen waarvan elke arm een lengte heeft van tussen de 8 en 12 meter. Dat is toch heel aardig. Mensen, die daarmee worden geconfronteerd, wisten eigenlijk niet precies wat er gaande was.

Oorspronkelijk zag men vooral in het meer tropische klimaat een nautilus voorbij zeilen. Dat is een soort schelpdier dat een voelhoren omhoog steekt en zich dan door de wind laat drijven. Men dacht dat het een klein volkje was. De gedachte aan dat kleine volkje heeft ten slotte weer geleid tot het geloof dat er in het water mannetjes, mensen leven, die wat kwaadaardig zijn.

De klabouterman waarvan u misschien wel heeft gehoord is het eindresultaat geweest van een dergelijke legende ontwikkeling. Wat niet wegneemt dat een dergelijke klabouterman, althans een inboorling die men niet kende in zijn masker wel ons aanboord van een schip is geklouterde wanneer hij toevallig met zijn kanoe tussen de verschillende eilanden onderweg was. Voor de blanken was dat in volle zee dan plotseling een vreemde verschijning. Die vreemde verschijning schrok zich weer een hoedje van de blanken, want ook die waren eigenaardige verschijningen. Die vreemde verschijningen verdwenen weer, maar in een enkel geval dacht hij dat hij zich moest verdedigen en dan vielen er wel eens doden.

De verhalen over de onbekende mensen in de zee kunt u nog terugvinden op oude kaarten. Daarop zijn ze overal afgebeeld. Zijn er dan werkelijk wezens? Het antwoord is, Ja. Er zijn inderdaad een aantal fabelwezens die werkelijk bestaan. Hun grootte is overdreven en een deel van hun afschrikwekkendheid ongetwijfeld ook, maar afstammelingen van de sauriërs zijn inderdaad naar de zee teruggegaan. Vooral de moerasbewoners hebben zich daar weer omgevormd en zijn wat kleiner geworden, maar kunnen heel gevaarlijk zijn als ze zich bedreigd gevoelen. Een aantal van die dieren kan men vinden in de buurt van de Sargassozee.

Er zijn ook vissen die men nooit had gezien en men dacht dat dat het werk van de duivel was. Nu weet men dat die dieren zijn waarschijnlijk uit het plioceen of vroeger. Al die dingen samen hebben geleid tot een eigenaardig denken dat zelfs in de moderne tijd met alle kennis toch ergens mede een rol speelt in het denken van vele zeelieden.

De legenden die ontstaan zijn natuurlijk altijd wel op feiten gebaseerd. De Vliegende Hollander b.v. Er zijn heus wel wrakken die een lange tijd onder zeil verder zijn gegaan nadat ze verlaten werden. Maar waar is dan de Vliegende Hollander. Dat die schepen alleen in een storm werden gezien, is ook heel waarschijnlijk omdat alleen met storm dergelijke schepen in beweging kwamen en dan ook zonder verder ergens op te letten, want er was niemand om te sturen, eenvoudig voor de wind verder gingen.

Er zijn verhalen over allerlei gebieden waar het gevaarlijk is. Natuurlijk, er zijn gebieden op aarde (op het ogenblik 3 of 4) waar inderdaad mensen kunnen verdwijnen en soms zelfs met de schepen. Dat is echter weer een kwestie van een dimensieverschuiving, het komt niet zo vaak voor.

Hoe vaak is men niet doodsbang op een schip, terwijl er geen reden voor is. Dan krijgen we de verlaten schepen, zoals de geschiedenis van de Mary Ann. Schepen waarin alles klaar staat. Je kunt zien, de mensen waren aan het eten, en zijn opgestaan en weggegaan. Alles staat er ook zoals ze het hebben achtergelaten. Zijn dat vreemde wezens geweest

Natuurlijk zijn er altijd wel mensen die zeggen: Dat waren een paar vliegende schotels die onderweg waren om eigenaardige beesten te vangen voor hun eigen dierentuinen. Die hebben toen de bemanning meegenomen. Er zijn daarentegen op de wereld plaatsen waar eigenaardige verschijnselen voorkomen, dan zijn dat zeker ook de oceanen. Dat is begrijpelijk. De aarde is een van de weinige planeten in deze ruimte die een zeer grote watermassa heeft. Water wordt door heel veel ruimtevaarders gebruikt o.m. als reactiewolk, als ze een versnelling nodig hebben voor een ionenstraalaandrijving. Zij werken dus niet met magnetische aandrijving. Als ze dan zo'n planeet zien, dan proberen ze van dat water wat op te nemen. Daarvoor moeten ze dus dicht bij de wateroppervlakte komen om voldoende te kunnen opzuigen. Worden ze nu gezien, dan zijn het eigenaardige lichtende figuren die zal dan zeggen of het een vliegende schotel is? Het kan eruit zien als de kop van een monster uit de verte. Het kan eruit zien als een onbekend eiland met lichten dat ineens verdwijnt.

Zeelieden vertellen die verhalen onder elkaar nog steeds. Ze zijn er nog steeds mee bezig. Vooral degenen die op de wilde vaart zitten en dus vele eigenaardige reizen maken, zullen in de tijd dat ze in de havens moeten doorbrengen heel vaak in hun vrije tijd dergelijke ervaringen uitwisselen. Die zullen ze aan een buitenstaander nooit vertellen. Voor een buitenstaander moet een zeeman zakelijk, degelijk en ter zake deskundig zijn. Maar innerlijk worden ze er toch een beetje door getroffen en geroerd.

De legenden van de zee gaan verder over enorme stromingen die er in zee zijn. Dat is inderdaad waar. Er bestaan vaste stromingen en circulaties in de oceanen die zich door waterkleur, watertemperatuur en zelfs door visbevolking onderscheiden van de omgeving.

Er zijn ook bepaalde wervelingen en wielingen te vinden die op sommige plaatsen met grote regelmaat optreden. Meestal gebeurt dat, wanneer ergens op de oceaanbodem een vulkaan werkzaam is. Het is duidelijk, dat de mensen van vroeger die van deze dingen niets wisten hierin het ingrijpen zagen van geheimzinnige monsters of erger nog misschien van demonen die onder de waterspiegel leven.

Aan de andere kant is er de enorme verwantschap met de zee. Ze zeggen wel eens; Als je lang op zee bent geweest, dan blijf je daarnaar terughuncken. Als je lang in de woestijn bent geweest, zul je daar altijd naar willen terugkeren. Dat is waar. Omdat er een zekere eenzaamheid is, een geïsoleerd zijn van de rest van de wereld. Het gevoel dat je even helemaal alleen bent, a.h.w. baas bent in je eigen omgeving. Dat kunnen de mensen niet zo gemakkelijk achter zich laten. En als ze het dan toch moeten doen komen er ook weer allerlei verhalen naar voren die eigenlijk niets meer te maken hebben met hun werk, hun beroep, hun prestaties, maar die een in logica omgezet een rationalisering vormen van al datgene wat ze hebben gevoeld, wat ze hebben beleefd en misschien ook van de dingen die ze onbewust vrezen, omdat zij ze op zee een keer hebben ontmoet.

Ik heb niet veel tijd en kan dus niet uitgebreid verhalen vertellen. Wie weet wat er allemaal gebeurt in de wereldzeeën, moet zich ook realiseren dat er eilanden kunnen ontstaan die een paar weken, een paar maanden, misschien een paar jaren bestaan en dan ineens weer spoorloos verdwijnen. Die weet dat er bepaalde plaatsen zijn waar je de ene dag rustig voorbij kunt varen en de andere dag erg goed moet uitkijken anders loop je op een rif.

Het is de onzekerheid van dit enorme deel van de wereld dat degenen, die de zee regelmatig en beroepshalve bevaren, toch op de een of andere manier fascineert. Het brengt hen tot een redenering, die voor de mensen die op het land waren vaak niet helemaal te begrijpen is en

ook tot uitbundigheden die als lichtzinnigheid worden aangemerkt, maar die in feite alleen het afreageren is van bepaalde spanningen, het doorbreken van een isolement.

De zeevaart in het verleden was een eigenaardige zeevaart. We moeten echter niet vergeten dat ook in het verre verleden er vele dingen bekend zijn geweest die men later met grote verbazing eigenlijk pas heeft moeten constateren. Denk eens aan de zeekaarten van Abu Rei.

Abu Rei, die een kaart heeft gemaakt van de wereld en van de wereldzeeën die een Mecatorprojectie lijkt van de een of andere luchtopname. Hoe komt hij eraan? Niemand weet het. Het is een van de raadselen van de zeeën. Toch zijn er dergelijke kaarten geweest. Lang voordat de magneetsteen werd gebruikt door de Vikingen om hun richting enigszins te kunnen bepalen waren er mensen, die iets wisten te doen met een soort magneetsteen of magneetnaald. Ze noemden zich magiërs, maar zij wisten koersen te bepalen, ook als het over grote delen water ging buiten het zicht van land. Raadselen te over in de oceaan.

Raadselen die bovendien worden bevorderd door het feit dat er een enkele keer wel iets van een oude samenleving naar boven komt om dan weer te verdwijnen. Geen mensen. Maar, dan kom je bij een eiland en daar zie je allerlei vreemde structuren. Als je dan daarheen gaat, word je bevangen door een huivering. Het is er klam, het ruikt er naar wier er is een zwavelachtige lucht. Het is begrijpelijk vulkanisch veroorzaakt. Dan kom je daar later weer langs en je ziet het niet meer. Het is verdwenen. Wat zeggen de mensen dan: Dat was zeker een demonisch eiland. Dat is iets wat de geesten van de zee hebben gedaan.

Zo is het spel ontstaan waarmee men zijn dromen over de schone vrouwen aan wal omzette in sirenen die aan de bovenkant vrouw en helaas aan de onderkant vis de zeeman voortdurend in bekoring brachten zonder dat ze eigenlijk veel voor hem konden doen. Zijn die dingen waar? Voor een deel wel, voor een deel niet.

Er zijn volken geweest die inderdaad zeer lang onder water konden zwemmen en die het grootste gedeelte van hun leven in de zeeën doorbrachten. Er is een zwemmer geweest in Griekenland die heel rustig tussen de eilanden zwom en van wie bekend is dat, wanneer hij naar sponsen en koraal dook, hij zonder ademmasker 8 tot 10 minuten kon onderblijven. Van deze man wordt verteld dat hij de hele Middellandse Zee heeft overgezwommen gewoon voor een weddenschap. Dergelijke dingen wijzen erop dat er inderdaad mensen en volkeren bestaan die in de oceanen thuis zijn. Dat is niet zo verbazingwekkend als wij ons realiseren hoeveel volkeren er ook nu nog bestaan die in zeer kleine voertuigen die je bijna niet opmerkt grote gedeelten van de oceaan weten over te steken die met iets dat niet veel meer is dan een uitgeholde boomstam met een uitlegger in staat zijn afstanden te varen van Afrika naar Indonesië en terug.

Zo is het altijd geweest. Er zijn altijd stammen geweest die op de oceaan meer konden doen dan gewone mensen. Uit hen zijn de sprookjes gekomen van de zeebewoners, maar eveneens van de verschrikkelijke klabouterman en van de overledenen die met klachten op de lippen soms probeerden een schip te beklimmen. Wie zich dat realiseert, zal zeggen: Zoals overal is het menselijk denken de vergeving van al datgene wat natuurlijk bestaat en gebeurt. Maar als de mens met zijn fantasie aan het werk gaat, dan ziet hij zichzelf weerspiegelt in datgene wat hij naar buiten brengt en komen er verschrikkingen naar voren die in feite nooit hebben bestaan.

WATER

Als je kijkt naar het water dan besef je niet hoe belangrijk het is. En toch bestaat ook een mens niet voor 70 % of meer uit water? Is niet een groot gedeelte van de vruchtbaarheid en al dat leven op aarde niet afhankelijk van water. Is het niet zo, dat de wolken die drijven en die de schoonheid neerschrijven tegen de ondergaande zon niets anders zijn dan water Water is overal aanwezig. Het is niet alleen de regen. Het is ook het vocht waardoor de zaden in de grond ontkiemen en het gras groen wordt. Water is alom tegenwoordig.

Water is in de natuur datgene wat God is in de mens. Want ooit wij zijn zonder het te weten deel van God. Ook wij kunnen alleen leven, werken, overgaan, weer herboren worden, omdat er een God is die in ons bestaan en ons dat mogelijk maakt.

God is het onbekende, zeker. Maar Hij doordeseemt alle dingen. De zon zou uitdoven, als deze kracht er niet was. De aarde zou haar baan staken en in steeds langzaam verkommeren. Een droom die niet gedroomd wordt. Zoals het water in alle dingen een rol speelt zo is God de kracht die in de geest een rol speelt en in alle dingen tegenwoordig is.

Soms zien wij het water als een ruisende beek en worden we getroffen door de schoonheid van neervallend water. Soms zien we donderende watervallen en worden dan overmeesterd door het luide geweld, door de schoonheid van gordijnen van voortdurend neerstromende rivieren en regenboden die in de zon een ogenblik een spel spelen alsof ze wilden zeggen: Het water is de verbinding tussen hemel en aarde.

Het water, deze kracht, dit element, is ook ons element. Want zoals de tijd vloeit, zo vloeit het water. Zoals God ons in stand houdt, zo leven wij door het water. Zoals onze visioenen worden bepaald door de kracht in ons, zo worden de wolkenvormen waarin wij wegdromen gevormd door het water. In een eeuwige kringloop geeft het water ons het leven gegeven en ons gelijktijdig de bedroming gegeven van dat leven.

De kracht die wij God noemen in ons is gelijktijdig een dreiging die wij soms ondergaan. Een kracht die ons in stand houdt. Het is een voortdurende kringloop waardoor wij terugkeren en nogmaals terugkeren. Altijd weer doorlopend alle werelden en sferen. Altijd terugkerend in de vorm. Altijd weer beseffen in welke wereld of sfeer wij dan ook zijn. Laat ons daarom het water loven als een beeld van dat wat ons innerlijk in stand houdt

LES 3 - HOE HET VANDAAG IS GEWORDEN

We hebben nu een aardig gedeelte van de geschiedenis doorgedraafd, we komen nu zo langzamerhand aan het punt, dat we ons ook met mentaliteit moeten gaan bezighouden. Dat geeft ons meteen de gelegenheid naar de wat modernere tijd te kijken. Want als je wilt weten wat er eigenlijk vandaag is gebeurd moet je kijken naar de eigenlijke achtergronden van de wereld. En die zijn voor een groot gedeelte christelijk, dat weet u.

Er is een hele tijd geweest, dat het christendom in feite vanuit een koninkrijkje werd bestuurd. Maar dat werd steeds minder. Uiteindelijk was er een paus, die alleen nog dankzij de franse soldaten, zijn kleine rijk (in feite niet veel meer dan een vervuild stuk stad) zijn werkelijk rijk kon noemen. Juist in die tijd werd het heel erg belangrijk, dat er dus toch op een of andere manier weer macht werd veroverd.

Men heeft dat toen gezocht in het stellen van dogmata. Tijdens de regering van de paus Pius IX waren er kort na elkaar twee punten die tot op dat ogenblik zullen we zeggen als zeer vraagwaardig werden beschouwd. Het eerste was de maagdelijke ontvangenis van de maagd Maria. Tot op dat ogenblik had iedereen er zo zijn eigen gedachten over. Maar toen de paus zag, dat zijn burgerlijk gezag aan het slinken was probeerde hij zijn greep op de gelovigen te versterken door een geloofsartikel te verkondigen. Deze zendbrief werd - zullen we zeggen - met enige voorbehoud ontvangen. Het bleek, dat niet het geheel van het christendom zonder meer bereid was zich neer te leggen bij de besluiten, die deze paus had genomen.

Daarop nam hij een tweede besluit, namelijk om de onfeilbaarheid van de paus uit te roepen. U kunt begrijpen, dat dat nog veel meer opzien baarde. Er werd dus een concilie bijeen geroepen. U weet wel, zo'n gelegenheid waarbij ongeveer 700 witbemijterde heren tegen elkaar in het Latijn zitten te sinterklazen. Daar is eigenlijk gevochten tussen twee partijen. De ene partij zei; ja, de onfeilbaarheid van de paus moet dan toch wel zeer beperkt zijn. Anderen zeiden juist; Die onfeilbaarheid van de paus hebben we nodig. Want als een koning iets zegt, is dat ook wet in het land. Als de paus dus iets zegt, moet het in ons geestelijk rijk ook zo zijn.

Het einde is dus geweest, dat een onfeilbaarheid ex cathedra werd gestipuleerd, waarbij echter het begrip ex cathedra nogal wat moeilijkheden baarde. Het is namelijk nooit volledig gedefinieerd. Toen er gestemd werd (dat is misschien een leuke anekdote) was er een ontzettend onweer. Vanaf het ogenblik dat de eerste stem werd uitgebracht was er geen enkel ogenblik dat de donder niet rolde. Beide partijen riepen toen uit; "ziet, dat is de stem Gods." Degenen, die voor waren zeiden "God rolt met de donder omdat Hij er voor is." En de tegenpartij riep "God maakt duidelijk, dat als jullie dit aannemen het donderen wordt."

Zo is eigenlijk een verandering gekomen in het religieuze denken. We zitten dan ongeveer in het Victoriaanse tijdperk. Overal is men bezig terug te zoeken naar de heerlijke oude waarden, waarin de onderdanigheid, de horigheid en dergelijke, de deugd niet te vergeten, een grote rol spelen. In Engeland zien we o.m. dat men door de werken van Manning eerst een episcopaaals bisschop, later overgegaan naar de kerk van Rome en uiteindelijk zelfs kardinaal geworden, bezig is terug te gaan naar de oude tijd.

Bewegingen, die we steeds weer tegen zullen komen. Want het Christendom ontleent zoals menige andere godsdienst eigenlijk zijn macht, zijn betekenis en zijn waarde aan het kritiekloos aanvaarden van de gelovigen. Dat betekent dat er de meest krankzinnige dingen kunnen gebeuren.

U heeft allemaal wel gehoord van Gordon en de val van Khartoum. De strijd tegen de Maadi. Hij was misschien een eigenwijs man, maar hij was heel vroom. Hij was zo vroom, dat hij meende dat God hem had geroepen. Hij offerde nodeloos en door eigen onachtzaamheid een groot gedeelte van het leven van de bezetting van Khartoum op. Om maar niet te spreken van die van de burgers. Hij zou zelf een zeer waardige dood gestorven zijn, maar dat is ook niet

helemaal maar. De man was erg moedig. Met een pistool en een sabel heeft hij een krankzinnige strijd geleverd. Toen hij werd neergestoken (hij werd door twee lansen doorboord) was dat het begin van zijn einde. Daarna hebben ze hem kort en klein gehakt. Volgens ooggetuigen stond het schuim hem op de lippen.

Misschien is het typerend voor de ontwikkelingen die plaatsvinden, eigenlijk zeg maar vanaf 1700 tot heden. Het zijn de geestdrijvers, de geestelijk ongezonde, die op de gang van de historie een grote invloed hebben. Dat moet ook wel invloed hebben op de mentaliteit van de mensen.

Wanneer we denken aan de Franse revolutie, dat is dan vroeg in die periode, we denken aan een Robespierre, aan een Maraat, we denken aan de wijze waarop deze mensen regeerden, dan zien wij eigenlijk hoe er zelfs in die revolutionaire beweging aan de ene kant een keiharde, zeg maar formalistisch gelovige strijd is tegen alles wat anders is en anders denkt. Aan de andere kant een "laat ons gezellig leven en er het beste van maken" mentaliteit, waarbij de revolutie eigenlijk alleen maar een middel is om de gezelligheid te vergroten. Je weet dan wel niet hoe, maar het gebeurt in ieder geval.

Ditzelfde zal verder aldoor een rol spelen. Ik had het zo net over Pio Nono. Die heeft dat te danken gehad aan Napoleon III. Die heeft een lange tijd de Vaticaanse staat verdedigd. Ook in die tijd was het eigenlijk al zo, dat iedereen konkelde. Wat men in die tijd diplomatie noemde was in feite een geheime koehandel, die dan later openbaar bevestigd werd door uiterst waardige om niet te zeggen folkloristisch uitgedoste groepen van waardigheidsbekleders. In een dergelijke maatschappij is er altijd een botsing tussen vooruitgang en behoudzucht. Die botsing wordt elke keer herhaald omdat elke keer de jongeren een poging doen om zelf te denken.

Dat zelf denken betekent ook, dat ze het niet eens kunnen zijn met de gevestigde orde en de gevestigde waarden. Het is natuurlijk niets nieuws. Uiteindelijk weten we, dat we zelfs in de late middeleeuwen de studenten vanuit l'Île de France, in het midden van Parijs, allerlei stroomtochten hielden en zich van het gezag niets aantrokken. Dus zo ongeveer als de voetbalsupporters in deze tijd

Het belangrijke is, dat de denkers gaan onderzoeken. Je kunt zeggen dat vanaf ongeveer 1600 een wetenschappelijke reeks veranderingen op gang komt. Er komen nieuwe uitvindingen, er komen nieuwe benaderingen. In die Victoriaanse tijd worden inderdaad vele ontdekkingen gedaan. Overigens door particulieren, heel vaak werkende in kleine, bekrompen laboratoria, door denkers en filosofen die ook hun theorieën nog op de proef durven stellen. Er is zelfs een voortdurend duel tussen wat zich de gevestigde wetenschap noemt en degenen, die bezig zijn om de natuur a.h.w. meer te ontleden.

In deze periode wordt kennis en denken meer algemeen verbreid. Wanneer we kijken b.v. rond 1860 - 1870 dan zien we hoe de arbeiders in opstand komen. De eerste vakbonden ontstaan, kijken we wat verder, dan zien we het eerste begin van de suffraget die later vooral na de eerste wereldoorlog de suffragettes maakt tot de bekendste voorstanders van vrouwenkiesrecht en wat dies meer zij. Maar ook de jeugd heeft diezelfde neiging.

Denk eens aan de zestiger jaren. In de zestiger jaren is een groot gedeelte van de toenmalige jeugd in opstand gekomen tegen wat men dan het establishment noemt. De bestaande orde, de bestaande gezagsverhoudingen. Daar is hard gevochten. Of je nu gaat kijken in Frankrijk waar b.v. Cohn Benedict indertijd een grote rol heeft gespeeld of je gaat kijken in Nederland, dat met zijn provobeweging zeker niet achteraan heeft gelopen in die dagen, we zien allemaal dat degenen, die toen de revolutionairen waren, in feite weer bourgeois zijn geworden.

Maar het zijn bourgeois, die ruimer denken dan de andere bourgeois. Het verschil is uiterlijk niet meer te zien. Toch is er een verschil in mentaliteit en in benadering gekomen. Dat betekent, dat er steeds grotere belangen, tegenstellingen ontstaan. In de tijd van vakbonden bijvoorbeeld zien wij, dat er een tegenstelling ontstaat tussen werker en kapitaalgever een klassenstrijd die officieel nog steeds voortduurt, maar die op het ogenblik op een ander niveau is gekomen. Nu is het niet alleen maar de strijd tegen de uitbuiters, nu is het ook de strijd tegen de milieuvervuilers, tegen degenen die zich door allerlei internationale fusies af weten te

zetten tegen de plaatselijke belastingenregelingen en wat dies meer is. Een kapitaalvlucht, het schuiven met valuta enz.

Het is duidelijk, dat in een dergelijke cultuur en dergelijke maatschappij veranderingen niet kunnen uitblijven. Veranderingen die nooit direct kenbaar zijn aan de top. Wanneer je aan de ene kant mensen hebt, die nog vasthouden aan het oude arbeidersprincipe of aan het oude orthodoxe principe van "de macht is de macht en het gezag is het gezag" (u weet wel, Marietje Dakdekker, Maggie Thatcher, predikt dat ook nog steeds, dan zeg je: Ja, wat is er dan feitelijk aan de hand? De wetenschap werd industrie.

Wetenschappelijk onderzoek is in feite een vorm van industriële onderneming geworden. Gelijktijdig echter zijn er steeds meer wetenschappers die zelf zijn gaan nadenken en die zich op welke manier dan ook proberen af te zetten tegen de heersers, die van wetenschap weinig weten maar die macht en machtsmiddelen en winst boven alles beminnen. Dan krijg je conflicten als dat van de Oppenheimers b.v. in de Verenigde Staten. Dan krijg je de eigenaardigheid, dat bepaalde mensen uit grote bedrijven in Zwitserland en Duitsland voortdurend gegevens doorgeven aan degenen, die zich tegen milieuvervuiling proberen te verzetten.

Dan krijg je mensen, die plotseling gegevens gaan verstrekken over atoomcentrales en de menselijke fouten die er kunnen optreden, terwijl iedereen alle moeite doet om het geheim te houden. Er ontstaat een sluikse openheid aan de ene kant, aan de andere kant een voortdurend groter wantrouwen tegen alles, wat met gezag wordt gesteld.

Als vroeger een baas, een wetenschapper, een priester, zei; "Zo is het," dan was het zo. Het was een soort medicijnmanachtig vermogen dat zij bezaten en daaraan onderwierp de massa zich gaarne. Wanneer nu iemand iets zegt, of het nu een politicus is of een fabrieksdirecteur, dan begint iedereen zich al af te vragen: waarom zegt hij het, want hij zal wel liegen.

Op dezelfde manier begint men zich te verweren. We moeten goed begrijpen, dat geweld altijd al geweld heeft uitgelokt. Wanneer we kijken naar de Franse revolutie dan kunnen we wel zeggen, ja, het is de schuld van de encyclopedisten, maar de werkelijkheid was, dat de adel in steeds mindere mate zich betrokken gevoelde bij de plattelandsbevolking, waaraan ze toch probeerde grote inkomens te onttrekken. Daardoor ontstonden grote wantoestanden, die zo groot werden, dat ze de revolutie werkelijk aanmoedigden.

In de meer eenzame streken, waarin dus de adel bij de landsbevolking nog meer betrokken was b.v. de Vendé, is dat nooit zo ver gekomen. Daar heeft men een hele strijd moeten uitvechten voordat eindelijk de bevolking zei: nu ja, die revolutie is toch wel goed.

Op het ogenblik gaat het eigenlijk precies zo. Er zijn gebieden, waarin de beloningen en de verhoudingen tussen werkgever en werknemer zodanig goed zijn dat iedereen zegt: "Nou ja, dat kleine beetje risico moet je dan maar nemen." En ja, wij laten ons toch niet aantasten in datgene, wat toch onze broodwinning is. Daar moet men dan maar een zeker gevaar voor over hebben," Wetenschappers roepen uit; Ja, maar onze ontdekkingen zijn zo belangrijk. Dat de boel dan misschien ontploft is jammer, maar die kans is zo groot niet. De wetenschap moet verder. Maar het een wonder dat de gewone mens zegt: "Je kunt mij nog meer vertellen, maar ik wil dit of ik wil dat" en "het kan me niet schelen waar het vandaan komt "

Winkeldiefstallen nemen toe daardoor. Doodgewoon omdat iedereen uitgaat van het standpunt: Ik heb er ook recht op en als ik het niet kan kopen, dan neem ik het zo wel mee. Dan bespaar ik ze meteen de moeite om het aan de belasting op te geven. Het scheelt omzetbelasting. Dat is een manier van denken.

Wanneer wij kijken naar de ontwikkeling van de godsdiensten, dan zien we elke keer toch weer pogingen om er op een of andere manier weer een beetje ordening in te brengen. Ik heb de Oxfordbeweging genoemd die in feite episcopaaals christelijk was. We zouden kunnen spreken over andere vernieuwingsbewegingen. Over bepaalde utopisch georiënteerde groeperingen, die misschien aan de hand van bepaalde romans een eigen beeld probeerden te krijgen over de richting waar de mensheid heen moest. Maar al deze mensen vergaten een ding: Een mens leeft in zijn eigen milieu. In zijn eigen wereldje. Je kunt hem daar niet zonder

meer uit losmaken. De gewone mensen leven een leven waarbij hun aansprakelijkheden beperkt zijn. Zij zoeken dus altijd weer leiders die verantwoordelijkheid voor hen willen dragen. Ze durven zelf geen besluiten te nemen. Ze zoeken iemand, die besluiten voor hen neemt. Wanneer dat dan verder gepaard gaat met een betreffende het volk aanspreken in retoriek, zoveel te beter.

Wanneer we denken aan figuren in deze tijd zoals een Churchill en een Hitler als twee tegenstanders, of zelfs als een Roosevelt, sociaal bewogen, maar eigenlijk toch ook vooral de politicus die dacht aan herkiezingen, dan worden we geconfronteerd met mensen, die gewoon een beroep doen op de eenvoudige massa om hun eigen oordeel terzijde te stellen en deze roepstem te volgen en omdat ze gelijktijdig zeggen: "Maar we zullen voor jullie zorgen" is men bereid enorme offers te brengen. We moeten niet vergeten, dat Hitler niet alleen een man is van de concentratiekampen. Hij is ook de man geweest van Kraft durch Freude. Hij is de man geweest, die als eerste het voor de doodgewone arme arbeiders en burgers mogelijk maakte om eens een weekje met een schip naar de Noorse fjorden te gaan of iets dergelijks. Hij is niet alleen de man geweest, die voortdurend maar zijn terreurgroepen de straat op stuurde. Hij was ook wel degelijk de mens, die er voor zorgde dat het volk zijn amusement kreeg. Dat theatergroepen door het hele land rondreisden. Dat er overal tot in de kleinste dorpen toch altijd wel weer iets te doen was. Dit ging dat dan gepaard met enige propaganda, dat nam men graag op de koop toe.

En inderdaad, wanneer we kijken naar de periode van 1926, 1928 in Duitsland en we kijken dan naar de periode 1934, 1935 dan blijkt dat die mensen het veel beter hebben gekregen.

Datzelfde kun je zien bij Mao. Mao is advocaat van beroep (dat heeft hij met Fidel Castro gemeen), is revolutionair. Oorspronkelijk vecht hij samen met Chang Kai Check voor de onafhankelijkheid van China. Maar Chang Kai Check is een echte oorlogsheer. Dat wil zeggen, hij buit het land en de mensen uit. Mao verzet zich daartegen en begint een revolutionaire mars. Dat wordt de beruchte lange mars, waarbij men probeert anders op te treden dan normalerwijze de troepen van de oorlogsheren doen. Men is vriendelijk, men is hoffelijk, men stelt tegenover hetgeen men dan toch moet opeisen om te leven bepaalde diensten. Men geeft medische verzorging. Men probeert de mensen op een andere wijze iets te bieden, al is het maar wat zang en dans.

Dat betekent dat de mensen in hem een leider zien, want hij denkt aan hen. Dat de heer Mao Tse Tune. daardoor het gevoel krijgt dat hij een soort halfgod van het communisme is, ach, dat doet minder terzake. Belangrijk is, dat hij verbeteringen brengt. En wie zich realiseert hoe in de tijd van bezetting door de Japanners de strijd van de Kwo Zin Tang en dergelijke de situatie is geweest, die kan begrijpen dat de mensen blij waren, dat er eindelijk een beetje rust en orde was, dat de landheren die ze hadden uitgebuit, die oorlogsheren, eindelijk eens op hun nummer werden gezet kregen het beter. Zeker. Ik wil niet zeggen dat het leven in China vanuit een Westers standpunt ideaal is. Maar voor die mensen was het een enorme verandering en ook een enorme verbetering. Daar zien we dan weer wat uiteindelijk het resultaat is. Men begint een volgeling te worden van zoon leider en men is kritiekloos. De leider wordt als het ware het geloofsartikel. Als die leider dwaze dingen doet zoals de zogenaamde culturele revolutie, dan durft en er eigenlijk niets tegen te zeggen. Want hij is het gezag. Maar hij is ook een klein beetje een soort stem van een niet bestaande godheid geworden.

Wanneer Churchill de mensen oproept om te vechten op de stranden en te vechten op de velden enzovoorts, dan is dat retoriek maar het is ook ernstig bedoeld. Het betekent; jullie zullen offers moeten brengen. Bloed, zweet en tranen verkondigt hij. Het hele volk zegt: Ja, want wat er anders komt weten we niet. Dan moeten we die man volgen. Dat we hier te maken hebben met een zeer eigenwijs en eigenzinnig man, dat deze man proeven heeft genomen en heeft laten nemen, wapens heeft willen ontwikkelen die op zijn minst genomen amoreel zijn, dat wordt gewoon buiten beschouwing gelaten. Daar wordt niet over gepraat, hij doet het, dus is het goed.

Dat heb je bij de Reagan volgelingen op het ogenblik ook. Die zeggen; goed, hij heeft wel dit en dat gedaan, en wapens aan Iran. maar hij moest dat wel doen. Want hij weet wat goed is

en wij weten het niet en jullie weten het ook niet. Nou ja, ik weet het helemaal niet meer als ik ze zo hoor praten. Ik kom tot de conclusie dat we te maken hebben met een ondergrondse revolutie, die zich voortdurend sneller afspeelt en die in haar facetten zeker in de laatste tien jaren sterk in een anarchische richting gaat. Dat we daarnaast te maken krijgen met een groepering mensen, die hoe dan ook een leider zoeken. Je zou kunnen zeggen; je hebt te maken met een kudde schapen en met een stelletje rammen, die het op hun eentje proberen te klaren.

In deze gehele ontwikkeling wordt eigenlijk iets afgespiegeld van de geschiedenis van de mensheid, als je je afvraagt; hoe is het vandaag en je probeert te ontleden hoe het allemaal tot stand is gekomen, dan ontdek je eigenlijk, dat in het verleden dergelijke dingen zich ook hebben afgespeeld. Dan zien we overal dat mensen die misschien toch een klein beetje eerlijker proberen te zijn in de politiek, worden weggebonjourd.

Vroeger zagen we, dat men Alexander de Grote (zo werd hij later genoemd) aanmoedigde om een krijgstoet te beginnen tegen de Perzen en alsjeblieft niet thuis te komen. Ga nou maar een beetje verder van huis. Want dan had men tenminste het heft in handen. De intrige om de macht is bijna zo oud als de wereld. Gekonkel en bedrog, ach, ze maken altijd weer deel uit van de menselijke geschiedenis. Omkoperij, pogingen om de massa tevreden te houden, ze zijn niet veel veranderd. In deze tijd subsidieert men het voetbal, vroeger had elke senator wel zijn eigen cliënten, die hij zo nu en dan een halve schepel graan gaf en een kaartje voor het circus.

Waar geen waardigheid is, waar geen eerlijkheid bestaat, waar men zich maar voortdurend wil aanpassen aan een schijnresultaat, daar moet het vertrouwen steeds minder worden, maar waar het vertrouwen steeds minder wordt krijgen steeds meer mensen het gevoel, dat ze alleen staan tegenover de hele wereld en dat je met alle middelen moogt vechten als je jezelf maar kunt handhaven.

De vernieuwingen op geestelijk terrein komen voor een deel voort uit deze eenzaamheid, uit dit gevoel je ondanks alles verlaten te voelen in een maatschappij, overbevolkt als ze is en geregeld als ze is. En dan ga je nadenken. Je gaat zoeken naar een weg, die voor jou zelf aanvaardbaar is. Dan komen er ook heel veel mystici, die van mystiek geen kans hebben gegeten en die dan kaasmakers worden, die op een mystieke manier hun kaas beter noemen dan een ander. Maar tussen dat alles wordt de aandacht gewekt voor datgene, wat in de mens leeft.

Het is niet zonder reden dat b.v. de laatste 10 jaren zo ontzettend veel aandacht is gegeven aan zaken als vliegende schotels aan de ene kant en reïncarnatie aan de andere kant. Het zijn twee aspecten. De vliegende schotel is een poging om een toch nog weer aanvaardbaar ingrijpen van een hogere macht op aarde je voor te stellen, los te komen van het idee dat je er niet meer uit zult komen. Reïncarnatie, het zoeken naar verklaringen. Het zoeken gelijktijdig ook naar een zin in een bestaan, dat in vele gevallen anders zinloos lijkt en alleen maar met problemen beladen.

U ziet, ik hou me maar voornamelijk met het Westen bezig. Dat is voor die laatste tijd ook erg belangrijk. Vergeet niet, dat het Westen bijvoorbeeld een heel grote invloed heeft gehad in het gehele Zuid-Azië, dat het grootste gedeelte van Afrika direct of indirect is beïnvloed door allerlei beschavingen. Er is zelfs een land, Oeganda, waar je nu nog bepaalde gebruiken en gewoonten aantreft en bepaalde opvattingen, die eigenlijk stammen uit de tijd van een Duitse bezetting.

In de noordelijke staten van Afrika vind je nog steeds allerlei aan de Franse beschaving, cultuur en denkwijze en ook handelwijze ontleende methoden. Want datgene wat men b.v. een heerser van Tunesië, van Algiers, van Syrië zelfs, aanwrijft is voor een deel te danken aan de achtergronden, die ze in Europa hebben gevonden en de invloeden die Europa heeft gehad op de ontwikkeling in hun land.

Wanneer we kijken naar India en Pakistan en wat er bij hoort of zelfs naar de emiraten dan ontdekken we, dat de Christelijke beschaving daar in zijn exploitatiepogingen, in zijn kolonisatiepogingen een stempel heeft gelegd op de ontwikkeling zoals die verder gaat.

Zelfs een land als Japan heeft zichzelf daarvan niet kunnen los maken, het kon niet onafhankelijk blijven. Nadat het verslagen is, is het het meest verwesterde land geworden in zijn opvattingen en gebruiken, dat je je maar kunt denken in het Aziatisch brein. Gelijktijdig heeft het natuurlijk een groot respect voor zijn eigen cultuur. Maar dat vinden we bij al die zogenaamde primitieve volkeren terug. In India heeft men ook teruggerepen naar vele oude gebruiken. Maar men heeft de administratiemethoden en voor een gedeelte de productiemogelijkheden, handelsmethoden aangehouden die er in de Engelse tijd zijn ontstaan.

Wat Indonesië betreft, is het wel eigenaardig, dat zelfs in deze tijd de opvattingen van de bestuurders niet veel verschillen van de opvattingen, die de er al op na hebben gehouden in de tijd dat ze voor het eerst daar hun gouverneur en generaals hebben ingezet.

Dus laten we alsjeblieft begrijpen, dat wanneer je spreekt over die laatste periode, dat je te maken hebt met een Christendom. Maar een Christendom dat verdeeld is tegen zichzelf. Vergeet dat niet. Er zijn ontelbare kerken die elkaar steeds weer geestelijke vliegen proberen af te vangen, terwijl ze als kwakende kikkers in een moeras van menselijke wanhoop rondzwemmen. Het is de verdeeldheid van het Christendom die bevrijdend kan werken op de benadering in koloniale gebieden. Wanneer alle christenen werkelijk streng christen waren geweest volgens hun bepaalde opvatting dan zou het Christendom waarschijnlijk een groot gedeelte van Azië en Afrika op het ogenblik beheersen. Maar ze hadden ruzie met elkaar. Daardoor kwam er een mogelijkheid van interpretatie. Datgene wat Pius IX heeft geprobeerd te voorkomen met zijn onfeilbaarheid ex cathedra, heeft feitelijk het gehele Christendom voortdurend waargemaakt en de kerk van Rome heeft daaraan niet minder mee gewerkt als alle andere genootschappen, de hervormden, de baptisten en hoe ze nog meer mogen heten.

Het is deze tegenstrijdigheid in alle dingen, waardoor het Westen eigenlijk in de gehele wereld een reeks verschillende opvattingen, interpretatiemogelijkheden heeft toegelaten. Hoe deze uitwerken wordt duidelijk wanneer we b.v. kijken naar Abessinië. Abessinië is zogenaamd een socialistisch of communistisch land.

Gelijktijdig echter heeft men daar de wetten van het communisme zodanig geïnterpreteerd, dat men in staat is geweest iets van de oude toch sterk oligarchische verhoudingen te herscheppen en met wreedheid te herstellen waar het met zachtheid niet ging. Het is een moorddadig regiem daar omdat het zichzelf ziet als enige maatstaf.

Maar zien we datzelfde niet overal elders? Zeker, op een gegeven ogenblik is er een culturele uitwisseling. Dan zien we b.v. dat China om zelf verder te kunnen komen contacten met het Westen nodig heeft. Het resultaat is een vrijere productie en handelsmogelijkheid maar dat betekent gelijktijdig een verandering van de officiële communistische strategie. Hiel van de leer. Zoals bij de kerk blijft de leer onaantastbaar. Maar de interpretatie verandert.

Hetzelfde zien we op het ogenblik in busland gebeuren, waar ook, een nieuwe en wat zakelijker generatie steeds meer invloed wint en waarbij dus ook grotere vrijheid van productie en handel ontstaat. Dat wil niet zeggen, dat men nu plotseling bereid is om zijn ideeën over een wereldrevolutie op te geven, helemaal niet maar men past zich aan. Men gebruikt de middelen die ook anderen gebruiken.

In de tijd dat geprotesteerd werd tegen de oorlog in Vietnam, in de USA is er door ondermeer de burgerwacht, delen van het leger en politiegroepen nogal wreed opgetreden tegen demonstranten. Niet algemeen bekend is geworden, dat in bepaalde gevallen, toen zij vuurwapens gebruikten, scherp en gericht door veteranen werd teruggeschoten. Ze hadden wapens. Dat is een van de redenen geweest, dat men geprobeerd heeft die zaak te kalmeren. Anders had men waarschijnlijk geprobeerd om de zaak langzaam maar zeker in een groot protest te laten ontaarden en die mocht dan voor het Witte Huis even demonstreren of voor het monument van Abe Lincoln en daarna zouden ze met een toespraak naar huis worden gestuurd zonder dat er iets gebeurde. Maar toen ze terugschoten, veranderde er iets. Kort daarop kwam plotseling een wetgeving op gang, terwijl men toch die Vietnam-oorlog doorzette, waardoor aan de veteranen allerlei rechten werden toegekend, die hen tot op dat ogenblik waren onthouden.

Dat heeft een zekere lering meegebracht. Mao heeft eens een keer gezegd; "Macht komt uit de loop van een geweer." Deze mensen hebben van de Staat geleerd, dat macht ontstaat door terreur. Dat heeft het terrorisme op gang gebracht, dat overal zo rond zich grijpt. Als ik terug denk aan de Tim Finn in Ierland dan vragen we ons af of die gewelddadigheden eigenlijk ooit zo ernstig zouden zijn geworden, als de Britse troepen niet met heel veel geweld en vaak onnodig geweld waren opgetreden tegen demonstraties, die toch eigenlijk hoofdzakelijk verbaal waren. Daardoor konden er strijdgroepen ontstaan. De huidige MI3, met al datgene wat zij representeert, is uiteindelijk maar een flauwe afschaduw van alles, wat er indertijd in de naam van het recht door Engeland aan terreur is uitgeoefend.

Datzelfde zien we op het ogenblik met de Unionisten in Noord-Ierland. Zij worden geconfronteerd met terreur. Het is niet mogelijk om daar een redelijk antwoord op te vinden. Het resultaat is, dat op het ogenblik autobommen, sluipmoorden e.d. ook door de Orangisten worden gehanteerd als intimidatiemiddel. Het is jammer, maar het is waar.

Deze maatschappij dwingt de mens zich los te zeggen van die maatschappij dan wel als hij in die maatschappij een bepaalde ontwikkeling wenst, deze met geweld af te dwingen. Het is niet leuk om dat te zeggen: dat weet ik wel, maar dat is een mentaliteit die gekweekt is. Wanneer we daar allerlei historische parallellen bij halen dan kunnen we b.v. wijzen op de Spartacusopstand van de gladiatoren.

In die tijd was het ook niet bepaald reëel, dat je een gladiator kon kopen en dan tot de dood met een andere gladiator kon laten vechten, gewoon voor een weddenschap en een aardigheidje. Toch was dat het geval. Gladiatoren waren over het algemeen geen mensen die dit zelf wensten. Het waren mensen die daar eenvoudig voor bestemd werden, omdat ze niet gehoorzaam genoeg waren waarschijnlijk of volgzzaam genoeg om op een andere manier een betere slaaf te zijn. Die revolutie is uiteindelijk ook onderdrukt. Ja, een paar jaar later met behulp van een inzet van legioenen, die ongeveer gelijk komt aan datgene wat men heeft ingezet voor de verovering van heel Gallië. Toen bestond het ook al.

Daar kunnen we toch wel een eigenaardige conclusie uit trekken, namelijk dat er mensen zijn, die zichzelf een God en een recht scheppen, waardoor zij in staat zijn gesteld anderen met alle middelen aan zichzelf en hun eigen inzichten te onderwerpen. Als je dan niet de directe machtsmiddelen hebt, dan kun je misschien sociale machtsmiddelen gebruiken.

Ik heb u in het begin gesproken over Pius IX. Toen een bepaald iemand zijn recht aanvocht het was een Frans priester om uitspraken ex cathedra te doen op naam van de zendbrief over orde die nogal erg orthodox was uitgestuurd (over orde en zeden om precies te zijn), deze priester had gezegd; dat kan niet ex cathedra zijn want het is tegenstrijdig, zei Rome. "Gij zijt anathema". Met andere woorden, U bent in de ban gedaan, u bent uitgestoten. Wat voor een priester in die tijd heel moeilijk was. De man is nog wel voor zichzelf begonnen maar het is altijd maar een heel klein zaakje gebleven.

Realiseer je dus, wat in deze geschiedenis van de mentaliteit op dit ogenblik is ontstaan. Iedereen wacht op verandering en vernieuwing. Iedereen hoopt dat het van de leiders komt. En de leiders hebben er geen belang bij om de situatie te veranderen. Want als alles goed laat zijn ze niet zo nodig meer. Elke keer wanneer ze weer verkozen moeten worden dan gebeuren er een paar dingen. Dan heeft men een paar succesjes nodig. Daarna gaat men rustig zijn eigen gang. Men melkt het volk uit - neem me niet kwalijk dat ik dat zeg - gaat zijn eigen liefhebberijen na en houdt zo nu en den roerende toespraken voor het volk, die dan met alle middelen worden verbreed. En daarin zitten de mensen, die steeds meer gaan begrijpen, dat ze voortdurend en aan alle kanten worden bedonderd. vergeef me dat ik het zo zeg.

Als voor elke foute uitspraak en leugen, alleen hier in de Eerste en Tweede Kamer, de donder zou moeten rollen, zoudt u allemaal geluidskleppen moeten dragen in Den Haag. Londen zou onleefbaar zijn en in Parijs zou het niet eens genoeg zijn met alleen donderen, maar zou de bliksem ook nog regelmatig moeten inslaan. Ik noem maar een paar hoofdsteden, er zijn er meer.

Het verzet kan echter niet liggen in terreur. Je kunt de wereld niet verbeteren door gelijk te worden aan degene die je wilt bestrijden. Daardoor ontstaat op het ogenblik een nieuwe

mentaliteit van net door alle mazen heen glippen. Dat bestaat zakelijk en dat gaat ook heel vaak om overleven, neem me niet kwalijk dat ik het zeg. We zien het aan de andere kant bij mensen, denk aan de krakers b.v. in Nederland en ook in andere landen, aan bepaalde communes, die zich gevormd hebben overall, die zich eigenlijk via alle mazen onttrekken aan de maatschappij en gelijktijdig toch bewijzen, dat het ook anders kan.

Dat is eigenlijk het enige teken van verandering en vernieuwing dat we in deze tijd kunnen constateren.

Nu wil ik even kijken naar hetgeen er vandaag geestelijk aan de gang is. Er zijn op het ogenblik weinig goede trance mediums zoals u waarschijnlijk weet, maar wel vele zeer goede helderzienden, vele zeer goede geïnspireerde sprekers en spreeksters. Waarom? De mens is zelfs bang om zich over te leveren aan de geest. Men wil zelf controle behouden. Dat speelt ook in uitingen van het paranormale een heel grote rol. Maar er komen er wel steeds meer. Elk probeert vaak op zijn eigen wijze daar op een of andere manier wat beter van te worden. Natuurlijk.

Hier is een pastoor die paranormaal geneest. Maar intussen wel zijn portret voor een paar rijksdaalders verkoopt, al dan niet voorzien van zijn handtekening. Vermoedelijk kost dat ook nog geld. Hij straalt water in en rekent voor de flesjes een prijs, waarvoor je toch een heel aardig flesje parfum kunt kopen. Dan kun je zeggen, ja, die man doet het ten goede. Want hij gebruikt het heus niet allemaal voor zichzelf. Maar de vraag is: mag hij het doen?

Er zijn helderzienden die goed zijn, maar die voor een consult rustig Fl 50, Fl 60, op tafel laten leggen en daarvoor dan 5 tot 10 minuten met een sujet bezig zijn. Deze mensen maken een beter uurloon dan een werkster. Dan kun je zeggen: Waarom? Omdat de mentaliteit nog steeds is "Ik moet voor mijzelf zorgen. Ik moet voor mijzelf middelen en mogelijkheden scheppen tegenover een maatschappij die mij verwerpt". Maar de veelheid van de verschijnselen en de toename van het aantal mensen, die van hun gaven toch uiteindelijk meer gebruik maken ten bate van anderen dan ten bate van zichzelf, is veelzeggend.

Er is een geestelijke revolutie gaande. En daar was men zo bang voor, dat in Engeland waar, zoals u weet, het spiritisme veel vastere voet heeft gehad dan in het toch wat nuchterder misschien en vooral wat koelere Nederland, werd in 1824 een Schots schrift gepubliceerd waarin stond, media daar moest je niet op vertrouwen, want een medium zou vandaag of morgen paranormaal wel eens goede dingen kunnen doen en dan zeggen; Ik ben de herboren Messias. Dat zou dan wel eens de antichrist kunnen zijn.

Wanneer we kijken naar Nederland. dan verschijnt er in 1921 een geleerd betoog, dat zogenaamd zich bezig houdt met het paranormale maar waarbij in feite wordt betoogd, dat al die dingen alleen paar door duivels tot stand kunnen komen. Kijk, zo bang is men ervoor. Dat in deze tijd het heel normaal is geworden dat men in kranten en tijdschriften even naar zijn horoscoop kijkt, waar men natuurlijk niet in gelooft en zeer terecht, maar waar men toch erg nieuwsgierig naar is, ten onrechte, kunnen we zeggen dat het paranormale, de andere wereld, meer acceptabel is. Ze is meer aanvaard.

Dat houdt in dat mensen, die bij zichzelf paranormale kwaliteiten ontdekken, niet opeens opgewonden gaan rondlopen van: ik ben ook helderziend. Of: ik kan ook genezen en hoe moet ik dat nu even doen? Maar het houdt ook in; dat heel veel mensen langzaam groeien. In die groei ligt de grote hoop van de toekomst. We moeten af van alle dogmata. We moeten af van gezagsverhoudingen die bestaan zonder dat ze het recht op hetgeen ze eisen voortdurend ook bewijzen. We moeten af van predikers, die zeggen dat God altijd wonderen doet, maar zelf nog niet eens in staat zijn om een stukje vlees te snijden zonder hun vingers er bij te doen.

We moeten af van theoretici, die wel bereid zijn om een of ander hatelijk virus te ontwikkelen, maar als ze dan de antistof hebben gevonden niet bereid zijn om zichzelf daarmee in te enten om te kijken of de antistof wel werkt.

We moeten af van de mensen, die niet proberen vanuit zichzelf het bewijs te brengen voor wat ze geloven en wat ze zijn. Het is deze geestelijke omwenteling, die de laatste 20 jaren doet verschillen van een lange periode daarvoor. Zeker, we hebben de heksen gehad, in feite de

natuurvereerders. We hebben te maken gehad met verschillende sekten waaronder zeer goede denkende Katharen en dergelijken, die op hun wijze een Christendom beleefden, dat wel degelijk ook tekenen met zich mee bracht, dus wat men zou noemen wonderen of paranormale manifestaties.

We moeten af van kruisridders die in bijeenkomsten bepaalde mystiek magische belevingen hebben, zoals bij de Johaniters het een tijd het geval is geweest. En die uiteindelijk dan misschien worden aangeklaagd tovenaars en duivelsdienaars te zijn.

We moeten af van al dit voortdurend geïsoleerd zijn van een innerlijke werkelijkheid van de mens, die toch ook in zijn dagse werkelijkheid doorwerkt of je het wilt of niet. En die daardoor ook bewust daarin beleefd moet worden.

We zullen in een volgende les proberen na te gaan hoe mentaliteitsveranderingen zich door de eeuwen hebben afgespeeld. We zullen daar ongetwijfeld ook op zijn tijd aan vastknopen een poging de verdere ontwikkeling geestelijk en eventueel ook materieel te beschrijven van mensen, die een geestelijke vrijheid hebben gevonden. Want dat wordt een andere maatschappij. Het wordt een andere manier van leven. Maar het wordt ook een totaal andere manier van bestaan.

Het is nu reeds gebleken, dat een mens met een positieve instelling sneller geneest dan een ander. Dat mensen met een positieve instelling in het leven veel meer vreugde vinden aan de ene kant, maar aan de andere kant ook gelijktijdig langduriger hun mogelijkheden behouden om iets te zijn, ook voor anderen. Al die dingen zijn gegroeid.

Omdat we een vergelijkingsmateriaal nodig hebben zal ik bij wijze van uitzondering overigens in een van de volgende lessen ook nog een keer spreken over de ontwikkelingen en dan bedoel ik vooral de mentale en spirituele ontwikkelingen, die een rol hebben gespeeld in Atlantis. Want deze zijn in feite de basis geworden van eerste mystieke scholen, de eerste magische scholen, die we terugvinden in wat wij dan zien als een begin van de beschaving, een begin van de mensheid.

Vrienden, ik heb geprobeerd u een beeld te geven van deze laatste tijd. Ik heb daarbij heel veel buiten beschouwing gelaten. Bijvoorbeeld de vriendschappelijke vijandschap tussen Thorbecke en een Domela Nieuwenhuis. Ik heb niet gesproken over de eigenaardigheden van mensen als een kardinaal Newman. Ik heb niet willen spreken over de wonderlijke manier waarop een d'Israëli denken, geloof en regeren door elkaar placht te halen. Die dingen kunt u - ze zijn recent - voor een groot gedeelte in boeken terug vinden.

Ik heb getracht een zekere samenhang te vinden. Die samenhang is belangrijk wanneer je inzicht wilt krijgen in de moraliteit die bij mensengroepen altijd weer bestaat, inzicht wilt krijgen in die voortdurende aanpassing van allerlei waarden van Godsvoorstellingen en geloof af tot de meest verborgen belevenissen toe, aan datgene wat nu je wereld schijnt te eisen.

Ik hoop, dat ik met deze les een redelijke aanvulling heb gegeven van de voorgaande en gelijktijdige een brug heb geslagen naar de bewustwordingsprocessen waarvan we de volgende keer ongetwijfeld veel meer onder ogen zullen moeten zien

BIJGELOOF

Het bijgeloof is het geloof dat het weligst tiert. De meeste mensen zijn op een of andere manier bijgelovige de een vindt de 13^e een geluksdag, de ander een ongeluksdag. U kent al die verhalen. Eigenlijk is dat allemaal een pervertering van geloof.

Geloof is in zich een poging om het goddelijke in jezelf te ontmoeten of om er op enigerlei wijze een relatie mee op te bouwen. Maar de meeste mensen hebben weinig behoefte aan een God, zo vreemd als het moge klinken, want ze zijn er voortdurend mee bezig. Ze hebben eigenlijk behoefte aan een soort verzekering van paranormale zijde voor het bereiken van een zeker geluk en een zekere welvaart. Omdat er geen contract voor is af te sluiten, proberen ze tekenen te lezen, waaruit dan moge blijken welk geluk ze hebben. Je zou dus eigenlijk kunnen zeggen, dat bijgeloof het overheersende geloof is en dat de sekten over het algemeen de parasieten zijn van de bijgelovigheid.

Het sektarisme wordt ook voor een groot gedeelte bepaald door b.v. een uitverkiezingsgeloof. Het geloof dat God, als jij maar heel trouw bent in je verplichtingen, tegenover jou ook trouw is. Dat wil zeggen, dat Hij je welvaart en geluk geeft en op de keper beschouwd komen de meeste mensen natuurlijk toch bekocht uit. Wat de meeste mensen niet weten, is dat je per sé moet leven. Als je gewoon leeft met de dag, dan is elke dag wel vol met gebeurtenissen, maar je rekent er gewoon mee af en morgen begin je opnieuw. Maar mensen denken vooruit. Tijden vooruit.

Zoals een kind al loopt te hinkelen over een vloer met verschillende kleuren stenen zegt; "Als ik nou maar niet aan mijn zwarte steen kom, want dan gaat het de eerste paar weken verkeerd," zo wankelen de meeste mensen door het leven heen. Als ze toevallig zout morsen dan moet dat speciaal over de rechterschouder worden gegooid en daarna over de linker misschien ook nog, opdat de duivel die eventueel achter je staat om zo'n ongeluk te veroorzaken, het in zijn oog krijgt. Ik denk, een duivel die een oogje waagt aan een dergelijk klein ongeval is de voorzorg niet waard. Maar je kunt er anders over denken.

Men houdt voor zichzelf bepaalde regels aan. B.v. wanneer het eenmaal nieuwe maan is zal het beter gaan. Nou, die nieuwe maan trekt er zich ook geen pest van aan. Ja, astrologisch gezien kan het betekenis hebben, dat ligt aan je horoscoop. Maar die horoscoop moet dan wel goed getrokken zijn.

Het is begrijpelijk dat wanneer er een of andere meneer een algemene horoscoop opstelt, die geldt voor het gehele Nederlandse volks je zelf voortdurend bekocht uitkomt. Een dergelijke horoscoop is dan over het algemeen ook een product, waarin iedereen alles kan lezen wat hij wil. Bijvoorbeeld: "Deze dag zult u het meeste geluk vinden in de huiselijke kring. Maar als u naar buiten gaat, wees voorzichtig op reis en pas goed of de centen." Nou ja, dat is altijd een gunstig advies, wat je ook doet, nietwaar?

Of een ander even gunstig advies wat je kunt vinden is; Wanneer u vandaag een contract of een voorstel krijgt aangeboden, houdt het in beraad en overweeg het enige dagen, want dan kunt u een goede beslissing maken." Nou dat is ook altijd waar. Maar er zijn mensen die zeggen "He, dat staat in mijn horoscoop. O, je nou komt er iemand mij een voorstel doen, laat ik er een paar dagen overdenken. Ik vind dat een beetje krankzinnig.

Dan vraag ik me af, waar komt bijgeloof eigenlijk vandaan? Dat kunnen we natuurlijk ook historisch bezien. Vroeger moest de mens het onbekende allemaal verklaren. Omdat de mens zichzelf eigenlijk altijd heeft willen zien als het slachtoffer van allerlei krachten die op hem inwerken, waren er dus engelen die het goede voor deden eventueel gesteund door heiligen, die dan als een bemiddelingskantoor fungeerden, terwijl aan de andere kant de duivels onmiddellijk klaarstonden om alles fout te doen gaan.

Ik heb mijn voet gestoten. Dan zei men niet: "Ik heb niet uit gekeken" maar "de duivel heeft me te pakken." Dat je er de duivel in hebt op zo'n ogenblik, kan ik nog begrijpen. Maar dat je zegt, dat hij je te pakken heeft, is natuurlijk volledig onjuist. Het is bijgeloof.

Men zegt: "Als ik een bedevaart maak naar Kevelaar met erwten in mijn schoenen dan is dat wel pijnlijk, maar als ik dan kom heb ik zo veel pijn geleden, dan zal de heilige Maagd mij een gunst verlenen. Ja, de Heilige Maagd zal gek zijn. Dan zijn er natuurlijk ook de slimmeriken, die zeggen; "Ik vraag eerst een gunst en als ik dan kom, beloof ik met erwten in mijn schoenen naar Kevelaar te gaan." Maar die koken ze dan van te voren, dat loopt gemakkelijker. Waarmee ik maar wil zeggen; de mens heeft een eigenaardige relatie met het onbekende.

In allerlei kleinigheden en tekenen probeert hij af te lezen wat hij zou kunnen verwachten. Bijvoorbeeld; ze gaan de roulette spelen en zeggen wanneer in de eerste vier ronden de 14 uitkomt dan zal ik spelen. Komt die 14 uit, nou ja, die maakt het hem dan mogelijk om weer een paar duizend gulden te verliezen. Dan zeggen ze: "Ja maar, ik ben verraden, want het teken was gegeven." Ze zeggen niet; Wat ben ik stom geweest. Want bij een roulette - tenzij die oneerlijk wordt bedreven natuurlijk - is er inderdaad een toeval bij elke gooi begint de serie opnieuw. Dat weten ze gewoon niet of ze willen het niet weten.

Anderen zeggen: "Ja, maar je moet het mathematisch kunnen uitrekenen," Als we kijken naar de prestaties van het bureau voor statistieken dat een jaar voorspelt (en dat gebeurt toch allemaal heel serieus) en we zien later wat er van terecht komt, dat kunnen we heus zeggen: nou, met statistieken kom je ook niet ver. Zeker niet wanneer je je persoonlijk lot er aan wilt verbinden. Voor het hele volk zal het misschien nog gaan, maar voor die ene kleine mens deugt er ook niets van.

Bijgeloof is altijd, dat we aannemen dat er een kosmische wet is en dat die wet dan heel exact en precies ook voor ons zal werken. En dat we elk ogenblik, dat er iets gebeurt met die wet geconfronteerd worden. Daarbij schakel je jezelf gewoon uit. Ik zou zeggen een groot gedeelte van het bijgeloof is een poging om te ontlopen aan het besef van je eigen falen en je eigen noodzaken.

Als we dat zo bezien, dan kunnen we natuurlijk nog een stap verder gaan en zeggen; Eigenlijk is heel veel van het bijgeloof een restant van de vroegere tovenarij. Want als iemand een zieke tand had begon men eerst met een hokus potrus en bezweringen. Zelfs Theofrastus Bombastus van Hohenheim, Paracelsus, deed het ook. Als u bij hem kwam met kiespijn begon hij niet met de tand te trekken, o nee. Hij begon eerst met de aanroeping van de daarvoor bestemde planeetgeesten om daarna nog de bescherming van de Engel van het Uur en de Engel van de Dag in te roepen, dan gaf hij een dreun op je kaak en als de kies eruit was, dan was je er van af.

Het waren misschien allemaal gekke methoden, maar in die tijd was dat zo. Alles was paranormaal met elkaar verbonden. De alruinwortel lijkt op een mens dus is het een soort menselijk wezen. Hij groeit in het bijzonder onder de galgen, tenminste dat dacht men. Als zodanig is hij dus een vrucht des kwaads. En geloof me, er waren mensen die zeiden; je kunt ze niet plukken. Want als je ze plukt geven ze een gil en hun doodskreet is dodelijk. Nou, het enige wat dodelijk is, is de belachelijkheid die je op de hals haalt als je dergelijke dingen gelooft.

Waarom? Alweer, de alruin was een magisch instrument, je moest er vanaf blijven. Dus zei men dat het gevaarlijk was. Want als je zegt dat het gevaarlijk is komen de mensen er niet aan. En dan kun je dus zelfs wanneer je het nodig hebt, die dingen gemakkelijk vinden. Er is een tijd geweest, dat hetzelfde werd beweerd over belladonna. Als je belladonna plukte zou je vergiftigd worden alleen al door het plukken. Toch waren er voldoende heksen die het gingen plukken, vooral de nacht na volle maan en dan bij voorkeur nog als er dauw was gevallen. Dat was zo mooi, dan had je het waarvan je heksenalf kon maken. Dan had je het gevoel te vliegen, je zag ze vliegen, alles vloog. Dat was gewoon de trip van die tijd.

Laten we ons eens realiseren hoe vaak dat in de moderne tijd wordt doorgevoerd. Alle atoomkracht is levensgevaarlijk. Natuurlijk, het is levensgevaarlijk, dat geef ik toe. Maar in hoe verre? Ze is alleen levensgevaarlijk wanneer de mensen het aannemen als iets vanzelfsprekends. Door dus voortdurend met het gevaar bezig, te zijn breng je de mensen er in feite toe op te letten op die kleine tekenen, die het gevaar kunnen voorkomen. Zo lang dat nou maar lukt gaat het best. Maar op het ogenblik, dat de mensen denken; nou is het doodgewoon, dan gaat het juist fout.

Zelfs met een auto zou je eigenlijk moeten zeggen; de mens die er in stapt begeeft zich in levensgevaar, want er zijn magische machten, die proberen hem in de slip te dwingen, die proberen met hem te botsen. Hij moet zelf uitkijken.

Bijgeloof is eigenlijk vaak ook nog een soort beschermingsmiddel oorspronkelijk - ik geef het toe - gebruikt door heksen en magiërs en tegenwoordig vaak gebruikt door politici. Ze zitten b.v. nog steeds te zeuren over al hetgeen er 40 jaar geleden is gebeurd. Dat vind ik helemaal niet erg, hoor, ze mogen van mij. Maar is het eigenlijk niet een beetje bijgeloof om te denken, dat je door dat verleden nu te vervolgen voorkomt, dat je zelf fascistisch denkt? Ik geloof dat het tegendeel waar is. Ik geloof, dat je juist door je steeds weer daar tegen af te zetten je tot een eenzijdigheid komt die dezelfde karakteristiek vertoont. Maar het is gewoon een bijgeloof. Wanneer wij al het slechte nu maar bestrijden zal het nooit meer voorkomen.

Kijk maar eens in Iran. Ja, Iran is een verschrikkelijk land. Daar moeten we afblijven. Verwerpelijk! Demonisch. De rechten van de vrouw misacht! Mannen eenvoudig afgeslacht. Tussen twee haakjes, meneer de Iraniër, hoeveel raketten hebt u nodig? En wat kunt u er voor betalen. Die mensen zijn niet bijgelovig, die drijven er handel mee.

Bijgeloof is gewoon iets om je ergens vanaf te houden. In Amerika zijn heel veel nogal strikte Christenen. Natuurlijk met in handel en wandel, maar die vind je nergens, maar strikt in het geloof. Stel je nu eens voor, stel het je alleen paar eens voor, dat alleen in het mid-westen, de middelstaten, alle mensen zouden zeggen: "wij willen dat de christelijke wet wordt nageleefd". Beste mensen, dat zou een revolutie zijn in het Witte Huis. Dan zouden er handelsbelangen mee gemoeid zijn. Het Pentagon zou een beroerte krijgen. Niet dat dat erg is. Maar ik gun het ze wel, laat ik eerlijk zijn. Niet in hatelijke zin hoor. Dan kunnen ze bij ons komen leren, dat vrede belangrijker is dan macht.

Realiseer je even hoe gevaarlijk het is. Dus moeten we iets anders hebben. Dan geloven wij in onze democratie waarin we geen pest te zeggen hebben. We vechten voor ons vaderland, dat ons maar heel stiefmoederlijk pleegt te behandelen. En zo ga je door. Men zegt dan; Ja, maar wij weten het. Nederlanders die zich op de borst kloppen alsof er een stel berggorilla's is ergens in de jungle. "Wij zijn belangrijk, wij weten het. Wij zijn een belangrijk land."

Laten we eerlijk zijn, er was een Lubbers bij de rijksdagbrand, allicht dat er een andere Lubbers ook bij zoiets dergelijks aanwezig is. Helemaal geen bezwaar tegen. Als ik nu zou zeggen die gelijkenis in naam is dus een gelijkenis van werk en omstandigheid, dan zou ik bijgelovig zijn. Maar deze kan wel heel toevallig bij de spuitgasten behoren. Dat hij een brand blust voordat die werkelijk gevaarlijk wordt, waarom niet? De andere heeft waarschijnlijk een vuurtje aangestoken, terwijl dienende geesten de rest voor hem hebben gedaan. Want zo gaat dat.

Bijgeloof is al datgene, waar we voortdurend ons aan vastklampen zonder dat we begrijpen of het zin of betekenis heeft. Bijvoorbeeld; Eigendom is heilig. Is er bij u al eens iets onteigend? Hoeveel belasting betaalt u? Als u denkt dat uw eigendom heilig is, dan wordt u toch bedonderd bij het leven? Neem me niet kwalijk, dat is ook bijgeloof hoor.

Bijgeloof is een verdedigingsmethode die gehanteerd wordt door bestaande machten. Wanneer ik dan zo-even heb gezegd: de parasiet van het bijgeloof is de sekte, dan is dat ook heel begrijpelijk, want per slot van rekening, als al die mensen op een of andere manier zoet gehouden moeten worden, voor mijn part halen we dan een Maharishi er bij. Misschien dat de man op zich heel goed is. Maar daar gaat het niet om. Het gaat er om, dat zijn volgelingen zoet zijn. Als er te veel rellen zijn, laten we dan in godsnaam de Harekrishna erbij halen.

Dan wordt voetballen ineens vervangen door biljarten. Je hebt meer aan mensen die zingen, dan aan mensen die banken aan puin gooien of zo.

Trouwens, dat een bank onaantastbaar is vind ik ook zo'n bijgeloof. Een bank is een instelling die voortdurend leeft van het u lenen wat u niet nodig heeft, om failliet te gaan op het ogenblik, dat u zoudt zeggen: ik heb de bank nodig. Begrijpt u. Dat wordt dan niet helemaal officieel gezegd, want er is natuurlijk een regeling voor.

Kijk, en die regeling is ook weer een bijgeloof. Want als je ziet wat die regeling inhoudt dan betekent ze in feite, dat u altijd veel minder krijgt dan u toekomt. U krijgt een hoge rente. Maar reken nou eens uit wat je precies krijgt. Als er een waardevermindering is van de valuta met 6 en u krijgt de hoge rente van 7 % dan houdt u dus $1\frac{1}{4}$ % feitelijk interest. Maar daar bent u er niet mee. Want u betaalt op uw kapitaal ook nog eens belasting, en dat is 2%. Dan zit u al met een $-\frac{1}{4}$ %. Dan betaalt u ook nog eens bankkosten en dat is ongeveer $\frac{1}{2}$ %. Nou, dan bent u $\frac{1}{4}$ % kwijt door het feit, dat u een ander over uw geld de baas laat spelen.

Het is gewoon bijgeloof als je denkt dat je er beter van wordt. De enige die er beter van wordt om geld te lenen, is iemand die zo veel heeft, dat hij het zelf kan uitzetten tegen het percentage dat hem belooft. Dat kun je zien wanneer je $7\frac{1}{2}$ of $7\frac{1}{4}$ % kunt krijgen gewoon als je aan een bank je geld in bewaring geeft, dan is de hypotheekrente zeer waarschijnlijk 12 a $12\frac{1}{2}$ %, misschien 13 %. Dat betekent, dat die 6 % dan het verschil uitmaakt, dat is de winst

van de bank en die houdt dan nog 3 tot 4 % over hetgeen ze uitgezet heeft over. U betaalt er 2 % op toe.

Er zijn meer van die bijgelovigheden. "We willen meer verdienen" Dat vind ik ook bijgeloof. De mensen zeggen; "Ja dit jaar verdienen we toch ruim fl 20,= in de maand meer. Dat heeft de bond dan toch maar voor ons gedaan. Maar dan wordt de koffie duurder, suiker duurder, brood duurder, tabak duurder, benzine duurder, huur duurder, alles duurder. Als je nou ziet wat je meer gaat uitgeven, dan is dat fl 50. en ben je fl 30. in de min. Het is gewoon bijgeloof dat grote getallen betekenen, dat je er beter van wordt.

In regeringen heb je ook dat bijgeloof. Als ze iets zouden kunnen doen met fl 100.000 dan is dat niet belangrijk, dat laten ze liggen. Weet u waarom? Omdat het pas echt belangrijk wordt als het om minstens tien miljoen gaat. Dus doen ze iets voor tien miljoen waar niemand iets aan heeft en laten ze datgene van fl 100.000, waar iemand wel wat aan zou hebben rustig liggen. Want hun bijgeloof is, dat de grootheid van de bedragen waarmee ze werken de belangrijkheid bevestigt, die ze voor zichzelf menen te bezitten en dat ze hun aanzien willen ontlenen aan de bedragen die ze uitgeven. Niet aan dat wat ze voor de gemeenschap in feite verdienen.

Wist u, dat dat ook allemaal bijgeloof is? U dacht dat is niet onder een ladder door lopen, hé? Het onder een ladder door lopen kan heel verstandig zijn. Want als er iemand met een verfpot boven op staat, dan weet je nooit waar hij een klodder laat vallen.

Zo zijn er heel veel vormen van bijgeloof waarvan je zegt: het lijkt misschien wel krankzinnigs maar het heeft wel zin. Maar de grote vormen van bijgeloof, waar elke mens voortdurend in zijn leven de kosten voor betaalt, waardoor hij voortdurend wordt meegesleept, de zaken die hij helemaal niet wil, die worden nooit als bijgeloof gezien.

"Dat is ons heilig vertrouwen, dat is onze geroepenheid." Neem me niet kwalijk, als alle mensen die denken geroepen te zijn voor anderen iets op een bepaalde manier te doen, werkelijke roeping hebben, dan mogen ze wel eens een export van hoestpastilles beginnen naar de hemel. Want dan hebben ze zich allemaal schor geschreeuwd.

Neen, het is zo, lieve mensen, je hebt een zendinglicht in jezelf, maar die is deel van jezelf. Wanneer je dat waarmaakt vanuit jezelf zonder het anderen op te leggen, prima. Dan beantwoord je aan dat wat je moet zijn. Maar op het ogenblik, dat je denkt dat je het recht hebt je innerlijke zending aan anderen op te leggen en daar zo druk mee bezig te zijn, dat je er zelf niet aan toekomt, dan is dat bijgeloof.

Als ik het zo allemaal even mag samenvatten, vrienden, dan zou het toch werkelijk belangrijk zijn om in deze moderne tijd uzelf eens af te vragen, wat is eigenlijk bijgeloof en wat niet? En dan dit niet alleen te beperken tot al die eigenaardige kleine gebruiken, maar gewoon uit te breiden tot al die geloofsartikelen, die u kent van trouw aan en noemt u maar op de kerks het vaderland, enz. In hoever is het bijgeloof? In hoever is het zinrijk?

Als de mens leert te zoeken naar de zin van de dingen en leert het zinrijke te doen, dan zal hij veel illusies moeten prijsgeven. Hij zal veel verantwoordelijkheid voor zichzelf moeten nemen, die hij op het ogenblik zo graag aan anderen delegeert. Aan de andere kant zal hij bewuster en gezonder leven.

Dat was mijn bijdrage. Ik hoop dat ze kort genoeg was en toch voldoende stof tot nadenken heeft geboden. Is dat niet het geval, dan zal het wel aan mij liggen. Maar als u denkt, dat het aan mij ligt, is het dan bijgeloof of niet?

INTUÏTIE

Het leeft in mij. Het zegt mij al begrijp ik nog niet hoe of waarom, waartoe, zo te zijn, zo te doen en zo de zaak te bezien en dan dien ik werkelijk ook op deze wijze te reageren, omdat in mij krachten zijn die ik verstandelijk niet erken. En toch mij ook verstandelijk leren mij aan te passen aan een zijn, waarin ik waar mijzelve ben. Intuïtie, het samenvoegen van lang vergeten waarden, die in denken nog bestaan en iets misschien van waan, die heel de wereld nog omgeeft en iets wat geestelijk in mij leeft en teruggrijpt tot een vorig leven en de

gegevens mij verstrekt, waardoor het in mij het gevoel wakte zo is het juist. Je wordt door intuïtie niet gedreven. Intuïtie is een kracht die in en uit jezelf ontstaat, waarbij het ik een grotere waarheid dan het verstand leeft, in zich ondergaat, van daaruit uitdrukt en beleeft en zo zichzelf de mogelijkheden geeft om juist en goed zichzelf te zijn en als zichzelf in de stof ook steeds bewuster te gaan leven. Want intuïtie is het begin. Daaruit volgt snel al het begrip en het ontwaken tot besef van wat je zelve bent en bent geweest, en al tesaam gevoegd maakt het je tot een kracht, die uit zichzelf verdergaat en onbevreesd de toekomst tegemoet durft zien. Intuïtie, een begin, een eerste stap misschien? Maar laat ons dan wanneer zij komt haar niet tot tegendeel laten vergaan. Laten we de stem die in ons leeft aanvaarden, beproeven en zo verdergaan totdat wij weten, waarom in ons die vreemde kracht ons steeds weer tekens geeft.

Dan zijn we daarmee aan het einde van de bijeenkomst. Ik hoop dat ik het zo heb gedaan, dat iedereen er nog net tevreden mee is. Ik dank u voor uw aandacht.

LES 4 - MENSELIJK DENKEN

Wat betreft onze cursus hebben we te maken met menselijke mentaliteit. Daarom zou ik willen zeggen menselijk denken.

In de historie hebben we voorbeelden te over van de wijze, waarop iemand van zijn werkelijkheid vervreemd kan raken. Ik heb u al het een en ander verteld over b.v. de beweegredenen voor een groot gedeelte van de Grieken om Alexander, later de Grote genoemd, aan te moedigen voor een tocht naar verre oorden. Het zoeken naar macht, het zoeken naar politiek heeft altijd een rol gespeeld. Daarnaast echter speelt ook geloof een grote rol.

Wanneer we kijken naar de moderne tijd b.v. dan kunnen we zeggen het christendom is eigenlijk geen christendom. Tenminste, als hem denkt dat het christendom is, dan is het meer dan christen. Datzelfde kun je zeggen over democratie b.v. Democratie is een onmogelijkheid in een overbevolkte wereld. Maar men noemt het democratie en gelooft daar zo heilig in, dat men zijn eigen democratische rechten voortdurend wegcijfert ten bate van het democratisch deel van de samenleving.

We zien dat een kamergeleerde als Marx uiteindelijk zoveel invloed heeft, dat zijn gelovigen nog steeds uitgaan van de industrialisatie, de geïndustrialiseerde staat en dat zij ten koste van alles de stellingen inclusief dus het voor elkaar opkomen, voortdurend verdedigen. Dit terwijl in feite het niet waar kan zijn. Wat dat betreft heeft Orwell geloof ik het systeem goed ingeschat toen hij zei: "Allen zijn gelijk, maar sommigen zijn meer gelijk dan anderen."

Als ik dus probeer die menselijke mentaliteit een klein beetje te benaderen dan moet ik rekening houden met het feit, dat mensen geloven. Maar sommige mensen geloven ook in zichzelf. Laten we dat weer een beetje recent houden. Neem de figuur van de dubbelganger van Charly Chaplin, u weet wel, Adolf, die eigenlijk een man was die het geloof in zichzelf verloren had. Dat is begrijpelijk, als je denkt dat je kunstschilder bent en iemand zegt: ga maar huizen verven, ja dan voel je je toch wel artistiek minderwaardig, vooral als de spreker van vele anderen gelijk schijnt te krijgen.

Deze man vindt dan in zijn welbespraaktheid, want dat is hij ongetwijfeld, een soort compensatie. Hij heeft een gehoor, hij is iemand, wanneer hij maar hard genoeg praat en dus praat hij hard. Wanneer hij dan ook nog martelaar wordt op zijn manier, dan zit het hem gewoon in het bloede hij moet praten, hij moet spreken, hij moet intrigeren, want iets anders kan hij niet.

In de periode dat hij eigenlijk nog steeds aan zichzelf twijfelt, doet hij heel veel dingen die misschien niet helemaal verantwoord zijn, dat geef ik toe, maar die aan de andere kant toch ook hun goede kant hebben. Om u een paar voorbeelden te geven. Er was grote werkloosheid in Duitsland Hitler wist zoveel projecten te beginnen, dat uiteindelijk die werkloosheid wegsmelt als sneeuw voor de zon.

Dat hoeft u voorlopig niet te verwachten. De sneeuw is er misschien, de zon ook wel, maar dat uw problemen zullen wegsmelten als sneeuw voor de zon is een beetje vraagwaardig.

Dezelfde man vindt langzaam maar zeker vereerders. Hij weet het allemaal zo netjes te plooiën. Hij weet zich elke keer weer precies aan te passen aan de situatie waarin hij zich bevindt en dan prompt daarvan verder te intrigeren. Hij gaat in zichzelf geloven. Hij wordt de Führer. En als Führer heeft hij nog steeds de bijna revueachtige coulissen nodig van trommels, uniformen, vaandels en gejuich. Maar hij gaat steeds meer in zichzelf geloven omdat de mensen in hem geloven. Daardoor komt hij eigenlijk tot zijn eerste politieke avonturen. Neem bijvoorbeeld Saarland. Een berekende gok, maar het lukte. Oostenrijk lukte ook. Zo ging hij verder.

Op een gegeven ogenblik kon hij niet verder meer, want hij had Frankrijk, Nederland, Denemarken, Noorwegen, maar Engeland kon hij niet krijgen. Hier zien we een soort tweeslachtigheid. Aan de ene kant werft Hitler om de vriendschap van Engeland. Aan de andere kant - ofschoon hij bij Duinkerken ze de mogelijkheid biedt tot een terugtocht, want hij heeft daar op zijn bevel 3 dagen lang de troepen van een doorstoten tot aan de zee teruggehouden - staat hij vol bewondering voor alle wapens en probeert hij uiteindelijk de oude geschiedenis te doen herleven met kanonnen, die de witte rotsen van de oever kunnen raken. En later natuurlijk de luchtaanvallen.

Iedereen zegt dat hij een genie is. Hij zet een oorlogje op om Polen te bezetten. Hij heeft dat nog heel handig gedaan. Eerst een overeenkomst met Stalin en dan plotseling Polen. Maar hij wil verder. Hij voelt zich als een geroepene, een gezondene. Hij is in die situatie, dat hij zich begeeft in de oorlog met Rusland die uiteindelijk zijn ondergang zal worden. Naarmate hij ontdekt, dat zijn plannen niet volledig uitkomen, verliest hij weer zijn zelfvertrouwen. De man, die in 1942 de stralende held was en zich zo voelde, is in 1943 een oude vervallen man, die zich bijna niet meer durft te laten zien. Hij heeft het geloof in zichzelf verloren. Hij moet nog doen alsof. Maar die achtergrond, dat innerlijk zit er niet meer bij.

U zult zeggen: "Ja, maar blij toe dat het zo gegaan is." We kunnen u niet helemaal ongelijk geven. Aan de andere kant: hebben we niet soortgelijke drama's gezien, milder misschien, in Engeland? Winston Churchill. Jong officiers wil zichzelf bewijzen. Correspondent, oorlogscorrespondent in de boerenoorlog, haalt de gekste avonturen uit. Reist rond de wereld en wordt politicus en wil gehoord worden. Hij heeft vooral bij de vloot heel veel goede vrienden en daardoor veel mogelijkheden. Maar de admiraliteit geeft hem toch niet datgene, wat hij zou willen. En dan, langzaam maar zeker, komt dat ogenblik, dat een Chamberlain een verkeerde beslissing neemt. Een van de weinige opposanten op dat ogenblik is Churchill en dat is zijn ogenblik. Winston wordt de man die de oorlog voert.

Geloof me, evenals Hitler heeft gezocht naar geheime wapens, heeft Churchill dat gedaan. En evenals Hitler zich verheven voelde door het lot boven alle andere mensen, zo voelde Churchill zich. Dit heeft hij nooit gezegd, maar hij zal het wel eens gedacht hebben: Engeland ben ik en de wereld is mijn sigaar. (daarom had hij altijd van die grote). Dan komt het einde van die oorlog en toen zou hij eindelijk eens een keer orde op zaken kunnen gaan stellen. En dan willen ze niet. Wat overblijft is een man die meer en meer vervalst, terwijl hij aan de kust wat schilderijtjes zit te maken. Terwijl hij op zijn buitengoed eigenlijk zit te treuren over het feit, dat een politieke terugkeer voor hem er niet meer in zit. Ook Churchill verliest het geloof in zichzelf. Natuurlijk: stiff upperlip. Hij weet het een beetje beter te verbergen misschien. Maar je ziet hem aftakelen.

En die dingen kun je achter elkaar overal terugvinden. Mensen die in zichzelf geloven zijn vaak tot bijna onmogelijke prestaties gekomen. Mensen die aan zichzelf beginnen te twijfelen, takelen af. Ze verliezen de greep op de ontwikkelingen. Ze kunnen niet meer zichzelf zijn en dan hebben ze heel vaak veel minder energie om te leven.

Dat is niet alleen maar een kwestie van grote staatslieden. Een man heeft 20 jaar in een bepaald beroep gewerkt, goed verdiend, altijd prettig gewerkt en ineens valt de klap. Werkeloos. Een jaar lang denkt hij nog nou, ik ben iemand, dus ik kom weer aan de slag. Maar het lukt niet. Het tweede jaar vraagt hij zich af: Ben ik nog wat waard? En het derde jaar gelooft hij niet meer in zichzelf. Dan wordt het ineens een heel ander mens, wat agressiever tegenover de wereld waarschijnlijk, wat onredelijker of wat sulliger. Uiteindelijk moet ook zo iemand weg in een soort mistroostige droom van verlatenheid.

Dat zegt ons iets over de mens. De mens moet iets hebben waarin hij gelooft. Soms is er een kerk en dan zegt hij: ja, God in zijn wijsheid heeft dat beschikt. Als je dat werkelijk kunt geloven dan kun je doorgaan. Dan zeg je; God helpt me. Maar in feite heb je het zelf gedaan. Je kunt geloven, misschien in een of andere wichelaar of goochelaar of waarzegster of wat je verder van die dingen hebt. Wat ze je zeggen is meestal niet waar. Maar je gelooft erin. Daardoor heb je een richting in je leven. Je hebt een verwachting, je hebt hoop. En die doen het.

Wanneer we de gehele wereld overzien dan zien we telkenmale weer in de historie dat eigenaardige verval zich herhalen waarvan ik u een 3-tal voorbeelden heb gegeven. Het Inka-rijk bijvoorbeeld. De Inka's zijn machtig en groot. Ze hebben een perfect systeem ontwikkeld, ambtelijk, waarmee ze hun voor die tijd toch zeer grote rijk uitstekend weten te besturen. Er is adel, er is weelde, maar niemand komt werkelijk te kort. Er zijn wel eens wat offers. Maar dat zijn meestal wilden van buiten, vijanden en die mag je rustig slachten nietwaar. Dat is zelfs in de moderne tijd nog zo, alleen gaat het dan voor God, volk en Vaderland. Vroeger ging het waarschijnlijk om andere redenen.

Dan komen daar een paar heren aan land en niet alleen dat ze blank zijn, dat klopt met de overleveringen, maar bovendien hebben ze nog paarden. Als je nog nooit een paard hebt gezien en nog nooit gedacht hebt aan rijdieren, ten hoogste aan lastdieren, ja, dan wordt dat een beetje eigenaardig. Dan vraag je je af; Ben ik wel zo wijs en zo machtig? Als u het hele proces ziet, hoe het Inka-rijk stukje bij beetje afbrokkelt tot de Inka zelf de gevangene wordt van de Spanjaarden en zichzelf om zich vrij te kopen vergeefs overigens op laat wegen met goud, dan zie je hier valt een rijk uiteen omdat er ergens geen geloof meer is. Waar is de oorlogsgod? Waar zijn al die goden van de aarde en van de lucht, die dan toch volgens de priester het volk beschermen en uitverkoren hebben? Ze zijn er niet meer.

De stammen vallen uiteen en de slavenarbeid die de Spanjaarden de inboorlingen enige tijd in de mijnen laten verrichten zijn werkelijk het laatste strootje waardoor de innerlijke weerstand gebroken is. Ze zijn voortaan alleen nog maar mensen met wat bijgeloof, die al gelukkig zijn wanneer iemand ze met rust laat. Ze zijn niet meer de trotse heersers en veroveraars van eens.

Egypte. Egypte, een land van vele goden. We hebben er al meer over gesproken. Egypte, een land dat door de priesters werd geregeerd. En machtig zijn ze. Mant op het ogenblik, dat iemand hun geheimen in feite een beetje gaat ontmantelen en gelijktijdig in plaats van hun Zonnegod, die speciaal via de priesters voor de gelovigen werkt, een algemene god probeert te zetten, dan verdwijnt die Faraos stad, die hij heeft gebouwd, wordt praktisch met de grond gelijk gemaakt.

Maar dan komt er een tijd, dat van buitenaf steeds meer invloeden komen en wanneer eindelijk de Romeinen verschijnen is er niets meer over van de trots van eens. Wat overblijft zijn een paar geheime genootschappen die bestaan - trouwens ten dele nu nog - die in hun godenverering het gevoel hebben van uitverkorenheid, maar niet meer zoals eens van trots en macht.

Volkeren zijn vergaan op die manier. Volkeren zijn vaak uit een soort wanhoop ook herboren. Wanneer we b.v. denken aan India, het Brits Indië van eens en we realiseren ons hoe de Britten met eigenlijk maar een paar man en een paar kanonnen in staat waren al die trotse keizerrijkjes en koninkrijkjes te bedwingen, dan vraag je je af: waar zijn de dagen gebleven van Akbar de Grote? De tijd, dat heel Indië gehoorzaamde aan een vorst, die meester was over alle rajah's en hoe ze verder mogen heten. Het is gebroken. Het volk heeft geen waardigheid meer.

De paar die er overblijven en die naar waardigheid zoeken, hebben dan het een of ander nodig om zich aan vast te klampen en dat wordt dan Kalidoorgha, Kali de vernietigster. Vanuit hun moordzuchtige eredienst ontwikkelen zich weerstanden en intriges, die uiteindelijk vreemd genoeg uitlopen in het optreden van mensen als een Pandit Nehroe.

Een poging om zelfstandigheid te vinden. Ja. Maar meer om een nieuwe waardigheid te vinden. Het is deze achtergrond van menselijk gevoelsleven, van menselijk hopen en geloven, maar ook van twijfel aan het eigen ik, dat de basis vormt voor al wat er in deze tijd gebeurt.

De Amerikanen willen wapens en meer wapens. De Russen maken wapens en meer wapens. En waarom? Omdat ze bang zijn. Eigenlijk niet zozeer voor hun eigen gebied. Neen, ze zijn bang dat door de gifzwam van het anders denken hun eigen religieus democratisch zijn of religieus communistisch denken zal worden aangetast. Ze zijn bang voor besmetting. Wanhopig probeert Rusland, maar b.v. ook China op het ogenblik de mentaliteit van zijn

mensen in bedwang te houden en gelijktijdig toch die aanpassingen tot stand te brengen, die economisch en menselijk gezien onvermijdelijk werden.

Dat is allemaal heel leuk, maar het is hun angst die de wereld verdeeld houdt. Het is hun wederkerige angst die mede aansprakelijk is voor tenminste de helft van alle ellende van alle derde wereld landen. Het is hun angst dat hun mogelijkheden, hun macht zal afbrokkelen, die hen ertoe brengen voortdurend weer de gehele wereld aan de rand van de afgrond te brengen. Dat heeft niets meer te maken met de feiten.

O, ik weet het, er zijn computers. Deze computers kunnen precies vertellen wat er op bepaalde ogenblikken zal gaan gebeuren. Als dit gebeurt, zal dat wel gebeuren. Maar hoe komt die computer aan zijn gegevens? Die zijn er in geprogrammeerd door de bevooroordeelde mensen, die uitgaan van een misschien niet bestaande eigen meerwaardigheid die uitgaan van de zwakte van een tegenstander. Dat wil dus zeggen, dat deze mensen inderdaad met hun computers spelen.

Eigenlijk spelen ze in een droomwereld. Maar ze willen het niet weten. Want als ze dat zouden willen aanvaarden dan zouden ze toe moeten geven, dat zo veel van hetgeen ze gedaan hebben nutteloos is, dat hun eigen belangrijkheid die ze zich toch hebben toegeëigend eigenlijk niet bestaat. Ze zouden het geloof in zichzelf verliezen. Maar liever zien ze de wereld ondergaan dan niet meer in zichzelf te kunnen geloven.

Misschien is dat in de zakenwereld ook zo. Er zijn op het ogenblik concerns, die hebben zoveel dochterfirma's dat ze een aantal dochters speciaal kopen om verliezen te kunnen lijden. Want anders moeten ze te veel betalen. Maar als ze dat handig spelen, verliezen ze net zo veel, dat ze een bedrag belastingvrij kunnen investeren waardoor ze hun rijk uitbreiden. Wordt die winst nu werkelijk zo veel groter? Welneen. Maar macht, uitbreiding, groei, dat is het. De mensen geloven in de groei.

Jaja, de groei van allerlei bergen. Vleesberg, boterberg, melkpoederberg, wijnberg, olijfborg, binnenkort olijfolieberg en noem ze maar op. Het economisch landschap heeft meer bergen dan het landschap van de wereld op het ogenblik. De eeuwige strijd om dan toch weer een nieuw medicament en weer een nieuw dit en een nieuw dat, is geen strijd voor de mensheid. Ze zeggen het wel, maar het is een strijd om beter te zijn, machtiger te zijn, sterker dan een ander. Daar liegen ze voor, daar bedriegen ze voor, daar verpesten ze de wereld voor. Want ze kunnen niet stil blijven staan.

Ze kunnen hun macht niet laten slinken. Want als die macht slinkt dan slinkt het geloof in de heiligheid, in de macht van het concern, van de trust en dan vervalt daarmee als vanzelf hun invloed op zoveel mensen op de hele wereld en hun zelfrespect zal er onder lijden. Dus de menselijke mentaliteit, die ons voortdurend een ontwikkeling dus van de mensheid moeilijkheden heeft bezorgd. Misschien herinnert u zich dat ik in het begin nog wat heb verteld over de eerste Sjamanen. Dat waren meestal mensen, die als jager niet goed mee konden. Soms misvormd, jazeker, in andere gevallen mensen die te lui waren, dat komt ook voor. Dat komt zelfs tegenwoordig nog voor. Zij gaan in dienst of worden priester ofzo, ayatollah misschien.

En die mensen proberen hun werkelijkheid die onvoldoende is te compenseren door een droom. Dit voortdurend compenseren van de werkelijkheid door middel van dromen, van idealen die droombeelden zijn, het voortdurend verbergen van de realiteit achter waandenkbeelden, heeft de mensheid en de wereld verder doen gaan zoals ze nu op het ogenblik is geworden. Vanaf de eerste oorlogen in Atlantis van de eerste geschillen van jagers in de tijd, dat Mu pas een opkomend rijk was tot de dagen van heden, toe dromen.

De mens droomt. Zijn dromen zijn soms scheppend, soms bevatten ze de waarheid, soms zijn zijn dromen niets anders dan de symbolen, waarachter hij de werkelijkheid omtrent zijn eigen totale persoonlijkheid voor zichzelf verbergt. Maar hij kan niet in de werkelijkheid leven. Wanneer we te maken hebben met de massa, wanneer we te maken hebben met de eenvoudige mensen, met de intellectuelen, met al die anderen dan moeten we dit onthouden, Zij worden voor een groot gedeelte gedreven door dromen omdat de werkelijkheid voor hen onaanvaardbaar zou zijn zonder dit.

Als je kijkt naar al wat er gebeurd is in het verleden, wat er gebeurt in deze dagen, dan zie je elke keer weer hoe mensen een illusie omtrent zichzelf opbouwen en bereid zijn alles uiteindelijk misschien ook zichzelf, aan die droom op te offeren. Denk aan de prinsen van het eens zo trotse Italië, die in hun steden de maescenen waren, die een hofhouding hadden waar kunstenaars, filosofen, retorici, toneelspelers maar ook vaklieden van allerlei aard welkom waren, maar die gelijktijdig angstvallig hun meerwaardigheid.t.a.v. ieder ander wilden bewaren en daardoor voortdurend kwamen tot kleine oorlogen.

Ja, vanuit ons standpunt van heden kleine oorlogen, maar oorlogen waarbij wijngaarden werden vernietigd, waarbij soms zoveel van hun oogst teniet ging, dat het volk honger moest lijden, dat er pest uitbrak, maar de hoogheid mocht met worden aangetast. Er zijn koningen geweest, vorsten, die alleen om een veronderstelde krenking of uit hebzucht misschien, oorlogen zijn begonnen.

Kijk nou eens naar vandaag. Kijk nou eens wat er allemaal precies gebeurt. Ik zal een voorbeeld nemen. Het anarchisme in deze dagen. Anarchie is in zekere zin een geloof. Het is een geloof dat je kunt leven zonder ordening. Dat is waar, als je een zelfbeheersing hebt waardoor je zelf de orde scheidt. Maar juist die laatste eis schuift men terzijde. Want eerst moet het bestaande verdwijnen. Maar ze kunnen er niets tegenover zetten. Ze tasten dingen aan als eigendom, gezag, maar ze kunnen er niets voor in de plaats geven.

Dat wil niet zeggen dat ze ongelijk hebben. Een deel van hun droom is heel naverwant met de werkelijkheid, geloof me. Maar zij zijn niet in staat een zekerheid te bieden en zonder zekerheid kan een menselijke samenleving niet bestaan. Denk aan de socialisten. Op zichzelf vaak zeer verdienstelijke mensen. Maar kijk naar de manier waarop ze gemanoeuvreed hebben. De werkelijke machthebbers zijn lang niet meer de denkers en de politici, de partijfilosofen. De werkelijke machthebbers zijn de leiders van vakbonden. De mensen met hun vakbonden vragen zich niet af wat werkelijk is, wat mogelijk is en wat haalbaar is. Die zijn bereid hele landen in een chaos te storten, niet om iemand ook maar iets beter te laten leven, maar om hun eigen macht en gelijk te bewijzen. Toch heb ik niets tegen vakbonden.

Kijk naar kerken. Kerken die bereid zijn een eeuwige oorlog te voeren wanneer het nodig is, zoals in het oosten op het ogenblik. Een oorlog tussen Irak en Iran is in feite een oorlog, die mee bepaald wordt door een soort gevoel van gekrenktheid, dat een zekere Khomeiny had toen een andere meneer zich wat meewarig en laatdunkend over hem had uitgelaten in de tijd dat Khomeiny nog in Frankrijk zat. Ja, die dacht toen ook; ach, als men zo over mij praat terwijl ik leef als God in Frankrijk, dan ben ik bereid om zo iemand op de knieën te dwingen. Dat dat dan een heel volk kost, dat het voor de hele wereld een enorme belasting is, interesseert hem niets. Want: "ik ben heilig, ik ben groot, ik ben machtig en ik heb het goed voor met iedereen, die Allah's wetten volgt zoals ik ze uitleg." Rond hem zijn heel veel mensen die precies hetzelfde zeggen. "Wij weten het, God wil het."

Het de kruistochten in Europa is het net zo. Realiseer je hoe, veel van dergelijke mensen er zijn. Niet alleen die grootmachten waar we het altijd over hebben. Natuurlijk, daar kun je het 't beste aan demonstreren. Wat te denken van de vader, die een losse hand heeft en die zijn vrouw nogal eens een pak slaag geeft om van de kinderen maar te zwijgen. Waarom doet hij dat: In negen van de tien gevallen uit een gevoel van machteloosheid. Hij wil iemand zijn en hij kan het niet zijn. In de wereld heeft hij de macht en het geweld niet dan zal hij het in zijn gezin uitleven.

Er zijn vrouwen die op een gegeven ogenblik iedereen en alles opzij schuiven om de gekste dingen te doen. Dan kun je zeggen: Ja, maar de situatie was er naar. Neen. De situatie hebben ze zelf mee veroorzaakt. Wat is er feitelijk aan de hand, ze konden niet meer in zichzelf geloven. Ze wilden iets zijn en ze konden dat niet waarmaken. Ze vroegen van de mensen om erkenning en ze kregen hem niet. De een vlucht dan weg en verbreekt een gezin, echtscheiding of wat anders, de ander loopt weg of gaat naar een of ander feministische beweging. Niet omdat ze ongelijk hebben. Feministen hebben in vele opzichten gelijk. Maar de oorzaak bij vele van die mensen is verbetering. Dat kun je vaak zien wanneer er zo'n manifestatie is. Het fanatisme, het niet nadenken, het niet kunnen luisteren, het niet kunnen

zien, dat maakt je toch duidelijk, dat die mensen in een onwerkelijke wereld leven. Zij leven in een droom.

Je kunt ze respecteren omdat ze proberen iets te zijn. Maar waarom proberen ze altijd iets te zijn, dat ze niet kunnen waarmaken? De hele historie van de mensheid had anders kunnen verlopen als er niet steeds weer mensen waren, die hun eigen grootheid moesten bewijzen, vanaf de koningen van Atlantis, samen gekomen rond de zuil van de platen van de wet.

O, wat waren ze vredelievend. Het leek net een bijeenkomst van de UNO. Ze waren even gemeen aan het ruziemaken terwijl ze officieel vredelievend spraken over het lot van de komende tijden. Dan zie je niet veel verschil tussen dergelijke dingen uit het verleden en een UNO nu. Net zomin als ik verschil zie tussen de eerste standenvergaderingen in Frankrijk en de parlementaire debatten, die op het ogenblik worden uitgevochten. Dat is ook elkaar vliegen afvangen en dat kun je alleen paar als je ze gezamenlijk ziet vliegen.

Eens hadden de priesters hun spionnen. Er is een tijd geweest dat een bepaalde orde eigenlijk alle vorstenhoven van Europa een beetje onder de duim had. Daarna hebben we gekregen allerlei staats geheime diensten, maar ook op het ogenblik zijn ze er overal. Waar worden ze eigenlijk uit geboren? Uit angst. Men beseft, dat men niet in staat is de droom van een ander te doorbreken en de werkelijkheid te zien. Dus bouwt men een eigen droom op die dan uiteen loopt van een soort moordenaarsgezelschap met politieke achtergronden tot een soort verbeterde boyscouts die net doen of ze ook geheimen kennen.

Maar vergeet één ding niet: Wat er gebeurt in de wereld wordt door dergelijke instellingen voor een groot deel bepaald. De wapenleveringen aan Iran b.v. Reagan wist er eigenlijk niets van af. Nee, dat was de CIA. En CIA is het, die de bevoorrading van bepaalde opstandige groepen in Zuid-Amerika financiert en nog heel wat dingen meer. Maar het is een droom. Het is dezelfde droom als het conflict van de Varkensbaai. Toen de CIA zei; nou ja, als we daar aan land een legertje bewapenen dan zal het hele volk achter ze aan marcheren. Ja dat deden ze ook maar om ze te vangen

Dromen. De menselijke mentaliteit is opgebouwd uit een onderdrukt werkelijkheidsbesef omweven met droombeelden, veronderstellingen en illusies. Dan kun je daar maar een conclusie aan verbinden dacht ik. Elke mens heeft innerlijke zekerheden. die zekerheden heb je nodig.

Je kunt niet zonder. Maar je moet begrijpen, dat die zekerheden jouw zekerheden zijn, die je voortdurend zelf en door jezelf moet bewijzen en die je niet zonder meer als algemeen geldend kunt beschouwen.

Of je nu gelooft in een bepaalde kerk en een bepaald beeld van God, gelooft in een bepaald systeem of eenvoudig gelooft in een voortbestaan na de dood zoals u doet, dat is uw zekerheid. Het is iets, dat voor u steeds meer waar en werkelijk kan worden. Maar het is niet iets, wat u een ander op kunt leggen. Op het ogenblik dat u uw dromen aan anderen wilt opleggen en uw innerlijke zekerheden als vaststaande waarheden voor een ieder wilt etaleren, vernietigt u niet alleen uw eigen mogelijkheden, maar weldegelijk ook die van anderen.

Willen mensen leren om beter samen te gaan dan zou al datgene waarvan ze dromen eens los moeten worden gemaakt van alle voorwaarden. Niet meer zeggen wij dromen van een eeuwige vrede, maar, wij werken voor een vrede koste wat het kost. Niet spreken over de noodzaak je naaste lief te hebben, maar gewoon proberen vanuit jezelf meer met je naaste verbonden te zijn. Niet spreken over de zekerheden van een eeuwigheid, maar proberen het tijdelijke een beetje beter te maken.

Als de mensen die aan de hemel geloofden hun geloof zouden omzetten in handelen tegenover hun naaste dan was het aards paradijs al lang herontstaan. Hun mentaliteit is altijd de wereld moet mij erkennen, mijn droom, mijn waarheid. Ze is niet door dat, wat in mij leeft en misschien mijn droom, kan ik de wereld voorleggen, metterdaad en niet alleen paar met woorden, wat mogelijk is. Door zo veel mogelijk anderen te helpen en te dienen kan ik mijzelf waarmaken en gelijktijdig de anderen hun ware menselijkheid hergeven, die zij in dromen en illusies voortdurend dreigen te verliezen.

Dat was dan mijn betoog voor vandaag aangezien u geen commentaar hebt is het jaar in ieder geval goed begonnen. Ik dank u voor uw aandacht.

GOD EN DE DUIVEL

Ik heb iets gezocht wat een klein beetje in de sfeer ligt van wat we vandaag hebben gehad en ik heb gedacht aan God en de duivel.

Er bestaat in Kurdistan een eigenlijk wat eigenaardige sekte. Deze mensen worden wel duivelaanbidders genoemd. Het is heel eigenaardig, deze mensen vereren inderdaad de duivel. Maar om een heel typische reden: Zij geloven namelijk dat God goed is en voor een goede God hoef je niet zo veel aandacht over te hebben. Maar de duivel is een gemene jongen. Als je die nu een beetje onder zijn kin strijkt valt het misschien mee. Ze hebben hun eigen symbolen, de belangrijkste daarvan is Melectal (?) de pauw. Wanneer je kijkt naar de manier, waarop deze mensen eigenlijk leven kom je tot de conclusie, dat ze als kruising tussen Moslims, Christenen en duivelaanbidders meer christelijk leven dan je van enige duivel zoudt mogen verwachten.

Hun manier van leven en denken is namelijk deze; We zijn een gemeenschap. We moeten voor elkaar opkomen. Wanneer we voor elkaar zorgen en we zorgen verder dat de duivel tevreden wordt gesteld, dan zal God ons de kans geven om zelf goed te zijn (dat laatste heb ik helaas niet zo vaak aangetroffen bij de mensen die God aanbidden en de duivel verwerpen). Het resultaat daarvan is geweest, dat er heel veel mensen zijn geweest, die genootschappen hebben gehad waarbij de duivel een hoofdrol speelde. Er zijn zelfs bepaalde ridderorden geweest, waarbij op een gegeven ogenblik de duivelaanbidding de hoofdrol speelde. Dat weet u waarschijnlijk niet eens.

Het waren heel dappere ridders. Ze droegen een kruis op hun gewaad en op hun schilden, maar in hun erediensden zie je een heel eigenaardig kruis. Het is namelijk een soort Andreaskruis waarbij de bovenste balk schuin staat en het wordt heel vaak, maar niet altijd, door een soort maan gekroond. Dat zijn gewoon de horens van de grote stier van Mendes die eigenlijk het kruis het omgekeerde kruis in dit geval bekronen. Deze mensen gingen uit van het standpunt; wij hebben gevochten voor God en het enige wat we er aan over hebben gehouden, hebben we zelf moeten stelen. Dus laten we nu de duivel maar nemen, dan valt er misschien meer te pikken.

Deze ridderorde is overigens berucht geweest om de manier waarop ze overal vestigingen heeft gehad, ze heeft een tijd lang zelfs een deel van de oosthandel beheerst had nederzettingen tot aan de Oostzee. Deze mensen hebben eigenlijk veel meer gedacht in de stijl van de moderne internationaal georiënteerde bedrijven dan enige kerk zou durven toegeven.

Want kerken doen precies hetzelfde. Als we b.v. kijken naar de relaties die bestaan tussen bepaalde banken en de kerk van Rome dan komen we met verbazing tot de conclusie, dat een groot gedeelte van de vroomheid toch wel indirect wordt betaald door de rente van leningen aan de zonde. Er komen natuurlijk uitschieters bij. Op het ogenblik, dat een paus tegen de geboortebeperving zelfs een heel epistel laat uitgaan aan alle gelovigen, is zijn kerk nog steeds - al weet hij het misschien zelf niet - voornaamste aandeelhouder van een fabriek van rubberwaren, waarbij condooms een zeer belangrijk deel van de omzet uitmaken. Dit is historisch nog niet eens zo lang geleden.

Als je bezig bent met duivelaanbidders, met God en de duivel dan moet je geloof ik eerst precisieren; wat is God eigenlijk? Voor de meeste mensen is God degene, die hij gelijk geeft zolang ze doen wat ze denken dat Hij wil. En de duivel is voor hen degene die er de schuld van krijgt, dat ze niet alles krijgen wat ze dachten te verdienen door te doen wat ze denken dat U wil, tot de ogenblikken waarop de duivel hen verleidt om toch te doen wat ze zelf willen.

Als ik zie hoe de meeste mensen eigenlijk die hele situatie op hun manier verwerken, dan vraag ik me wel eens af, hoe komen jullie zo gek? Als je b.v. hoort hoe sommigen Christenen denken over het leven dan sta je toch wel even te kijken: "God is tegen sex". God heeft sex wel geschapen hoor, maar niet om gebruikt te worden doch om er van af te blijven. En als dat niet lukt dan mag het wel, maar alleen in zeer bijzondere relatie. Dan is het geen grote zonde.

kinderen zeggen juist weer: het is een zonde als je er aan voorbij gaat. Het ligt er maar aan aan welke kant je staat.

Men zegt: "Wij moeten leven voor onze medemensen." En daarop baseren ze het recht om hun medemensen alle levensvreugde te ontnemen.

Ik vind het maar rare mensen.

Die God is eigenlijk een soort machtswellusteling, die ergens in een hemels paleis troont en die voortdurend in zijn baard grinnikt zolang iedereen als Job geduldig met een potscherf zijn puisten krabt, maar die in woede uitbarst als het de mens te goed gaat. Een zeer jaloerse God. Aan de andere kant is er de duivel. Een verschrikkelijk monster. Een vurig wezen dat voortdurend iedereen verslindt. Op het paneel van van Eyck kun je dat nog zien. Ik zou zeggen; als er zo veel zondaren zijn op de wereld als de christenen geloven, dan moet die duivel het meeste lijden aan voortdurende spijsverteringsbezwaren.

Deze duivel blaast je allerlei slechte dingen in. Maar wat is slecht? Slecht is datgene, waar God jaloers op zou kunnen zijn. Een mens die gelukkig is heeft dat heel waarschijnlijk aan de duivel te danken, want, "wij zijn in dit tranendal om gebogen onder de lasten uiteindelijk onze eeuwige zaligheid te verdienen." Jaja, als je dan overgaat zit je nog in de ellende, dan zeg je; God, ik heb zeker niet genoeg betaald ik zit aan de afbetaling vast.

God is een eigenaardig wezen. Hoe kun je je een God voorstellen die gewoon heeft gezegd: het hiernaamaals delen we in 3 verschillende afdelingen in. Eén voor degenen die ermee door kunnen, dat is de hemel. Eén voor degenen die er net niet helemaal mee door kunnen, dat is het vagevuur. En de rest gaat dan naar het stookhuis van anderen.

Ik dacht dat God liefde was. Dat wordt ook heel vaak verkondigd. Maar als God liefde is, hoe kunnen we dan weer verklaren dat er oorlogen zijn? Dat heeft de duivel gedaan. Kom nou! De grote moeilijkheid is, dacht ik, dat we eigenlijk niet wijsgerig genoeg zijn om te begrijpen, dat er verschil ligt tussen de wereld waarin we denken te leven en de werkelijkheid waarvan we deel zijn. Die werkelijkheid zal dooreen God geregeerd worden, dat geloof ik wel. Maar die God maakt niet uit wat wij denken en hoe wij de dingen beleven, Hij maakt alleen paar uit wat onze mogelijkheden zijn. Hij is het kader van het geheel van onze mogelijkheden, aangezien het Zijn wil is die de mogelijkheden bepaalt, moeten we ook aannemen, dat al die mogelijkheden op zichzelf aanvaardbaar zijn.

Dan hebben we een duivel. Wat is een duivel? De antithese van God. Kan er een antithese zijn t.a.v. het Enige wat Totaal is en allesomvattend? Dat is gewoon niet denkbaar. Neen, dan voel ik toch een beetje meer voor bepaalde Tibetaanse wijsheden, ofschoon ik erbij moet zeggen, dat die wijsheid op het ogenblik grotendeels teloor is gegaan. Daar vertelden ze namelijk het volgende; De mens is op aarde om God in al zijn vormen te eren. Daarom moeten we alle namen zoeken die deze God kan dragen. Want op het ogenblik, dat wij alle namen hebben gegeven die God rechtens toekomen verdwijnen houden we op te bestaan, want dan is de zin van ons bestaan vervuld God heeft zijn omschrijving van zichzelf gevonden en wij zijn ten hoogste deel van dat, wat hij dan is.

Ik vind dit een schitterende opvatting. Geen duivels. Demonen, zo wordt letterlijk gezegd door een bepaald Hindoe-wijsgeer, demonen zijn de krachten die wij zelf oproepen door ons onbegrip voor de God waaruit we leven. Ik geloof, dat dat een heel mooie waarheid is. Nu bent u in het begin bezig geweest over menselijke mentaliteit. Maar is God zoals wij hem menen te kennen dan deel van onze dromen? En de duivel eveneens. Ik geloof het wel. Want een God zoals mensen zich die voorstellen, kan eenvoudig niet bestaan. Een duivel zoals mensen zich die voorstellen en waarmee ze voortdurend bezig zijn, kan ook niet bestaan.

Er zullen dingen zijn die wij duivels zullen noemen. Anders gerichte geesten misschien met een geheel andere ontwikkelingsgang dan de onze, die de chaos toestreven om daarin op te lossen, zoals wij de absolute ordening proberen te bereiken om daardoor op te gaan in het geheel. We kunnen die duivels noemen. Maar zijn ze dat? Neen. Ze zijn in zich volkomen gerechtvaardigd. Wat zij doen is deel van een ontwikkelingsproces en ons oordeel daarover berust op het verschil van bewustwordingsproces tussen ons en die anderen.

Dan denk ik ook. Ja, waarom is God altijd voor ons de wetgever? Mensen hebben zekerheden nodig en de wetten van God zijn de zekerheden waarmee we leven. Als God dus geen wetten zou geven, zouden we het zelf moeten bedenken. Maar dan kunnen we niemand de schuld geven als het verkeerd gaat. Dan kunnen we ons op niemand beroepen, als we een ander iets op willen leggen. En dat is natuurlijk erg vervelend! Het is veel gemakkelijker om uit te roepen: "U allen moet anders gaan leven. Ik zeg tot u leef voortaan in absolute onthouding. Eet één snede brood per dag, drink één beker water per dag, dat is genoeg. God wil het!"

Als je dat zou prediken krijg je geen sponsor bij de verschillende grote maatschappijen, die juist het toenemend verteren op allerlei gebied wensen. Als je zou zeggen "Drink Coca Cola en eet King Corn, want God wil het" dan krijg je sponsors genoeg. Maar ja, wat is dat voor een God, die voor King Corn en voor Cola stemt.

Neen. Laten we eerlijk zijn "God wil het" is gewoon maar een leuze waarmee ze schermen. Het wonderlijke van de hele menselijke wereld en van dit begrip God en duivel als antithese is misschien wel het geheel van de inwijdingsscholen, waaruit alles is voortgekomen. Indirect.

In de oudste inwijdingsscholen die er bestaan en dat zijn dan de z.g. Witte Broeders of men zegt ook wel de kluizenaars van Atlantis, daar gold het volgende: "Datgene, waarmee ik één ben maakt mij een met de Grote Kracht. Datgene, wat mij echter verstoort daarin, trekt mij af van de Grote Kracht. Zo is al datgene, wat mij afleidt van Het Grote demonisch of duivels." (Wat overigens een vrije vertaling is van mij, want de eigenlijke formulering is anders). En al datgene, wat mij daartoe voert is goddelijk. (ook weer: vrije vertaling).

Wanneer je dat zo bekijkt dan wordt duidelijk, dat God voor ons eigenlijk alleen een kwestie is van innerlijke beleving. Als ik God in mij draag en daar geloof ik eerlijk aan dan moet ik ook de duivel in mij dragen. Want de mens is tegen zichzelf voortdurend verdeeld. Maar het geheel van mijn ik omvat dan die God en die duivel.

Daarin ligt dus het mooie verhaal wij zijn God en duivel tegelijk voor onszelf en vaak voor anderen. Ik vraag mij alleen af, waarom we voor anderen zo vaak duivels en zo zelden goddelijk zijn.

Wij dragen in ons de wereld van onze voorstellingen en door die wereld wordt uiteindelijk toch ook onze waardering voor het leven en voor alles wat er buiten is bepaald. Wanneer we zouden beseffen, hoe onbelangrijk wij zijn in het geheel van alle dingen, dan zouden we pas gaan begrijpen, dat de God in ons alleen maar een vonk is van de werkelijkheid en dat de duivel in ons alleen maar de neiging is om de eisen van die vonk te ontkennen.

Dan krijgen de inwijdingsscholen gelijk, die zeggen; Je moet leren alle dingen te doorstaan, je moet de elementen overwinnen, je moet de dood zelf trotseren, want eerst als je ontwaakt uit de ondergang van je menselijk denken ben je in staat iets van de werkelijkheid die God heet te begrijpen. En daar laat ik het bij.

VERWACHTEN

Wat kunnen wij verwachten wat niet al in ons leeft? Het is ons eigen wijzen dat steeds weer aanzien geeft aan al wat wij verwachten. In onze hoop, ons stil verlangen, ons zoeken, maar ook al ons bang en onze vrees zijn niets anders dan de dingen die we denken en die we in onszelf erkennen en toch niet als een deel van het ik aanvaarden. Verwachtingen, dat zijn de waarden die in ons wel bestaan, maar die geen werkelijkheid meer worden omdat wij zelf niet kennen nog de Kracht om waar onszelf te zijn, onszelf als geheel te ondergaan en uit onszelf geheel te leven. En daarom koesteren we verwachtingen, daarom kennen wij de dingen waarnaar wij steeds nog streven, terwijl we weer vergeten, wat zelf wij moeten zijn.

Ik hoop, dat u het daarmee kunt doen. Ik hoop ook, dat ik iedereen een klein beetje tevreden heb gesteld en niemand geheel. Want als je iemand geheel tevreden stelt denkt hij niet meer na. En als je niemand tevreden stelt, krijg jij de schuld van de dwaasheden die ze jou dan toeschrijven.

Vrienden, ik dank u voor uw aandacht en ik wens u allen verder een goede en gezegende avond toe.

LES 5 - OPSTANDELINGEN EN FANATICI

We zijn op het ogenblik eigenlijk bezig met de drijfveren, de beweegredenen die de mensen er toe brengen om op allerlei manieren te reageren. Ik zou deze keer willen spreken over opstandelingen en fanatici.

Dat er opstanden zijn geweest tot in een ver verleden zal u bekend zijn. Het drama van Spartacus wordt nog steeds herdacht. De Franse revolutie is aanleiding geworden tot heel veel romantiek die er nooit geweest is. Wanneer we denken aan de Duitse opstand als b.v. de Bundesshuh of de communistische rebellie in Berlijn of in Nederland het palingoproer, het Jordaanoproer, dan zeggen we; ja, waar komt het eigenlijk uit voort? Want als je later ziet wat ze van zo'n revolutie maken dan is het allemaal erg idealistisch en het is buitengewoon - hoe moet ik het zeggen - verantwoord.

De Franse revolutie is het gevolg geweest van het werk van encyclopedisten en het ontstaan van de boekdrukkunst, waardoor steeds meer allerlei gegevens algemeen verbreid konden worden, zegt men. De werkelijkheid was een klein beetje anders. Het Frankrijk van die tijd was een derde wereld land, om niet te zeggen nog erger. De mensen op het platte land waren zoiets van lijfeigenen en slaven. Degenen, die in de steden woonden en een beroep uitoefenden, waren voortdurend het slachtoffer van de eisen die de hogere standen stelden meestal zonder er iets anders dan onbeschoftheid tegenover te plaatsen. Het giste dus al lang.

Er waren wel uitzonderingen. Bijvoorbeeld de Vendee. In de Vendee waren de mensen gewend om een beetje meer op voet van gelijkheid - zover dat in die tijd dan denkbaar was - om te gaan met de families die uiteindelijk hun eigenaren waren. Of moet ik zeggen hun heren waren. Maar altijd weer waren er mensen, die geconfronteerd werden met uitbuiting, zowel door de kerk als door de edelen. Men geloofde eigenlijk nog wel in de koning. Het is ook opvallende dat de val van de koning en het onthoofden van Marie Antionette later niet is voortgekomen uit het volk zelf. Dat is weer voortgekomen uit de Jacobijnengezelschappen die toen in feite de rechters en voor een deel ook de bewakers waren.

Als een mens in een situatie komt, waarbij hij geen enkele uitweg meer ziet, dan komt hij er toe alle euvelen ook de door hem zelf veroorzaakte aan bepaalde mensen, instanties, instellingen te wijten. Hij ontleent eraan het recht al datgene wat die bewuste heren of leiders van hem eisen te zien als onrecht en zich daartegen te verzetten.

Opstanden van studenten b.v. zijn absoluut altijd aanwezig geweest. We weten dat dat in Athene is gebeurd, waar de studenten in de Stoa een aantal filosofen een pak slaag hebben gegeven.

Wat Frankrijk betreft die in de cité waar de universiteit was werd eigenlijk beschouwd als een soort enclave waar de politie maar liever niet binnen kwam, die hadden dan wel een eigen ordedienst. Want de studenten waren ongezeglijke en gewelddadige heren, ook in die dagen.

Maar een volk dat opstandig is, is opstandig vanuit een noodzaak. Zolang je een volk brood en spelen geeft is het volgzaam. Je kunt heel rustig het Nederlandse volk tot 50% of meer van zijn inkomen feitelijk belasten, zoals op het ogenblik het geval is. De meeste vinden het wel vervelend en jammer, maar nou ja dan doe je maar net of je meer wilt verdienen en dan krijg je wat meer en de Staat houdt er dan meer aan over. Uiteindelijk legt de baas het op de producten, dus je betaalt weer meer. Maar daar denk je niet over na, de getallen stijgen dus het gaat wel goed.

Bovendien heb je je vermaak, je hebt de radio die de hele dag muziek kwijlt, je hebt de TV die een voortdurend geestelijke verstarring veroorzaakt voor ieder die er voor gaat zitten. Dan heb je nog de bioscoop, je hebt de disco's waar je verdoofd kunt raken door lichtshow en

muziek. Er is van alles. De mensen hebben dus eigenlijk geen reden om werkelijk opstandig te zijn.

Degenen, die niets hebben of die niet kunnen zijn wat ze willen, natuurlijk, die zijn wel een beetje opstandig. Maar dat neemt dan toch niet die groteske vormen aan, die je bij een revolutie ziet. De achtergrond is altijd angst, dat je jezelf niet meer in stand kunt houden. Het is gewoon de drang om zichzelf in stand te houden en te continueren, die de basis drijfveer is voor alle grote revoluties en opstanden. Alles wat de grote heren er altijd tegenover stellen is dan de dreiging van buitenaf, in de hoop dat alles nu aan de tegenstander wordt geweten en niet aan henzelf. Dus wat dat betreft is het nogal eenvoudig.

Opstandigen zijn altijd degenen, die zichzelf op geen enkele manier kunnen waarmaken en ook niet de middelen hebben of de mogelijkheden hebben om te leven zoals dat volgens de gangbare begrippen dan toch wel redelijk genoemd kan worden. In dat verband moet je b.v. denken aan Zuid-Afrika. Dat de kleurlingen opstandig zijn, dat heeft heus niet alleen te maken met verschillende kwaliteiten van onderwijs of dat soort dingen. Het heeft eigenlijk niet eens veel te maken met de apartheid. Het heeft gewoon te maken met het feit, dat de mensen, die in Zuid Afrika zelf wonen en dus niet in de z.g. thuisland als Transkei e.d. leven onder omstandigheden, die zelfs voor hen eigenlijk niet geheel aanvaardbaar zijn en die zeker wanneer ze een vergelijk maken met de blanken hen het idee geven, dat hetgeen hen toekomt hen onthouden wordt.

In de bedrijven zien ze dat een blanke arbeider, die hetzelfde presteert, tenminste twee soms drie maal zoveel verdient als een kleurling. Ook dat zet kwaad bloed. Toch is die opstand eigenlijk pas goed op gang gekomen toen men begon om eenvoudig maar de eigen opzet van de gemeenschappen uit te wissen. Verschillende stromen werden bij elkaar gebracht in kampen. Zo zou je ze kunnen noemen. Woonwijken heet het dan of enclaves. Daar moesten ze samen leven. Maar ze hadden andere gewoonten, andere opvattingen.

Er ontstond strijd. Die strijd werd gedoogd. Dat vond men niet erg. In het stadion mochten ze hun eigen oorlogsdansen en andere rituelen voltrekken onder het welwillend oog van de betalende blanke toeschouwer. Maar toen ze met elkaar in strijd kwamen, waren er mensen die hoorden nergens meer bij. Zij werden de eigenlijke gangsters. Er zijn er nogal wat in Zuid Afrika in die verschillende woonwijken, die dus alles deden wat de wet verboden had en die voor roof en handel in allerlei zaken, mishandeling, moord, diefstal gewoon niet terugschrokken.

Die mensen achtervolgen echter betekende weer een aantasting van het eigen stamverband. Daardoor kregen deze mensen, die op zich terecht vervolgd werden, heel veel medestanders. Dat was voor de blanke politie en voor de gekleurde politie niet bepaald prettig. Dus grepen ze steeds harder in en dus werd door dit geweld het aantal aanhangers van deze gewelddadige groepen steeds groter.

Nu zult u zeggen: ja maar waren er dan geen idealen? Ja. Idealen spelen een rol. Maar een ideaal speelt vreemd genoeg pas een rol als er een reden is om naar een verandering te streven. Communisme in Nederland is denkbaar. Natuurlijk. Maar het blijft ergens toch een soort salon communisme. Het houdt geen rekening met een maatschappij volgens de werkelijk strakke Leninistische Marxistische ordening. Men gaat er alleen van uit wij moeten het gemeenschappelijk hebben en regelen en we spreken ontzettend veel over de rechten die wij en anderen zouden moeten hebben. Maar we vragen ons niet af, op welke manier we dat ooit kunnen waarmaken. Dus dat is eigenlijk geen echt communisme, neem me niet kwalijk dat ik het zeg.

In Frankrijk is het een beetje anders. Frankrijk heeft met zijn revolutie en zijn drijfveren een aantal mensen naar voren gebracht, die gingen denken dat de idee belangrijker is dan de mens. In het communisme in Frankrijk vinden we een typisch Franse vorm van Marxisme, gebaseerd op vakbonden en in feite gebaseerd op de beheersing van de arbeidsmarkt en daardoor indirect beïnvloeding van een regering, die men overigens voor zichzelf in feite niet eens begeert, al doet men alsof.

Er zijn in dergelijke kringen altijd fanaten. Mensen die maar een denkbeeld hebben en daar niet vanaf willen wijken. Als ik aan Frankrijk denk, denk ik aan de Barboesses, de mensen die in Noord Afrika hadden geleefd en die nu ineens - doordat het een eigen nationaliteit kreeg - a.h.w. in Frankrijk werden teruggedreven. Ze voelden zich verraden en verkocht. Zij wilden hun vorm van maatschappij even graag verdedigen als op het ogenblik de blanken in Kaapstad en omgeving dat voor zichzelf doen.

En wie waren hun vijanden? Ja, dat waren toch uiteindelijk ook de mensen die in de regering zaten. Ze konden wel niet anders, want anders hadden ze internationaal helmaal last gekregen. Maar dat werd niet overwogen. Dat je niet een volk kunt gaan uitmoorden om de rechten van een betrekkelijk kleine minderheid te handhaven, dat drong niet tot hen door. Hun recht was aangetast. Het werd een groep terroristen al lang voordat er sprake was van het Rote Armee Fraktion enz. enz. Lang voordat er sprake was van de terreur in de straten met uitzondering misschien van Noord Ierland.

Ze hebben moordaanslagen gepleegd. Ze hebben ministers vermoord, aanslagen gedaan op staatshoofden. Ze hebben hele huizen laten exploderen omdat daar toevallig b.v. Algerijnen woonden. Deze mensen hadden gewoon geen ander denkbeeld. Ze moesten hun recht hebben en ten koste van alles zou men ze terug willen onder gelijke omstandigheden. Zelfs toen ze beseften, dat dat niet meer mogelijk zou zijn, wilden ze zich wreken op degenen die daaraan schuldig waren.

U zult zeggen die fanatici, zijn dat geen mensen meer? O ja. Ze waren zeer menselijk. Ze hadden meegevoel en medeleven. Diezelfde mensen, die heel rustig (b.v. in een Quartier Latin is het al gebeurd) in Parijs een vijftal huizen opbliezen met kneedbommen, gaven zich wel de moeite om een paar kinderen te redden, met eigen levensgevaar, toen ze ontdekten dat ze daar in de buurt speelden, het waren toch Algerijnse kinderen. Het is een beetje wonderlijk: wij kunnen ons dat alles niet zo voorstellen.

Als we b.v. denken aan de Inquisitie dan zien we alleen paar de strenge rechters, die onder pijnlijke ondervraging proberen de ziel te redden van de schuldige, die ze dan gelijktijdig voor zijn leven lang verminken of ter dood veroordelen. Dat die mensen dachten dat ze goed deden, dat is eenvoudig de mensen niet bij te brengen. Maar de fanaticus ziet dat als noodzaak. Dat redden van de ziel, dat was het belangrijke. Al het andere kwam er niet op aan. Daar moest je al het andere aan opofferen.

Fanatici, ook b.v. de mensen die voor de uitroeiing van de joden in een grot deel van Europa, althans het merendeel van hen, aansprakelijk zijn, worden beschouwd als onmenssen, sadisten. Het merendeel van hen was niet zo, maar het waren fanatici. Hen was ingeprent dat er maar één ding goed was; en dat was alles wat de Führer zei volledig en juist volbrengen. Als dat betekende, dat er zoveel doden moesten vallen, dan moesten er zoveel doden vallen. Maar zij waren nu eenmaal het slachtoffer.

De inquisitor die medelijden had, die misschien tranen stortte om het lijden van degene die hij martelde, hield niet op met martelen. De kampbewaarders waren lang niet allemaal misdadigers. Het waren heel vaak heel gezellige huisvaders, die veel liever naar een bierfeest gingen dan naar een uitroeiingskamp, maar het was nu eenmaal hun taak, dan moesten ze dat doen. Het stond in de boeken. Het waren de regels.

Als we b.v. kijken naar wat er gebeurd is in Rusland, dan zien we ook weer precies hetzelfde. Zeker, er was een revolutie. Die revolutie was in feite ontstaan omdat de oorlog onmogelijke eisen stelde. Dat is in het begin geweest. De eerste opstand is voortgekomen uit de soldaten. Ook wanneer de eerste opstandige daad, waar veel over gesproken wordt, dan door de marine tot stand werd gebracht. Het volk dat protesteerde werd neergeschoten en neergeknuppeld. Dat volk had niets meer te eten. De edelen hadden nog dezelfde feesten en gaven nog hun grote opdrachten aan de juweliërs en de kleermakers. Het gewone volk kon soms geen brood meer krijgen, ook in de grote steden. Dat was de revolutie.

Toen probeerde men er wat aan te doen en toen kwam er de doem, een praatcollege, waarbij men voortdurend bezig was te redeneren over datgene, wat men misschien het volk nog rechtens toestond. Maar er gebeurde niets. Het volk leed honger. Het volk zag mensen van

kou en honger dag in dag uit creperen. Het volk zag, dat de paleizen nog steeds vol lichten waren en dat de genodigden zich daar te buiten gingen aan de meest kostbare heerlijkheden die van buitenaf werden geïmporteerd zelfs.

Toen kwamen er een aantal mensen die dan Marxisten waren. Ze dachten aan een andere samenleving. Een van hen, u weet het allemaal, Lenin, de naam die hij zelf gekozen heeft, was een redenaar die anderen wist te overtuigen. Hij beloofde hen een wereld die steeds beter zou worden. Zo ontstond de werkelijke revolutie. Want tot de komst van Lenin was er nog geen sprake van een werkelijk georganiseerd geheel,

En wat deed Lenin? Hij nam de mensen die hij bekeerd had, die hij met een heilig vuur had bezielde en zette ze in treinen praktisch de enige treinen die nog liepen in die tijd. Hij stuurde ze naar de buitengewesten als een legertje. Zo werd er een oorlog gevoerd, die overigens nog een jaar vier á vijf heeft geduurd met o.a. troepen van Kozakken, van gevluchte wit Russen uit verschillende garnizoenen die overrompeld waren en die voortdurend op het platteland oorlog voerden. Toen was dat voorbij. Maar intussen had je de mensen geleerd, dat de heiligheid van de leer ook lag in het vermogen om anderen te vermoorden.

Zo krijgen we dan de kwestie van de boeren. De boeren werden oorspronkelijk niet gecollectiviseerd, helemaal niet. Ze moesten alleen paar de grondstoffen leveren, waardoor de steden konden beginnen aan de volgens het systeem hoog noodzakelijke industrialisatie. De boeren, vooral de rijkere boeren, hadden daar geen zin in. Want ze kregen niets meer voor hun producten. Er werden troepen op af gestuurd om bij al die rijke boeren, de Koelakken, dan maar eens alles weg te halen. Maar zij verborgen het. Of ze produceerden niet meer. En dat was te erg.

In het jaar 1928 zijn er ongeveer 140.000 boeren, eigenaars, omgebracht in geheel Rusland, maar het merendeel daarvan in de Oekraïne.

De fanatici zien niet was ze doen. Ze zien alleen maar het beeld voor ogen dat het waar kan worden, het ideaal. Ze zijn bereid iedereen en alles daaraan op te offeren en alles wat in de weg komt moet worden weggevaagd.

De beweegredenen van de mens, de achtergronden van het wereldgebeuren zijn soms misschien moeilijk te begrijpen. Heel vaak zie je eigenlijk dat kleine dingen een aanleiding zijn. U heeft allemaal wel gehoord van de Boston Teaparty. Wat was het geval? Engeland was de feitelijke heerser niet alleen over Canada, maar ook over een groot gedeelte van wat tegenwoordig de Oostelijke Verenigde Staten genoemd zou kunnen worden. Aangezien Engeland zelf natuurlijk beter wilde worden van zijn koloniën en daar veel werd geïmporteerd, werden er enorm hoge omzetbelastingen geheven. Tenminste voor die tijd.

U zoudt er niet eens van opkijken, u zou zeggen, nou ja, als je de BTW en de omzetbelasting en dergelijke allemaal bij elkaar rekent dan is het ook zo veel. Maar toen was het ondenkbaar. Toen kwamen er op een keer een paar schepen aan en de mensen, die ontevreden waren, die besloten er wat aan te doen. Ze hebben die schepen overrompeld en de lading bedorven door ze in zee te gooien. De Engelsen vonden dat ze op moesten treden, hun gezag moesten handhaven en zo ontstond in feite de Amerikaanse revolutie.

Die mensen hadden eigenlijk geen enkel ideaal voor ogen. Het ging er gewoon om, om goed en gezellig te leven op hun manier en zonder ingrijpen van anderen. Maar toen men probeerde hen uit te buiten konden ze dat niet hebben. Elke aanval op de mensen, die dat gedaan hadden, werd gezien als een aanval op het volk. Ja maar, je moet van mijn vrienden afblijven. Voor je het wist waren er inderdaad burgerlegertjes ontstaan. Sommige langzaam maar zeker wat beter geschoold, die in samenwerking vooral met trappers dus de mensen die van de jacht leefden en vaak ook indianenstammen waarmee men bevriend was, de oorlog voerden. Ze hebben het uiteindelijk gewonnen.

Op het ogenblik leest men nog met vreugde the declaration of independence. Er zijn heel wat schoolkinderen in de Verenigde Staten die het letterlijk kunnen opzeggen. Maar in feite is het gewoon door een aantal welgestelde heren samen opgesteld. Een van hen was een goed stylist, een ander van hen was een goed advocaat. Dat wel. Ze hebben het gewoon in elkaar

gedraaid. Ze hebben gezegd: Dat is nu de basis van onze samenleving. De Amerikanen geloven het nog steeds. Het is niet zo, maar ze geloven het.

Als er dan mensen in verweer komen, dan kan men zich dat bijna niet indenken.

Denkt u eens aan de mars naar Washington van de negers, die voor stemrecht en voor gelijke rechten opkwamen. Wat zijn ze niet mishandeld. Wat zijn ze niet vervolgd. En alleen omdat ze een leider hadden die zei; maar je moet je niet verzetten, kon men er weinig tegen doen. Als ze hadden teruggeslagen was het hele negerverzet neer geknuppeld. Dan waren de negers nog steeds de derde klas burgers, die ze voor die tijd ook waren. Maar nu was het in het pers, maar alle aandacht was er op gericht. Vooral in het Noorden waar men de neger ook niet goed behandelde, daar woonde hij in de slums, zei men; ja maar, dat gaat niet, wat ze daar nu doen is veel te erg. Zich niet realiserend, dat mensen in krotten laten verhongeren zoals vaak voorkwam al evenmin terecht is.

Zo hebben de negers dan hun recht gekregen. Eigenlijk door het schuldbewustzijn van mensen, die zelf niet wisten wat ze anderen aandoen, nog steeds.

Wanneer we bezig zijn met de achtergronden van de historie dan moeten we in de wereld heel goed begrijpen, dat dergelijke tendensen heersen. Voor een deel zijn ze te verklaren, we hebben b.v. de vernietigingsdrang van de lemmingen. We weten dat deze ontstaan als de bevolkingsdichtheid in het gebied is toegenomen, zodanig dat eigenlijk de eigen jacht niet meer helemaal mogelijk is. Dan begint een trek naar andere oorden. Het is helemaal niet de bedoeling om zich te verdrinken of zelfmoord te plegen. Maar het instinkt zegt er moet ergens nog een groene wereld zijn en daar is misschien ruimte.

Ze willen gaan koloniseren en iedereen die er mee in aanraking komt gaat mee. Degenen die achterblijven en het zien, zeggen uiteindelijk: als iedereen er naar toe gaat dan moet het toch wel de moeite waard zijn en zij gaan er achter aan.

Zo gaat het met mensen nu ook. Wanneer iemand een ideaal verkondigt en zegt; Dat is de oplossing, en hij krijgt voldoende mensen mee, dan her je ook de meelopers. Hoe meer meelopers er zijn, hoe meer mensen staan te kijken en zeggen: Ja, als iedereen nou die kant uitgaat, dan moet ik toch ook maar meegaan, het zal de moeite wel waard zijn. De gevolgen daarvan zijn onoverzichtelijk. Voor een lemming is het eenvoudig: ze verdrinken. Daardoor en omdat er altijd wel moeders met kleinen e.d. achterblijven, is er een lange tijd weer de mogelijkheid om uit te breiden en het jachtgebied in stand te houden. Maar bij mensen is het anders.

De mensen hebben die zelfvernietigingsdrang wel degelijk, maar niet in de zin van zichzelf vernietigen. In feite zijn ze er voortdurend op gericht om al wat hun denkbeelden en hun behoeften in de weg staat, uit de weg te ruimen. Dan zegen ze; Ja maar, dat kunnen we toch zo niet doen. Maar dan hebben we een ideaal. God wil het, natuurlijk, we hebben het al eerder gezegd: Of; Ja, maar dit is ons democratisch recht. Of; Dit is noodzakelijk voor de bevrijding van het volk. Of: Dat is de enige manier om weer terug te keren tot normale, geordende verhoudingen. Dan zult u zeggen; Dat klinkt allemaal wel aardig, maar wat heb ik er aan.

Hebt u wel eens te maken gehad met mensen, die in één bepaald ding heel erg sterk geloven. Praat b.v. eens met een Jehovagetuigen. U zult ontdekken, dat het een, over het algemeen goed bedoelend, zij het soms wat zelfgerechtigd mens is. Maar hij is niet in staat iets te horen, dat zijn eigen zekerheid aantast. Hij reeft een bepaald beeld van zichzelf en de wereld voor ogen en niets kan hem ervan af brengen.

Wat is nu het verschil tussen die Jehovagetuige en een generaal die ergens zit te vertellen, dat we de bewapening moeten opvoeren en dat we uiteindelijk bereid moeten zijn om desnoods het risico te lopen, dat de hele wereld vernietigd wordt, want dat is de enige manier waarop we onze vrijheid kunnen handhaven. Mooie vrijheid, poef, dan zit je in de andere wereld! Nou dan ben je vrij. Natuurlijk. Maar of dat het nou is wat ze bedoelen,

Dit is een groot probleem in Rusland op het ogenblik, aan de ene kant is men bezig met een heel voorzichtige liberalisatie, maar aan de andere kant zijn er heel veel heren, die hun eigen positie eigenlijk te danken hebben aan hun trouw aan de oude regels en de oude opzet. Dat is

hun dogma. We kunnen niet eens begrijpen, dat het andere ook wel een symbool kan zijn. En dan vallen er hoofden.

Er zijn pas weer een paar hoofden gevallen in China. Nou ja, hoofden gevallen, er zijn een paar belangrijke mensen eenvoudig verwijderd. Waarom? Omdat de studenten datgene deden, wat volgens de regels die toen gesteld werden eindelijk kon, namelijk protesteren. Vragen om inspraak. Maar volgens de oude regels kon dat niet, want de Partij is alles en de Partij weet alles. Als de Partij niet meer alles weet komt de onwetendheid van menige partijbonds plotseling in een schril daglicht te staan en dat kan niet. Dan moeten er hoofden rollen.

Het is in de hele wereld altijd door zo geweest. De grote moeilijkheid is geloof ik, dat de meeste mensen niet in staat zijn te beseffen, dat alles meerdere kanten heeft. Niet slechts één kant, maar werkelijk méérdere. Je kunt bij wijze van spreken een systeem nemen en alleen door de as van zijn congruentie een beetje te veranderen t.a.v. andere zaken, niet 2 maar zelfs 6 varianten tevoorschijn te toveren, die allen precies uit dezelfde materialen bestaan, die in feite dezelfde structuur hebben, maar die in hun werking en invloed op de mens anders zijn.

Wanneer we spreken over verdraagzaamheid dan zijn er heel veel mensen die zeggen: Ja, ja, ja, ja. Maar hoe kun je nou nog verdraagzaam zijn in een tijd dat ... en dan komen de misdadigheid, de onveiligheid op straat en het verkeersgeweld en al die dingen meer ter sprake. Dan zeg ik: Ja, maar daar moet je ook niet verdraagzaam tegenover zijn, maar je moet begrijpen, dat mensen gemotiveerd kunnen worden op een andere manier. Je moet begrijpen, dat alles wat in de hele historie van de mensheid zo'n grote rol heeft gespeeld, niet ineens uitgewist kan worden, dat de neiging van de mens om zichzelf ten koste van alles te laten gelden niet alleen maar een psychische kwestie is. Het is een ingeschapen dwang, die bovendien ook door incarnatie-effecten meestal versterkt worden,

De verdraagzaamheid doet je beseffen, dat aan elke handeling verschillende aspecten vastzitten. Dat elke mens op zijn eigen manier wel degelijk probeert toch waar of waardig te zijn, zich te tonen als iemand die ook meetelt, aan de andere kant zie je dan, dat de manier waarop je het doet voor jou onaanvaardbaar is. Dan kun je daardoor proberen de situatie te veranderen zonder gelijktijdig de mens te veroordelen en te verwerpen.

Maar religieus gezien kan dat niet. Goed en kwaad, een hemel en een hel met misschien daar tussenin zo op het middelpunt van de wip nog een vagevuurtje. Als je naar boven gaat en je zegt; Had ik een vuurtje van u hebben, dan zeggen ze; Ja, daar is het vagevuurtje, naar de hel moet je niet gaan.

Dat idee van duister en licht vinden we overal terug. In het Christendom hebben we dan in feite te maken met een mirakel godsdienst. Neem me niet kwalijk dat ik dat zei. De belangrijkheid van het geloof en zijn ontstaan is op wonderen gebaseerd. De aanvaarding daarvan hangt samen met de behoefte aan het wonder. Als we kijken naar zaken zoals b.v. de transfiguratie, die in de katholieke kerk nog steeds wordt gepredikt dan hebben we te maken met iets, wat ook een wonder zou kunnen zijn al zien we het niet, het mirakel blijft aanwezig.

In andere gemeenschappen is het de geest Gods die plotseling neerdaalt de heilige Geest die spreekt door de dominee of iemand anders. Een wonder godsdienst. Een godsdienst die eigenlijk maar twee dingen kent: Ofwel een God, die dan alles naar Zijn eigen hand kan zetten, maar die dan ook zeer strikt verwerpt of aan de andere kant de beloning, die je dus krijgt als je precies doet wat God wil.

Als je b.v. de Islam bekijkt, dan zie je natuurlijk allereerst de wreedheden, die ook dat geloof met zich heeft gebracht. Het is uiteindelijk uit een serie aanvallen ontstaan door Bedouinenlegers eerst op Medina en later op Mekka. Toen Mekka veroverd was werd Mohammed zelfs sherif van Medina.

Als je dit allemaal bekijkt zeg je: Maar die ayatollah's dan, hoe kun je je dat nu voorstellen? Die voortdurende broederoorlog tussen verschillende soorten moslims. Ze hebben wel verschillende duidingen, maar hun geloof is in feite als je de Koran leest kun je er achter komen een geloof, dat bijna een magisch abstract geheel is. Het is cijferkundig, het is wiskundig in zijn structuur en opzet en in zijn benadering van het leven.

Dan ga je kijken b.v. bij de filosofische leringen, het Boeddhisme. Hier wordt het leven op aarde eigenlijk weggevaagd in zijn verschijnselen om de mens daardoor de mogelijkheid te geven zijn innerlijke wereld reeds nu te beleven. Hier wordt dus een extra dimensie aan het mens zijn toegevoegd. Maar aan de andere kant zien we toch weer het wondergeloof. De wonderen die de Boeddha gedaan zou hebben. Tot zelfs de bekende pijn, die hij geschoten zou hebben en die aanleiding is geweest tot een van de beste romans van Kipling, al wist hij niet precies waar hij het over had. Als ik dat zo zie zeg ik: In al die geloven zien we mensen die zeggen; Wij weten het en een ander weet het niet. Waarom? Wij weten het geen van allen. Maar welke mens wil dat toegeven? Kijk eens hoe Reagan of wat dat betreft Maggie Thatcher zich verdedigen. Ze hebben op het ogenblik allebei een schandaaltje. Ze zijn voortdurend bezig te betogen dat anderen zich hebben neer te leggen bij datgene, wat toch vanuit de wet en vanuit het menselijk gevoel en weet ik wat er meer juist is, zonder zich af te vragen of hetgeen ze verdedigen in feite wel juist is. Reagan keurt het goed, dat hij anderen in staat stelt elkaar te doden, als hij daardoor een verkiezingssuccesje kan krijgen en een paar gegijzelden worden vrij gelaten. Maggie Thatcher haalt een paar stomiteiten uit. Ze weet een groot aantal miljoenen pond sterling te gebruiken voor een geheim project van militaire aard. Als het dan uitkomt dat dit in het geheim gebeurt, dan is dat een aantasting van - hoe noemt ze het ook weer - security, the internal security. Ze zegt doodgewoon "Maar dat mag niet." Maar heeft ze dan zelf iets gedaan wat wel mocht?

Ze heeft gewoon zonder het parlement er ook maar in te kennen een groot aantal miljoenen onttrokken aan een volkshuishouding, die op elk terrein te kort komt. Dat mag wel. Vanuit haar standpunt heeft ze volkomen gelijk, want heeft zij dat niet gedaan om haar land groot en sterk te maken?

En heeft Reagan uiteindelijk niet uit menselijke overwegingen zo gedaan toen hij in de gaten kreeg, dat er wapens werden verkocht aan Iran? Hij heeft gezegd: "Nou ja, als dat resultaat heeft, doe het dan maar." Hij heeft verder niet bij gedacht - was dat wel de directe aanleiding -; want dan winnen we stemmen." Zoals Maggie toch heeft gedacht met haar plannen "Daardoor krijgen we wat meer zeggingschap en macht en kunnen we dus wat beter mee draaien met de Verenigde Staten. We worden weer een groot land." Maar ze heeft niet gedacht; Wie betaalt dat, en; hoeveel mensen sterven er omdat ik andere voorzieningen nu niet kan betalen? Ze heeft gewoon niet nagedacht.

Wat dat betreft zou je in Nederland ook wel dergelijke voorbeelden kunnen citeren neem ik aan. In Duitsland ook. Wat we hier: zien is een mentaliteit, die op een gegeven ogenblik de mensen zo sterk confronteert met de wijze, waarop ze in feite misbruikt en uitgebuit worden, dat ze in opstand komen. Zo'n rebellie is dan natuurlijk begrijpelijk. Zelfs wanneer ze niet altijd direct erg menselijk is, er vallen meestal nogal wat slachtoffers, ze is begrijpelijk. Maar zo'n rebellie voedt zichzelf uit. Wanneer we denken aan het palingoproer, of aan het oproer op het groene zoodje in Den Haag b.v. dan weten we die mensen beramen wel in opstand, maar wanneer dat was uitgewoed nu ja, dan was het wel weer voorbij. Of de belastingopstanden b.v. in Amsterdam in de 16^e eeuw.

Dat zijn gewoon dingen, die woeden uit. Behalve als er een leider komt. Want degene en die aan een oproer meedoen, hebben toch het gevoel, dat ze een paar dingen toch wel verkeerd hebben gedaan. Maar nu komt er iemand die hen een mooi beeld geeft waardoor het allemaal gerechtvaardigd is. "Als wij zo doorgaan zal die rechtvaardiging over de hele wereld kenbaar worden." En dan lopen ze. Dit is misschien een kwestie, die entologen en de massa psychologen e.d. maar ten dele zullen ons omschrijven, dat weet ik. Anderen zullen het misschien een betrekkelijk vage filosofie noemen. Want ik heb hier eenvoudig de tijd niet om elk van die punten afzonderlijk na te gaan.

De Bundesshuh in Duitsland ontstaat op het ogenblik en dat moeten we goed begrijpen, de meeste boeren verhongeren en dat het weinige wat ze hebben door plundersaars uit het leger wordt gestolen. Dan ontstaat hun feitelijke opstand. Als er dan een voorman is en er zijn een aantal mensen, die de leiding nemen dan trekken ze op. Een armzalig legertje gewapend met landbouwinstrumenten tegen mensen, die weten hoe ze met een mes en een sabel moeten omgaan, die bereden zijn en die zelfs wat kanonnen hebben.

De reformatie was nooit mogelijk geweest als niet de kerk de mensen te veel had uitgebuit en betutteld. De mensen zagen hoe de kanunniken hun feesten vierden in plechtige gewaden overigens en hoe buiten de venters aflaten stonden te verkopen en ze begrepen zo langzaam maar zeker wel, dat er eigenlijk niet veel van deugde. De verkondiging van het geloof was in strijd met de praktijk van het geloof. Het is dan ook niet alleen maar dat Luther en zijn bekende artikelen aanslaat, die de werkelijke oorzaak is. De reformatie was al lang onderweg.

Dan zijn er mensen, die door hun theologische achtergronden en door hun neiging om de bijbel op een bepaalde manier te lezen en uit te leggen misschien of door ze zelfs te vertalen, het publiek meekrijgen. Waar weer de opstand is voortgekomen uit het onrecht, uit het niet mee tellen. Maar dan komen er mensen die daar een naam aan geven, die er een nieuwe beweging van maken en voor je het weet, zijn er hele legers, die tegen elkaar optrekken om hun gelijk te bewijzen. Het is zeer opvallend, dat eerst nadat de reformatie had toegeslagen en grote gedeelten van het invloedsgebied van de katholieke kerk zich eigen had gemaakt, de kerk zelf aarzelend is begonnen met intern bepaalde hervormingen door te voeren.

Als je de wereld wil begrijpen, ook de wereld van vandaag dan mag je niet vergeten, dat overal waar een voortdurende exploitatie en uitbuiting plaats vindt die bepaalde grenzen te boven gaat, rebellen ontstaan. Die rebellie is meestal onschadelijk. Maar wee de gemeenschap, waarin een dergelijke opstand ontstaat en er komen mensen die er denkbeelden aan op kunnen hangen. Want dan ontstaat een fanatisme. Dan is men doof voor alle redelijkheid. Dan ziet men alleen nog maar deze zelfrechtvaardiging aangedragen door een ideaal en gelijktijdig gebruikt om eigen macht over anderen te bevestigen.

Kijk op de wereld om u heen. Kijk b.v. naar de houding van Israël ten aanzien van de vrijlating van gevangenen in ruil voor gegijzelden. Ze zullen het niet doen. Ergens hebben ze gelijk. Want vanuit het standpunt van een maatschappij, die ordening en haar eigen recht en macht voorop stelt moet je nooit toegeven aan de afpersing van die enkelingen.

Niet alleen in Libanon, maar overal in de Arabische wereld gist het. Overal zijn dergelijke groeperingen actief. De een ontvoert misschien gijzelaars, de ander pleegt roof of geweld of probeert met het leger een deeltje van de Sahara bezet te houden.

Deze legertjes hebben ook hun eisen en ideologieën. Ze zijn eenzijdig geworden. Ze kennen nog maar één ding; de voortzetting van het geweld, waarin ze de rechtvaardiging vinden van al wat ze gedaan hebben en gelijktijdig daardoor het aanzien, de zinvolheid van hun werken verwerven door de resultaten, die ze hopen te boeken en die hen voortdurend door anderen worden voorgespiegeld.

Als er morgen ergens een grotere oorlog uitbreekt, denk dan niet dat dat alleen een kwestie is van een aantal machtsbeluste mensen die elkaar willen bestrijden. Dan is het heel vaak ook een kwestie van mensen die er een oplossing in zien. "Wanneer het leger vecht kunnen wij weer verdienen! Onze werklozen komen allemaal in het leger e.d. zijn ineens heel veel problemen kwijt. Als we dan bovendien onze zaak als gerechtvaardigd erkennen, dan hebben we ook de zinvolheid van onze oorlog."

Dat zijn de treurige dingen, waarmee je overal in de ontwikkelingsgeschiedenis van de mensheid geconfronteerd wordt, Ik heb het vandaag wat dichterbij huis gezocht, dichterbij uw eigen tijd, maar denk er goed over na en u zult ontdekken, dat dergelijke dingen bestaan hebben tot in de oudste oudheid. Wat moeten we denken van een bijbelverhaal, waarbij mensen binnen trekken in het land van een ander, een zwervende stam door magisch geweld ontvlucht aan slavernij. Een 40 jaar rondtrekken door de woestijn. Men komt in een vruchtbaar land en wat doet men? Men vermoordt het grootste gedeelte van de inwoners en leven met degenen in de omgeving voortdurend in een staat van oorlog, zodat hun grote helden mensen zijn, die een ezelskaakbeen nemen en een aantal Filistijnen doodslaan. Want dat zijn de anderen. Het staat in uw bijbel.

Of Gideom, die met een uitgezochte kleine bende "de vijand" overvalt. Het is altijd "de vijand", dat is altijd de ander. Lees na in de oude boeken van India, hoe de helden, die bijna goddelijk zijn, door de goden zelf worden gezegd: "Uw plaats is op het slagveld en ge zult daar sterven, maar daardoor zult me uw lot waarmaken. En van de keten van incarnatie bevrijd zijn." Lees

het na. Zelfs de meest heilige boeken bewijzen ons, dat steeds weer groepen mensen fanatiek een bepaald vooroordeel hebben gevolgd en zich gerechtvaardigd hebben door zich daarop te beroepen. Dat ze nooit hebben gezegd; Die anderen zijn ook mensen. Of; Die anderen kunnen misschien toch ook wel gelijk hebben. Zolang de mens achter idealen aan blijft lopen zullen er fanatici zijn, die anderen vernietigen zonder ooit waar te kunnen maken wat ze ten koste van zo'n hoge prijs zo waanzinnig vervolgen. En zolang er mensen zijn die denken: Ja maar de gemene zaak moet voorgaan, zolang zullen er altijd rebellen ontstaan, omdat zij eenvoudig niet eens begrijpen waarom die anderen hen uitbuiten en de rechtens die die anderen voor zich vanzelfsprekend achten, zien als een voortdurend onrecht dat hen wordt aangedaan. De wereld is een wereld van geweld, of je het geloven wilt of niet. Als dat geweld wordt herleid tot het persoonlijk je verdedigen en in stand houden dan is dat aanvaardbaar. Maar zodra geweld in massaliteit ontaardt is het in zichzelf de onredelijkheid, waarmee de mensheid haar eigen mogelijkheden vernietigt. In de drang om anderen te beheersen en te overtuigen verliest men zijn eigen beheersing. Om anderen tot een juiste wijze van leven te brengen, verloochent men alles wat de leer bevat die men zelf verkondigt.

Laten we het niet vergeten. Want de geestelijke ontwikkeling van de mens en die gaat door vele levens altijd weer verder zal je eens op een ogenblik moeten brengen tot het punt waar je zegt: Voor mijzelf moet ik aansprakelijk zijn. Mijn eigen weg moet ik durven bepalen zelfs wanneer dat strijd betekent. Maar ik heb niet het recht anderen mee te slepen. Ik heb geen recht anderen een fata morgana voor te spiegelen, dat ze datgene waar zullen maken wat ik voor mijzelf verlang.

Misschien dat het dan nog een stap verdergaat en dat de mens uiteindelijk zegt; Ik leer mijzelf eerst kennen voordat ik mijn wereld benader. Ik ga niet alleen dingen leren, maar het eerste wat ik ga leren ook aan mijn kinderen, is mijzelf te zien zoals ik ben. Want van die weg uit is het mogelijk mij bewust te worden in mijzelf van de kracht die in mij leeft en van de mogelijkheden, bijna goddelijke mogelijkheden vaak, die in elke mens berusten. Heeft u commentaar?

❖ *Die fanatici, ontstaan die uit een soort bewustzijnsvernaauwing?*

Ja. Fanatisme is een bewustzijnsvernaauwing, die meestal voortkomt uit de onaanvaardbaarheid van bepaalde delen van je eigen bestaan voor jezelf. Door deze te onderdrukken kun je dan een beeld ontwerpen, datje rechtvaardigt, verheft boven anderen zelfs, maar dat je gelijktijdig dwingt om anderen aan die denkbeelden te onderwerpen, daar de twijfel van anderen je anders zou kunnen confronteren met je eigen onvermogen. Dus het is inderdaad een bewustzijnsvernaauwing, die uit psychologisch verstaanbare gronden meestal tot stand komt.

Aangezien de meeste mensen met hun leven niet tevreden zijn en dingen zouden willen veranderen, is bijna iedereen vatbaar voor een mate van fanatisme en bewustzijnsvernaauwing, wanneer hij daardoor ontkomen kan aan zijn beeld van eigen onvolkomenheid of van eigen falen zelfs.

❖ *Hoe leer je jezelf werkelijk kennen?*

Door niet over jezelf na te denken, maar te proberen in stilte jezelf te beleven de dromen die in je ontstaan naar voren te laten komen en nooit te zeggen: Hoe moet ik dit zien, maar eenvoudig; Dit ben ik. Het is een heel oude wijsheid, die leent u misschien wel, het wordt wel eens in het Sanskriet herhaald: Dat zijt gij, alles wat in je bestaat alles wat de wereld betekent, wat de wereld je schijnt aan te doen, dat alles ben je zelf.

Als je dat begint te aanvaarden, ontstaat een beeld van jezelf, dat zozeer de werkelijkheid benadert, dat het totaal van je ego, ook dat deel wat stoffelijk niet geuit pleegt te worden, als het ware greep krijgt op het geheel van je bewustzijn en daarin kan doorklinken.

Dan neem ik aan, dat hiermee de les gevoeglijk beëindigd kan worden. Ik hoop, dat u zich niet te veel verveeld heeft met al die historische feiten die ik ook heb moeten vermelden, zij het maar terloops maar dat u de tendens zult begrijpen die ik heb willen weergeven.

De achtergronden van de wereld worden voor de mens bepaald door menselijke kwaliteiten en eigenschappen. Rebellen en fanatici hebben meer bijgedragen tot de vorm van de wereld, waarin u vandaag leeft dan menig een bereid is te beseffen. Ik dank u voor uw aandacht.

IWIJDINGSSCHOLEN

Laten we eens wat vertellen over allerlei inwijdingsscholen en inwijdingsleren, hoe ze eigenlijk in elkaar zitten e.d. De inwijdingsscholen zijn eigenlijk veel ouder dan de meeste mensen denken. In de tijd, dat er alleen nog Sjamanen waren, u weet wel, van de priesters die trommelend, dansend en waarzeggend rondgingen, halve mediums, halve genezers waren het, bestond er al een soort opleidingsschool, die lag ergens in het huidige Pakistan. In deze school werd de mensen geleerde kruidkunde, een eenvoudige manier van rekenen. Ze moesten kunnen tellen, want de meeste van hun gelovigen konden maar tot 5 tellen. Degenen die zeer geleerd waren konden tot 20 tellen, dan telden ze hun tenen ook mee. Maar dan was het ook afgelopen.

Deze mensen praatten ook met elkaar over de geesten, die doorkwamen en over de oude helden, die zich toch weer via een Sjamaan hadden laten horen en hoe dat in elkaar zat. Die mensen begonnen zich dus eigenlijk een beeld te vormen van een hiernamaals, maar ook van hun eigen relatie met het hiernamaals. Dat is zeker in een tijd, dat de meeste mensen alleen nog denken aan eten en drinken dus een behoorlijke stap vooruit.

Toen er priesters kwamen waren er heel veel priesters, die gewoon gebonden bleven aan hun natuurlijke omgeving. B.v. in de tijd van Mu. Er waren priesters die trokken met jagende stammen mee en ze wisten veel van de natuur. Ze kenden geheimen van geneeskunde, ze wisten hoe je bepaalde dieren kon opsporen. Ze hadden een gevoel voor de toen nog veel voorkomende snelle wisselingen tussen regen en droogten en al die dingen meer. Maar ze gingen zich afvragen; hoe zit dit in elkaar, waarom kan ik het wel en een ander niet?

Dus zelfs in die tijd waren er handelsplaatsen, geen echte steden, maar het waren meer een soort marktplaatsen, waar de verschillende groepen elkaar ontmoetten en producten uitwisselden. Daar kwamen ze bij elkaar en begonnen ze erover te praten. Zo ontstond er in de buurt van Madagaskar, op het eiland in de buurt van de plaats een soort blijvend kampement, waar deze mensen samenkwamen en eigenlijk spraken over; Wat ben ik en wat is de wereld?

Zij zijn met hun manier van denken en hun poging om contact te krijgen met de groepsgeesten eigenlijk de voorgangers geweest van de latere zogenaamde Witte Wijzen van Atlantis. De Witte Wijzen van Atlantis waren kluizenaars, die zich een gevoelenden met de natuur, maar in die natuur ook iets van God en van Goddelijke krachten ontdekten, beleefden en doorgaven uitkristalliseerden.

Ook de Witte Broeders hadden in die tijd al samenkomsten, waarbij ze over het algemeen zwijgend mediteerden. Ze waren veel meer empathisch en vermoedelijk ook telepathisch dan de doorsneemers van vandaag. Zij begonnen een soort eenheid te vormen, terwijl degenen die dat niet helemaal konden volgen meestal afzakten naar de nederzettingen. Er waren een aantal dorpjes en uiteindelijk waren er ook een paar handelssteden. Daar werden ze de priesters die men later ook wel de Zwarte Broederschap heeft genoemd omdat ze God beschouwden als een middel om hun eigen inkomen te verheffen boven dat van hun naasten. Zij hadden het dus ook over naastenliefde, maar op een andere manier.

Van daaruit krijgen we de trektochten. Er zijn een paar trektochten geweest vanuit Atlantis. Eén daarvan, dat was de laatste, is door Noord Afrika gegaan, heeft het eerste Troje nog vernietigd, het is door vuur vernietigd zoals u misschien weet. Dat waren trekkende troepen. Ze hebben grote invloed gehad op het gebeuren in Egypte. Ze hebben daarnaast invloed gehad op het Arabisch gebied, een deel is in de Kaukasus terecht gekomen. Een deel is teruggetrokken en de wijzen daarvan zijn de eerste Druïden, de eerste priesters van de Kelten geworden.

Kinderen zijn verder gegaan in de richting van de Gangesvallei en uiteindelijk nog verder en zijn vermoedelijk terecht gekomen in de Karakoram van waaruit hun nakomelingen weer

invloed hebben gehad op Tibet. Deze mensen hadden de gewoonte om eveneens scholen op te richten. Ook de Druiden, de barden, zeg maar de gewijden en de onderwijzers van de Keltische en de Germaanse cultuur hadden bijeenkomsten. Sommige van deze bijeenkomsten resulteerden dan in een soort opleidingscentrum, waarbij dan wel steeds andere priesters tijdelijk als leraar optraden, maar waarbij jongeren helemaal in het vak werden ingewijd.

In Engeland is er een dergelijke school geweest o.a. in de buurt van Eastbourne en er is een tweede geweest, die lag tamelijk noordelijk aan de grens van de Highlands. Hier in Nederland is een beperkte scholing geweest een eerste scholing in de buurt van het huidige Rolde.

Ook in Duitsland zijn er verschillende geweest. Maar ik zal al die plaatsen maar niet opnoemen, dat wordt gewoon vervelend. Het gaat erom, dat deze scholen de mensen kennis bijbrachten o.a. kennis van het bovennatuurlijke, van wat wij magie zouden noemen. Wichelroede lopen enz. was er ook bij. Daarnaast schrijven, een vorm van schrift, mededelingen en rekenen, kennis van natuurverschijnselen, maar ook en dat was heel belangrijk kennis van de innerlijke mens.

Het is niet algemeen bekend dat de Druiden van de noordelijke school sterk geloofden aan reïncarnatie. Wat meer is, dat ze sommigen in hun midden tot leraar bestemden omdat hij een gereïncarneerde was. Het is heel gek. Wanneer wij denken aan wijsheid dan denken we altijd: ex oriente lux, de wijsheid komt uit het oosten. In het oosten zijn natuurlijk ook scholen geweest. Er was b.v. en dat is ongeveer 3000 jaar v. Chr. geweest in China een school laat ik het maar Taoïstisch noemen, want daar ging men uit van het vaste noodlotsbestel en de plaats, die de mens in zichzelf daarin inneemt. Daar werden allerlei leringen gegeven o.a. over het bestrijden van de draken, de Zwarte Draak. Het vereenzelvigen met de Witte Draak, met de Rode Draak. De Witte Draak staat voor de dood en de Rode Draak voor een soort welvaart, geluk, vreugde.

De mensen hadden symbolen gevonden voor een aantal kwaliteiten die ze in hun eigen wezen hadden. Delen van de mensen en van het bestaan van de mens werden geprojecteerd en de mens overwon a.h.w. zichzelf leerde zichzelf aanvaarden, maar leerde bovenal vanuit zichzelf bepaalde krachten uit te stuwen, waardoor hij dan een waardig priester en leermeester werd. Uit hen zijn uiteindelijk veel grote filosofen voortgekomen. Ik meen, dat de laatste die zo'n beetje die scholing heeft gehad, zij het dan maar tijdelijk en in de buitengewesten achter bij Peking, dat was Lao Tze. Meestal Laoe

In Europa zijn die scholen een hele tijd min of meer verdwenen. Er bestond b.v. een ondergrondse school in ongeveer 400 in een bepaald deel van Griekenland. Er waren vreemd genoeg inwijdingsscholen op Malta. Deze scholen brachten wel degelijk innerlijke scholing en dat mocht wel onder het schutheerschap van een kruisridderorde. Als je het allemaal zo bekijkt is het bijna ongelooflijke. De Johanniters hebben later natuurlijk nogal eens de schuld gekregen, dat ze het allemaal verkeerd hadden gedaan. Maar ook de Johanniters zijn aanleiding geweest tot het ontstaan van een geestelijke school in midden Frankrijk in de buurt van de Alpes-Maritimes.

Al die scholen verdwijnen langzaam maar zeker omdat de mensen beschaafder worden. Dat klinkt gek, maar hoe beschaafder de mens wordt, hoe minder kans er is dat specifieke inwijdingsscholen ontstaan. Dat is aan de andere kant ook begrijpelijk. Wanneer mensen van alle dingen zelf kennis kunnen nemen, dan hoeft ze dat niet geleerd te worden. En wanneer ze een zekere rijpheid hebben is een enkel contact of desnoods alleen maar het zorgen, dat ze een bepaalde bibliotheek vinden of een bepaald boek vinden voldoende om hun verder te laten gaan. Daar zijn zogenaamde genootschappen uit voortgekomen.

Je hebt geloof ik 5 of 6 Rozenkruisersrichtingen, dan heb je de Goldkruizers, weer een andere richting ervan. Je hebt de Theosofie met een aantal daar uit voortgekomen scholen, waarbij antroposofie volgens mij de voornaamste is. Al deze scholen geven de mens materiaal. Maar wat ze niet kunnen geven is die specifieke gemeenschap, waarin men gezamenlijk a.h.w. bewustwording doormaakt. De inwijdingsscholen van het verleden waren besloten gemeenschappen. Er zijn bepaalde kloosters geweest die werkelijk gewoon berucht waren om de wijsheid van de mensen, die daar vandaan kwamen. Het waren in feite inwijdingsscholen

die onder een Christelijk mom gelijktijdig filosofie, bepaalde vormen van zeg maar, magie en zelfs bepaalde vormen van het betreden van andere sferen leerden.

Er zijn ook kloosters geweest van niet katholieke groeperingen, die ongeveer hetzelfde hebben gedaan. Langzaam maar zeker hebben ze hun betekenis verloren. Op dit ogenblik zijn er nog maar - zover ik weet - vier grote inwijdingsscholen op aarde. Dan bedoel ik met inwijdingsschool besloten gemeenschappen, waarin men een zekere mate van bewustzijn kan verwerven om dan verder te kiezen of men bij de gemeenschap blijft dan wel daar van uitgaat. Vreemd genoeg ligt een van die centra nog steeds in de Karakoram, de lage Karakoram zoals dat heet en dus eigenlijk bij het Sherpavolk.

Een tweede school bevindt zich in de Andes. Een derde school bevindt zich vreemd genoeg op het ogenblik in Alaska. De vierde school bevindt zich op het ogenblik in Mongolië. Buiten Mongolië zeggen we dan tegenwoordig. Het zijn allemaal scholen van mensen die heel gewoon zijn, die hun dagelijks werk volbrengen, maar die in de gemeenschap voortdurend samenkomen en in die samenkomsten dan net dat ene stapje verder weten te doen, waardoor ze zichzelf beter leren begrijpen, maar ook hun relatie met de kosmos.

Heel vaak heeft men gedacht inwijdingsscholen verheffen je boven dat, wat je was. Dat is eigenlijk niet waar. Een inwijdingsschool maakt je meer dat, wat je al was, namelijk door het bewuster te zijn en door de relatie van hetgeen je bent met al het andere beter te beseffen.

Dat zijn interessante dingen, vind ik. Want al die scholen bij elkaar hebben de wereld dan toch altijd weer wijzen gebracht. Wijzen, die aan de ene kant de beperkingen van de gemeenschap wel van zich af gooien, maar die aan de andere kant juist door hun innerlijke weg te gaan gelijktijdig in staat zijn buiten zich een zekere mate van inzicht en kennis te verbreiden, wat in de school zelf natuurlijk niet of ternauwernood kan gebeuren naar buiten toe.

Het resultaat op het ogenblik is een beetje wonderlijk. Er zijn nog een paar kloosters b.v. in Tibet, waar je nog wel - zij het zeer oude - maar ingewijde monniken kunt vinden. Eén daarvan is het klooster van de Blinden, de andere is het klooster van de 3 Wijzen. Twee kloosters. Het klooster van de Wijzen is vooral bekend omdat ze bijzondere prognostische gaven hebben, maar eigenlijk leren ze ook de mens te begrijpen, hoe hij aan de ene kant verbonden is met de natuur, aan de andere kant dat hij door het goddelijke in hem gelijktijdig daar boven staat. Als hij zich vrij maakt van de belemmering van de wereld wordt hij één met het Al en dan is hij als het ware degene, die de wereld vorm en gestalte geeft zover als dat noodzakelijk is om zijn hogere bestemming waar te maken. Dat is heel interessant.

Het andere klooster is meer berucht geweest om zijn dansen. Ik geloof, dat de Chinezen ze nu zelfs weer opgevoerd willen zien. Daarnaast ook omdat ze daar nogal eens wijdingen gaven eigenlijk. Dus zegeningen. Dat waren heel vaak sjaals, die werden gegeven, die bijzondere wijding hadden gehad doordat ze in handen van bijzondere personen waren. Die sjaals schijnen inderdaad genezing en geluk te brengen.

Als je naar de Andes gaat word je geconfronteerd met een dorp met - vanuit uw standpunt - stomme dorpsbewoners. Ze leven in krotten, in krochten. Dat ze een bepaalde tempel hebben in de bergen, dat weet eigenlijk niemand en dat is maar goed ook. Want anders zou men onmiddellijk gaan kijken of daar nog schatten liggen van de Inka's.

Kijken we wat er verder alzo aan de hand is in Alaska b.v. Het is eigenlijk een gemengde groepering. Je vindt er wat Canadezen, wat Amerikanen, er zijn zelfs een paar Duitsers. De hoofdtoon in het dorp wordt eigenlijk voor een deel bepaald door - zeg maar - beschaafd geworden Eskimo's, die daar vissen en die ook van daaruit weer trekken om te jagen en met kudden om te gaan.

Al die gegevens zeggen u natuurlijk iets over het wezen van een inwijdingsschool. Laat ik daarom voordat ik dit beëindig, het wezen van een inwijdingsschool nog een keer proberen weer te geven.

In de inwijdingsscholen zal als ze goed zijn, de mens zowel geconfronteerd worden met een deel van de kennis exoterisch zowel als esoterisch van zijn eigen wereld, met zijn eigen innerlijke wezen en de verbondenheid van dat wezen met een hoger ik. Uit dat hogere ik

ontstaat een totaal beeld van de eigen persoonlijkheid, dat los staat van de tijd en gelijktijdig een begrip van de krachten die dat ik in zich draagt en die dan ook in elke vorm geuit kunnen worden.

De inwijdingsschool brengt je dus innerlijk verder, geeft je toegang tot wat men noemt hogere sferen of gebieden. Aan de andere kant geeft het je ook een begrip van je eigen wereld, de daarin geldende waarden en mogelijkheden en de wijze, waarop je die ten gunste van anderen zou kunnen gebruiken.

Dat er op het ogenblik nog maar een paar van die scholen zijn is niet zo erg. Want er is zoveel kennis op de gehele wereld te verwerven omtrent de wereld en de processen van de wereld, dat wanneer de mensen zoeken naar zichzelf, hun inwijding zonder meer mogelijk wordt en zij op hun weg altijd weer datgene ontmoeten, wat hun tot een dieper begrip voor zichzelf, een grotere innerlijke rijpheid en een intenser beleving van een hogere werkelijkheid kan brengen.

ALLEENSTAAN

Als het kind leert lopen, komt er een ogenblik dat het alleen kan staan. Vanaf dat ogenblik is het vrijer in zijn bewegingen. Dat is de werkelijke zin van het woord alleenstaan. Mensen denken alleen staan is eenzaamheid. Maar dat komt omdat je niet in de wereld om je heen kijkt, omdat je geen contact opneemt met de krachten die rond je zijn. Want niemand is werkelijk eenzaam. Rond elke mens is een wereld van entiteiten aanwezig. Rond elke mens is een wereld met mensen die iets te tonen, iets te betekenen hebben als je er voor open staat. Daarom is alleen staan de basis van het innerlijk en geestelijk volwassen worden. Als je innerlijk volwassen wordt ontdek je, dat je zelf moet zijn, zelf moet doen en dat je de hulp van anderen steeds minder nodig hebt. Juist door geen beroep meer te doen op anderen kunnen we leren de anderen te waarderen voor wat ze zijn kunnen we zien wat we zelf kunnen volbrengen kunnen we vanuit onszelf groeien naar een innerlijke betekenis, die naar de hele wereld weerkaatst kan worden.

Misschien denkt u aan alleen staan, als een treurig lot. Het kan het zijn, als u uw eenzaamheid beleeft als een aanval op uw wezen. Maar zolang we deel zijn van God, zijn we ons bewust van de God die in ons leeft en dan is er geen werkelijke eenzaamheid meer, omdat we verbonden zijn met alle dingen.

Als we werkelijk alleen kunnen staan ontstaat de goddelijke wijsheid in ons, waardoor we in harmonie komen met geheel onbekende werelden voor de mensen geheel onbekende werelden, van waaruit wij de krachten leren te putten die we nodig hebben om al staan we alleen toch betekenis te hebben voor anderen. Het is die betekenis die ons leven dan de inhoud geeft welke bewustwording met zich brengt en een steeds grotere bevrijding, wanneer het stoffelijk bestaan ophoudt. Want dan zijn we niet slechts een moeizaam bewust wordende geest, maar kunnen we na de dood alleen staan en daardoor werken en daardoor betekenis geven van ons gehele wezen aan de gehele kosmos die we kunnen begrijpen en bereiken.

Ik wens u allen een goede avond.

LES 6- ESOTERISCHE EN EXOTERISCHE KENNIS

We zullen vandaag heel voorzichtig beginnen de geestelijke ontwikkeling nog eens wat nader te bekijken. Ik zou daarom vandaag willen spreken over de esoterische en de exoterische kennis.

Het zal u duidelijk zijn, dat magie het sterkste woekert in gebieden waar de kennis beperkt is. In de oudheid was de kennis voorbehouden aan een aantal mensen, die behoorden tot priesterorden of die op een andere manier eigenlijk in het geheim werkzaam waren. Toch zijn er in die tijden heel wat technieken ontwikkeld. Om u een voorbeeld te geven

Een groot gedeelte van de oude alchemie is voortgekomen uit de bereiding van schoonheidsmiddelen in Egypte. Het grote verschil echter, was geloof ik wel dit; In de oudheid keek je naar binnen. Je probeerde met jezelf, met je ziel, met je geest de dingen te begrijpen en er dan iets mee te doen. Tegenwoordig kijkt men met zijn verstand en als men dat niet voldoende heeft met de computer en trekt dan conclusies die volkomen logisch, maar heel vaak niet bepaald werkzaam zijn. Op den duur zal men zijn doel denk ik toch wel bereiken. Maar de innerlijke kennis put uit het geheel van het gemeenschappelijk bovenbewustzijn

De ervaringen van enorm veel mensen maken duidelijk wat je kunt verwachten, hoe je iets kunt doen, maar ze zeggen niet waarom. Ze geven je geen wetenschappelijke definitie of benadering ze geven je alleen grondslagen waarop je verder kunt werken.

Wanneer je naam buiten toe gaat kijken, dan begin je eigenlijk de wereld te ontleden. Maar je vergeet heel vaak, dat het innerlijk van de mens hem verder moet brengen. Zoals wij in een van de vorige cursussen al hebben gezegd zijn er mensen geweest, die dat wel hebben gedaan en toch in de wetenschap eigenlijk op den duur beroemd zijn geworden. Neem b.v. Edison. Een man, die ongetwijfeld. Voor een deel werkte volgens de normen van de moderne wetenschap, maar wiens ideeën van binnenuit kwamen. Het waren dingen die in hem werkten. Dan vroeg hij zich af; is het mogelijk te maken? Dan kreeg hij weer een inspiratie. Op grond van die inspiratie begon hij dan met zijn proeven.

Dat is eigenlijk de geschiedenis van de wording van de wetenschap. Het zal u allemaal bekend zijn, dat in de oudheid de alchemisten een groot gedeelte van de huidige chemische en zelfs bepaalde andere wetenschappen hebben ontwikkeld. Je zoudt zelfs kunnen zeggen, dat Berthold Schwarz de eerste man is, die een luchtreis per raket heeft gemaakt of met raket aandrijving. Hij vond namelijk het buskruit uit, maar vloog wel de lucht in.

Deze man was bezig met experimenten, die helemaal niets te maken hadden met het vinden van een explosiemiddel. Integendeel. Hij was eigenlijk bezig met het zoeken naar het middel om het geestelijke goud te bereiden. Een groot gedeelte van de andere uitvindingen inclusief arseen, dat vooral in middeleeuws Italië ook heel vaak is gebruikt met meer politieke achtergronden was eigenlijk zo'n toevalstreffer.

Wanneer je die mensen nagaat, zijn ze in de eerste plaats filosoof. Ik weet het tegenwoordig haalt men over de filosofie nog wel eens de schouder, op. Men zegt; "Ach, het is niet zo diepgaand, het zal niet belangrijk zijn, want het past niet in onze logische benadering." In die tijd ging men in zichzelf men ging studeren, men ging denken, men sloot zich a.h.w. meditatief een tijd voor de werkelijkheid af en kwam dan tot bepaalde conclusies. Dat die conclusies niet altijd juist waren, is begrijpelijk. De mensen werden door hun droombeelden geleid en ze verwachtten hun droombeeld waar te maken. Maar in feite drongen ze door in het wezen van de werkelijkheid.

Het zijn allemaal komische verhaaltjes. De zwaartekracht wordt uitgevonden doordat iemand een appel op zijn hoofd krijgt, een wetenschappelijk onderzoek! De stoommachine wordt ontwikkeld door iemand, die ziet dat wanneer het water kookt het dekseltje kleppert. Vraag u

eens af wat daar gebeurt. Is dit wetenschap? Of is dit ineens een inspiratie? Opeens een samenhang, innerlijk beleven en dan terugredeneren vanuit het feit en zeggen; dus zo moet het zijn.

Uit die wetenschap is langzaam maar zeker de wetenschap als industrie gegroeid. In deze tijd gaat men zich afvragen; Is het nuttig? Kunnen wij er iets mee doen? En dan; is er geld voor en als ik geen geld heb, nou, in mijn eentje kan ik het toch niet. Vroeger zei men niet; Kan ik het niet of kan ik het wel. Men zei; Ik ervaar het en probeer het waar te maken. Er zijn dus een aantal veranderingen te constateren en vreemd genoeg beginnen die veranderingen eigenlijk rond de tijd van de Franse revolutie, iets daarna.

In die dagen gaat men nadenken over systemen. Maar het leven is geen systeem. Het leven is een gebeuren. Alle leven op aarde kan dan misschien wel onder een gemeenschappelijke noemer worden gebracht, maar daar raak je de kwaliteiten van het afzonderlijke leven kwijt. Op het ogenblik echter, dat je bezig bent met het afzonderlijke leven, kun je veel meer presteren en ontdekken, maar je kunt je weer niet meer beroepen op die achtergrond.

De mens ging langzaam maar zeker denken in termen van nut. Dat heeft hij altijd wel gedaan, maar nu werd ook het meditatief werken eigenlijk steeds meer gericht op: wat kan ik ermee bereiken. De eerste voorlopers daarvan zijn de goudmakers geweest. Degenen, die het bereikten en de steen der wijzen vonden, hebben nooit iets van zich laten horen. Want die waren nog verstandig. Maar degenen, die dachten dat ze bijna iets bereikt hadden, gingen hele shows houden om de zaak te kunnen voortzetten.

Het aantal keren dat goud in de smeltkroes kwam, doordat een holle staf voor het roeren was gebruikt waarin goudstof was opgenomen het was afgesloten met een beetje bijenwas is 80 % van het aantal openlijk genomen proeven. Dan weet u ongeveer hoeveel er gezwendeld werd.

Op het ogenblik zwendelt men trouwens ook. Maar dat is dan ten bate van het algemeen of voor het bewaren van eigen aanzien. In bepaalde gevallen, dat geef ik toe, wordt er ook gezwendeld om extra subsidie te krijgen voor een verdergaand onderzoek. Op het ogenblik, dat de mens het geheel van zijn denken en van zijn weten probeert vast te leggen in een redelijk logisch systeem, zet hij a.h.w. de innerlijke mens opzij. De periode waarin u zich nu bevindt, is er eentje, waarbij de exoterische wetenschappen eigenlijk overheersen en de esoterische beschouwd worden als het gemummel van een stel oude wijven of iets dergelijks. Ik wil niemand beledigen die hier aanwezig is.

Je komt dan aan een grens. De huidige wetenschap begint bepaalde grenzen te bereiken. Je kunt steeds betere computers maken doordat je alles steeds meer miniaturiseert. Maar het principe is eigenlijk hetzelfde of je nu werkt met een hele kleine chip of met een onmetelijke bank van diodes en triodes. Dat is iets wat men over het hoofd ziet.

Men zegt wel we gaan vooruit. Neen. We maken een juister, een voordeliger gebruik van datgene wat we weten. Maar als we met iets nieuws worden geconfronteerd dan gaan we ons niet afvragen, hoe moet ik dat innerlijk zien we zeggen? hoe hebben we dat altijd gedaan. Dan gaat men AIDS te lijf met de methode, die men eens heeft gebruikt met succes voor het ontdekken van de tuberkelbacil, de bestrijding ervan en de rest. Zich niet realiserend, dat men met twee totaal verschillende invloeden te maken heeft, die ook totaal verschillende gevolgen hebben

Op deze manier zullen de mensen, die werkelijk oprecht nog proberen hun kennis uit te breiden en niet alleen paar schermen met datgene, wat ze bezitten en hopen er iets bij te vinden, geneigd zijn om steeds meer filosofisch te worden. Er zijn voldoende voorbeelden van. De psychiatrie bijvoorbeeld. Een zeer interessant vakgebied overigens, zoals alles wat met psychologie samenhangt. Na Freud kwam Jung. Jung bereikte grenzen. Jung werd opeens een soort mysticus. Hij zocht een innerlijke kennis om al datgene, wat hij wetenschappelijk constateerde, nog in een verklaarbaar verband te brengen. Er kwam een Adler, die nam toen de conclusies van Jung en ging ermee jongleren. Hij kwam dus tot een andere toepassing, maar in feite niet tot een vernieuwing van begrip.

Op deze manier zien we op het ogenblik b.v. in de atoomchemie dat een aantal van de werkelijk vooraanstaande geleerden aan een grens zitten. Ze weten: we zijn met iets bezig, maar mijn God, wat betekent het? Niet "wat weet ik" maar "wat doe ik"? Wanneer ze tot een eigen innerlijke bespiegeling komen dan zien we, dat ze vanuit het standpunt van de logische wereld de meest krankzinnige dingen doen. Soms zelfs zich terugtrekken.

Een van de bekendste mensen van het oorspronkelijk atoomproject in de Verenigde Staten leeft al lange tijd als - zeg maar - leraar op een hoge school. In het begin gaf hij dan nog natuurwetenschappen. Op het ogenblik werkt hij nog steeds. Maar wat zijn zijn vakken; kunstgeschiedenis, daarnaast keramiek en hij leert de mensen pottenbakken. Ik zou haast zeggen; dat deze man geëvolueerd is, terug naar de innerlijke eenvoud. Hij is gaan begrijpen, dat weten pas zin heeft wanneer weten een innerlijk verantwoord doel ten gevolge kan hebben. Overal op de wereld gebeuren die dingen.

Misschien denkt u dat het een mode is, dat op het ogenblik overal in de staatskunde mensen zijn die zeggen; Ja maar, we kunnen niet verder blijven leven met die enorme schulden, dat moet teruggedraaid worden. Die mensen hebben eigenlijk gelijk ze zijn gaan nadenken. Ze hebben gezegd: wij kunnen nu wel de schijn van welvaart in, stand houden, maar in feite zijn we dan bezig om de levens van onze kinderen en kleinkinderen te verpanden aan de banken. Dat kunnen we niet langer doen. Het is de enige manier waarop wij eerlijk verder kunnen gaan.

Ook onder hen zijn er enkelen, niet allemaal, die toch innerlijk weer kijken, wat is er in mij. Die niet alleen maar hun brein vragen, maar ook hun geest en misschien zelfs hun ziel. Het is een bewijs dat er een ommekeer gaande is. Zolang de mens gebonden blijft aan deze toch uiterst complexe industriële structuren zal het aantal van die mensen toenemen. Het is natuurlijk reuze eenvoudig te zeggen; Ja maar, wij zijn een groot bedrijf, we heten Laroche of BASF of hoe ze ook heten, en daardoor is de uitbreiding van productie en het vergroten van afzetgebied het enige wat belangrijk is. Als er dan eens een rivier vergiftigd wordt, nou ja, dat moet men maar nemen. We brengen zoveel welvaart. Uiteindelijk kunnen we onze eigen belangrijkheid niet opofferen.

Maar er zijn ook fabriekjes geweest het zijn niet de grote concerns natuurlijk, want die hebben een bijna ambtelijke structuur en die is zo orthodox als maar kan. Die hebben gezegd: wij staken nu maar verder deze of gene productie, want wij brengen te veel gevaarlijke afvalstoffen voort en we kunnen ook op een andere manier blijven bestaan.

Er is een verandering gaande. Wanneer wij begrijpen hoe de hele oergeschiedenis van de mens, de mensheid van vandaag beïnvloedt, dan kunnen wij ook begrijpen, dat ergens het gevoel van magie weer terugkeert. Eens we kunnen het in de verhalen van de oude Grieken nog, terugvinden zei men; Als je de goden beledigt zullen ze je vervolgen. Ze zullen zich wreken. Nu spreekt men natuurlijk niet meer over goden, maar over de natuur of de menselijke mogelijkheden.

Maar men begrijpt, dat er iets moet gebeuren. Men vraagt niet meer; Hoe kunnen we dat rationeel doen, men vraagt zich eenvoudig af; Hoe kan ik dat innerlijk juist doen. En bij die innerlijke juistheid vinden we dan toch weer een afstemming op de mensheid. Want bij alles wat we zeggen over de wereld, haar beweging en haar ontwikkeling, mogen we nooit vergeten, dat het bewustzijn van de mensheid als geheel altijd bepalend zal zijn voor datgene, wat voor de mens mogelijk is en wat uit de mens verder kan ontstaan. Als je die mensheid en die hele geschiedenis probeert uit te schakelen, dan krijg je alleen maar een ontwikkeling die los staat van de mensheid als eenheid en die gelijktijdig gestuurd zal worden door de instincten, die de mensheid nog steeds als eenheid gemeenschappelijk heeft.

Een wapen kan erg nuttig zijn. Natuurlijk. Maar op het ogenblik dat je steeds meer wapens maakt schep je in feite steeds meer mensen, die macht en wapens met elkaar vereenzelvigen. Dan krijg je mensen die net als Mao denken, die uitroepen: "Macht komt uit de loop van een geweer." Maar dat is niet waar. Als de macht uit de loop van een geweer komt ben je de eenzame, die geen macht meer heeft zo lang anderen zeggen, "geweer of niet, wij willen niet. Opstanden zoals die zich hebben afgespeeld b.v. in Zuid-Amerika maken duidelijk, dat zelfs de

best bewapende dictators op den duur geen stand kunnen houden, wanneer het gehele volk er tegen is. Het heeft ook duidelijk gemaakt, dat de meest goed bedoelende idealist niet in staat is om zijn beste bedoelingen door te zetten, als hij daarbij uitgaat van een systeem en niet van de aard van de mensen waarmee hij te maken heeft. Denk aan Allende.

Dat betekent, dat we in deze complexe tijd langzaam maar zeker terug moeten gaan of we willen of niet naar de esoterische kennis. Het innerlijk begrip. Die onwetenschappelijke vaagheid en onbepaaldheid, waaruit steeds weer momenten van grote duidelijkheid voortkomen die je in staat stellen om precies het juiste te doen op het juiste ogenblik. En dat mijne vrienden, is in de ontwikkeling van de gemeenschap heel erg belangrijk en zou het lot van deze wereld in de toekomst wel eens geheel kunnen bepalen. Ik voorzie inderdaad een toenemende mate van esoterisch zoeken naar weten. Een verinnerlijking van de wetenschap, die zich eindelijk los gaat maken van de massale laboratoria, de geïndustrialiseerde ontdekkingskunde.

Ik zie mensen, ook gewone mensen, in hun radeloosheid omdat het systeem niet betrouwbaar blijkt omdat er geen zekerheden zijn zoals zij dachten dat die er waren, die ofwel alles aanvallen (terroristen) ofwel zich in zichzelf keren, zich eigenlijk los gaan maken van de maatschappij in haar huidige structuur en op hun eigen manier gaan leven en denken. Daarbij vragen zij steeds meer in zichzelf: wat kan ik doen, wat moet ik doen en die dan toch weer hun wegen vinden.

Er zijn een aantal figuren geweest, ook in deze tijd, waarvan je kunt zeggen; Ja, wat zijn het eigenlijk voor figuren. Een jongen op school, nogal vreemd bejegend, veroorzaakt nogal eens wat poltergeistverschijnselen. Die jongen blijkt ook mediamiek te zijn, ofschoon men dat zelfs bij zijn ernstige onderzoekers liever niet toegeeft. Langzaam maar zeker echter groeit in die knaap een beheersing van de kracht die in hem leeft. Hij blijft de teruggetrokken figuur, want hij voelt zich eigenlijk een beetje geïsoleerd van de rest van de mensheid. Maar hij gaat bewust gebruik maken van zijn krachten. Hij geneest, hij geeft allerlei paranormale verschijnselen weer.

Als Uri Geller op een gegeven ogenblik bezig is voor de TV lepeltjes te buigen, dan doet die jongen dat ook. En dan vindt men dat vreemd. Als hij ziet hoe Uri Geller een paar handboeien van een speciaal soort staal verbuigt, zegt die jongen: nou dat kan ik ook. Waarop de onderzoeker zegt, nou, ik zal een paar van die dingen halen. Hij haalt een paar handboeien en doet ze dom genoeg die jongen om om zeker te zijn, dat hij niet met zijn handen manipuleert. Het heeft uren geduurd voordat men die ene boei open kon krijgen, waarvan inderdaad deze schijnbaar onbuigbare, onbreekbare stalen staaf van speciale structuur een buiging vertoonde die zo groot was, dat het open sluiten en open schroeven van de boei niet meer mogelijk was.

Dan zeg je; Wat doet zo iemand, wat is het voor iemand? Sommigen denken; Nou ja, het is een beetje toneel. Anderen zeggen; Het is een jongen met een afwijking. En weer anderen zeggen, het is een nieuwe profeet. Ze hebben allemaal ongelijk.

Datzelfde is indertijd gebeurd met Edgar Cayce. Cayce was een medium. Zeker, een groot gedeelte van zijn fantastische diagnostiek, want hij wist diagnoses te stellen - ook op afstand - waren onvoorstelbaar juist en veelal gaf hij nog therapieën aan, die ook ongeacht het wetenschappelijk verzet daartegen inderdaad werkten en snel. Maar deze man greep in het gemeenschappelijk bewustzijn van de wereld. Hij schouwde in zichzelf. Zo kwam hij tot allerlei uitspraken.

Een groot gedeelte van de profetieën is ongeveer waar gebleken maar niet helemaal. Begrijpelijk, want het werd door hemzelf geïnterpreteerd en daarna nog eens een keer door degene die het wilde uitleggen. Die man werd door sommigen een profeet genoemd en een wonderdoener en door anderen een oplichter. Dat is de situatie waarin je verkeert op het ogenblik, dat je die innerlijke weg gaat.

Heel veel mensen die bewust of onbewust toch kiezen voor het esoterische weten, voelen zich genoopt om dit uiterlijk althans, niet te doen blijken. Zij werken met allerlei erkenningen, die eigenlijk niet wetenschappelijk zijn. Maar ze hebben voldoende wetenschappelijke scholing om dat te kunnen vermommen. Ze hebben successen. Als er dan iemand komt die een stap verder

gaat en zegt; "Ja maar, jullie hele theorie is fout" in plaats van te zeggen; "Daarnaast kunnen we ook nog wat anders doen" dan komt hij in een enorme strijd met de gevestigde wetenschap. Zoals bij voorbeeld een Moerman met de artsenkamer in Nederland.

Er is een verandering gaande en ik geloof, neen, ik weet zeker, dat deze verandering het karakter van de komende eeuwen gaat bepalen. We hebben namelijk meer van die perioden gehad. Elke periode waarin mensen te zeer naar het exoterische van weten en wetenschap hebben gegrepen zijn ze vastgelopen. Want ze vergaten steeds rekening te houden met de menselijke factoren, die in het geheel van de samenleving, het geheel van de geschiedenis van de aarde een zeer grote rol spelen.

Het is uiteindelijk ook niet tot rampen gekomen alleen maar door de natuur. Het is tot rampen gekomen doordat mensen de krachten van die natuur op een schijnbaar logisch verantwoorde wijze gingen gebruiken zonder te beseffen dat anderen ook wel eens zoiets zouden kunnen doen. Zonder te beseffen wat werkelijk zou gebeuren. Als op het ogenblik een Gorbatsjov zegt; We moeten alles doen om een beetje van die atoomwapens af te komen, dan is dat niet alleen maar omdat de man plotseling verstandig is geworden. Dat heb je aan Tsjernobyl gezien.

Wanneer Reagan zegt; "We moeten die wapens houden" dan is dat niet alleen maar de koppigheid van een oude man, dan is het doorgewoond het resultaat van een nog steeds weer voorkomen van een fatale atoomramp in de Verenigde Staten. Als ze eenmaal geconfronteerd zijn met een dergelijke ramp zullen ze anders denken.

Ze beseffen niet, dat die dingen ook met mensen te maken hebben. Natuurlijk, een atoomcentrale kan met een zo groot mogelijke zekerheid worden gebouwd. Maar nooit compleet fool proof. Altijd zal een deel van het goede verloop afhankelijk zijn van mensen. En mensen zijn geen machines. Zelfs niet als ze betrekkelijk korte uren werken bij waarneming van metertjes e.d. Dan kunnen ze een afwijking over het hoofd zien. Of een keer omdat ze toevallig 's avonds uit moeten, zeggen; "Nou ja, dat zal mijn opvolger dan wel melden, ik moet vanavond naar een diner" of: "Ik heb een verjaardag."

Dan kan zo'n ding de lucht in gaan. Waarom? Omdat degenen die zeggen; Wij weten het wel en het is zeker, geen rekening houden met de menselijke factor. Zoals degenen, die zeggen: Ach, het is niet erg als er giftige stoffen worden geproduceerd, want we zullen die dan wel goed verpakken, er geen rekening hebben gehouden met de lonende exploitatie, met het extra winstpercentages, dat ligt aan clandestiene stortplaatsen of lozingen in de grote rivieren.

Theoretisch zijn al die systemen waterdicht. Praktisch, zijn ze zo lek als een mandje.

Pas wanneer je innerlijk je met het probleem bezighoudt, sta je voor een geheel complex, waarin alle menselijke mogelijkheden en reacties mee verwerkt zijn. Dan heb je geen reden, dan kun je niet zonder meer beredeneren waarom het zo moet zijn. Maar je voelt aan hoe het moet gaan. Door dat aanvoelen kun je de juiste weg kiezen. Ook wanneer anderen zeggen, dat ze een beetje onredelijk is.

Wanneer ik denk over alles, wat er op aarde is gebeurd valt me steeds weer op, hoe sterk de menselijke psychologie een rol speelt in alles wat er gebeurt. Bijvoorbeeld Napoleon Bonaparte. Hij was nooit zo sterk geneigd geweest om op te klimmen uiteindelijk tot l'empereur, de keizer, als hij niet was afgewezen door een aantal wasmeisjes en uiteindelijk zijn troost had moeten bij een wat moederlijke en wat oudere vrouw, die dan weliswaar zijn minnares is geweest en later ook een adellijke positie heeft gekregen van hem, want hij was erg royaal in dat opzicht maar die hem het gevoel gaf, dat hij niet meetelde. Misschien zouden al dingen ook niet voldoende zijn geweest als hij zich niet door zijn kleine gestalte altijd de mindere had gevoeld van al die anderen.

Ik denk, dat een Hitler nooit zo gewelddadig zou zijn geweest en zo vernietigend, als ze hem niet hadden uitgelachen over zijn ontwerpjes en zijn schilderijtjes.

Ik denk dat Roosevelt minder fouten had gemaakt als hij zich niet door zijn innerlijke onzekerheden en misschien ook indirect door de sterke steun van Eleanor had laten voeren tot

een gevoel van een soort onfeilbaarheid. Dan waren er heel andere verdragen over Europa uit de bus gekomen, dat kan ik u verzekeren.

Het lijkt allemaal wel netjes en logisch wat ze doen, maar ergens is die ene menselijke factor die de hoofdrol speelt. De menselijke factor kun je aanvoelen, maar je kunt ze niet beredeneren. Je kunt ze zelfs met alle psychologie en alle wetenschappen daaromtrent nooit volledig definiëren. Maar je kunt aanvoelen wat ze betekent en welke ontplooiing ze met zich meebrengt. Zeker, de dingen die dan ontstaan zijn niet altijd zo glorieus als we zouden willen.

De beroemde maagd van Orleans, Jeanne d'Arc blijkt dan opeens een meisje te zijn met minderwaardigheidscomplexen omdat ze door een minnaar is afgewezen. Daardoor komt ze ertoe zich terug te trekken in een klein kapelletje. Ze zoekt eenzaamheid. Ze wil niet uitgelachen worden door de andere meisjes van het dorp. In die toestand hoort ze stemmen. Wanneer die stemmen haar dan als het ware uitverkiezen wordt ze daardoor voortgedreven. Zeker, het zijn innerlijke stemmen. Maar het is psychologisch zelfs nog verklaarbaar wat daar gebeurt. Alleen is het niet verklaarbaar dat ze succes heeft. Dat succes heeft ze te danken aan het feit, dat ze zich voortdurend door die innerlijke stemmen laat leiden.

Haar succes is esoterisch, niet exoterisch. Het is haar innerlijk, dat haar voortdurend stuurt in richtingen, die door haar veldheren als onmogelijk worden afgewezen. Pas op het ogenblik, dat ze zichzelf gaat voelen als de beschermster van de Dauphin, begint het een beetje te wankelen. En als ze gekroond is zijn er niet alleen de intriges tegen haar, want die had ze kunnen aanvoelen, ze had ze kunnen compenseren, maar het is haar gevoel van meerwaardigheid, dat haar uiteindelijk doet vallen en haar indirecte uitlevering aan de Engelsen ten gevolge heeft. Uiteindelijk zoals u weet; eindigt het met een drama, waarbij iemand op de brandstapel sterft onder haar naam.

Wanneer we die dingen de hele geschiedenis door bekijken, dan blijkt er een groot verschil te zijn tussen datgene, wat redelijk aantoonbaar is, logisch afleidbaar, wat op grond van herhaalde proefnemingen bewijsbaar is en datgene, wat er in de werkelijkheid gebeurt. De werkelijkheid is meer verbonden met het bewustzijn van de mensheid dan met de z.g. natuurwetten, die als een heel klein puntje in een vlak van onbekendheid dan wetenschappelijk zijn gedefinieerd. Let wel: ik heb niets tegen de wetenschap. Maar ze moet haar beperkingen erkennen. Ze moet weten, dat haar systemen alleen zin hebben als er een reden is om ze menselijk toe te passen dat die menselijke toepassing van binnenuit kan komen maar nooit van buitenaf logisch kan worden beredeneerd.

Als we ons bezig houden met de samenloop tussen ontwikkeling van de mens, zijn innerlijk a.h.w. en zijn omstandigheden, dan zullen we nog heel wat voorbeelden tegenkomen. We zullen geconfronteerd worden met wijsgeren, die eigenlijk grondleggers worden van wetenschap. Mensen, die nu als mathematicus bijvoorbeeld worden vereerd als Pythagoras, maar die in wezen mystici waren, die de wetten van de harmonie probeerden te formuleren en niet alleen maar bezig waren met een precieze berekening van vlakverdeling, hoeken e.d.

We zullen geconfronteerd worden met het oude weten, waarvan een groot gedeelte in Alexandrië is verbrand. We zullen geconfronteerd worden met het moderne weten. We zullen zien, hoe steeds weer de mens de bepalende factor is en niet het weten. Je zullen gaan begrijpen, dat er samenhangen zijn tussen die mensen en hun innerlijke verbondenheid, de wijze waarop zij aflezen uit een gemeenschappelijk bewustzijn en hun drijfveren en ontwikkelingen, en uiteindelijk hun betekenis voor anderen.

Er zijn bedriegers geweest op aarde, die tot weldoeners van de mensheid en martelaren zijn geworden. En er zijn uitvinders geweest, die alleen aan hun winst en nut dachten. Zij zagen uiteindelijk in dat het onjuist was wat zij deden maar durfden niet terug te treden. Daarom na hun dood, let wel, stelden zij een deel van hun kapitaal beschikbaar als een prijs voor vrede en wetenschappelijke prestatie voor de vrede.

Het is eigenlijk allemaal zo begrijpelijk. Als we de innerlijke mens niet meer zien als een waanwereldje, als een soort bijgeloof, maar begrijpen, dat ze een werkelijke innerlijke verbondenheid betekent met andere mensen, andere geslachten, ja, met degenen die gestorven zijn en deels zelfs met degenen, die nog niet geboren zijn, als we die realiteit hoe

onredelijk ze moge klinken leren aanvaarden, zullen we ook leren hoe wij de wetenschap kunnen gebruiken als het werktuig van ons innerlijk beseffen.

Vrede op aarde is mogelijk. Maar vrede op aarde is alleen dan mogelijk, wanneer iedereen bereid is met anderen te delen. Als er een is die daar niet toe bereid is, ontstaat er strijd. Denkbeelden aan een wereld van vrede, waarin geen strijd meer voorkomt, zijn waanbeelden omdat de mensheid nog niet voldoende geestelijk geëvolueerd is om dat waar te maken

Aan de andere kant zien wij, dat het besef dat men zich beperken moet om te kunnen bestaan, om zich verder kunnen ontwikkelen, toeneemt. Ik denk b.v. aan het 2-2 systeem of het 2-1 systeem soms zelfs, dat in China wordt doorgevoerd, waarbij kindertallen worden beperkt en daardoor in feite ruimte wordt geschapen voor een verdere ontwikkeling.

Ik denk aan het mooie systeem, waarbij de man in India die zich onvruchtbaar laat maken een radio cadeau krijgt. Vermoedelijk omdat hij dan door de rock zozeer geschrikt wordt, dat het andere minder belangrijk wordt. Of men neemt dat aan.

We zien aan de andere kant de ijzervretende mentaliteit van mensen, die fanatisch worden opgejaagd door hun onbegrip voor de mensheid, die uitgaan van een idee culturele revolutie, Khomeiny en ik zou nog wel meer kunnen opnoemen. Mensen, die helemaal niet bezig zijn met mensen, maar die alleen nog maar een idee hebben en dat waar willen maken, omdat ze het idee met zichzelf hebben geïdentificeerd, maar zich innerlijk niet durven afvragen of dat idee wel juist is.

De weg van de mensheid of ze wil of niet zal voeren naar een toenemende inkeer, een steeds weer gaan naar je eigen innerlijk. Een poging om jezelf te leren kennen en je eigen relaties met de wereld en de mogelijkheden in de wereld niet meer uiterlijk te bepalen en er plannen over te maken, die redelijk zijn, maar ze in jezelf te laten groeien totdat je de weg weet om ze waar te maken.

Ik hoop in de komende lezingen nog te kunnen aantonen, dat een versmelting van de esoterische en de exoterische weg en wetenschap. de enige methode is om de ontwikkeling van deze wereld te laten voortgaan. Om het geheel van de wereldgeschiedenis te laten culmineren in een glorieuze mensheid en niet in een vernietigde, door eigen vuur verteerde mensheid. U luistert. En u zult er misschien een keer over nadenken. Maar als u erover nadenkt, probeer dan niet te beredeneren of het allemaal juist is. Neem die denkbeelden, houdt ze uzelf voor als spiegel. Sluit u af van de wereld en zeg tegen uzelf; Hoe ben ik? Hoe moet ik zijn? Wat moet, wat kan ik doen. Dan zult u ontdekken, dat u over veel meer bronnen beschikt dan algemeen aanvaard wordt. Dan zult u ontdekken, dat u veel juister kunt reageren in deze wereld dan u ooit hebt vermoed.

U zult vaak geconfronteerd worden met de nutteloosheid van vele dingen die u zuiver emotioneel redenerend tot een soort logisch geheel hebt samengevlochten, omdat er net datgene mankeert, wat hen werkelijke krachten en betekenis geeft.

Voor u en alle andere mensen geldt In uzelf ligt het enig juiste kompas waardoor u een juiste kers kunt uitzetten in uw wereld en geestelijk en stoffelijk een veilige haven kunt bereiken.

Einde.

Heeft u nog vragen of opmerkingen? Zoniet dan beëindigen we het eerste gedeelte. Ik ben ervan overtuigd, dat er meer vragen zullen rijzen wanneer u er langer over nadenkt. Maar ik ben er ook van overtuigd, dat als u diep in uzelve luistert, u de antwoorden van mij niet meer nodig zilt hebben.

SPUFFELAAR EN SCHUTTERS

Nadat u uitvoerig en enthousiast bent ingelicht over esoterische en exoterische zaken, dacht ik dat het wel aardig zou zijn om iets te vertellen over een praktische omzetting van esoterische kennis naar een exoterisch resultaat. Ik heb dat dan maar genoemde snuffelaars en schutters. Een titel die u ongetwijfeld enigszins verbaast.

Het zal u bekend zijn of u heeft misschien wel eens gehoord en vergeten dat er zowel bij de inboorlingen in Australië alsook b.v. in Afrika mensen zijn, die op grote afstanden water ruiken. Die 60 á 70 kilometer van te voren zeggen: hier moeten we afbuigen want daar is een waterbron. Het is duidelijk, ze ruiken het niet echt. Voor hen is het echter ruiken omdat ze snuffelen. Want ze willen het weten. Op dat ogenblik doen ze de ogen dicht en staan alleen paar heel diep te ademen in alle richtingen. Ineens hebben ze het en ze gaan die kant uit. En inderdaad is daar het water.

Dergelijke praktijken bestaan ook voor mensen die een bepaald soort wild opsporen. Dat is in Afrika bij meerdere stammen nog steeds gebruikelijk. Als ze daar vaak de stropers achter wild aan gaan hebben ze iemand bij zich, die op een gegeven ogenblik even bezig is met een gaan zitten en een beetje bewegen. Als het een olifant is b.v. zit hij een beetje heen en weer te wiegen zoals een olifant doet. Of hij gaat zo'n beetje liggen zoals een luipaard ligt, bij wijze van spreken. Op een gegeven ogenblik zegt hij: Ik ruik ze, daar zijn ze. En inderdaad, de plaatsen die dan aangewezen worden, zijn over het algemeen plaatsen, was op men het wild zelf aantreft of gemakkelijk te volgen sporen en dan is het wild niet ver.

Deze mensen stellen zich innerlijk af op een bepaald beeld. Deze snuffelaars proberen als het ware de relatie te vinden tussen zichzelf en het water of het wild. Als ze dat gevonden hebben moeten ze verklaren hoe ze er aan komen. Dan zeggen zeg ik ruik het. Het resultaat is inderdaad, dat hun innerlijke kennis op die manier kan worden omgezet in een praktisch bruikbare richtingsaanwijzing.

Dan zijn er de schutters. Ik heb het dan niet over Nederland ofschoon hier menige rare schutter woont maar over de mensen, die de magie met pijl en boog beoefenen. Wanneer een bepaalde groep b.v. in Borneo verdwaald is en datzelfde geldt ook voor sommige stammen maar niet allemaal in Nieuw Guinea, vooral op de grens van Australisch en het tegenwoordig Indonesisch Nieuw Guinea dan is er iemand bij die een pijl op zijn boog legt en blindelings schijnt af te schieten. Maar als je in die richting gaat vind je inderdaad wat je zoekt.

In Noord Borneo en vooral in Erawak (?) zijn zelfs stammen, waar misdadigers worden gezocht door schutters die deze capaciteit hebben. Op een gegeven ogenblik weet men niet meer waar men moet zoeken. Dan komt de schutter in actie. Hij draait wat gras om zijn pijl, zodat uiteraard de richtingmogelijkheid ervan aanmerkelijk minder wordt, draait zelf een paar keer om zijn as, schiet en de richting waarin de pijl valt, is de richting waarin men dan de gezochte zal vinden. Het is gebleken in heel veel gevallen juist te zijn. Er bestaan zelfs bij de Royal Duke African Society (? onverstaanbaar) bepaalde schriften daarover. Ook bij de parapsychologen is het verschijnsel bekend.

Hoe doen ze het. Alweer je moet weten wat je zoekt. Deze mensen hebben vaak de gewoonte om uit kruiden of uit gras een soort vlechtje te maken tussen hun vingers terwijl ze nadenken. Volgens hun eigen idee wordt hun manas maar ook het denkbeeld in het gras gelegd. Zeker is echter, dat ze innerlijk contact opnemen met datgene of diegene die ze zoeken. Daarna wordt en dat is voor hun eigen zelfverzekerdheid zou ik haast zeggen om de pijl dat strookje gras of kruiden gebonden, dan wordt het afgeschoten. Het wonderlijke is, dat onbewust de schutter de richting van de pijl beïnvloedt volgens zijn innerlijk aangevoelde contact met de ander.

U zult zeggen zijn er nog meer van die rare schutters? Er is b.v. een tijd geweest, dat we in de animistische magie van o.m. Tibet en eigenlijk ook in Pamir mensen hebben aangetroffen die de zogenaamde doodsmagie bedreven. Ze bouwen een tentje of hutje op, zoveel mogelijk afgeschut tegen licht, maken een aantal piramidetjes zou je kunnen zeggen, meestal uit rijst, soms uit saffraanrijst, soms gemengd met bepaalde kruiden. Terwijl ze dat doen zijn ze voortdurend bezig met vervloekingen van degene die ze willen treffen. Dan nemen ze pijl en boog en schieten schijnbaar willekeurig die pijl af in de lucht. Het wonderlijke is, dat de slachtoffers heel vaak kort daarop een ongeluk hebben.

Nu zou je natuurlijk kunnen zeggen: zoals een logisch mens doet. Ach, zij hebben natuurlijk handlangers en die zorgen daarvoor. Maar ik geloof niet, dat je krokodillen zo kunt dressereren bij wijze van spreken, dat ze iemand opeten. Dat is toch wel een toevalsgebeuren. Dat iemand een been breekt kan een ongeluk zijn. Dat hij door een slang gebeten wordt kan een ongeluk

zijn. Natuurlijk. Maar wanneer dat binnen 6 uur na het afschieten van de pijl gebeurt dan vraag ik me toch wel af, of het mogelijk is dat iemand daar voor zorgt.

Maar de verklaring is ook weer duidelijk, wanneer je de innerlijke mens begrijpt. Er wordt een verbinding gemaakt met de persoon in kwestie. Men heeft een voorstelling ervan, heel vaak ook nog een inductievoorwerpje of b.v. wat haren of nagels of afschraapsel van de huid of wat anders van die persoon. In andere gevallen heeft men resten van voedsel dat hij heeft gebruikt. Hierdoor wordt de verbinding gelegd. Nu zweept de magiër in feite zichzelf op tot haat en gelijktijdig tot een enorme concentratie en gedwongenheid, want hij moet zijn torentjes bouwen. Door het samengaan van deze beide is eigenlijk de kracht negatief gericht op die persoon. Het afschieten van de pijl is niets anders dan het ontladen van deze opgehopte haat energie in de magiër.

En wat gebeurt daardoor? De persoon zelf wordt afgeleid van zijn normale zekerheden. Het is dus veeleer mogelijk dat hij iets niet ziet, dat hij verkeerd handelt. Kortom, dat hij in feite zelf een ongeval veroorzaakt.

Er zijn schutters en dan moeten we teruggaan naar de Inkacultuur, ofschoon er nog iets van is overgebleven bij de Indianen in noordelijk Peru die de pijl anders gebruiken. De pijl is het symbool van een God. Je roept die god aan. Het is een god van wraak, maar het kan ook een god van welvaren zijn. Het kan een beschermster zijn. Wanneer je de pijl maakt tot symbool van de god en je schiet ze in gedachten af op de persoon in kwestie dan wordt de relatie volgens deze mensen gesteld met de god. De persoon staat dan onder de invloed van de god die in die pijl woont, zoals dat genoemd wordt.

Is het redelijk aan te nemen, dat er inderdaad geluk en ongeluk uit kan voortkomen? Er zijn heel wat gevallen bekend, waarbij sprake was van zowel geluk als ongeluk bij het doel op een onvoorstelbare wijze en ook weer betrekkelijk kort na het afschieten van de pijl. Het is of de mensen plotseling innerlijk gestuurd worden naar de juiste of naar de meest negatieve handelingen die voor hen mogelijk zijn.

Ik geloof niet, dat er goden bij betrokken zijn, al zullen bepaalde geesten soms wel eens het spel meespelen. Ik geloof veeleer, dat hier in het totale bewustzijn van de mensheid een bepaalde tendens wordt geschapen, die zich op een van te voren zeer duidelijk voorgestelde en dus in dat bewustzijn afgedrukte persoonlijkheid ontladend.

Als je zo bezig bent denk ik onwillekeurig terug aan de oude jachtmagie van de primitieve mensen. U kent waarschijnlijk allemaal wel die voorstellingen en afbeeldingen van dieren, die gelijktijdig eigenlijk dienden als een soort concentratiepunt voor plechtigheden, waarbij dan soms ook de jacht werd uitgebeeld met een dans en waarbij ook wapengebruik te pas kwam. Men sloeg het denkbeeldige wild dood, men doorboorde het met een speer of in latere gevallen men wierp daar een soort assegai naar. In deze gevallen bleek inderdaad, dat door die plechtigheden die mensen een betere jacht hadden.

Mensen zijn betrekkelijk logisch. Magische handelingen blijven ze verrichten, maar als ze niets uithalen en het kost ze wat want het kostte meestal wel wat (een deel van de jachtbuit e.d. voor degene die de leiding had), dan doen ze dat niet. Alweer, hier werd een innerlijk beeld opgeroepen en zo sterk gemaakt, dat autosuggestief de jager als het ware volledig raakte ingesteld op een bepaald, soort wild. Wanneer hij dan op zoek was, ging hij ook automatisch af op die plaatsen waar het wild te vinden zou zijn. De kans op jachtsucces was vertienvoudigd.

Een andere vorm vinden we bij de Eskimo's. De Eskimo's zijn tegenwoordig bijna beschaafd. Althans volgens de oude tijd. Maar vroeger geloofden ze in absolute bezieling. Het is weinig bekend, dat zij dansen kenden om de zalm te roepen dat zij dansen kenden om de robben te roepen dat zij zelfs dansen kenden om de walvis te roepen. Of je dit nu snuffelen moet noemen, schieten was het in elk geval niet.

In de dans gaat men volledig op in het beeld van een bepaalde diersoort, men beeldt ze uit, men vereenzelvigd zich ermee. Men stelt zich voor, dat men een rivier opzweemt. Men stelt zich voor, dat de robben op een bepaalde plaats naar boven gaan komen. Dit is een suggestieve invloed. Het is een soort telepathisch signaal, dat de dieren tijdelijk domineert en dat ten

gevolge heeft, dat het te verwachten verschijnsel eerder optreedt dan zonder deze dansen ooit zou gebeuren.

Het is allemaal magie. Ik weet het. Ik zie u nog niet rondansen met pijl en boog om uiteindelijk deze af te schieten. Trouwens, ik raad het u niet aan. U krijgt last met de politie. Maar realiseer u heel goed dat dit hulpmiddelen zijn. De innerlijke kracht die je bezit, de innerlijke gerichtheid die je bezit, kunnen zelfs op grote afstand contacten leggen. En waarom zoudt u robben en zalm roepen? Of waarom zou u naar water snuffelen? U heeft het niet nodig.

Maar misschien is er iemand die uw hulp nodig heeft, die ziek is. Als u op precies dezelfde manier deze relatie opbouwt dan zal zelfs zonder dat de geest u daarbij helpt - ofschoon dat meestal wel gebeurt - de kracht, die u gelegd hebt in een gemeenschappelijk bewustzijn, een tendens scheppen, waardoor de genezingswaarschijnlijkheid van de persoon in kwestie groter wordt.

Het belangrijke blijkt altijd weer het opbouwen van het beeld. Dat beeld is in jezelf, dat is een voorstelling. Het hoeft niet eens juist te zijn. Je kunt je een walrus voorstellen en dan de robben op, roepen en de robben komen, niet de walrus. Je kunt heus wel denken aan een betrekkelijk vage figuur, wanneer je ze maar een naam geeft en er een kwaal aan toekent bij wijze van spreken. Op grond van die vage voorstellingen kun je iemand op afstand genezen.

Het gaat erom, dat er een innerlijk contact wordt gemaakt met een gemeenschappelijk bewustzijn. In dat gemeenschappelijk bewustzijn wordt een bepaalde tendens, een wens a.h.w. of een wil zo sterk uitgedrukt, dat de waarschijnlijkheid dat vanuit dit bewustzijn zich krachten en impulsen op een ander opladen, zeer groot wordt. U weet het allemaal wel, de bedevaartsoorden we hebben er zo vaak over gesproken.

In Lourdes gebeuren wonderen. In Fatima gebeuren wonderen. Ze zijn ook gebeurd in Kevelaar. We zouden ook nog plaatsen elders op de wereld kunnen noemen, waar ook dergelijke verschijnselen voorkomen. Waarom? Omdat een groot aantal mensen zo druk bezig is met een overheersende gedachte als iedereen, denkt; ik wil een wonder zien gebeuren, ik wil een wonder zien gebeuren en er is iemand, die wacht op een wonder, dan gebeurt dat wonder. Want de ontlading van het geheel vindt daar plaats.

Het is dus duidelijk; je kunt innerlijke beelden en innerlijke krachten omzetten in werkingen naar buiten toe. Maar over het algemeen heb je er toch een symbool voor nodig. Of dat symbool nu is het aanheffen van een lied, het aansteken van een kaarsje, alleen maar het maken van een bepaald gebaar of desnoods het stuk slaan van een kopje of een schoteltje, wat maakt het uit? Als de ontlading maar voldoende sterk suggestief door uzelf wordt uitgebeeld, vindt zij plaats.

Wanneer u voor uzelf uw zoeken of uw poging om te ervaren sterk genoeg uitdrukt, ontstaat in u het beeld dat u nodig hebt. Wanneer u sterk genoeg denkt in uzelf aan het beeld van een bepaalde persoon en de boodschap probeert te sturen dan is de kans op een telepathisch rapport zeer groot. Of de persoon in kwestie dit bewust ondergaat is een andere vraag, maar dan zal er toch op grond van die boodschap een neiging zijn om in de richting van die mededeling te handelen en te denken.

Het is dus zo, dat de snuffelaars en de schutters ons eigenlijk wel wat te leren hebben. Het is niet zo, dat de innerlijke wereld geïsoleerd is van de wereld buiten ons. Integendeel. Onze innerlijke wereld kan wel degelijk gebruikt worden om daarin beelden en krachten op te wekken en een antwoord te krijgen uit de wereld buiten ons. Of om krachten en beelden in onszelf op te wekken en ze te ontladen naar een ander punt ergens in de ruimte.

“Dat is niet wetenschappelijk. Het is dwaasheid.” Het is net zo dwaas als men lange tijd dacht dat de bosneger die, wanneer er een ziekte uitbreekt, snuffelend gaat rondlopen en schijnbaar willekeurig hier en daar een kruid plukt, ze stampet, er een soort papje van maakt en de patiënt ingeeft of op zijn verwondingen legt. En de patiënt geneest.

De wetenschap heeft ontdekt dat dat heel vaak werkt. Op het ogenblik zijn ze druk bezig na te gaan, wat de werkzame bestanddelen zijn die er in zitten. Maar ze vergeten één ding; de

magiër is niet bezig om een werkzaam bestanddeel bij elkaar te halen. Hij is bezig een soort sympathisch recept te vervaardigen. Iets, wat voor die bepaalde patiënt onder die bepaalde omstandigheden werkt. Daarom kun je dat nooit even werkzaam imiteren. Maar toch zoudt ook u onder omstandigheden wel degelijk in uw eigen nabijheid soms een plantje kunnen zien, een kruidje en bijna willekeurig het gevoel of; dit moet ik dan maar eens nemen en dat maar eens nemen en u maakt er een tissane uit of een zalfje, dat uw kwalen veel beter helpt dan alle chemische producten.

Daarom vond ik het de moeite waard om dit in het kort te belichten. En dat brengt mij tot het laatste deel van de bijeenkomst een overweging, waarvoor u zelf een onderwerp kunt stellen.

EENHEID

Kan eenheid ooit bestaan, zonder dat verdeeldheid wordt beseft? Is eenheid niet datgene, wat voortkomt uit de delen, die niet slechts zichzelf denken tot eenheid dan ontstaat. Een eenheid, die verheft en in een ieder die er deel van is, zijn eigen sporen achterlaat. Eenheid is een mooie leus zo lang je denkt in uiterlijkheden, zolang je denkt in bepaalde resultaten. Eenheid kan pas daar ontstaan, waar het stellen van je voorwaarden achterwege blijft, waar in jezelf alles zwijgt en toch verbondenheid beseft wordt. Eerst daar wordt werkelijk een band geweven, die niet zo gemakkelijk meer te verbreken is. Eerst daar ontstaat een onbewust haast samengaan, samenwerken, waar je niet over hoeft te spreken of over te denken dat eenvoudig dan bestaat. Eenheid kan pas werkelijk worden, wanneer de zelfzucht en de haat gestorven zijn. Eenheid is het zelf vergeten om meer jezelf te zijn. Maar nu verbonden met dat alles, wat je maakt tot wat je bent wat je doet beseffen, wat je - naar je meent - reeds kent wat je maakt tot werkelijk wezen, dat niet meer leeft in eigen droomisolement, maar als een deel van groter leven, waarin het zichzelf toch erkent. Zo wordt uit delen slechts de eenheid ooit geweven. Kan eenheid eerst bestaan, waar de verdeeldheid aan het besepte opgaan in de andere vooraf is gegaan. Eenheid is een resultaat, want onbeseft is eenheid iets, wat niet bestaat.

Ik hoop, dat u niet begint geestelijke of andere pijlen te schieten naar uw vijanden. Het zou de eenheid ten zeerste schaden. Maar voor goede dingen kunt u de krachten altijd geven. Want als je een ander een cadeautje wilt geven en je krijgt het uiteindelijk terug, dan ben je zelf er ook beter van geworden.

Goedenavond.

LES 7 - KRACHTEN VAN DE GEEST, KRACHTEN IN DE MENSHEID

Ik zou vanavond eigenlijk willen beginnen aan een van de belangrijkste delen van deze cursus, namelijk de relatie tussen geestelijke ontwikkeling en stoffelijke ontwikkeling. We zullen er ongetwijfeld nog een keer op terug moeten komen, dat kun je niet in één keer vertellen. Voor vandaag hebben we het dan over krachten van de geest, krachten in de mensheid. Helaas een wat uitvoerige titel, maar die zegt tenminste waar het over gaat.

Wanneer u denkt aan de wijze, waarop het leven eigenlijk voortdurend in een bepaalde richting wordt geleid, dan zult u onwillekeurig ook denken aan rassengeesten, aan groepsgeesten en wat dies meer zij. Er is geestelijk een zekere belangstelling juist voor bepaalde typen van belevingen en de voertuigen, die die belevingen mogelijk maken, worden met inzet vanuit de geest zoveel mogelijk gestimuleerd. Het is duidelijk, dat aan de andere kant de geest heel weinig heeft aan een stoffelijke ontwikkeling waar de geestelijke elementen dermate aan ontbreken, dat je niet in staat bent om een groot gedeelte van die ervaringen direct aan het geestelijke bewustzijn te enten.

In het geheel van de geschiedenis worden we altijd weer geconfronteerd met eigenaardige groepen en genootschappen, die geestelijke waarden in zich dragen. Daarnaast ontdekken we dat er meesters en leraren zijn - soms worden ze later goden - die op hun eigen manier niet alleen de stoffelijke vooruitgang hebben voortgeholpen, maar dat ze daarnaast ook wel degelijk geestelijke elementen in het menselijk denken hebben gebracht.

Oorspronkelijk vereerde de mens alleen het onbekende. Er was contact met de Sjamanen, we hebben het er al over gehad, die de voorouders aanriepen en op wonderlijke wijze sommige dingen konden doen die anderen niet konden doen. We hebben daarna de priesters gekregen, de priesterschappen, maar altijd weer zijn er in deze groepen mensen geweest, die net niet voldoende interesse hadden voor de belangrijkheid, die ze op hun manier konden verwerven of de macht die zij eventueel konden uitoefenen. Het zijn deze mensen geweest, die elkaar gingen ontmoeten. Er zijn scholen geweest bijvoorbeeld al in de oude Gobi, die was vroeger tamelijk vruchtbaar, er hebben ook grote steden gelegen.

Daar was een groepering, die zich bezig hield met allerlei geestelijke krachten en werkingen en die al in hun tijd - let wel, zo lang geleden - het hadden over "de krachten achter de sterren". Die krachten achter de sterren, die zij zich voorstelden, hadden ongetwijfeld nog wel menselijke kwaliteiten. Maar het belangrijkste van alles was, dat deze kosmische krachten van buiten in de mens weerkaatst werden.

Veel later in de middeleeuwen zijn tekeningen en diagrammen ontstaan, waarin de mens wordt aangegeven als een soort vijfpuntig geheel, bijna een ster, in een aantal cirkels waarop dan de planeten rondlopen. Zo wordt de mens gemaakt tot een microkosmos. Dat denkbeeld is al heel oud. Want steeds weer waar mensen zich zijn gaan bezighouden met menselijke kwaliteiten en de machten die het menselijk lot bestieren, kwamen ze tot de ontdekking dat er in henzelf een bepaalde energie was waaruit ze soms konden putten. De wijzen gingen beseffen, dat zijzelf die energie op een of andere manier konden losmaken en dat ze daardoor geconfronteerd werden met een soort droomwereld, die het hen mogelijk maakte de werkelijkheid te beheersen of te veranderen.

In de tijd van de Sjamanen zijn er al mensen geweest die dat deden. In de tijd van de oude vuurpriesters waren er al die wisten, dat het vuur alleen maar het symbool is van de kracht die in de mens is. Men denkt tegenwoordig, dat de Griekse wijsgeer toch wel een bijzonder denker was toen hij het had over "de daimon in mij" (overigens het licht en niet de demon zoals sommigen het verkeerd vertalen. Ik kan die verkeerde vertaling overigens in deze tijd wel begrijpen). Het licht in mij, het vreemde in mij, het onbekende in mij. Dat is dan de bron van alle pogingen om het geheel te benaderen.

Elke keer wanneer een maatschappij geconfronteerd wordt met dergelijke mensen, wordt ze ook geconfronteerd met een andere opvatting omtrent het leven. Niet dat ze bekeerlingen maken, daarvoor heb je kerken nodig en die waren er in het begin nog niet. Maar ze probeerden de mensen samenhangen te laten zien. Degenen, die zich bezig hielden b.v. met de jachtmagie, die wisten al konden ze niet uitleggen waarom van de trek van dieren. Ze wisten van de manier waarop bepaalde dieren hun territorium afbakenden. Ze wisten de tekenen te lezen. Veel van hun magische rituelen en dansen waren er alleen maar voor bestemd om de stamleden ervan te overtuigen, dat ze in een bepaalde richting moesten gaan omdat daar het betreffende wild te vinden zou zijn.

Deze mensen gingen zich ook afvragen wat de samenhang is b.v. tussen zon en maan. En ja, als je nog niet wetenschappelijk geschoold bent en eigenlijk nog niet eens weet wat een ster is, dan ga je er aan denken als krachten, als persoonlijkheden. Ze gaan ontdekken dat de getijden worden bepaald door de maan dat de levensprocessen mede door de zon en de vallings van het licht wordt bepaald. Dan komen ze tot een soort zon- of maanaanbidding. Hun aanbidder van zon en maan is weer voor de mensen. Want de zon is alleen maar een symbool. Er is een pulserende levenskracht, die een voortdurende vernieuwing in ons opstuwt.

Dan is het helemaal niet verwonderlijk dat en dat is al zo lang geleden, dat Uur nog niet eens bestond in India een leraar was, die eenvoudig sprak "Er is een ritme in de kosmos en wij, die daaraan beantwoorden, zijn deel van die kosmos. En zo leeft de kosmos in ons (het woord kosmos is mijn vertaling van zijn begrip). En al datgene, wat wij uit die kosmos in ons dragen zien wij rond ons, zodat wij de wereld die we zien, projecteren en deze als het ware onszelven terugkaatst naar ons wezen, opdat we ons bewust worden van wat we zijn." Hoe lang is dat niet geleden? Het is ver voor de bekende geschiedenis.

Een dergelijke denker zal natuurlijk niet in staat zijn om die gedachtegang over te dragen aan mensen die niet graag nadenken. Dat is gemeenlijk de meerderheid van de massa. Die denkwijze kan wel bijdragen tot een verandering van b.v. de gewoonte, de zaaitradiatie. Die kan geregeld worden aan de hand van bepaalde stand van de zon en de maan, het zien van een bepaalde ter aan de horizon. Je kunt de mensen leren, dat bouwen gebaseerd moet zijn op bepaalde regels en wetten. Want die wetten heb je in jezelf gevonden toen je bezig was te worstelen met de vraag: wat is de samenhang tussen alle dingen en de krachten in mijzelf.

Zo zijn eigenlijk heel veel van de zaken, die je nu vanzelfsprekend vindt maar die eens grote ontdekkingen waren, in aanzijn gekomen. Nu nog verbazen de moderne mensen zich over bouwwerken als de piramides, Stonehenge, de grote tempels zelfs zoals die in India gebouwd zijn of de stupa's zoals bij de Boroboedoer, wat een heel mooi voorbeeld is. Ze zeggen: hoe hebben die mensen dat toch gekund? Wat moeten ze een geduld gehad hebben. Neen, ze hadden wat anders, ze hadden een concept van zeg maar hemel en aarde. In hun werken probeerden ze de relatie tussen de aarde en de hemel of de kosmos uit te drukken. Voor hen was dat een magisch begrip. Maar magie is een tijdlang de werkelijke drijfveer geweest van tenminste de helft van het menselijke handelen. De andere helft werd bepaald door zelfbehoud, vrees, voedselwinning en territoriumdrang.

Wanneer je dus de ontwikkeling van de mensheid probeert te volgen word je geconfronteerd met een beeld, waarin het denken, het geloof, eigenlijk veel belangrijker is dan al datgene wat er op het ogenblik feitelijk is. Wat een mens diep in zichzelf gelooft omtrent zichzelf, omtrent de wereld, bepaalt de weg die het geheel van de mensheid zal gaan op de wereld. Ik heb het u al gezegd, de geest is natuurlijk ook aanwezig en die wil ook graag haar steentje bijdragen. Ze probeert bepaalde ontwikkelingen mogelijk te maken andere af te remmen. Het is niet zo dat de geest zelfs de grootste geesten tot de zon toe in staat zijn o.m. alle kleine processen op aarde precies te beheersen. Maar ze kunnen wel degelijk daar waar een wankel evenwicht bestaat, uitmaken of de ontwikkeling de ene of de andere kant uitgaat.

Dat is dan weer hun inbreng, omdat hierdoor in de mensheid precies die ontwikkelingen plaats vinden waardoor geleerd kan worden. Waardoor de geest bewuster kan worden. Als u denkt aan een geloof dan denkt u in deze tijd ook over het algemeen aan een zeer orthodoxe levensbenadering, gebaseerd op een aantal geopenbaarde waarheden, waarvan zowel de bron

van de openbaring als de waarde van de waarheid voor iemand, die werkelijk nadenkt, nog wel eens vraagwaardig zijn.

De werkelijkheid is, dat dit geloof eigenlijk een maatschappelijke functie heeft gekregen. In de maatschappij zien we altijd dat alles zoveel mogelijk gestabiliseerd wordt. Men probeert de zaken te houden zoals ze zijn. Zeker, men praat over vooruitgang. Maar men wil alleen een vooruitgang die past in een bestaand kader, die bestaande verhoudingen niet te veel aantast. Alleen gewelddadige omwentelingen of heel grote rampen zijn in staat om die verhoudingen dan door elkaar te gooien en een werkelijk nieuwe ontwikkeling te laten ontstaan.

Dat geldt geestelijk ook, dacht ik. Als je ziet hoe er op het ogenblik overal een bijna reformatorische drang in de mens ontstaat, een poging tot anders denken en anders leven, hoe steeds meer mensen eigenlijk afvallig worden van de toch zo geëerde en overal verkondigde systemen, leerstukken, theorema's en proberen op hun eigen manier een andere benadering te vinden, dan word je geconfronteerd met een verschijnsel, dat mede vanuit de geest bevorderd wordt. Want de stabiliteit die overal zo geprezen wordt, is geestelijk en ook stoffelijk gezien eerder een nadeel dan een voordeel.

Laat me een voorbeeld geven (u vindt het waarschijnlijk niet erg netjes, want het is niet sociaal voelend). U hebt een maatschappij. In die maatschappij hebben we mensen nodig die enorm snel kunnen denken, goed kunnen reageren, die lichamelijk. Het een en ander kunnen presteren. Nu zegt die maatschappij; Ja maar, al die anderen hebben toch ook recht op een bestaan. Dan moeten degenen, die het wat beter kunnen, maar eens zorgen voor degenen die het niet kunnen.

Hierdoor heb je een natuurlijk selectieproces verstoord. Dat wil zeggen dat er een voortdurend grotere ballast bestaat, die een werkelijke ontwikkeling van de sterkeren onmogelijk maakt. Dat betekent dat ofwel een bijna zinloze strijd om eigen recht zoals dat dan heet zal ontstaan, danwel dat men toch op een gegeven ogenblik weer terug moet naar de stelling van alle leven die geestelijk zo belangrijk is. Je bent voor jezelf aansprakelijk, je bent voor jezelf verantwoordelijk, je bent voor je eigen daden verantwoordelijk datgene wat je genieten wilt moet je ook zelf waarmaken.

Wanneer dat niet gebeurt, krijgen we een overbevolking, waarbij het aantal minder begaafden en in feite minder veerkrachtigen in verhouding veel sterker toeneemt dan het aantal van hen, die zich zouden kunnen handhaven onder ook andere omstandigheden. En dat betekent eenvoudig, dat op een gegeven ogenblik de mensheid niet meer verder kan. Dat er eenvoudig een soort ja, ik zou haast zeggen een bloemlezing door de dood moet worden gehouden, waarbij alles wat lichamelijk niet voor die geestelijke ontwikkeling en voor de instandhouding van het menselijk ras belangrijk is, moet worden weggehaald.

Soms gebeurt dat met oorlogen. Maar als er geen oorlogen komen, komen er wel natuurrampen. Die zorgen er ook voor. Op die manier wordt een sociale ontwikkeling eigenlijk bepaald door de denkers van de tijd, die de moed hebben ook in zichzelf te schouwen aan de ene kant en aan de andere kant door de orthodoxie, door de behoudzuchtigheid die probeert alles te bevriezen.

Nu zijn er in de loop der tijden een aantal geestelijke elementen geweest van groot belang, we noemen dat over het algemeen de zogenaamde geheimscholen of esoterische scholen. Sommige daarvan zijn ook al 30.000 jaar geleden ontstaan. Soms houden ze het 1.000 jaar vol, soms verdwijnen ze na een beperkt aantal jaren weer. Zo'n geestelijke school is eigenlijk niets anders dan een samenkomen van mensen die proberen te begrijpen wat ze zelf zijn, wat er in hen leeft die proberen aan te voelen welke krachten er rond hen spelen, wat er aanwezig is.

Daarbij komt nogal wat paranormale begaafdheid. Er waren een aantal priesters die leefden in een van de kloosters van Toth, dat lag op wat men noemt het gebied van Anubis, dus aan de rand van de woestijn. Die mensen kwamen maar een enkele keer naar de grote steden toe. Maar als ze kwamen was het altijd vanwege een plechtig bezoek der goden. Want en dat was hun belangrijkheid vanuit het standpunt van de priesterschap van Thebe enz. ze deden

wonderen. Wanneer die goden werden binnengedragen, gingen de mensen mee en dan zagen ze allerlei ongelooflijke verschijnselen.

Ze waren alleen heel goede suggestors en hypnotiseurs. Maar zodanig dat ze hele menigten van duizenden mensen en dat was in die tijd nogal wat in hun betovering wisten te brengen. Dat was goed voor de goden, dat was goed voor de tempel en eigenlijk ook voor de mensen. Want dan hadden ze weer iets om zich aan vast te klampen in de maatschappij, waarbij lang niet iedereen het bepaald goed had.

Maar wat was de werkelijkheid van het klooster? Zij hielden zich bezig met de geheimen van leven en dood zoals dat heette. Ze waren doorgedrongen in de innerlijke mens en de innerlijke persoonlijkheid. Zij waren het, die zich niet bezig hielden zoals anderen wel hebben gedaan met demogelijkheden om telepathie te gebruiken ofzo, maar die werkelijk uittraden, die tussen de sterren stonden, zoals ze dat zelf noemden. Die werkelijk in staat waren de toekomst te voorzien ook al werd dat dan niet officieel nauwkeurig berekend. Wezens, die beseften dat zij een taak hadden en dat hun wezen een soort eeuwigheid had. Ofschoon je de reïncarnatietheorie in de Egyptische leer praktisch niet tegenkomt, ze wordt wel een enkele keer genoemd maar niet belangrijk, al is het Christendom wat dat betreft nog zuiniger.

In dit klooster werd onder meer de volgende leer (heel kort samengevat) verkondigd: "Ik ben een juweel van de zon (met de zon bedoelden ze het eeuwige licht en niet de stoffelijke zon) en ik moet alles weerkaatsen wat de zon bestraalt. En telkenmale wanneer voor mij het licht dooft, rust ik in de nacht, want er breekt een nieuwe dag aan. En een ander facet van mijn wezen zal weerkaatsen, maar het is dezelfde zon die straalt."

Het is tamelijk diepzinnig als je er goed over nadenkt.

Een tijdje later worden ze vervolgd. Waarom? Omdat iemand van hen de moed heeft gevonden om aan leerlingen in een tempel ergens te zeggen; "Gij zit hier en ge acht u verheven. Maar indien jij in uzelve de waarheid had behouden die de uwe is, ge zoudt machtiger zijn dan uw hogepriester." Ja en toen was het natuurlijk afgelopen. Je moet nooit zeggen, dat iemand machtiger is dan een hogepriester, dan ben je uit de duivel.

Dus op die manier is dat klooster verdwenen. Het heeft ongeveer 300 jaar bestaan. Vreemd genoeg is juist door die aanval daarop een soort uitzaaiing tot stand gekomen. Het wonderlijke is, dat je delen van deze leerstellingen en van deze belevingsleer vooral later terugvindt zowel in de Kaukasus als bij bepaalde negerstammen. En dat je ook in India en dan bedoel ik geheel. Door India daarmee natuurlijk opeens nieuwe denkbeelden ziet, nieuwe aanpassingen van de oude geschriften a.h.w. waarbij weer de nadruk valt op de innerlijke mens, waarbij de mens wordt geleerd dat hij één is met de goden. Dat hij een is zelfs met Indra, die de wereldzee karnt. En dat hij telkenmale terugkeert (wat ze daar dus al geloofden) niet alleen maar als loon of straf voor een vorig leven, maar omdat hij geleerd heeft. Want hij die bewust is, kiest voor datgene wat hij nog niet kent. Nou dat was natuurlijk helemaal een slag in het gezicht van velen.

Er zijn ook andere dingen die interessant zijn. Dan moeten we begrijpen, hoe het werken van de geest eigenlijk vaak samenvalt met een verandering op aarde, zelfs sociaal. De Boeddha bijvoorbeeld. De Boeddha is een mens, die eigenlijk buiten het mededogen zich maar heel weinig bemoeit met de wereld. Hij probeert de mens alleen een weg te tonen om op zijn eigen manier die rust te vinden, die hij dan gevonden heeft. Dan denk je aan de Boeddha alleen als een leraar. Bent u zich ervan bewust, dat hij aan tenminste 15 vorstenhoven tijden lang heeft vertoefd? Elke keer als hij daar kwam leerde hij, maar er veranderde ook iets. Er veranderde iets in de relatie tussen de vorst en zijn onderdanen. Daardoor ontstonden toch bepaalde mogelijkheden en verantwoordelijkheden die de vorst dan ook gevoelde, waardoor eigenlijk niet alleen het leven beter werd, maar ook b.v. de wijzen, die anders nogal eens werden geschuwd rondzwervende monniken dat was ook niet altijd even goed natuurlijk meer toegang kregen en met de mensen konden praten. Daar, waar deze vorsten vroeger alleen tempels bouwden, werden ze filosoof.

Als je ziet hoe die ontwikkeling heeft doorgewerkt dan is het ontstellend, want als direct gevolg hiervan zien we bijvoorbeeld hele sterrenkundige tuinen, waarnemingstuinen verrijzen. We

zien allerlei kunst en wetenschappelijke ontwikkeling. Je zien vooral dat steeds meer vorsten ook filosoof worden. Niet allemaal. Als de vader filosoof is dan is de zoon over het algemeen ongezeglijk, dat wisselt nogal eens af. Maar deze dingen zijn ook tot stand gebracht.

We kunnen zeggen dat het christendom niet datgene vertegenwoordigt wat Jezus heeft geleerd. Maar we kunnen met zekerheid zeggen, dat het aanschijn van de wereld en daarmee de gang van de ontwikkeling in het hele Vissentijdperk zeer sterk bepaald is, juist door de invloed van het christendom. Datgene, wat dat weer aan ethiek en sociale opvattingen en mores, maar daarnaast ook aan innerlijke beschouwing naar voren heeft gebracht.

Er zijn groepen geweest, die probeerden naar het echte christendom terug te kerend de Waldenzen, de Albigenzen, je zou er meer kunnen noemen. Deze mensen wilden zo dicht mogelijk leven bij de leer van Jezus. Maar daardoor maakten ze alle gezag (en vooral de daarmee gepaard gaande omkoperij, overmatige weelde, uitbuiting van anderen) tot een aanfluiting. Daarom zijn ze dan ook vervolgd. Zelfs de Jezuïeten, die op een gegeven ogenblik wat te veel de waarheid durfden te zeggen, zijn een tijd lang opgeheven geweest. Dat weet u misschien. Want ze waren te brutaal.

Op deze manier zie je eigenlijk hoe overal ook dat christendom vormend werkt. Geletterdheid, tegenwoordig zo vanzelfsprekend in de meeste landen, is te danken aan de kloosters, waar kinderen naar toe werden gebracht als leerling. Zeker, dat was dan alleen voor de jongetjes natuurlijk. De meisjes werden niet toegelaten bij de paters. Als je je dan afvraagt, wat daar weer ontstaat dan zie je ook de gekste dingen. Er zijn kloosters bij, daar is Christus, Wein, Weib und Gesang. Ik weet niet of Christus wel voorop hoort te staan daarbij.

Maar er zijn er ook bij, waarin de monniken, die zich uiterlijk bezighouden met schrijven, met onderricht en een beetje landbouw en alles wat erbij hoort, gelijktijdig diep in zichzelf keren en die a.h.w. een eigen geheimtaal ontwikkelen, waardoor ze de innerlijke processen toch kunnen omschrijven in de termen van de Christelijke eredienst. Het zijn groepen, waarin wijze monniken anderen a.h.w. helpen om het innerlijk licht te vinden.

Het zijn kloosters waarvan soms wel wordt verteld, dat er wonderen gebeuren. Maar in de moderne tijd mag dat niet meer. In de moderne tijd zijn wonderen niet gewenst. Want deze innerlijke kracht, die je kunt delen met iedereen als het nodig is, is gevaarlijk. Want zij, die het voor het zeggen hebben, bezitten deze kracht niet. Ze zijn veel te veel bezig met wat ze in de wereld willen zijn om te kunnen doordringen tot datgene wat ze zelf zijn. Een enkele keer wordt er eens iets van bekend. Het bekende verhaal van pater Pio, die ook weggestuurd. Werd buiten alle bereik.

Ook de kloosters van het christendom, de filosofen en kloosters van het Boeddhisme, maar ook Brahmaanse gemeenschappen van de Hindoe's, gemeenschappen van de Shintodienst hebben gezocht naar de innerlijke kracht. Niet alleen naar het meesterschap, zoals je bij Zen probeert om a.h.w. één te worden met al en daardoor - totaal meester van jezelf zijnde - het Al te gaan vertegenwoordigen. De kracht in mij kan alles. Dat vind je bij Zen. "Wanneer ik in mijzelf bezig ben kan ik de boog spannen, al kan ik dat normaal niet. Ik zal de pijl zo richten, dat zijn vlucht recht op het doel gaat, zelfs al houd ik me er eigenlijk niet mee bezig. Want de kracht in mij weet wat er moet gebeuren." Dat is dan een van de dingen die naar buiten komen.

Maar het gaat verder; In mij is een kracht, die mij in staat stelt mijzelf voortdurend te vernieuwen. In mij is een kracht, waardoor de betekenis van alle dingen in mij plotseling kenbaar worden als deel van één kosmisch geheel en niet meer als een persoonlijke ontwikkeling of een gebeuren alleen. Ik zou ook kunnen spreken over al die verschillende geheimscholen die er zijn geweest, maar dat is al zo vaak gedaan dus waarom zouden we.

Laten we ons gewoon afvragen; wat is de achtergrond van deze wereld waarin we vandaag leven. Dan kunnen we zeggen. Er zijn steeds meer mensen, die hoe dan ook hun innerlijke kracht zoeken. Of ze dat nu doen door: "Ha re Krishna" te chanten of door zich bezig te houden met een Bhagwan of alleen paar op te gaan in een of andere esoterische groep of beleving doet toch eigenlijk niet terzake. Mensen in deze tijd die zien, dat de maatschappij vastloopt juist door haar eigen behoudzucht, haar voortdurende gebondenheid aan een

eenmaal uitgedacht systeem, zoals de voortdurende vergroting van productie en daar door de noodzaak van de steeds groter wordende verbruiksvraag. Ze zeggen: Wij moeten vernieuwen. Maar ik kan het niet naar buiten doen. Ik kan het met zoals de anarchisten met een beetje geweld doen. Ik kan alleen vernielen, maar ik kan niet vernieuwen.

Om te vernieuwen moet ik in mijzelf de kracht vinden. Hoe ik die vind of ze nu voortkomt uit het schenken van mijn vrezan aan Jezus, voortkomt uit mijn erkenning van Krishna of uit wat anders dat doet niet terzake. Ik moet het hebben, ik weet dat het er is. In mij is een kosmisch bewustzijn en ik wil het niet alleen maar als een tijdelijke droom zoals met een moederkoorn en een surrogaat even beleven. Ik wil het zijn. Ik wil voortdurend kunnen doordringen tot die kern van mijn wezen en daaruit de kracht putten, maar ook het besef hoe ik moet zijn. Het is de omwenteling van deze dagen.

Er zijn al heel wat profeten geweest de laatste tijd. Denk aan een Markoeze b.v. Er zijn anderen. Denk aan mensen als Bronowski, Veloskofsky (mensen die geprobeerd hebben om de zaak een beetje anders te maken anders te laten zien). Deze mensen hebben gezocht naar de innerlijke kracht, maar ook naar de mogelijkheid om door die kracht weer te komen tot verhoudingen die natuurlijk, die echt zijn. Die niet alleen paar door een systeem of als er schijnvertoning in Potemkins dorp in stand worden gehouden (voor degenen, die het niet weten Potemkin was een dienaar van Catharina en als ze op reis ging werden de dorpen vernieuwd). Als dat niet direct ging werden er gewoon valse gevels voor getimmerd, zodat ze die later weer ergens anders konden gebruiken. Dat was dus de voorloper van de filmset. Dit terzijde.

We moeten goed begrijpen achter al deze schijnbare belangrijkheid van de economie en het sociale gebeuren, de politieke evenwichten, de machtsevenwichten en hoe je het verder noemt, ligt een echte mensheid met een echt gebeuren, dat je wel kunt vervormen, maar dat je niet kunt beheersen. Een econoom kan economie misschien begrijpen en beschouwen, maar hij kan niet bepalen hoe zijn werkelijkheid verder verloopt. Hij kan alleen maar aannemen, dat ze als mogelijk blijft ze op deze of gene wijze verloopt. De mensen die innerlijk bewust worden, voelen aan dat het anders gaat. Dat er iets aan het gebeuren is. Dat er zich een omwenteling voltrekt zo stil, dat de gewone mensen er aan voorbij gaan. Als je dan je realiseert, dat ze daarbij toch steeds meer de beschikking krijgen over die innerlijke kracht dan zul je begrijpen, dat vooral ook voor de geest en vanuit de geest het gebeuren, waarbij zij betrokken zijn het meest belangrijke is. Dat wil zeggen, dat al datgene wat door en vanuit hen gebeurt a.h.w. gesteund wordt, geëntameerd wordt, ja dat waar het mogelijk is, de condities zodanig worden gevormd dat het net precies in die richting gaat.

De wereld wordt door een werkelijkheid beheerst die voor een groot gedeelte niet eens is vast te leggen. Het is een werkelijkheid, die in elke mens leeft en praktisch in elk deel van de schepping. Maar het is een werkelijkheid die niet uitdrukbaar is in wetten, omdat zij niet gelijk is maar voortdurend zich aanpassend reageert omdat zij geestelijke en stoffelijke factoren in aanmerking neemt. De schijnbare verwardheid, de bijna wanhopige gewelddadigheid van veel mensen zelfs, die in het geweld dan nog proberen te bewijzen, dat ze iets of iemand zijn, zijn alleen paar de resultaten van een vastgelopen maatschappij plus het onbewust ook door de orthodoxen gevoelde veranderende geestelijke klimaat, het veranderende sociale klimaat, de verandering in de benadering van de mens en van het leven. En dat is van het allergrootste belang. Van een in feite zuiver natuurgebonden maatschappij, waarin eens kleine groepen mensen leefden, is men gekomen naar een magische, later naar een priesterlijke, naar een machts- en daarna naar een economisch bepaalde maatschappij een geloofs bepaalde maatschappij.

In deze tijd speelt zich een verandering af, waarbij de geest belangrijk is. Maar je kunt de belangrijkheid van de geest pas gaan beseffen, als je geconfronteerd wordt met de onbelangrijkheid van de stof. Daarom ontstaan er zoveel stoffelijke strijdigheden en problemen daarom heeft zich zelfs als we rekenen vanaf - zeg maar - 1920 een zo grote reeks van maatschappelijke, maar ook religieuze veranderingen voltrokken, dat als je nu terugkijkt je zegt: God, dat ik dat niet heb gemerkt.

Zelfs wanneer u nu terugkijkt - we zijn nu tegen het einde van de tachtiger jaren - naar het begin van de zeventiger jaren, dan zult u zich afvragen, waarom hebben ze zich zo druk gemaakt om al die dingen? Wat was dat voor een spel? En wat heeft het uitgehaald? zeg je er dan bij. Maar als je het goed bekijkt dan is de mentaliteit van allen veranderd. Daardoor zijn de verschijnselen onbelangrijk er geworden. Dat gebeurt ook vandaag aan de dag en dat blijft voortdurend gebeuren.

De tijd van de afgezonderde scholen, die kleine gemeenschappen tot een geestelijk fantastisch peil brachten, is eigenlijk een beetje voorbij. Niet omdat die scholen er niet zullen zijn ook nog wanneer de mensheid alweer op haar einde loopt, maar doodgewoon omdat op dit ogenblik de krachten, die voor die scholen in het verleden het meest belangrijke zijn geweest ongeacht hun formuleringen, nu overal de kop opsteken. Omdat overal in de mensheid zich veranderingen voltrekken. Wie de tijd van heden een beetje beter wil begrijpen moet ook beseffen, dat daardoor juist mensen met zichzelf vaak in moeilijkheden komen. Men is gedresseerd bepaalde maatstaven aan te nemen en er aan te houden. Of zich absoluut daartegen te verzetten zonder zich af te vragen waarom. En dan leven vanuit een innerlijke stuwung en vrijheid, die gelijktijdig een gebondenheid betekent aan je eigen innerlijke kracht en waarde. Dat is dan niet aanvaardbaar, want je zou soms over de schreef moeten gaan en op een ander ogenblik zou jij niet mogen profiteren waar iedereen het wel doet. Zo is het toch? Het is deze gespletenheid ik kan het niet anders noemen die in deze tijd het gedrag van de mensen voor een groot gedeelte bepaalt.

Zoals ik in het begin reeds zei; er zijn groepsgeesten en er zijn rassengeesten. Er zijn kosmische invloeden van allerlei aard, die belang hebben bij de mensheid, bij de incarnatiemogelijkheden die de mensheid biedt. Het zijn deze die op dit ogenblik bezig zijn met een proces, waardoor weer de sterksten, maar nu vooral de geestelijk veerkracht sterkste mensen de bovenhand krijgen en de anderen kunnen langzaam maar zeker wel een beetje verdwijnen. In de eeuwigheid is het niet erg. Als je vandaag dood gaat word je toch over een tijd weer geboren. Zolang het nodig is natuurlijk. Voor die geesten is het niet belangrijk, dat er vrede op aarde is of oorlog. Maar het is erg belangrijk, dat geestelijke ontwikkelingen, die op het ogenblik hoe dan ook plaats vinden, niet volledig teniet worden gedaan door machtsbewustzijn, geweld of iets anders. Het zijn deze dingen, die vanuit de geest voortdurend worden bevorderd. Hierdoor worden situaties geschapen waarbij men - zelfs wanneer men macht heeft - vaak tegen wil en dank de vernieuwende krachten, de nieuwe ontwikkelingen en vooral de innerlijke krachten die steeds, sterker zich gaan uiten, moet bijstaan en bevorderen.

We zullen moeten ingaan op verschillende fasen van deze samenwerking tussen geest en stof. En we zullen in deze lessen ongetwijfeld ook nog eens in moeten gaan op de feitelijke eenheid, die er tussen de wereld van de geest en de stof bestaat en de voortdurende wisselwerking tussen deze beide werelden. Maar voor vandaag heb ik geprobeerd u een algemeen beeld te geven. Als u er een les uit wilt trekken trek dan deze eruit; Word je bewust van jezelf. Word je bewust van de kracht die in je schuilt en wanneer je dan niet met die kracht kunt werken, probeer te beseffen wat je geweest bent, opdat je tenminste kunt beseffen wat je kunt zijn en kunt worden. Als je dat doet dan denk ik, dat je zult behoren tot de waarlijk sterken van de nieuwe tijd. Onverschillig of je in de geest leeft of nog in de stof verkeert. Want dit zijn de krachten van de nieuwe tijd en ze zijn voortgekomen uit de achtergronden, die ik geprobeerd heb u vanavond te schetsen. Heeft u commentaar?

❖ *Ik zou graag iets willen weten over de genetische manipulaties waar nu zo ontzettend veel over gepraat wordt. Zou dat geen versturende invloed kunnen hebben op het hele proces?*

Neen. Je krijgt op een gegeven ogenblik wel toenemende incarnatiemoeilijkheden. En de genetische manipulaties zover doorvoeren als sommige machtsbezeten mensen zouden willen is praktisch onmogelijk, omdat er dan niet voldoende geesten zullen zijn om in hun producten te incarneren. Dan zal natuurlijk het in het proces worden gezocht en dan zal het proces worden afgekeurd. Het is al meermalen gebeurd, dat een paar mislukkingen voldoende zijn om een hele ontwikkeling als het ware af te remmen of zelfs teniet te doen. Dat gebeurt dan. Dat was dan een afwijkend element erbij; genetische manipulatie. Laten we eerlijk zijn; pogingen om supermensen tot stand te brengen e.d. zijn ook al heel oud. Vroeger probeerde men het

magisch te doen. Hitler heeft het met teeltselectie gedaan en tegenwoordig doen ze het met genenmanipulatie. Als je naar de mensheid kijkt blijft het nog steeds een heel aardige gevarieerde allerhande. Ik geloof niet, dat je daar ooit iets aan kunt veranderen, omdat elke incarnerende geest andere behoeften, andere noodzaken en mogelijkheden heeft. Als hij het lichaam niet kan vinden dat al die kwaliteiten heeft, zal hij zelf wel proberen om er zoveel mogelijk toch nog bij te fabriceren. Kijk om u heen.

Dat was het dan. U krijgt hierna een lezing van wat meer esoterische aard. Ik hoop voor u, dat dat bevredigend zal zijn.

BINNENSTE BUITEN

Ik heb krampachtig naar een titel gezocht, die past bij hetgeen ik wil zeggen en ik ben uiteindelijk gekomen op; Binnenste buiten. Want in de mens leeft een wereld, die over het algemeen naar buiten toe maar zeer weinig doorschijnt.

In de mens zijn allerlei denkbeelden, allerlei vage herinneringen, vage krachten en naar buiten toe doet hij dan maar net of ze niet bestaan. Maar in jezelf leeft de werkelijkheid die je bent. Wanneer je alleen paar uitgaat van de uiterlijke verschijnselen ben je als een medicus, die symptomen behandelt zonder zich af te vragen, wat de oorzaak van de ziekte is. Je moet naar jezelf toegaan. Je moet groeien naar de waarheid die je innerlijk bent. Natuurlijk, je kunt soms proberen de wereld buiten je en wat er in je bestaat in een mate van evenwicht en overeenstemming te brengen. Dat is dacht ik in een menselijke samenleving onvermijdelijk.

Vanavond zou ik graag met u voor een kort ogenblik overigens willen kijken naar die innerlijke krachten en betekenis, de innerlijke wereld en de wijze waarop ze tot stand komt. De geest is een wezen, dat in zich de herinneringen draagt van vele levens en vaak van vele werelden, geestelijk en soms ook stoffelijk. Die herinneringen van de geest zijn ook bij de incarnatie mee geprojecteerd. Je komt dus niet op aarde als een onbeschreven blad, maar eerder als een stukje van een oud handschrift, waarbij men onbelangrijke zaken enigszins heeft geradeerd en daarover een nieuw schrift heeft aangebracht.

Zoals vaak is gebleken vooral bij oude werken, zijn soms zeer belangrijke gegevens als onbelangrijk weggewist. Je doet alle moeite om dan te zien wat er ook nog op het blad heeft gestaan.

Alles wat u heeft doorgemaakt is belangrijk. Daarom is het belangrijk, dat u probeert tussen de regels door dat verborgen schrift te lezen. Wat zijn uw dromen, wat is de wereld waarin u verkeert? Droomt u vaak van geweld, of droomt u van grazige weiden? Als u van grazige weiden droomt, denkt u dan aan God als een oude heer die grote sigaren uitdeelt of ziet u het eerder als een landschap in een gouden gloed, waarin je eigenlijk gekoesterd wordt zonder dat je een bepaald doel schijnt te hebben? Wat zijn uw dromen? Want die fantasiewereld van u, die denkwereld van u zegt eigenlijk erg veel omtrent hetgeen u bent, omtrent hetgeen u geweest bent vooral.

Een groot gedeelte van uw droominspiraties en uw fantasie-inspiraties ligt mede in levens die u al lang vergeten bent. Misschien dat u eens in een of andere arena gevochten hebt in het oude Rome en dat u ergens iets van dat gladiatorenbestaan nu projecteert in nieuwe zakelijke kostuums en in een nieuwe moderne maatschappij met alle vervoer en u daar a.h.w. weer wilt opstellen als iemand die zijn leven te verdedigen heeft t.a.v. de toeschouwers. Of misschien bent u erg onzeker en is uw onzekerheid voortgekomen uit levens, die nu niet bepaald geslaagd waren of die misschien op een toch wat ontstellende wijze aan hun einde kwamen. Dan droomt u misschien van koorddansen of u gaat door grotten vol met schorpioenen. Of u zit in voertuigen die niet bestuurd kunnen worden en die u in een razende vaart ergens brengen, waar u volgens uw gevoel helemaal niet wilt zijn.

Dergelijke fantasieën en dromen maken u duidelijk, dat er tussen dat gene wat u uiterlijk bent en hetgeen er in u leeft, een hiaat is ontstaan, een breuk, dat er geen logische voortzetting is en dat daardoor de overwinning op oude fouten en oude bezwaren, die ongedaan worden gemaakt, eigenlijk weinig sprake zal zijn. Toch moet je daar eigenlijk mee beginnen.

Ik denk weleens dat het wezen, dat zich mens noemt, zodra je naar het innerlijk kijkt, ontzettend veel lijkt op een ui. Blad na blad kun je afschillen en uiteindelijk blijft er een stuk over. Een stuk dat bijna niets is, maar dat gelijktijdig de kern vormt van alles en de veroorzaker van de wortelbodem waardoor de ui uiteindelijk heeft kunnen groeien. Steeds meer werelden, steeds meer fantasiewerelden kun je gaan begrijpen. Als je ze begrijpt kun je ze terzijde zetten. Ze blijven deel van je wezen, daar kun je niets aan doen. Maar je kunt ze overwinnen, je kunt ze opzij schuiven en dan kom je bij die kern terecht. Die kern is geen wereld, die is niet omschrijfbaar.

Het is opvallend bijvoorbeeld, dat mensen die terug kunnen gaan naar vorige incarnaties, maar heel zelden iets kunnen zeggen over de tussenliggende fasen van geestelijk bestaan die er toch ook geweest is. Het is een onomschrijfbaar wereld. Het is een gevoel misschien. Het is een zelfvergetelheid en gelijktijdig is het de grootste zelfbevestiging die je kunt denken. Die innerlijke wereld zou je meer naar buiten moeten kunnen brengen. In u leeft een deel van de eeuwige kracht. Maar wat hebt u aan die kracht, als ze alleen in u bestaat en rust en bijna niet gebruikt wordt? Je zou ze naar buiten moeten kunnen brengen. Je zou ze moeten maken tot een werkzaam deel van alles wat je bent en wat je doet. Een uitstraling, die je met de wereld kunt delen. Wat heb je aan al die herinneringen, die vaag verwrongen herinneringen en fantasieën, die uit je vorige levens zijn voortgesproten, als je die ervaringen niet kunt gebruiken om vandaag daardoor juist, bewuster, gericht te leven ook dat deel van je wezen zou a.h.w. naar buiten moeten worden gebracht.

Toen ik uiteindelijk en na rijp overleg koos voor "binnenste buiten" toen wilde ik duidelijk maken, dat esoterie niet alleen maar een diep in jezelf keren is zonder meer. Het is een zoeken naar datgene, wat in je verborgen ligt opdat het latente uiteindelijk actief kan worden. Opdat het een deel kan worden van je bewust bestaan. Het is gemakkelijk genoeg om je terug te trekken in jezelf en daar een beetje vrede te vinden en dan te zeggen; "Hoera, ik leef nog" en dan verder te gaan in de wereld zoals je was. Maar als je gaat begrijpen, wat er in je bestaat wanneer je gaat aanvoelen wat je werkelijke krachten en vermogens zijn, dan wordt het anders. Dan ga je die dingen gebruiken.

Er bestaat een aardig verhaaltje over een man, die in zijn jeugd oppasser werd bij de zeerobben. Toen hij nadat hij gepensioneerd was in een robbenkolonie terecht kwam, werd hij door de vrouwtjes enthousiast ontvangen en door de mannen van het afgebakende kleine territorium voortdurend met veel dreiging weggejaagd. Want voor hen was hij een rob geworden.

Wij zijn geest. Wij zijn kracht van de geest. Wij zijn ziel. We hebben zo lang geleefd met die kracht, we hebben zo lang gewerkt aan dat bewustzijn, dat onze geest in feite bepaalt. Wij zijn nog steeds niet in staat om door de wereld te gaan en elkaar te herkennen. Wij zijn nog niet in staat om de krachten, die in ons bestaan ook buiten ons aan te voelen en ermee te werken. Dat is toch eigenlijk te dwaas.

Er zijn grote leermeesters geweest, die dat allemaal heel aardig hebben uitgedrukt. Een Chinese dichter Li T ai po dichtte eens;

"De wijn fonkelt in de roemer, maar in mij wordt ze tot een spel, in mij wordt ze tot vreugde, en dan leef ik de wijn en vergeet ik de roemer." Dit zou ik toch willen zien als iets, wat direct behoort bij alles wat innerlijke beleving, innerlijke kennis, innerlijke wetenschap betekent. Natuurlijk, veel komt van buitenaf. We kunnen de wereld die buiten ons bestaat of we geest zijn of stof niet vermijden. Maar we kunnen haar als het ware drinken. We kunnen haar gebruiken om onszelf meer onszelf te maken. We kunnen al die belevingen van machteloosheid en macht in de wereld in ons opnemen tot ze ons bewust maakt van de werkelijke kracht die in ons leeft zodat we de uiterlijke verschijnselen niet meer nodig hebben, maar kunnen antwoorden op de realiteit die er achter verborgen is.

Het is zo gemakkelijk om de mensen toe te roepen: "Gij zijt deel van God." Dan denken de meeste :was het maar waar, dan zou ik geen belasting meer betalen. Deel zijn van God wil helemaal niet zeggen dat je anders bent. Het wil alleen zeggen dat je méér bent dan je dént. Het wil zeggen, dat in jou de Scheppende Bron aanwezig is, waar je voortdurend uit kunt

putten, wanneer je leert hoe je dat moet doen. Dát zijn dingen, die in het geheel van je eigen bewustwording van het hoogste belang zijn.

Wanneer je als mens eindelijk leert enigszins de belevingen van het verleden te correleren zodat ze een verklaring vormen voor hetgeen u vandaag bent, dan bent u bewust geworden, dan kunt u leven met een erkend deel zijn van een groot stuk tijd. Wanneer u zich bewust wordt van die krachtbron in u, de scheppende vermogens die in u zijn, dan zult u ze natuurlijk uiten volgens de persoon die u bent en de wereld waarin u leeft dat is duidelijk. Maar u weet dat die kracht er is. En telkenmale wanneer u ze gebruikt, zult u ook geestelijk deel hebben aan die kracht, dan zal die kracht voor u een uiting worden, niet alleen paar op stoffelijk niveau, maar ze zal een uiting zijn van al uw geestelijke belevingen. U komt daardoor dichterbij de werkelijkheid. Uw wereld wordt groter. ook uw geestelijke wereld. Uw beleving wordt intenser, niet als een emotionaliteit zonder meer, maar als een voortdurend diepergaand beseffen.

Het is zo gemakkelijk om al die dingen opzij te schuiven. Natuurlijk, we kunnen het heel plechtig en ritueel doen. Wij erkennen dat wij sterven om herboren te worden in een nieuwe weg en een nieuwe waarheid. Als we dat allemaal netjes hebben gedaan dan gaan we naar huis en gaan we precies zo voort, nietwaar? Dat is nou de fout die we maken.

Of we dat nu ritueel of anders doen, wanneer we iets beleven dan moet er ook een nieuw besef ontstaan, dan moet er een nieuwe kracht in ons ontwaken. Dan moet er een nieuwe benadering van de wereld uit voortvloeien. Dan pas hebben we iets gedaan, wat voor het geheel van ons wezen en waarschijnlijk voor het geheel van de wereld waarin we leven ook nog van belang is. Onze belangrijkheid ligt nooit in het tijdelijke. Een heel leven dat je besteedt alleen paar aan het bouwen van iets, dat vervalst wel weer. U kunt een kasteel bouwen en op een gegeven ogenblik zakt het in mekaar. Je kunt de mooiste meubels maken, de houtworm komt erin en uiteindelijk zijn ze niet veel meer dan een verzameling gaten door nog enige lak hier en daar bijeen gehouden.

Als je zo leeft bouw je de vergankelijkheid in in je bestaan. Die vergankelijkheid is er al, die hoeft je niet te bouwen. Want de uiterlijke vormen van gebeuren gaan steeds voorbij. Maar wat er achter ligt, de waarheid die er in leeft, datgene wat zich manifesteert is belangrijk.

Het is belangrijk als je een goed werk scheidt, natuurlijk. Maar is het niet veel belangrijker dat je kunt scheppen? Het een is maar een kenbaar product van het ander. Juist daarom, zou ik zeggen, moet je steeds meer naar binnen toe grijpen. Zoals een oud Indisch filosoof zei; "Slechts zij, die diep in zichzelf zichzelf ontmoet hebben, leven bewust in een wereld, die anderen niet beseffen."

Een oude kabalist zei eens een keer van zichzelf: "Wanneer je doordringt tot de geheimen van de boom (hij bedoelde de boom des levens) dan wandelen je voeten op aarde, je armen grijpen uit in de werelden van de geest en je hoofd wordt voortdurend beroerd door de straling van de Schepper."

Wij zijn niet op aarde als wezen ontstaan om tot een wereld te behoren. We zijn ontstaan om deel te zijn van de Totaliteit. Het is die totaliteit die we alleen kunnen bereiken, als we bereid zijn voortdurend uit te gaan van hetgeen in het diepste van ons wezen leeft en dit voortdurend meer buiten onszelf vorm en gestalte geven zo goed we kunnen, zonder ons af te vragen of die vormen en die gestalte wel die perfectie hebben, maar ons alleen afvragen of we - werkend vanuit onszelf - iets kunnen weergeven, dat meer is dan we ooit kunnen vastleggen.

Ik heb gehoord, dat mijn collega heeft gezegd dat het esoterie is. Ik betwijfel het een beetje. Ik vind het eigenlijk een heel praktische wetenschap die ik verkondig. Zeker, het is natuurlijk filosofisch enz. enz. Maar iedere mens heeft in zijn leven die ogenblikken, dat hij er niet uit komt, dat hij gefrustreerd is aan alle kanten en dat het niet wil. Als hij dan naar binnen zou kijken zou hij weten waarom. Hij zou weten hoe het anders kan. Hij zou veel meer kunnen waarmaken in plaats van weg te vluchten in dromen van wat had kunnen zijn.

Onze droomwereld en onze fantasieën ongeacht hun achtergronden worden maar al te vaak gebruikt wanneer we op aarde leven om en soort tegenwicht te vormen tegen een wereld, die

wij eigenlijk denken niet aan te kunnen. Maar onze schijnbare onmacht komt voort uit ons onbewustzijn. Wanneer we ons bewust zijn beschikken we over de macht die we nodig hebben. Maar vele dingen, die we nu misschien in onze dromen begeren, zien we dan als overbodig. Het avontuur ligt dan in een enkel pluisje, dat een zweeftocht maakt ergens op de wind of in het zich ontvouwen van een blad, dat net uit de knop komt en langzaam naar zijn vorm streeft.

Het is niet meer nodig om ontdekkingsreizen te maken, piraatje te spelen of misschien wel te dromen, dat je eens met een vliegende schotel naar een heel andere wereld kunt gaan. De verandering die vanuit onszelf ontstaat, is voor ons de verandering van onze wereld en vooral van de betekenissen van die wereld.

Het is zo gemakkelijk tegen iedereen te zeggen: "Ach mensen, wat maak je je druk over alles wat er gebeurt. Het gaat voorbij, het heeft geen blijvende geestelijke betekenis tenzij het een ervaring wordt. Maar u knikt dan wel, beleefd bent u wel, maar u denkt bij uzelf? Ja, maar je zou met mijn problemen moeten zitten. Zoals de vorst, die te horen kreeg "Ach Majesteit, uw troon is toch eigenlijk niet belangrijk" die dacht bij zichzelf: Je zou eens moeten weten hoe ik die zachte kussens nodig heb voor mijn hemorroïden!

Zo gaat het altijd, weet u. Je kunt de mensen wel zeggen, dat het niet belangrijk is, maar het is voor hen belangrijk. Het enige wat je kunt zeggen is; Mens, in jezelf is een Kracht is veel belangrijker is, waardoor je begrip van verhoudingen, van betekenissen kan veranderen, waardoor alles wat je bent en wat je doet een betekenis krijgt, die niet alleen paar stoffelijk is en die niet alleen incidenteel een bewustwording voer de geest betekent, maar waarbij de geest steeds totaler en vollediger deel wordt van je stoffelijk bestaan en gelijktijdig de wereld van de geest ook meer jouw wereld wordt en de kracht van die wereld ook in de stof mede geuit kan worden.

Daarom vind ik het zo belangrijk, dat uw binnenste een beetje meer naar buiten komt.

Al die verborgen gedachten hoeft u niet uit te spreken, anders zou de hele wereld nog een grotere scheldpartij betekenen. Alles wat er aan vermogen, aan kracht, aan scheppend vermogen, aan vormend vermogen, aan beseffend vermogen in u leeft, zou deel moeten zijn van de wereld waarin u bestaat en niet alleen paar een latent verborgen kracht, die misschien in een enkel ogenblik van grote vreugde of wanhoop voor een kort moment naar buiten springt om onmiddellijk terug gedrongen te worden, omdat het niet past in het burgerlijk bestaan.

Mijn voorganger heeft u waarschijnlijk wel het een en ander verteld over de vele esoterische scholen. Er bestond tot voor kort - ik weet niet of het er nog is - een dorp in India, tegen de Karakoram aan. Een dorpje, waarin eigenlijk de mensen allemaal een klein beetje ingewijd waren. Het wonderlijke was, die mensen hadden een leven, dat de meeste van u onaanvaardbaar zouden vinden. Maar er was geen gelukkiger wereld dan die. Wat er op tafel kwam was meestal niet veel. Maar ze aten alles samen aan hun tafels. Een lange rij van mensen. Of ze zaten gehurkt en aten met elkaar en genoten van elkaars genot. Wanneer er een zorg had, dan deelde hij met zovele die zorg, dat er geen zorg overbleef. maar alleen een mogelijkheid om de reden van de zorg weg te nemen.

In dat kleine dorp manifesteerden zich vaak hoge heren. Geesten van groot belang, meesters, ingewijden of hoe je ze noemen wilt. Ze zaten aan tafel met die mensen en spraken met die mensen. Ze zongen met die mensen, ze lachten met die mensen, ze baden met die mensen omdat daar de grens tussen de werelden was weggefallen. Toch was het een betrekkelijk kleine gemeenschap.

Er zijn zo veel mensen op aarde. Zou het niet van belang zijn dat steeds meer kleine groepjes ontstaan, waarbij die innerlijke wereld zo actief en werkelijk beleefd wordt, ook naar buiten toe, dat juist daardoor de eenheid met andere werelden mogelijk wordt. Maar ja, het zijn vragen.

Ik kan u alles aanbevelen, maar als u het zodadelijk allemaal naluistert of naleest of overdenkt, dan zult u waarschijnlijk zeggen; "Ja, het is mooi. Kon ik het maar." En dat is de grote grens die u voortdurend voor uzelf trekt. "Kon ik het maar" Je moet niet zeggen, kan ik

het of kan ik het niet. Duik gewoon maar diep in jezelf. Probeer zo rustig en stil te worden, dat het enige wat overblijft een soort lichtend vlekje is, dat je ogen half onbewust nog voorbij zien trekken en waarnemen. En vraag je dan niet af wat het is, maar zie het gewoon als licht.

Wees blij dat er licht is, dan zal het groter zijn. Vraag je niet af wat het gaat betekenen. Probeer er gewoon maar één mee te zijn. Dan zult u denken, nou ja, het haalt niets uit. Totdat u tot uw verbazing ziet, dat u veel meer dingen doet dan anders en dat u de mensen ineens veel beter begrijpt. Het is onopvallend, net als de veranderingen in tijd. Je ziet het niet onmiddellijk. Maar het is er wel. Dan op een begeven ogenblik ontmoet je anderen en je voelt gewoon de uitstraling van die anderen aan. Dan zeg je; God, ik ben zeker een klein beetje sensitief aan het worden. Neen, u bent gewoon teruggekeerd tot de werkelijkheid die u bent.

Verwacht geen wonderen. Maar duik gewoon diep in je innerlijk. Niet om sterk te worden of wat anders. Gewoon om je in die vrede onder te dompelen en die mee naar buiten te brengen. Als je daarmee begint wordt al het andere mogelijk. Maar als je alleen de volmaaktheid in een keer wilt bereiken, zul je altijd mislukken, omdat je bezig bent met jouw beeld van die volmaaktheid en niet met de werkelijkheid van de kracht en de vrede en het scherpzinnig vermogen, die in het diepst van je wezen wonen. Voor mij was dit een belangrijk betoog. Want in de hele ontwikkeling van de werelden van de geest, de ontplooiing van het bewustzijn in alle sferen is wat ik gezegd heb van het grootste belang, zeker wanneer je op aarde woont,

Heeft u een onderwerp voor een meditatie?

❖ *Menselijke trouw*

MENSELIJKE TROUW

Kan ik wel trouw zijn, wanneer ik met allereerst mijzelf trouw ben? Wanneer ik niet allereerst dat ben, wat ik waarlijk ben? Hoe kan ik in waarheid anderen trouw zijn? Hoe kan ik getrouwd zijn tegenover taken, diensten en verplichtingen? Want trouw is de verwevenheid. En een verwevenheid kan pas daar ontstaan waar je jezelf trouw bent en jezelf kent. Daaruit vloeit de mogelijkheid voort om waarlijk trouw te zijn als mens. En mensen trouw noemen is eerder de saam horigheid, waarbij het ik zichzelf laat afsterven opdat vooral de oude gewoonten gevolgd zullen worden tot het einde der tijden. Maar werkelijke trouw is een verbondenheid en verwevenheid die zo innerlijk is, dat zij door niets te verbreken valt. Trouw ligt niet aan de symptomen, ze ligt aan de verbondenheid van het wezen. En menselijke trouw in haar beste vorm is geestelijke trouw. Of moet ik zeggen: de geestelijke versmelten en verbondenheid, die nooit ongedaan gemaakt kan worden, omdat je niet een deel van je zelf terzijde kunt stellen of doden, zonder daaraan zelve ten onder te gaan.

Laat ons trouw zijn. Trouw aan hetgeen wij zelf zijn trouw aan al datgene waarin we onszelf ontmoeten. Laat ons trouw zijn aan de kracht, die in ons leeft en aan alle krachten die wij ontmoeten en erkennen als zodanig. Laten wij trouw zijn aan het geheel van ons bestaan, opdat ons bestaande bevestiging vormen van de hoogste Kracht en het hoogste Bewustzijn dat in ons leeft.

Menselijke trouw is een illusie wanneer ze verstoord wordt door dromen wezenlijke trouw komt voort het hetgeen je bent en je verbondenheid met al datgene, waardoor je meer jezelf bent en gelijktijdig meer je wereld beseft dan je ooit hebt gedaan.

Ik geloof, dat met hetgeen ik u gezegd heb de essentie van trouw beter is omschreven dan met welk dichterlijk woord of op andere wijze ooit mogelijk zou zijn. Maar misschien vergis ik me. Als u dat vindt moet u maar denken, dat ik in ieder geval ook hierin mijzelf trouw gebleven ben.

Ik dank u voor uw aandacht.

LES 8 - SAMENHANGEN

Vandaag zou ik over wat samenhangen willen spreken. Je moet een voorbeeld zoeken en dat zoek je dan bij voorkeur in het verleden.

Er is een tijd geweest, dat Rome spelen kende. Die spelen op zich waren in het begin gewoon atletische wedstrijden. Verder niet veel meer. Er was wat amusement bij en zo'n feestje duurde misschien van 's middags - zeg - 12 uur tot 's avonds een uur of 9. Daarna was het afgelopen

In die tijd was Rome het centrum van de wereld. De arbeiders die daar werkten wilden heel graag wat meer verdienen. Al weten de meeste van u het niet, ze hadden een soort vakbonden. Zelfs slaven kon je niet ringeloren op elke manier die je wilde. Want ook wat dat betreft begon er al een beetje - zeg maar - een jurisprudentie te ontstaan, waardoor een slaaf het ene niet en het ander wel mocht enz. De situatie bracht dus met zich mede, dat we in Rome de dingen niet meer zo goedkoop konden maken als in vele van de binnengewesten. De pottenbakker b.v. konden niet concurreren tegen Griekenland en zelfs niet tegen Egypte. De makers van allerlei sieraden konden over het algemeen maar moeilijk concurreren tegen mensen uit Frankrijk en wat dat betreft zelfs uit de meer noordelijke gebieden.

Toen kwam er eigenlijk een beetje ruzie. Op een gegeven ogenblik moest de Senaat heffingen gaan instellen op alles wat van buiten kwam, als ook op dat wat door de Romeinen werd gemaakt. Daardoor werd het wel veel duurder, maar het resultaat was - dat toen de buitengewesten en vergeet niet: Rome dreef voor een deel op de heffingen uit de buitengewesten, de buit zeg maar - de artikelen wel hadden maar ze konden ze niet meer kwijt. Ze hadden geen geld, ze wilden alleen in artikelen betalen. Toen hebben ze dat maar veranderd.

Ze hebben gezegd; Goed, dan gaan we de arbeiders subsidiëren. Dat was best. Die subsidies waren wel redelijk, dat was een bestaansminimum. Dat werd dan gegarandeerd niet direct door de Staat, maar door een aantal mensen, die gekozen wilden worden of gekozen waren. In de Senaat bijvoorbeeld, of de preator waren of iets anders.

Op die manier kwamen er steeds meer mensen die zeiden; "Ja maar, voor dat kleine beetje meer dat ik met werken verdien ga ik me niet moe maken." Dus er kwamen steeds meer mensen als het ware in de steun lopen. Dat was een heel zware last voor Rome. Die mensen hadden niets te doen en waren dus heel gauw opstandig. Dan moest je er wat op vinden.

Toen kwamen ze tot de conclusie, dat het misschien beter was om eens wat meer van die spelen te geven. Zo zijn er dus allerlei dingen ontstaan. Bijvoorbeeld de amphitheatrum Flavium. Dat is toen ontstaan. U kent het later in zijn verbeterde uitvoering als het Colosseum. Daar werden praktisch elke week van die spelen gegeven.

Dan kwamen er ook een soort rondreizende circusjes met een stel derde rangs gladiatoren en een paar wormstekige wilde dieren. Er werd voor gezorgd, dat er geen een werkelijk overleed of al te zwaar gewond werd. Zij, deden het voor entree. In het begin waren ook de circussen in Rome een kwestie van entree, maar op den duur wilde het volk meer. Een van de keizers is toen begonnen met wagenrennen. Die wagenrennen werden oorspronkelijk gehouden buiten de stad. Het was vrij toegankelijk. Er werd gereden met vier spannen tegelijk. Dat was heel erg leuk. Maar toen ze meer wilden zien en er toevallig eens een keer een beetje ellende was, toen zeiden ze; nou, dan moeten we het maar in een circus doen. De hele dag wagenrennen ging ook niet, dus moesten er ook andere spelen komen.

In het begin waren dat over het algemeen acrobatennummers enz. maar dat werd al heel gauw voornamelijk gladiatoren en wat dies meer zij. Wat ik nu ga zeggen klinkt misschien heel vreemd, maar de mensen hadden weinig te doen. Op den duur leefden ze eigenlijk voor dat

circus, voor de ludi (?), voor de spelen. Ze zaten steeds meer in die theaters. In het begin waren er misschien 20 of 30 in een jaar. Maar er zijn jaren geweest in de tijd van Nero bijvoorbeeld, maar ook van Marcus Antonius en nog een paar anderen, dat er werkelijk 300 dagen spelen werden vertoond. Dat moest betaald worden, want je had er allerlei mensen voor nodig. Er waren verschillende soorten gladiatoren, maar die hadden ook weer een school nodig met lanista's. Een lanista is dan de baas van zo'n school.

Bij die school hoorde dan weer een aantal verzorgers. Er waren smeden nodig. Er waren doktoren nodig. Ze hadden van alles nodig. Er waren stallen voor de racepaarden. Zeker in de eerste tijd racede men voornamelijk met Romeinse vierspannen. Die waren toen heel goed van kwaliteit. Daar had je stoeterijen voor nodig. De stoeterij had stalknechten nodig. Ze hadden allerlei mensen nodig die zorgden dat de wagens gebouwd werden, dat de wagens onderhouden werden. Voor een wagen die in het circus reed, dus met een menner en vier paarden, had men ongeveer 20 man nodig om te kunnen starten enz. Je had de mensen, die de wagen op het laatste ogenblik bijmeerden,

Je had de verzorgers van de paarden. Je had de mensen die voor het gespan aansprakelijk waren. Dat waren er al tien. Dan had je de mensen, die klaar stonden aan de overkant. Er werd van de binnenkant gestart, er was in het midden een binnenmuur waarvan werd gestart. Dan moest er iemand staan, die met gebaren duidelijk maakte hoe je het best kon rijden. Je had ook nog slaven nodig die de paarden vasthielden, want die beesten waren overspannen (om niet te zeggen inteelt) en alleen op die snelheid en op dat traject ingesteld eigenlijk. Die paarden waren erg onrustig.

Er waren 6 man nodig om de paarden in bedwang te houden, zodat op het juiste ogenblik gestart kon worden, plus die waarschuwingsman. Maar dan was je er nog niet, want al die mensen hadden weer allerlei dingen nodig. Hun uniformen, hun gewaden moesten een beetje kleurrijk zijn. Het moest een mooie vertoning zijn. Als je rekent wat alles bij elkaar meewerkte voor een span in een race, dan kwam je tot ongeveer 200 man die daardoor werk had.

Een deel van hen waren slaven, dat is waar, maar die slaven draaiden als arbeiders in de economie mee. Omdat een steeds groter gedeelte van de economie van Rome afhankelijk werd van die spelen, kwamen er steeds meer spelen. Die moesten betaald worden. De keizers gaven wel eens spelen. Maar iemand, die gekozen wilde worden gaf b.v. in plaats van een verkiezingsralley een spel, een ludie van 3, 4 soms 7 dagen dat er van alles te zien was.

Elke dag kwam hij binnen in een speciaal gewaad een speciale wagen. Dit was de enige gelegenheid, waarbij ook een normaal Romeins burger een purperen toga mocht dragen, anders mocht dat allen als hij lid was van de Senaat. Op die manier maakt hij dan eigenlijk reclame. Hij had mensen bij zich en hij had een claque gehuurd die spreekkoren aanhief. Als de spelen goed waren dan zei men op den duur "Nou, laten we zeggen Valerius of Deananus heeft goede spelen gegeven, laten we voor hem stemmen." Zo ging dat.

Maar als je steeds meer mensen krijgt, die eigenlijk liever niet werken, die dus van de bedeling leven, dan krijgen die mensen veel minder interesse in bij voorbeeld de goden. Goden en geestelijke dingen interesseert hen niet. Het enige wat hun interesseert zijn de spelen. Laten we spelen, gokken, dan kunnen we rijk worden. De weddenschappen die werden afgesloten waren zo groot, dat er mensen bij waren, die niet alleen hun hele bezit verwedden, maar als ze verloren hadden dan boden ze zichzelf aan de slavenmeester aan en kregen ze daarvoor een krediet. Als ze dan alles verloren hadden, zaten ze voor ongeveer 10 jaar aan een soort slavernij vast.

Die mensen keken eigenlijk niet eens meer naar alles wat er gebeurde. De prestatie interesseerde hen veel minder, het bloeddorstige ervan, het wrede en zeker ook de erotische elementen erin wel. Bijvoorbeeld, er is een voorstelling geweest in de tijd van Nero, waarbij men 20 jonge meisjes had vastgebonden in mooie bedden overigens, die ten dele door hyena's en ten dele door apen werden verkracht. Het heeft nog heel wat moeite gekost om die beesten zover te brengen, geloof dat maar. Dat soort vertoningen vond men mooi. Hoe meer bloed er vergoten werd hoe mooier het was.

Dat was eigenlijk helemaal niet omdat degenen, die de spelen gaven, dat nou graag wilden doen, zij hadden er vaak niet eens belangstelling voor. Ja, wel wilden zij het vechten zien van gladiatoren, dat was vakwerk. En ze wilden heus wel b.v. een strijd zien tussen mensen, die in een mandje zaten op een olifant (men noemde dat castello geloof ik). Dan hadden ze hier Indische olifanten en daar Afrikaanse. Daar zaten de mensen naar te kijken, want dat was voor de oorlog belangrijk. Wat is in een oorlog beter, een Indische of een Afrikaanse olifant. Dat wisten ze niet zeker. De Indische hebben het gewonnen, overigens. Al dat bloedvergieten was gewoon omdat de mensen het leuk vonden.

In de tijd van Nero en ook na hem gaf men avondspelen, waar Christenen, eerst waren het Joden, later waren het de Christenen, toen de Joden zo'n beetje uitgemoord raakten met pek werden overgoten en aan een soort kruis vastgebonden en als levende fakkels als verlichting werden gebruikt. Dat deden ze niet omdat de mensen die het organiseerden het zo leuk vonden, maar omdat het volk dat vroeg. Zij moesten pijn en lijden zien en verder niets. En bleef verder eigenlijk heel weinig over.

De mensen leefden voor een bepaalde groep. Je had bijvoorbeeld oorspronkelijk 4 groepen van wapens, dat waren de kleuren de Witten, de Roden, de Blauwen en de Groenen, later zijn er de Zilveren en de Gouden bijgekomen. Toen wilde men een beetje meer spektakel hebben. De mensen waren hun hele leven voor de Roden of voor de Witten. Als je wat over een ander zei waren ze nog bereid om je af te slachten ook. Het is gebeurd, dat er vaak voor de wagenrennen meer werd gevochten op de tribunes, dan de eerstvolgende paar uur daarna in het amfitheater. Net als bij de modern voetbalwedstrijden. En daar kunnen we iets van leren.

Ik heb u slechts een schetsje gegeven en misschien wat veel over de spelen gesproken, dat weet ik wel. Maar het is zo kenmerkend voor een bepaald gebeuren in een maatschappij. We zouden dat in andere tijden ook terug kunnen vinden, maar laten we naar vandaag kijken.

De mensen gaan tegenwoordig bij voorkeur naar de film als er heel veel doden vallen en heel veel bloed spettert. Het is dan wel niet echt, maar het geeft toch iets van die opwindning. De mensen gaan niet kijken naar wie er het beste voetbalt, maar ze gaan kijken om een club te zien winnen. Dan zitten ze gewoon te schreeuwen op de tribune: "Schop hem zijn poten onder zijn .... uit." Dan zijn ze onredelijk. Er zijn mensen, die hun club door dik en dun aanhangen of ze goed zijn of slecht.

In Amerika is bijvoorbeeld Catch erg in de mode. Het is een bepaalde vorm van worstelen. Voor een deel uiteraard komedie, voor een deel ook een zeer reële, atletische prestatie. Maar de mensen gaan daar niet naar toe om een atletische prestatie te zien, zij gaan niet om te zien hoe goed er geworsteld wordt, neen ze moeten een schurk hebben en een held. De held moet het van de schurk winnen, anders is het niet goed. Maar als de schurk wint gaan ze de volgende keer kijken of hij nu misschien verslagen wordt. En dat is big business. Net zoals baseball b.v. dat is ook big business. Voetbal, big business. Hoe komt dat? Omdat er steeds meer mensen zijn, die eigenlijk niets in hun leven hebben.

In de tijd van Rome waarover ik spreek, zagen we een heel eigenaardig verschijnsel. De Christenen bijvoorbeeld, een van de vele sekten die er waren, waren groepen die zich losmaakten van de maatschappij, losmaakten van het denken, van het geloof. Want laten we eerlijk zijn, er wordt verteld dat de martelaren de goddelijkheid van de keizer moesten erkennen. Dat is helemaal niet waar. Het offeren van wierook voor een beeld van de keizer was zoiets als het begroeten van de vlag of het zingen van een volkslied. Het was het erkennen, dat je behoorde tot het rijk, waarvan de Ceasar de vertegenwoordiger was.

Dat is hetzelfde als je in Nederland zou zeggen: Mensen, jullie mogen heus Nederlands burger zijn, maar dan moet je eerst roepen: leve de koningin. Dan zeggen ze; Dat is onzin. Maar als buitenlanders wat lelijks zeggen over de koningin dan kunnen ze op hun donder krijgen, zelfs als de Nederlanders het er mee eens zijn. Want ze mogen kankeren over de koningin maar dat mag een buitenstaander niet.

Op die manier ontstonden er richtingen, die zich losmaakten van de maatschappij. Er zijn denk ik alleen al door de spelen - en ik heb het dan niet over de verdere martelingen en uitroeijingen in het Romeinse rijk - in het direkt Romeinse rijk ongeveer 150.000 Christenen omgekomen. U

denkt misschien dat het veel is. Hitler heeft er nog veel meer omgebracht, maar hij had er ook de technische mogelijkheden voor.

Al die mensen bleven zoeken naar een uitweg. Iets waardoor ze loskomen van zo'n vastgelopen maatschappij. Dan heb je iets nodig om je mee te identificeren. Bij de Christenen was dat Jezus. Jezus die niet alleen maar - vergeet dat niet - de zoon van God op aarde was, want daar geloofden ze in die tijd nog niet eens zo erg in, dat is eigenlijk pas na Constantijn langzaam opgekomen. Maar het ging er doodgewoon om dat die Jezus een weg had getoond. Je kon je losmaken van alles. Hij was als het ware een geestelijke hulp, een geestelijke steun die je had. Er was een ander leven, een veel belangrijker leven dan dat op aarde en daar kon je dan naar toe streven, dan zag je niet meer de onvermijdelijke ellende en zelfzucht die a.h.w. noodzakelijk waren om als normaal burger te leven in Rome.

In deze tijd hebben we ook veel bewegingen. Er zijn ontzettend veel groepen die proberen zich los te maken. Wanneer je kijkt naar het geheel van de menselijke historie (ik ga niet allerlei voorbeelden aanhalen, anders wordt het een geschiedenisles) dan ontdek je steeds weer, we krijgen een vorm waarbij productie ontstaat, waarbij de productie op een gegeven ogenblik zo goed is, dat de arbeiders belangrijk worden. Dan hebben de arbeiders daardoor invloed. Het gevolg is, dat de arbeiders eisen gaan stellen.

U denkt misschien dat u modern bent met uw arbeidstijdverkorting? Ik zal u vertellen; in de tijd van de Romeinse Ceasaren zijn er hele volksopstanden geweest omdat de arbeiders arbeidstijdverkorting wilden hebben. Alleen wilden zij dan natuurlijk terug van - zeg maar - 54 uur per week naar 72 uur, per week. Maar toen was het een beetje anders, het werktempo was anders.

Al die dingen samen voeren tot een situatie die aan de ene kant een enorme verruiming van de samenleving ten gevolge heeft en een steeds meer materialistisch en eigenlijk onverantwoordelijk leven van wat je dan toch wel de domme massa mag noemen. Aan de andere kant zien we juist in die tijden een afsplitsing ontstaan van mensen die geestelijk gaan streven. Ik denk, dat daar een reden voor moet zijn en die vind ik in de ontwikkeling van het geheel erg belangrijk.

We zijn allen een geestelijk wezen. U denkt misschien, dat ik uit mijn duim heb gezogen wat in zo over Rome heb verteld. Ik ben inderdaad - al is dat heel lang geleden - een lanista geweest. Ik was dus een oude vechtersbaas, soldaat geweest, daarna nog wat gladiatorenwerk gedaan. Ik was zeg maar coach, manager van op dat ogenblik ongeveer 20 gladiatoren. Het was de tijd, dat de gladiator nog een vakman was en niet alleen maar iemand, die zich publiekelijk liet afslachten.

Ik denk altijd; waarom die behoefte naar de geestelijke verruiming? Is het een honger naar vrijheid? Ik geloof het eigenlijk niet. Het is het zoeken naar een samenhang, waarbij je innerlijke waarden, je geestelijke waarden een rol spelen. Je bent innerlijk altijd nog geest. Je kunt dat overspoelen door je voortdurend bezig te houden alleen maar met de prettige dingen van het leven zoals het dan heet. Door je als het ware te verslaven aan allerlei materiële aspecten. Maar je kunt ook wanneer die geest in je toch wat duidelijker spreekt, zeggen: Ja, ik zie er zo geen weg meer in. Ik moet een andere weg zoeken. Dan ga je zoeken naar de inhoud van het leven, en al zijn er veel formuleringen voor, het komt allemaal een beetje op hetzelfde neer.

In mijzelf is een kracht. In mijzelf moet ik een soort vrede, een soort rust vinden. En van daaruit moet ik gaan leven niet meer volgens de regels van mijn maatschappij, die over het algemeen zegt; wie het meeste heeft kan meer krijgen en de duivel schijnt op een grote hoop, zorg daarom dat je van degene neemt, die al wat heeft. Het is meer het gevoel: mijn betekenis ligt in datgene, wat ik voor anderen ben. En vanuit die kracht in mijzelf kan ik dat zijn.

Dan zoek je naar regels. Dan is het wonderlijke, over de hele wereld en door al die tijden heen zijn er bepaalde regels steeds weer naar voren gekomen.

Eén van die regels heet:

1. Innerlijke rechtvaardigheid. In mijzelf ervaar ik op grond van wat ik ben, juistheid en onjuistheid. Deze zal ik toepassen en ik zal niemand beoordelen, tenzij ik ook zijn innerlijke beweegredenen volledig ken. Dat is iets anders dan datgene, wat u waarschijnlijk rechtvaardigheid noemt. Dat is "voor wat hoort wat". Maar dat is helemaal niet waar.

2. De tweede regel, die we overal tegenkomen is: Wij zijn verbonden met een God. Of we die God omschrijven of zeggen dat hij het Niets is maakt eigenlijk niets uit. Want op een gegeven ogenblik kun je eigenlijk wel zeggen; Ja, het Niets is het enige dat werkelijk bestaat. Al het andere is een tijdelijk verschijnsel, dat in en vanuit dat niets tot stand is gekomen. Maar dat niets is gelijktijdig mijn volle betekenis. Het is onbegrijpelijk, ondoordringbaar, onbenaderbaar.

Maar het is er wel degelijk.

Op dat ogenblik vind je dan werkelijk de oplossing: In mij is God. Rond mij is God. Ik beantwoord aan die God. Daardoor wordt datgene wat rond mij gebeurt onbelangrijk. Want wat in de tijd gebeurt is vanuit de eeuwigheid gezien betekenisloos.

Hoe meer ik innerlijk eeuwig leef, hoe minder betekenis alles buiten mij heeft. Alleen datgene wat eeuwig is, kan voor mij werkelijk nog betekenis hebben. Door die filosofie kun je dan inderdaad een nieuwe weg inslaan. Vergeet niet, dat de maatschappij je altijd bindt. Aan de mode b.v. Je kunt er toch niet als een gek bij lopen? Behalve natuurlijk wanneer het de mode is om er als een gek bij te lopen, zoals in de moderne tijd. Dan gebeurt het ook.

Je moet hard schreeuwen dan krijg je wat. Je moet zien dat je alles binnenhaalt. Je moet stemmen voor een partij. Dat vind ik ook zoets, je moet dus werkelijk kiezen voor een groepering, die een belofte doet, waarvan je zeker weet, dat ze zelf beseft ze nooit te kunnen nakomen. Met andere woorden je moet gewoon stemmen voor een soort oplichter. Dat mag ik natuurlijk niet zeggen, maar het is wel waar.

Als je dat zo bekijkt dan zeg je; die dingen zijn niet belangrijk. Ik hoor er bij, ik zal er aan meedoen voor zover dit niet ingaat tegen mijn wezen. Zolang het mijn eigen innerlijke vrede, mijn werkelijk bestaan niet in gevaar brengt.

Dan kom je als vanzelf aan een derde wijsheid en die is; Wanneer ik in staat ben om mijzelf te vergeten, leef ik pas volledig. Het wonderlijke is, dat in al die situaties, die ik u stoffelijk geïllustreerd heb met het voorbeeld van Rome, uiteindelijk groepen overblijven die juist diep gaan beseffen; ik leef pas werkelijk op het ogenblik, dat ik vergeet wat en wie ik ben. De leer van de versmelting vloeit altijd weer voort uit het denouement, uit de laten we zeggen enorme spanning en ontmaskering van een zelfzuchtige maatschappij.

Dan denk ik, wanneer ik alle ontwikkelingen na ga en ik ben er heel wat nagegaan in de loop der tijden dat er een soort beweging is die zegt: Op het ogenblik, dat materialisme, zelfzucht en egoïsme a.h.w. op de top zijn, begint gelijktijdig een stijging van een geestelijke ontwikkeling. En als het materialisme het niet meer kan halen dan is er een geestelijke top noem ze occult, esoterisch of anderszins die met de krachten van de geest leert leven en werken. Tot het ogenblik, dat ook hier die zelfzucht en de zelfverheffing toeslaan en vergeten wordt, dat je pas werkelijk leeft als je niet meer beseft wie en wat je bent, maar alleen existeert voor een kort ogenblik.

Dan ga je denken; wat ik kan doen is belangrijk. Dan komen de magiërs. Uit de magiërs komen de onderzoekers. Uit de onderzoekers komen de technici. Terwijl de golf van geestelijke ontwikkeling afneemt zien we gelijktijdig weer een materialistische golf toenemen.

Die kent dan ook weer dezelfde trappen. Degenen, die geestelijk leven zeggen; In deze maatschappij moeten wij ons toch ook ergens te weer kunnen stellen. Ze gaan hun geestelijke gaven en krachten gebruiken. Ze zijn dus de beginnende magiërs eigenlijk. Dat eindigt uiteindelijk in het geritualiseerde magisch denken en zijn.

Zo gaat het met het materialisme ook. Op het ogenblik, dat het materialisme in opgang is, krijgen we de periode van de ontdekkingen, een realisatie van samenhangen. In uw periode is dat oorzaak en gevolg geweest. Vroeger waren die samenhangen weer een beetje anders. Het

eindresultaat is dan, dat je komt tot een institutionalisering van iets, wat oorspronkelijk eigenlijk uit de enkeling is voortgekomen uit het streven en denken van de enkele mens.

Het wordt een organisatie. De onderzoeker wordt vervangen door een technisch laboratorium, waarbij een zakelijk directeur zit die technisch maar heel weinig heeft in te brengen, maar die wel precies weet wat het laboratorium moet doen. Op dat ogenblik ben je op de top en dan denkt niemand meer aan iets, behalve aan productie. De wereld wordt aangetast, het geestelijk welzijn aangetast, de geestelijke golf begint omhoog te komen en het materialisme zakt in elkaar.

Als je deze twee golfbewegingen naast elkaar zet, kun je zeggen als je een verschuiving aanneemt van ongeveer 450 tussen geestelijk en stoffelijk en beiden uitdrukt als een sinus met een ongeveer gelijke uitslag, in feite zijn ze getrapt, maak er maar gewoon een vloeiende slingerlijn van dan hebt u een heel aardig beeld van de manier, waarop deze invloeden als het ware elkaar benaderen. Zeker wanneer u dan de middellijn tijd noemt, want dan kunt u zien op welk ogenblik welke invloeden het sterkste optreden.

Het interessante daarbij is verder, dat juist in de periode van de opgaande geestelijke ontwikkeling we heel veel te maken krijgen met mensen die het op hun eigen manier nazoeken. Het zijn de ontdekkers van de samenhangen tussen vele menselijke levens. Het zijn de ontdekkers van de krachten, die in de suggestie liggen en daardoor de geest kunnen losmaken van zijn schijnbare beperkingen. Het zijn helemaal nog geen wetenschapsmensen en magiërs. Maar het zijn mensen, die voortdurend bezig zijn te onderzoeken en die ontdekken, ik kan alleen verdergaan met mijn besef van waarden in mijn wereld, als ik innerlijk mijn waarden verder weet te bepalen wanneer ik meer weet op te gaan in dat schijnbare. Niet, dat de kern is van mijn wezen.

Als u het allemaal nog eens een keer goed overdenkt of later naleest zult u beseffen, waarom ik begonnen ben zoals ik heb gedaan. Er zijn samenhangen. Wanneer je een samenhang ziet in een maatschappelijke ontwikkeling dan zie je gelijktijdig hoe daaruit een verandering van sociale structuur plaatsvindt. Maar wanneer een sociale structuur op een gegeven ogenblik een eenzijdig en veel spanning kennend element wordt, dan is de enige ontvluchting naar het geestelijke. Naar het geestelijk element.

Op deze wijze zou je kunnen zeggen, dat de gehele wereld voortdurend mogelijkheden biedt voor elke soort incarnatie. Zijn er mensen, die zich alleen paar prettig voelen wanneer ze materiële macht hebben en materiële mogelijkheden, ze kunnen in een technisch of bureaucratisch tijdperk zich manifesteren in een tijd, dat de priesters de feitelijke regeerders zijn of wat anders. Wanneer ze het geestelijke zoeken dan zoeken ze juist die periode op, waarin de economische ontwikkeling naar beneden gaat en de daarmee gepaard gaande verruwing van de sociale structuur en gelijktijdig de vervlakking van het sociaal geweten. Want in die tijd is het ontdekken van de geestelijke mogelijkheid aanwezig.

Pas wanneer ze heel ver zijn gevorderd, zullen ze proberen om bij die top te komen om daar de verstarring, die geestelijk altijd weer schijnt te ontstaan in elke ontwikkeling, tegen te houden om te voorkomen, dat wat oorspronkelijk een speurtocht is naar de innerlijke waarheid verandert in een soort sektarisme. Zo kan elke geest altijd weer op de wereld die periode vinden, die omgeving, die ontwikkeling, die voor hemzelf/haarzelf de meest passende is gezien de geestelijke voorgeschiedenis.

Alle dingen hangen samen. We kunnen niet zeggen dat de oorzaak is voor het gevolg of het gevolg voor de oorzaak. We kunnen alleen zeggen dat beiden bestaan en voor ons een belevingswaarde betekenen. Wij kunnen niet zeggen wat tijd wel of niet betekent. Ja, we weten zelfs niet wat stoffelijk leven en geestelijk leven ten aanzien van elkaar betekenen al kunnen we constateren, dat ze voor ons een wisselwerking zijn, die deel uitmaken van een ontwikkelingsproces, wat wij dan bij gebrek aan beter een evolutieproces noemen.

Maar we kunnen in de werelden die we kennen altijd weer die krachten ontdekken, die aan de gang zijn en daardoor voor onszelf ook weten wat onze weg is. Waar wij ook zijn, altijd weer is er de innerlijke waarheid, de innerlijke kracht, die altijd bij ons is en bij ons blijft en waardoor wij ons steeds weer juist kunnen oriënteren.

Het is wonderlijk dat de wetten ik heb u er een paar van genoemd die door zoveel verschillende generaties als een totaal nieuwe waarheid weer zijn gehuldigd, altijd praktisch gelijk zijn. De formulering is anders, de inhoud blijft dezelfde. Er moet een samenhang zijn, ook tussen al deze verschillende perioden, die toch weer teruggrijpen naar een en hetzelfde principe. Het antwoord daarop kan alleen paar luiden; Er is ergens een plan of een vast kader of rooster, dat uitmaakt op welk ogenblik een waarheid opnieuw in de belangstelling komt.

Aangezien die waarheid zich altijd schijnt te herhalen moet ze een waarde hebben, die buiten de tijd ligt zoals mensen die kennen. Dan ben ik de laatste om te zeggen, dat ze God's openbaring is. Ik zou eerder zeggen dat het God's wezen is, dat voor de mens bereikbaar en benaderbaar wordt op die ogenblikken, dat hij waarom dan ook niet meer in staat is om het bestaande zonder meer te aanvaarden en uitwijkend naar zijn innerlijk ik opeens weer ergens iets aantreft. Het kan een zinsnede zijn, een woord dat de mens spreekt, een lering die wordt gebracht, waardoor hij kan loskomen en verder kan gaan. Waar wanneer hij verdergaat komt hij altijd weer terecht bij deze waarheden, die kennelijk grondeigenschappen zijn van dat Grote, waarvan wij maar een klein deeltje zijn.

Ontwikkeling van de wereld. Jaja. Maar ook de ontwikkeling van een bewustzijn. Als we kijken hoe mensen, die het ene ogenblik geestelijk op de top zijn geïncarneerd, geleefd hebben met waarlijk magisch en geestelijk begrip en zien, hoe ze de volgende keer wanhopig worstelen om directeur te worden van een handelsonderneming, dan zeggen we; het is kennelijk niet zo, dat een van beide fasen belangrijk is. Het gaat om een versmelting van de innerlijke waarde, de geestelijke waarde en de stoffelijke waarde. Het werkelijk doel van de schepping lijkt mij te zijn een weg doen vallen van de grenzen, die bestaan tussen God en het schepsel, maar ook tussen het schepsel en zijn besef van zijn huidige vorm.

Als we dat kunnen dan kunnen we zeggen, inderdaad de oplossing is het Koninkrijk der Hemelen dat in ons is. Het is het waar worden van alles wat we potentieel al zijn. Maar op een zodanige manier, dat alle uitingen gelijktijdig voor ons begrijpelijk, aanvaardbaar en verstaanbaar zijn. Pas uit dit niet meer beoordelende zijn komen we tot de kernbeleving, die geen van ons kent. Want als ik ze zou kennen, zou ik niet tot u spreken.

Zo kan ik als een entiteit, die naast andere incarnaties ook nog eens een keer de manager is geweest van een aantal vechtjassen, die hoofdzakelijk leefde voor een wapenuitrusting, een zwaard en de vrouwen en de mogelijkheden tips te verkopen, zeggen; Ja, dat ben ik geweest. Wat ben ik nu? Het is nog deel van me. Ik zal het niet verliezen. Maar wat is mijn wereld gegroeid. En wat is mijn innerlijke vreugde en rust groter geworden dan ze ooit is geweest.

Ik ben ervan overtuigd, dat ieder van u eens ergens dat punt zal bereiken. Ik weet, dat ik verder zal gaan al weet ik niet op welke wijze, waarheen en waarom. Als u dan denkt: ja, waarom? Kijk dan naar binnen. Dan lost de vraag zich op in een vrede, die kracht is en die het geheel van de historie maakt tot een barokke lijst rond dat deel van de waarheid, dat we eindelijk kunnen beleven.

Dan dank ik u voor uw aandacht en wens ik u een vruchtbare en aangename avond toe.

FILOSOFIE?

Sommige mensen zeggen; een filosoof is een mens, die op basis van een enkel wankel feit een toren van veronderstellingen opricht. Een ander heeft gezegd: Een filosoof; is een mens, die graaft in de werkelijkheid en probeert ze op aarde te verankeren. Ze hebben allebei een klein beetje gelijk.

Het belangrijke van de denker is, dat hij probeert aan de beperkingen van feiten en wereld zover te ontsnappen dat hij een overzicht krijgt. Soms over de ontwikkelingen op de wereld. Soms over geestelijke zaken. Soms over beide. Zoals om er een te noemen b.v. een Teilhard de Chardin heeft gedaan.

Wanneer je bezig bent met filosofie komt er een ogenblik, dat een mens losraakt van al die dingen, die nog met de feiten te maken hebben. Hij wordt a.h.w. een soort mysticus, die zich uitdrukt in filosofische begrippen. Dat is het punt waarop de mens eigenlijk een hoogtepunt in

zijn uiting van geestelijke waarden kan bereiken. Want de mystieke beleving, de mystieke wereld is de wereld van het onzegbare. Het is de wereld waarin alle dingen wel zijn, maar niet meer omschreven kunnen worden.

Het is een wereld, waarin de tijd een manipuleerbare factor is geworden en waarin niets meer vaststaat en alle dingen samengereikt kunnen worden in een moeizaam zoeken alsof een dichter probeert de woorden te maken tot een vers, dat het onzegbare doet meeklinken.

Wij allen zijn min of meer mysticus want een deel van onze werkelijkheid ligt in een wereld die onomschrijfbaar is. Wij kunnen met onze associaties, met onze kennis en onze mogelijkheden nooit die gehele innerlijke wereld naar buiten brengen. Maar we kunnen ze beleven. Maar die beleving in vele gevallen een loslaten betekent van vele zaken, die ons anders gebonden houden aan aardse rede, aan voortdurende denkspelletjes, gebruiken we veelal een soort sleutelbegrip.

Een filosoof denkt na over het leven en dan zegt hij; Is het leven wel leven? Als het leven leven is, waarom is het dan zo beperkt in mijn ogen? En als het niet bestaat, hoe kom ik dan aan het gevoel dat ik leef? Dan kun je natuurlijk uitroepen Cogito ergo sum. Ik denk, ik besef, dus leef ik. dus besta ik. Maar de filosoof denkt verder na en zegt;

Ja, ben ik er eigenlijk wel echt? Ik denk nu wel, maar is er een ander die mij denkt, zodat ik denk, wat hij mij zegt te denken, terwijl ik denk, dat ik zelf denk.

Je komt terecht in een wereld van het onbestemde en het onbekende. Dan komt er het ogenblik, dat de mysticus zijn beleving niet meer omschrijft en ze alleen nog maar uitdrukt als een straling. Dan komt er het ogenblik, dat hij zijn beleven van totaliteit alleen nog maar kan uitdrukken in een soort zang. Of het nu het hooglied van Salome is of de ode aan Zuster Jon van Franciscus (onverstaanbaar). Al die dingen zijn een poging om te weten dat er leven is niet meer dat ik leef.

De filosoof met zijn toren van Babel probeert de hemelvaart te bereiken door argument op argument te stapelen, denkbeeld aan denkbeeld te rijgen. Maar altijd komt er een ogenblik dat hij zeggen moet; Ik kan niet verder. Hier sta ik voor het gebeuren dat onomschrijfbaar is. Dan kun je Einstein heten, je komt aan een gebied, waarbij je in feite mysticus wordt en voor anderen niet meer benaderbaar en begrijpbaar bent, zelfs al gebruik je de meest abstracte en gelijktijdig reële taal die er bestaat, omdat je je beleven niet kunt overdragen.

Het is vaak een samenzang van dingen die geboren wordt op het ogenblik dat de toren van gedachten ineenvalt. Het is een enorm akkoord, waarin de hele hemel mee schijnt te spreken, wat in de plaats komt van de zorgvuldig geconstrueerde tonen van een rietfluit.

Wij zijn. Zijn wij? En zo we zijn, wat zijn we? Er is geen antwoord mogelijk. We kunnen theorieën aandragen. We kunnen de hemel omschrijven. We kunnen zoals de kabbalisten hebben gedaan precies uitmaken wat de rangorde en de volgorde is van alle engelen. Wat hun taken zijn. En waar eenieder zich zal bevinden. We weten niets.

Maar kan er een heelal bestaan, een God bestaan die chaos is? Chaos is het verval. Het is de ondergang van samenhangen. Dat is de tegenstelling van de eenheid. Er móet een orde zijn. Wanneer ik die orde niet uitdruk in allerlei denkbeelden omtrent de indeling van de hemelen dan zeg ik niet, dat die hemelen zo zijn. Maar dan zeg ik alleen, dat voor mij de orde moet blijven bestaan omdat ze de zin en de basis is van alle dingen.

Wanneer ik spreek over de chaos dan spreek ik over het voor mij onvatbare. Een amorfe werkelijkheid die zich voortdurend in nieuwe vormen herkneedt, een werkelijkheid die een angstdroom en een vervulling gelijktijdig kan zijn. De hel die mensen zich voorstellen, of het nu in de ijshel van de oude Germaan is, de Vikings of dat het de warme hel is met zijn stookhuis van onderen zoals dat wordt voorgesteld in bepaalde christelijke groeperingen. Het is altijd nog een gevormde wereld. Het is een wereld met samenhang.

Een mens kan zich niet voorstellen, dat er een wereld bestaat zonder samenhang. En toch, hoe is alles ontstaan? We denken dat er een werking is geweest in het onbekende en dat daaruit plotseling werkingen zijn voortgekomen resulterende in een ontstaan van kleinste delen, het

ontstaan van gaswolken, het ontstaan van hitte, druk, zonnen en sterrenniveaus. Maar weten we dat wel? We denken het. Voor ons moet er een samenhang zijn, een oorzaak en gevolg werking. Maar is oorzaak en gevolg in tijd uitgedrukt dan niet de weergave van indeling, van ordening?

Ieder kan op zijn wijze nadenken, filosoferen, kan proberen oneindigheden te vatten in woorden. Ieder zal ontdekken dat er een ogenblik komt, dat je ofwel jezelf tegenspreekt of dat een verdere ontwikkeling niet meer mogelijk is. Het dichtste bij kim je misschien als je zoals b.v. een jongen heeft gedaan, zegt; Ja, wij kunnen vele dingen ontleden maar we komen altijd aan een onbekend gebied, wat daarin ligt weten we niet. En toch, zonder het onbekende zou de samenhang van alles wat we kennen niet bestaan.

Wij zijn het onbekende. Maar we omschrijven alleen de invloeden die we hebben op onze eigen bewustzijn en dat van anderen. Wij zijn de eeuwige kracht, maar gevangen in een reeks begripsbeperkingen waardoor we ons hulpeloze schepselen achten. We zeggen dat engelen gevallen zijn. Maar zijn wij niet als de engelen, deel van God, gevallen tot de beperking van eigen besef? En in het groeien van ons beseffen terugworstelen naar die status, waarin we deel van God zijn en meer niet.

Is dit filosofie? Voor een deel. Is het mystiek? O ja, voor een deel zeker wel. Bovenal is het zoals ik het uitdruk menselijk. Mens zijn betekent denken. Mens zijn betekent tijd beleven, ook als geest. Al is tijd dan een andere waarde. Mens zijn betekent steeds weer andere grenzen opstellen rond jezelf, waardoor je aan jezelf beperkingen toekent, die in je wezen misschien niet eens bestaan.

Is het dan niet voldoende te weten dat wij zijn, hoe dan ook? Of we nu misschien de romanfiguren zijn van een kosmische schrijver of zelfstandige wezens, wat maakt het uit? Wij bestaan en we voelen in onszelf een verbondenheid met alle dingen, die we niet kunnen ontzeggen. Is dat niet voldoende.

Een mens bouwt zich een beeld op van het ik. Een versteende reeks van eigenschappen en beperkingen, vaak bovendien nog op het voetstuk geplaatst van mijn gelijk en mijn redelijkheid. Maar is het standbeeld ooit de persoon zelf? Op zijn best is het een momentopname. Vastlegging van een kleine fase uit een oneindig gebeuren. Het ik dat ik ken is niet belangrijk. Het wezen dat ik denk te zijn is niet belangrijk. Het is maar een standbeeld, dat ik opricht om mijzelf voor een ogenblik te kunnen aanschouwen. Maar wat er in mij leeft en werkt, dat is belangrijk. De voortdurende veranderingen in mij, die gelijktijdig een voortdurende bevestiging zijn van mijn uiteindelijke onveranderlijkheid, dat is belangrijk.

Al mijn grenzen zullen vergaan. Al mijn voorstellingen van mijzelf zullen sterven. Maar dat, wat ik ben, is zover ik kan overzien blijvend. Nu in de ene vorm dan in de andere manifesteert het zich. Nu met de ene dan met de andere beperking worstelt het verder om zichzelf te zijn zoals het denkt dat het is.

Maar ik besta wel degelijk. Of ik gedroomd wordt of geschapen ben, het maakt geen verschil, want ik beleef. Ik beleef het licht en de kracht die in mij bestaan. Ik beleef de werkelijkheid die uit mij straalt en die door de gehele wereld voortdurend weerkaatst, wat ik uiteindelijk in mijzelf aan erkenningsvermogen draag.

Ik leef. Hoe dieper ik graaf, hoe meer ik terecht kom in een wereld die niet meer te bepalen is. Al wat uiterlijke werkelijkheid schijnt is niet veel meer dan het glimmende huidje van een zeepbel geblazen in een oneindige luchtruimte.

Mensen die daar naar toe werken, die proberen die werkelijkheid te vinden, die niet willen stilstaan alleen bij de glimmende weerkaatsingen aan de buitenkant aan het dunne omhulsel, dat wij onze werkelijkheid noemen, zijn de denkers, de filosofen. Meer nog, de denkers en de filosofen banen de weg, maar wij moeten de weg gaan.

Die weg kunnen we alleen gaan op het ogenblik, dat zelfs het denken ophoudt te bestaan, dat er alleen nog maar existentie is in een rijkelijk delen van al wat is, zonder zelfs te kunnen omschrijven wat je zelf bent en wat anders is. De mystieke beleving, die niets heeft te maken

met een sacrament of et een wonder of met een weten. De mystieke beleving, die een terugkeer betekent tot de grondwaarde van alle existentie.

Er zijn heel wat filosofen geweest. Een Chinees filosoof meer dan 2000 jaar v. Chr. spreekt over de kleinste delen die heen en weer zwalken, alsof hij zou weten hoe een atoom er uitziet. Een Griekse denker spreekt over "de Daemon in mij" (het licht in mij, niet de demon zoals men wel eens denkt). Een werkelijkheid, die hij niet kan vertellen of verklanken op een andere manier dan eenvoudig te zeggen; "Er is iets in mij dat leeft, dat mij beweegt." Een denker, die zoekt naar de kosmische harmonieën en die muziek en mathematica en redekunst samen voegt alsof hij door een versmelting van al deze dingen probeert om iets weg te vagen van de grenzen, waaraan een mens gebonden is.

Zijn formules zijn nog bekend, Pythagoras is nog de bezoeking van menig jong student. Maar de Pythagoreeën waren de zoekers naar waarheid, die misschien een taal gebruikten van meetkunde, van algebraïsche vergelijkingen, maar die gelijktijdig de structuur van de harmonie probeerden te vinden omdat de harmonie de enige uitdrukking is, waarin je werkelijk en innerlijk jezelf kunt beleven.

Er zijn heel wat filosofen geweest op de wereld. Sommige hebben geprobeerd hun beleven en hun denken vast te leggen als een soort dialoog met God. Andere hebben geprobeerd om de grenzen te overschrijden door feiten en veronderstellingen zodanig te mengen, dat er ideale beelden ontstonden. Maar allemaal hebben ze ergens gezocht naar het essen, de essentie van het zijn. Het zijn zelve.

Wanneer u zich bezig houdt met allerlei denkbeelden, wanneer u geconfronteerd wordt met oude beschavingen of met nieuwe ontwikkelingen of verwachtingen voor de toekomst, dan zijn het allemaal alleen paar kleine punten, die een omtrek tekenen waarbinnen het werkelijke zijn bestaat. De grote kunst is altijd weer om uit de feiten en waarschijnlijkheden terug te keren naar de kern, naar de as waarom alles zich moet bewegen en draaien. De niet constateerbare punten in de lichten, die uiteindelijk toch de werkelijke oorzaak zijn van alle gebeuren.

Daarom zou ik van u allen een klein beetje filosofen willen maken. Misschien ook een klein beetje mysticus/mystica. Een mens, die zoekend door de uiterlijkheden niet alleen een innerlijke wereld betreedt, maar ook beseft dat de beleving van die innerlijke wereld niet gelieerd kan zijn aan de wereld buiten je zonder meer, dat ze een beweegkracht kan zijn in de uiterlijkheden, maar dat ze nimmer een verklaring of een vervulling van uiterlijkheden in zich draagt.

De kern ís. Al het andere komt uit de kern voort. Zoeken naar de kern is zoeken naar een waarheid, die niet te verklanken en niet te verwoorden valt. Maar die in zijn beleving een zinvolheid betekent voor de schijnbaar belangrijke en onbelangrijke feiten, die je op dit ogenblik je leven noemt. Leven in en vanuit de eeuwigheid is de weg om de tijd te overwinnen om de verschijnselen van de tijd hun werkelijke betekenis te geven.

Ik geloof, dat ik daarmee de betekenis van filosofen voldoende heb gekenschetst. Dan zullen we nu overgaan tot een slotwoord, als u mij daarvoor een uitgangsbegrip wilt verschaf

❖ *Wederkerigheid, ziekte, worstelen.*

WEDERKERIGHEID

Ik had om een begrip gevraagd, u kunt kennelijk nog niet goed rekenen. Maar waarom niet?

Wederkerigheid, dat wat je zelve bent weerkaatst zien in de ander, dat is wederkerigheid. Want de kern kennend van jezelf, de kern beseffend van de ander kan er alleen versmelting bestaan. Maar wat de mensen wederkerigheid noemen is veelal een ziekelijk worstelen met onvervulbare voorstelling. Een voortdurend jagen naar verwezenlijkingen die nooit aan de gedachte, aan de innerlijke behoefte en verwachting geheel kunnen beantwoorden.

Wie zoekt naar wederkerigheid is ziek. Hij is niet in staat te functioneren zoals een mens moet functioneren. Dat, wat in mij leeft, delen met de wereld. Dat wat in mij als harmonie bestaat, terugvinden in anderen zover ik kan. Gevende zonder te vragen, omdat het geven in zichzelf een vervulling betekent van mijzelf, is het enige antwoord dat je kunt geven.

Een is de Kracht in alle dingen. Een zijn wij allen in de Kracht die ons voortbrengt en in stand houdt. Daarom kunnen wij niet een wederkerigheid scheppen, die niet gelijktijdig een oppervlakkigheid inhoudt. Wij kunnen slechts vanuit ons erkennen leven, onszelf schenkend aan al datgene, waarmee wij een harmonie vinden om in deze harmonie bewuster te worden van onszelf en zo meer van ons zijn en onze krachten kunnen delen met al wat rond ons is.

Ik hoop niet, dat u mij deze lichte correctie op uw veronderstelling of denkbeeld kwalijk neemt. Ik heb overigens tegen alle geplogenheden in de drie genoemde begrippen inderdaad verwerkt. Als u dat nog niet gevonden hebt zou ik u toch aanraden te onderzoeken of het het symptoom is van een zekere ziekte, die uw begrip heeft aan getast. Daar dit voor u niet noodzakelijk is en een wederkerigheid overbodig kan ik u slechts toewensen bewustzijn van de Kracht waarin wij gezamenlijk bestaan, het delen van de vrede, die de ware harmonie inhoudt en zo een bewustwording, die zelfs in de uiterlijkheden ook van deze avond en van de dagen die komen voor u zal inhouden.

Ik dank u voor uw aandacht.

LES 9 - DE LEIDERS EN DE SCHAPEN

Ik wilde vandaag een beetje algemeen zijn. Als titel zou ik geven: De leiders en de schapen. In de hele historie blijken de mensen behoefte te hebben aan leiders, aan iemand die het initiatief neemt, die bevelen geeft. Alleen, in de oude tijd hadden ze daar een eenvoudige oplossing voor. Iemands die de inkomsten, de producten dus van een stam goed wist te verdelen en goed wist te bewaren, was opperhoofd. Dan had men ook nog iemand die ontzettend goed kon vechten. Zodra er oorlog was of ruzie met een andere stam werd hij op het schild geheven of, zo en dan was hij tijdelijk de baas. Maar alleen tijdelijk. Faalden ze nu, dan was het heel eenvoudig, kop er af.

Maar ja, dat durven ze tegenwoordig niet meer aan. Dan zou er geen politicus meer overblijven.

Waarom eigenlijk die eigenaardige ontwikkeling? Er zijn altijd mensen, die niet bij zichzelf te rade gaan. Dat is erg dom, want uiteindelijk schuilt diep in jezelf een deel van de Goddelijke kracht en daarmee ook een deel van het weten omtrent juistheid en noodzaak. Maar wanneer je je laat verblinden door uiterlijke structuren durf je dat eigenlijk niet meer aan. Je hebt iemand nodig die de dingen voor je regelt.

In het begin zijn dat betrekkelijk eenvoudige dingen. Het is misschien de indeling van het werk b.v. of zoals dat wat later is geworden het is een registratie, maar gelijktijdig ook een dienstverlening en bescherming. Op den duur wordt het een situatie waarbij de mensen gaan zeggen: Laat een ander het maar doen.

Vanaf dat ogenblik krijgen we te maken met mensen die hun eigen weg niet meer weten. Soms zijn ze wel revolutionaire maar durven ze het niet voor eigen rekening te zijn. In andere gevallen zijn ze eigenlijk alleen maar geneigd om terug te gaan naar een zo strak mogelijke leiding, die hen van alle aansprakelijkheden a.h.w. ontheft. Wat de gevolgen daarvan zijn? Dat kun je zien aan het oude Perzië en in het moderne Perzië. Er is veel minder verschil dan u misschien denkt tussen de satrapen van eens en de ayatollahs van vandaag.

Als je eenmaal iemand de macht geeft om te zeggen wat juist is en wat goed is, dan durf je al is het alleen maar omdat je anders met iedereen in conflict komt geen nee meer te zeggen. Je bent inderdaad een schaap geworden. Je mag blaten zoveel als je misschien wilt dat is dan een vrije democratie of je mag alleen gereguleerd blaten. Dat is dan een dictatuur. Blaten mag, maar lopen alleen daar, waar de hemel vooraan gaat en die mag alleen daar lopen, waar de herder hem zegt te gaan.

Er zijn heel veel mensen, die in deze tijd willen teruggrijpen naar het principe van leiderschap. Men noemt ze wel eens fundamentalisten, omdat ze terug willen naar de wijzaren, die de dommeren moeten leiden. Ik vraag me af, als je een ezel een uil wil laten leiden of omgekeerd, maakt dat nou veel verschil uit? Ik dacht van niet. De ezel ziet zijn leider vliegen en de uil gaat op een takje zitten en bewondert de ezelachtigheden van de ezel.

Waarom terug naar de oude structuur? Neem bij voorbeeld in uw eigen land. Lubbers. Lubbers zou je kunnen omschrijven als een overtuigd fundamentalist. Hij wil terug naar de tijd van de regenten. Bij hem staat dan misschien het beeld van Colijn voor ogen. Hij zal niet verder teruggaan denk ik. Thatcher daarentegen, denkt terug aan de tijd, waarin b.v. een Disraeli enz. eigenlijk de absolute macht hanteerden ongeacht alles wat er omheen hing.

Deze mensen zijn niet alleen bezig hun eigen stand te verdedigen, dat denkt men wel eens, nee, ze zijn bezig om de suprematie van een bepaalde groep te herstellen en daarmee al datgene, wat zij zien als onjuiste ingrepen, onnodige vertragingen e.d. ongedaan te maken.

Wanneer je te maken hebt met leiders, dan pretenderen ze heel veel wat ze niet waarmaken. Je zou b.v. kunnen kijken naar hetgeen de heer Lubbers heeft gezegd over regeringstekorten.

Hij heeft het niet kunnen waarmaken. Je zou met hem kunnen praten over werkeloosheidsaantallen, wat hij daarover heeft beloofd en gezegd heeft hij ook nooit kunnen waarmaken.

Als we nou kijken naar Maggie Thatcher is het nog veel erger. Zij heeft gezegd de werkeloosheid verminderd te hebben, terwijl ze in feite de werkeloosheid in Engeland bijna heeft verdubbeld, alleen met dien verstande, dat ze een groot gedeelte van de werkelozen niet meer als zodanig beschouwt. Die telt ze dus niet meer mee. Dan komt ze uiteindelijk aan getallen, die voor haar nog enigszins flatterend zijn (met haar uiterlijk heb je wel iets flatterends nodig).

Als ik een leider nodig heb, komt dat omdat ik zelf geen weg weet. Wanneer ik echter een leider macht over mij geef, dan zal hij mijn meester blijven het wordt eigenlijk een meester/slaafverhouding ongeacht datgene, wat er ook verder maar gebeurt. Dus ook wanneer ik het niet met hem eens ben kan ik me daar in wezen niet meer tegen verzetten.

Hoe dat ongeveer kan werken zien we heel aardig als we de kerkgeschiedenis naslaan. De kerk van Rome. Oorspronkelijk heel veel kerkvaders. Onze vader worde genoemd, nou ja, het celibaat was in die tijd nog niet noodzakelijk. Allemaal verschillende meningen, verschillende evangeliën, alles wat je maar wilt. Dan komt men tot de conclusie; Er moet één organisatie zijn. Dat kan zo niet. Wij zijn een te grote groep, er moet eenheid komen. Dan volgen er conciliums, het primaat van de bisschop van Rome wordt vastgesteld. Uiteindelijk - al is dat betrekkelijk laat in de historie - neemt hij zijn eigen onfeilbaarheid aan.

Op die manier dwingt men eigenlijk het geheel van het christendom in een bepaald kader. Maar wat heeft dat bijvoorbeeld te betekenen in de vroege middeleeuwen? Alleen mensen die van adel waren konden bisschoppen worden. Dus wanneer er een bisschop nodig was zocht een vorst iemand uit, een baron, een ridder of een graaf (als hij maar niet getrouwd was in de tijd dat het celibaat nodig was, en anders, als hij niet te veel schandaaltjes had veroorzaakt) en hij werd voorgedragen. Dan werd hij gauw tot priester gewijd, terwijl hij misschien 5 woorden Latijn kende en zijn naam kon schrijven en verder niets.

Dan was die man voortaan kerkprins. Hij was de man die het voor het zeggen had. Hij kon zelfs vorsten kapittelen als hij dat wilde. Omdat de liefhebberij van de adel in die tijd nogal eens in de oorlogsvoering lag, was hij natuurlijk ook voortdurend bezig om zijn rijkdommen te vergroten en eventueel zijn gebied uit te breiden.

Wanneer die situatie ontstaat zijn er heel veel mensen, die denken: ach, de geestelijkheid is zo gek nog niet. Je moet maar zien dat je je ermee bevoordeelt. Zo krijgen we in Europa te maken met de zwervende monniken, met de afluathandel en al wat daarbij behoort. Maar als we nou gaan kijken in India b.v. daar is oorspronkelijk een kaste van wijzen, de Brahmanen. Hun taak is wijsheid vergaren, wijsheid medelen en waar anderen geen raad weten, op grond van tradities beslissingen nemen.

In die tijd zul je altijd zien, dat vorsten omringd zijn door een aantal Brahmanen en dat de edelsten onder hen eigenlijk het meeste gezag hebben. Maar dan komt er een tijdje, dat er ook Brahmanen zijn, die uiteindelijk de luxe toch prettiger vinden dan de toch wel wat karige leefwijze, die deze kaste oorspronkelijk toestond. Brahmanen worden dan een tijd exploitanten van andere standen. Daardoor echter wordt een groot gedeelte van de waarde van deze stand teniet gedaan, terwijl anderzijds de stand zich veel verder uitbreidt, dus in aantal veel groter wordt dan eigenlijk goed is voor het geheel van de samenleving.

Het eindresultaat zien we nu, je bent van de hoogste kaste, maar je werkt gewoon op kantoor als klerk. Alleen daarbuiten heb je nog de pretentie, dat je meer bent dan een ander. Als je dan zakelijk een beetje pech hebt is het heel goed mogelijk, dat je nederig moet zijn tegen iemand van de kaste der uitgestotenen.

Ook daar waren heilige mannen, die net niet die kaste hadden en die deden wat anders. Zij gingen dan als heilige man rondzwerfen. Dat was een heerlijke manier om aan de kost te komen en bovendien kon je er nog rijk van worden ook als je een beetje voorspelde en je wist zo nu en dan indruk te maken. Je bad voor de mensen. Een groot gedeelte van de saddoe's die

rondzvierven zeg tussen 800 en 1700 in het hele gebied dat Indië werd genoemd vroeger was in feite alleen profiteur. Zoals ook vele van de zogenaamde fakirs eigenlijk meer goochelaars en entertainers waren, dan dat ze werkelijk mensen waren, die zich met yoga van verschillende soorten bezig hielden, die zich probeerden te heiligen.

Daarna krijgen we een periode dat het weer wat beter gaat. Maar waarom konden die mensen eigenlijk zo gemakkelijk al die anderen ik wil niet zeggen oplichten maar toch aan de neus rondvoeren? Omdat een mens, die niet in zichzelf en op zichzelf vertrouwt, niet in staat is beslissingen te nemen. Hij zoekt een ander die beslissingen voor hem neemt. Dat kan op de meest eigenaardige manieren gaan. Op het ogenblik zijn er in Java nog bepaalde mediums, waar vooral de overleden ouders en voorouders doorkomen. Mensen gaan daar naar toe wanneer ze niet helemaal zeker zijn van hun zaak.

Of er inderdaad een geest doorkomt of niet, dat is eigenlijk niet zo belangrijk, wanneer nu maar namens de vader, de moeder, de grootvader, noem maar iemand op, een uitspraak wordt gedaan, een beslissing wordt genomen. Want ze vertrouwen zichzelf niet. Toch moet je eigenlijk jezelf vertrouwen, want anders kom je niet verder.

Leiders zijn de mensen die beslissingen nemen voor degenen, die zichzelf niet voldoende vertrouwen om hun eigen weg te gaan. En schapen zijn al die mensen, die zich in een keurslijf laten dwingen en dan maar meelopen. Wat er uit voort kan komen, ach, u hebt misschien wel eens die massale bijeenkomsten gezien, waar iedereen Heil Hitler stond te roepen. Dan zeggen ze; hoe is het mogelijk geweest dat die mensen zo gek waren?

Gaat u eens kijken naar Ajax en PSV, die wedstrijden. Moet u eens zien hoe gek ze daar doen. Het is gewoon de massa die dat doet. De neiging om eens een keer uit de band te springen, om eens even je helemaal uit te leven en te vergeten wie je bent. Dat kun je natuurlijk doen op politieke bijeenkomsten en je kunt dat ook doen met carnaval of andere volksfeesten. Vroeger was de kermis ook zo'n feest. Tegenwoordig is het een mechanisch geëxploiteerde gokgelegenheid met schokkende, lichamelijke ervaringen tegen hoge prijs als toegift.

Altijd weer jezelf zijn betekent niet alleen maar de voortdurende zelfdiscipline, maar ook weten, dat je zo nu en dan je spanningen en je energieën moet kunnen ontladen. Als je aan een ander vraagt hoe je dat moet doen dan lukt het niet. Dan is de enige mogelijkheid om er toch wat mee te bereiken eenvoudig gaan zoeken naar iemand, aan wie je je hele hart en je toewijding kunt geven. Dan projecteer je je helemaal in een figuur van een ander en al je enthousiasme, al je spanningen leef je daarin uit, zodat je de innerlijke rust kunt houden om weer met de andere schapen mooi in de pas verder te sukkelen.

Er zijn heel wat beschavingen geweest op deze wereld. Maar ze tonen allemaal toch wel een vergelijkbaar verschijnsel. Eerst hebben we te maken met de mensen die voor zichzelf zorgen. De vechters, zou ik haast zeggen. De mensen die hun eigen wetten zoeken en hun eigen wetten maken. Dan ontstaat er op een gegeven ogenblik een zekere verzadigdheid. Vanaf dat ogenblik zoekt men naar mensen die die traditie willen voortzetten. Je hebt dan beroepssoldaten nodig. Rome bijvoorbeeld met zijn Barbaren.

Al is het niet algemeen bekend een deel van het leger van Alexander de Grote bestond wel degelijk ook uit mensen uit India. Veel uit de Punjab o.m. Hoe dat is gekomen? Er is dan niet de behoefte meer om voor jezelf te vechten. Maar dan is ook het zelfvertrouwen weg. Zolang je iets hebt waarvoor je vechten kunt, al is het maar om je gezondheid te behouden, om je verstand te behouden, een doel waar je alles op kunt richten, heb je zelfvertrouwen.

Dan vraag je ook niets kan een ander dat voor me doen? Dan vraag je je af wat moet ik doen? Maar al het je een tijdje goed gaat zeg je; "Ach, het is gezellig zo, laat een ander nou maar eens voor de dingen zorgen." Dan vraag je aan iemand; "Het gaat me nou niet zo goed meer. Wat moet ik doen?" Dan gaat het niet meer om de deskundigheid, het gaat doodgewoon om het wegnemen van de noodzaak zelf te beslissen. Men heeft geen vertrouwen meer in zijn eigen vermogen om zich te handhaven en te verdedigen.

Wanneer we kijken naar de moderne beschaving zien we eigenlijk precies datzelfde fenomeen weer naar voren komen. U zult zeggen. Heeft dat wat met geestelijke achtergronden te

maken? Ja. In een dergelijke periode zegt men wel eens dat een volk oud wordt. Dat het niet meer in staat is om zelfwerkzaam te zijn en dat het eigenlijk in een seniele sleur verder sukkelt.

Dan komen er leiders, dan komen er superkasten. Dan zijn er weer groepen, die zichzelf Übermensen zouden willen noemen of uitverkoren volk. Dan vinden ze altijd wel een reden om dat waar te maken. Deze mensen echter nemen beslissingen zonder te weten waarover ze beslissen. Dat is juist de grote moeilijkheid. Want daardoor ontstaan steeds meer problemen. Steeds meer problemen betekenen natuurlijk ook weer meer regelingen, maar steeds meer regelingen komen, heb je steeds meer wetten nodig om grenzen te stellen. Waar steeds meer wetten komen is voortdurend duidelijk, dat die wetten mazen vertonen en er zijn dus aanvullende wetten nodig. Op een gegeven ogenblik kom je zo ver, dat een enkele wetgever in een periode van 4 jaar ongeveer 100 keer zoveel wetten probeert af te kondigen als God voor de hele tijd heeft gegeven aan Mozes.

Dat is toch dwaasheid

Dan is het innerlijk eigenlijk verstomd. Maar langzaam maar zeker komt er dan toch een wrevel. Want de beslissingen die genomen worden zijn niet allemaal juist. Al datgene, wat wordt verkondigd met grote leuzen is niet allemaal precies zoals je dat nou graag zou willen hebben. Dan vraag je je af, hoe kan ik daar kracht of energie voor krijgen. Dan vlucht je in een systeem je vlucht in een geloof. Geloof en systeem getrouwheid zijnde twee grote ziekten, die op het ogenblik over de wereld uitvloeien.

Er zijn mensen die zeggen: "Ik kan niet meer. Dit wil ik niet meer." Ze worden misschien dropouts, clochards. Anderen zeggen: "Ja maar, ik voel me niet zeker meer, ik heb een meer directe leiding nodig." Dat worden dan eigenlijk degenen, die zoeken naar de kern van de zaak. Zoek je naar die kern, dan kom je op een gegeven ogenblik als je nog bezig bent met jezelf tot de conclusie; ook dat klopt niet. Dan kun je kiezen. Je kunt zeggen; Ik ga binnen deze traditie leven, maar ik ga ín die traditie wijzigingen aanbrengen. Of je kunt zeggen; Ik ga tegen de traditie in.

Verschillende voorbeelden. Laat ik een vergelijking maken van de bisschoppen in Nederland. Wanneer je Gijsen neemt en je zet daar tegenover een van de andere bisschoppen, b.v. die oude bisschop van Brabant, dan heb je te maken met twee heel verschillende benaderingen. Allebei zijn ze er van overtuigd, dat ze het juist hebben, natuurlijk. Maar de een leeft van binnenuit en de ander hangt zijn hele leven en zijn belangrijkheid en alles op aan een systeem, zonder zich af te vragen wat het systeem betekent.

Wanneer je al deze dingen zo bekijkt, kom je onwillekeurig ook te peinzen over Aquarius, de Aquariusperiode, we hebben daar al heel vaak over gesproken, dat weet ik wel. De veranderingen zoals ze nu zijn laten een splitsing zien. Aan de ene kant de mensen die terug willen naar het superieure gezag, de beperking a.h.w. van je eigen belangrijkheid en daarmee je eigen verantwoordelijkheid. Weer anderen willen zich juist losmaken daaruit en zoeken naar een eigen en persoonlijke ontwikkeling.

De boventonen laten dat niet duidelijk zien. Als je weer hoort "God bless America" waarbij iedereen zich op het hart staat te stompen in de hoop dat er geen embolie volgt, dan krijg je het idee: America, America is the best of all the world. Maar realiseert u zich wel dat eenderde, tenminste eenderde van de inwoners van de Verenigde Staten van Amerika in wezen gekant zijn tegen de beslissingen van de regering? Dat ze het gevoel hebben, dat hun land eigenlijk helemaal niet meerwaardig is? Maar ze worden onderdrukt. Natuurlijk. Want ze bedreigen het gangbare systeem. Ze worden overspoeld door bluffende stemmen, die hun tegen betaling God's zegen beloven ofwel tegen gehoorzaamheid en de bereidheid om te sterven, de vrijheid en de democratie.

In Nederland zien we soortgelijke dingen. Niet zo erg gelukkig, maar toch. In Duitsland krijg je zelfs op het ogenblik een uiteenvallen in twee partijen. In Engeland heb je op het ogenblik de strijd van het kiessysteem waardoor eigenlijk veel mensen een werkelijke mening over het bestaande systeem niet kunnen uitdrukken. Het aantal mensen dat in Engeland tegen het

huidige bewind is, is vreemd genoeg meer dan 50 %. Dankzij het kiessysteem zou Maggie Thatcher toch nog een meerderheid kunnen behalen.

Er is dus inderdaad een enorme onderstroming ontstaan. We zien die ook in de kunst, in verschillende culturele verschijnselen. Er zijn de mensen die het oude, het gevestigde a.h.w. verder ontwikkelen er zijn ook de mensen die daar volledig tegenin proberen te gaan. Ze komen vaak niet aan de bak. In enkele gevallen weten ze zich populair te maken bij de jeugd en zullen dan heel vaak om commerciële redenen water in de wijn doen. Maar er is een onderstroming, een sterke. In die onderstroming nu zit de behoefte om weer zelf de weg te kiezen, om zelf beslissingen te kunnen nemen, om zelf uit te maken wat er gaat gebeuren. Als je dat doet, zie je dat het in de moderne wereld niet kan. Tenzij er een extra mogelijkheid, een extra kracht is.

Het aantal paranormaal begaafden heeft zich in de laatste 7 jaar verdubbeld. Het werkelijk gebruik ervan is overigens zeer gering, op het ogenblik ongeveer 1 tot 1½ % van degenen die begaafd zijn. Maar paranormale gaven zijn gevoeligheden en die hebben niet alleen maar te maken met een of ander orgaan of zelfs met een bijzondere, geestelijke voorgeschiedenis, die hebben wel degelijk te maken met de Kracht die in jezelf woont. Volgens mij zullen er steeds meer mensen hoe dan ook - zelfs binnen het fundamentalisme - terug gaan grijpen naar de innerlijke waarde, de innerlijke betekenis, de innerlijke kracht. Zeg maar de God in ons.

Wanneer ze dat doen, vinden zij mogelijkheden en wegen, die onvoorstelbaar zijn binnen het kader van de gevestigde hiërarchieën. En dat betekent eigenlijk de toenemende grote verandering.

Een sociaal werker klaagde zich erover, dat zo veel mensen eigenlijk precies wetens hoe ze zijn sociaal verantwoordelijkheidsgevoel, zijn meeleven, zijn meevoelen moeten wekken. Zelfs wanneer hij probeert zich daar een beetje voor af te scherm. Zou je dat misschien anders kunnen zeggen? Bewust of onbewust maken steeds meer mensen gebruik van suggestiebeelden om anderen te beïnvloeden. Maar als je die sterk wil maken dan moet dat ook uit een innerlijke overtuiging voortkomen. Heel veel leugen en bedrog, zoals op het ogenblik in de wereld geuit worden, zijn toch weer te herleiden tot een poging om op een of andere manier, dat wat in je leeft te gebruiken.

Dan krijg je samenhangen die heel anders liggen dan op dit ogenblik begrijpelijk is. Een typisch voorbeeld. Op de gehele wereld zijn op het ogenblik een groot aantal groepen bezig om weer terug te keren tot hun groepskwaliteit. Mannen willen weer onafhankelijk worden van andere stammen. In Schotland en Wales zijn de mensen bezig om toch eindelijk een soort federaal verband en eigen staatsverantwoordelijkheid te krijgen. In Duitsland is al voortdurend een geschil gaande tussen het wat industriële Noorden, de Beieren, die een zeer apart ras zijn in dit opzicht en de vaak joviaal ambtelijk gestemde mensen, die hoofdzakelijk Rijnland en aangrenzende provinciën bevatten.

Deze groepen zijn allemaal anders bezig. Waarom? Waarom zijn er altijd weer van die bewegingen "Ja maar, wij willen onze groep terughebben. Wij willen onze eigen tradities hebben?" Omdat je ergens innerlijke verbonden bent met een bepaalde ontwikkelingsgang. Daar wil je uitdrukking aan geven. Maar die uitdrukking kun je uiteindelijk niet alleen geven door de gebruiken, door de taal die je spreekt. Dat kun je alleen maar doen door de kracht in je, juist binnen dit patroon uit te stralen en er gebruik van te maken om je te ontwikkelen volgens de krachten, die de groep en de indirecte groepsgeest bezitten. Een deelbewustzijn misschien. Maar een deelbewustzijn, dat in ieder geval een groot gedeelte van de levenskracht, een deel van het astraal en misschien zelfs een aantal geestelijke kwaliteiten activeert in de mensen op aarde.

Op het ogenblik, dat een leider onder bewijs moet stellen, dat hij het geven van leiding waard is met feiten en niet met woorden en daaraan bovendien consequenties verbonden zijn, geloof ik, dat het weer de goede kant uitgaat. Een mensheid kan niet helemaal zonder leiders. Maar het is heel wat anders of je de leider bent van een groep zelfstandig denkende individuen of dat je de leider bent van een schaapskudde.

Natuurlijk, schapen zijn gemakkelijker te hanteren. Maar werkelijke vernieuwingen, werkelijke ontwikkelingen, werkelijke ontplooiing van nieuwe capaciteiten en - naar ik aanneem - ook steeds meer nu nog occult of paranormaal genoemde zaken zijn alleen maar mogelijk, wanneer de leider weer direct aangesproken kan worden op al wat hij doet. Direct. Niet via instanties en parlementen, maar direct.

Zeker, dan gebeurt het misschien dat een of andere minister weer op het Groene Zoodje wordt opgehangen aan de wipgalg. Dat is best mogelijk. Dat is dan te betreuren. Maar dat is de consequentie van zijn leiderschap, van het doorzetten van zijn inzichten. Op het ogenblik is leiderschap iets, dat eigenlijk alle consequenties wegneemt. Laat ik het zo zeggen; Iemand die een winkeldiefstal pleegt kan nog op een redelijke bestraffing rekenen. Iemand die in een hooggeplaatste positie oplichting pleegt, zal misschien voor het oog van het volk veroordeeld worden, maar hij komt er uiteindelijk zo genadig af, dat hij er altijd winst aan over houdt. Het is gemeen om te zeggen, dat weet ik, maar dat is wel de praktijk.

Die dingen moeten verdwijnen. Wanneer steeds meer mensen hun innerlijke kracht gaan beseffen die kracht gaan gebruiken en zich niet meer tevreden stellen met schermen met woorden, met watervallen van begrippen, zich niet meer laten verblinden voor de werkelijkheid, door statistieken, dan komt het ogenblik dat de wereld inderdaad verandert.

Op het ogenblik zegt men; "Ja maar, die verandering zal ontzettend veel strijd enz. gaan kosten." De praktijk wijst uit, dat over het algemeen strijd en oorlogen door zeer kleine groepen worden gestimuleerd. Het merendeel is voor vrede. Of u nu gaat kijken in de staten die in oorlog verkeren of dat u gaat kijken in een voetbalstadion, gaat kijken in de internationale politiek het is allemaal precies: hetzelfde de mensen willen heus in vrede met elkaar leven. Ze willen heus wel met elkaar samenwerken. Maar hun leiders laten het niet toe. En de leiders moeten het toch weten?

Neem dat "de ander moet het weten" weg. Stel ervoor dat spontane aanvoelen, dat dan natuurlijk niet zo rationeel en wetenschappelijk verantwoord is. Stel daarvoor het aflezen van gevoelens en gedachten. Wat gebeurt er? Beethoven krijgt dan misschien toch nog gelijk en worden alle mensen dan Brüder.

Dat is het typerende van deze wereld. Als de vrede lang genoeg geduurd heeft, wanneer de mensen hun geestelijke ontwikkeling weer tot een zekere hoogte hebben opgevoerd, dan krijgen we precies hetzelfde verschijnsel dat ik u o.m. in India beschreef en ook in de middeleeuwen in het Christendom. Men gaat weer redeneren vanuit het standpunt van betekenis, macht, ik ben meer dan jij en er ontstaat weer een mate van - ik zou haast zeggen - corruptie in de hogere standen. Daardoor ontstaat weer de misleiding in de lagere standen en uiteindelijk hebben we weer te maken met een schaapskudde, die voortdurend door wolven geteisterd wordt.

Pas wanneer die teistering ver genoeg doorgaat zullen de schapen uiteindelijk tot de conclusie komen, dat volgzzaam verder gaan geen zin meer heeft. En schapen die aanvallen het gebeurt maar zelden kunnen nog heel gemeen en gevaarlijk zijn ook. Je zou het niet zeggen van zo'n witgewelde kudde. Maar als ze op hol slaat kan ze heel wat kwaad aanrichten. Dan ontstaat weer die kentering, die machtsstrijd. Dan krijgen we weer te maken met een werkelijkheid en een schijnwerkelijkheid die overal verkondigd wordt. Dan zal er weer een nieuwe fase aanbreken.

Als we alle beschavingen ter wereld vanaf de vroeg Lemurische bezien komen we tot de conclusie, dat de wereld tenminste 7 of 8 van dergelijke golven heeft doorgemaakt. Die golven hebben altijd gevoerd tot een verandering in het menszijn. Wanneer wij geloven in de betekenis van een Aquariustijd dan moeten we geloven in een verandering in de mensheid. Want zoals het nu bestaat is broederschap onder mensen waarschijnlijk alleen maar een kwestie van broedermoord, Kaïn en Abel, maar nu in meervoud herhaald.

Maar als deze mensen inderdaad weer naar binnen keren, als ze in zich de kracht, de wijsheid, het begrijpen zoeken, zeker, dan zullen er ook wel weer standen ontstaan zoiets als Brahmanen, dan zullen er weer wijzen zijn, die niet meer zoeken naar de stoffelijke bereiking,

maar die leven door een geestelijke bereiking en het delen van het geestelijke bereikte met allen die daaraan behoefte hebben

Dan ontstaat misschien een nieuwe tijd, waarin de Veden van het 21^e jaar honderd worden geschreven. Daarin de erfenis van al wat is gebeurd opnieuw wordt vastgelegd in diepe geestelijke wijsheid, opdat vele geslachten nadien daaruit zullen kunnen putten ook wanneer ze ze niet geheel meer begrijpen misschien.

Dergelijke wisselingen, een voortdurende wisseling doet mij veronderstellen, dat er sprake is van een groeiproces. Wanneer ik het bij de mensen bekijk ontdek ik, dat in perioden van bevolkingsaanwas een gemiddeld peil, als je daarover mag spreken, over het algemeen wat zakt. Dat in perioden van bevolkingsafname daarentegen, juist bijzondere kwaliteiten sterk naar voren komen. We zouden dus moeten zeggen; We zitten op een kenteringspunt.

Er zullen dan meer bewuste entiteiten geschikt kunnen incarneren op deze menselijke wereld en zij hebben deel aan die verandering. Er zullen een aantal entiteiten, die nu geïncarneerd zijnde, niet meer terug kunnen keren op de menselijke wereld in die belangrijkheid en die posities, die ze misschien voor zichzelf zouden begeren. Want ze kennen de juiste waarden van de nieuwe tijd niet. Daardoor zal een incarnatie vaak vertraagd worden, daardoor zullen ze ook vaak terecht komen in dienstbare situaties als ze toch incarneren. Want ze moeten leren.

Het is een evolutieproces als je het zo moogt noemen, waarbij de geest groeit naar een meeromvattend bewustzijn, maar gelijktijdig de stof groeit naar omstandigheden, die juist stoffelijke kwaliteiten helpt ontwikkelen, waardoor die geest een groter gedeelte van het ware ik ook in de stof kan gaan gebruiken en manifesteren.

Als dat het geval is ik neem het aan, maar ik weet het niet zeker, dan moet ik wel stellen: het gehele ontwikkelingsproces van de wereld in de stof en voor de geest is een rijpingsproces, dat schijnbaar schoksgewijze plaatsvindt, maar waarin altijd weer de innerlijke vernieuwing de basis vormt voor alle uiterlijke veranderingen.

Je zou je kunnen afvragen; waarom heeft God het zo gewild? Als er een God is. Ik weet het niet. Maar ik weet wel, dat het een soort wetmatigheid is. Een andere wetmatigheid valt me ook op dat deze perioden, waarin dus een gepaalde ontwikkeling plaatsvindt met opkomst, verval en dergelijke in verhouding steeds korter zijn geworden. De eerste periode was veel langer dan nu de laatste is geweest.

We kunnen dat niet eens meer binden aan de traditionele 21.000 jaar.

Laat staan aan de 2100 jaar die, om een bepaald sterfase, de heerschappij van een teken dus, gangbaar zijn. Het is heel waarschijnlijk, dat de veranderingen in deze tijd een enorme versnelling ondergaan en dat daardoor in 50 jaar meer kan veranderen in de innerlijke mens, zowel als in de wereld daar buiten, dan voor die tijd misschien in 1000 jaar.

Dat zou impliceren, dat de bereiking van de mensheid in afzienbare tijd (in duizend jaren) dan nog wel, maar toch afzienbare tijd zodanig groot kan zijn, dat eindelijk de mens een geheel is geworden. Dat geest en stof niet meer gescheiden werelden zijn, maar dat ze samenvloeien. Als dat gebeurt vraag ik me af of de aarde dan bewoonbaar zal zijn voor dergelijke wezens. Want wanneer ook bij haar de geestelijke krachten en de stoffelijke vorm samenvloeien, dan ontstaan enorme veranderingen op de wereld omdat ook de wereld dan in een nieuwe fase treedt en daarmee een nieuwe vorm van leven een mogelijkheid moet geven, een nieuwe vorm van ontwikkeling, andere stralingsverhoudingen zal kennen.

Uw tijd duurt het nog wel zoals het is. Maakt u zich geen zorgen. Maar het proces wijst aan, dat de aarde een ontwikkeling doormaakt, welke gereflecteerd wordt in de periodiciteit waarin plotselinge veranderingen, evoluties a.h.w. plaatsvinden, zowel op stoffelijk als op geestelijk terrein. Deze samenhang doet grondig stellen, dat de wereld met al haar achtergronden uiteindelijk een basispatroon vormt, waardoor alle menselijke ontwikkelingen en gebeuren mede wordt gereguleerd.

Er is een weg. Een weg naar binnen toe, waarbij de betekenis van die fasen geringer wordt. Maar zij, die de weg naar buiten toe gaan, zij hebben die voortdurende veranderingen van

node. Wie in zich de stilte bereikt hij leeft in het rijk Gods en zijn uitingen zijn niet belangrijk meer. Ze weerspiegelen alleen nog het oneindige, het perfecte evenwicht, de voortdurende potentie van de totale Kracht. Maar wie de uiterlijke weg gaat, hij is gebonden aan de fasen die mede worden bepaald door de samenwerking van de geestelijke, de bezielende krachten, laat me het zo zeggen, van de aarde en haar wisselwerking met de zon en daardoor met alle leven.

De aarde is een leerschool. Ja, ik kan het daar wel mee eens zijn. Maar dan een zeer vrije school waarbij je zelf de vakken moogt uitzoeken, zelf je studie moogt volbrengen in je eigen tempo en alleen moet beseffen, dat, wanneer je niet waarmaakt wat er in jezelf aan mogelijkheden schuilt, je tekort schiet, niet tegenover de wereld, niet tegenover God, maar tegenover jezelf.

Wat ons erfdeel zal zijn in de kosmos, wie zal het zeggen? Maar in deze menselijke wordingsgang met al zijn varianten van incarnatie en geestelijke bestaan is een voortdurend geënt zijn op de ritmen van de aardgeest en de zonnegeest onvermijdelijk aantoonbaar.

Laten we dan de wereld niet alleen maar zien als een reeks van verschijningen en verschijnselen, die door de mensheid en de menselijke geest alleen bepaald kunnen worden. Laten we toegeven, dat we deel zijn van iets dat ons milieu vormt geestelijk en stoffelijk en waarin de grenzen zijn gezet voor onze ontwikkeling, maar gelijktijdig de prikkels aanwezig zijn die ons dwingen tot verandering wanneer de tijd is gekomen.

Vrienden, dan na de pauze waarschijnlijk weer een ander onderwerp, ik weet niet precies welk. Mij rest allen nog u te danken voor de gegeven aandacht en te hopen, dat ik toch redelijk duidelijk heb gemaakt waar het om gaat. Ik wil het nog wel even in een paar woorden samenvatten.

De aarde heeft haar eigen ontwikkeling, geestelijk en daardoor haar ritmiek en stralingsinvloed. e.d. Deze is van directe invloed op de mensheid en zijn milieu en daardoor bepalend voor de mogelijkheden van ontwikkeling van zowel de mens als de menselijke geest. Ik wens u verder een goede en als het kan gezegende avond toe.

ASSOCIATIES

Ik zou deze keer wat willen zeggen over associaties. Wanneer een mens een bepaald woord hoort, dan reageert hij met een ander daarop als aanvulling. Als je tegen een stadsmens zegt: "water" dan zal hij "kraan" zeggen. Zeg je het tegen een natuurmens, dan zegt hij "rivier" of "zee". Want op deze manier plukt men eigenlijk de begrippen bij elkaar waardoor het wereldbeeld wordt bepaald.

Elke mens heeft zijn eigen wereldbeeld. Maar de associaties, die bij je optreden zijn eigenlijk bepalend voor de wijze waarop dit wereldbeeld kenbaar wordt. Ieder heeft een innerlijke wereld. Maar de wijze waarop hij die innerlijke wereld naar buiten brengt wordt over het algemeen zodanig geformaliseerd, dat je te maken hebt met een soort eenheidsworst.

Op het ogenblik echter, dat een mens begint te associëren, vooral vrij te associëren, dan zie je tot je verbazing, dat hij eigenlijk een heel beeld opbouwt van een wereld zoals die tot hem spreekt. Dan kun je ook begrijpen, waarom mensen heel verschillend naar de wereld kijken. Laat me een heel eenvoudig voorbeeld geven: Er is een dennenbos, dat staat wat lenteachtig maar toch wat somber daar te pronken en uit te wasemen, misschien dat er wat rode golfjes sporen rondwarrelen en daar staat een berkenboompje tussen. Pittig in het lentegroen, wat wiegend in de wind. De een zegt: "O, die boom is verdwaald". Een ander zegt: "Kijk eens, het lijkt wel een lichtekooi die bij de kerkraad op bezoek is." Twee verschillende werelden.

Op diezelfde manier zijn we eigenlijk ook voortdurend bezig met onze geestelijke wereld. Als ik tegen u zeg: Geest. Waar denkt u dan aan? Aan een persoonlijkheid? Aan iemand, die in verschijning kan treden maar dood is? Denkt u misschien aan een gedachtewereld? Of denkt u misschien zelfs aan iets wat bijna goddelijk is? De manier waarop u associeert bepaalt hoe u zelf uw eigen innerlijk en de waarden die in uzelf bestaan beschouwt. En de manier waarop u er mee werkt natuurlijk.

Iemand die zegt: "Geest, o, dat is zo'n ding dat door de muren komt en boe roept." Dat is iemand, die doodgewoon bang is voor zijn wereld, voor zichzelf en de spoken, die hij in zijn associatie onmiddellijk naar voren brengt, zijn eigenlijk de gedachteschimmen, die het hem onmogelijk maken om volledig natuurlijk en zonder angst te reageren op alles wat hem in het leven tegemoet komt.

Associaties zijn heel erg belangrijk. Als je bij voorbeeld "historie" zegt, zeggen sommigen: "Willem van Oranje". Anderen zeggen; "histerie". Ze hebben allebei een beetje gelijk. De een denkt aan een groot verleden, de ander denkt eigenlijk aan een krankzinnige opwinding over zaken, die je toch niet kunt voorkomen. Allebei hebben ze gelijk, ten dele. Maar hun wereldbenadering is anders.

Als u zelf dus associeert, dan zult u ontdekken, dat er heel veel dingen zijn die gewoon op lichamelijke functies aanspelen. Zoals het nonnetje, dat naar een kaars keek en aan wat anders dacht. Dat mocht niet in haar roeping. Ze heeft die zonde bekend. Toen moest ze voor straf kaarsen aansteken. Ik denk, dat het op haar associaties niet bepaald aanstekelijk gewerkt heeft. Want datgene verteren, wat je kwelt, is een oplossing.

Heel veel mensen zijn ook voortdurend bezig met angstdromen. Maar ze vragen zich niet af wat ze betekenen. Een mens is voortdurend bezig met een droom, waarin hij maar tegen de stroom op zit te roeien en toch wordt weggedreven naar een waterval. Wat zegt zo iemand? Zo iemand zegt doodgewoon, griezelig, ik vertrouw het helemaal niet. Ik kan mijn leven zelf niet besturen en ik doe toch zo mijn best. Een ander heeft precies dezelfde droom, maar hij zegt: He, ik ga dus kennelijk niet juist te werk, ik draai de boot om en ik roei de andere kant uit, want dan kan ik nog sturen.

Iemand droomt, dat hij aan het koorddansen is of trapezewerker is in een circus. Elke keer grijpt hij nog maar net die trapeze of elke keer kan bij nog net zijn evenwicht hervinden. Dat is gewoon ook een associatiebeeld. Zo iemand denkt Ik ben onzeker, ik verkeer in gevaar. Zal ik het nog redden? Zijn eigen twijfel t.a.v. zichzelf komt in het beeld tot uiting.

Dit zijn natuurlijk beelden en ze zijn veel te uitvoerig om ze normalerwijze met woordassociatie b.v. te verknopen. Maar in de woordassociatie geven de onderdelen uit die beelden en uit die symbolische voorstellingen eigenlijk automatisch weer? alleen door niet na te denken, wanneer we begrippen aaneenrijen.

Als je tegen iemand zegt: "vader" is de kans groot dat ze zeggen: "moeder". Maar ja, als je datzelfde zegt tegen iemand, die een geestelijke roeping heeft, is de kans groot dat hij zegt: "Paus". Waarom niet? De wijze, waarop jij in de wereld leeft, wordt uitgedrukt.

Nu komen er heel wat afwijkingen voor in die associaties, die niet uit de omgeving en niet uit de normale levenservaring verklaarbaar zijn. Het wonderlijke is, dat je ook dit in associatiepatronen heel goed kunt vinden. Wanneer je b.v. zegt: "visser" en de eerste reactie is: "strandjutter", dan is dat heel waarschijnlijk iets, wat te maken heeft tenzij zo iemand in zo'n milieu woont waar strandjutters zijn met een vroeger beleven.

Wanneer iemand het heeft over een auto en een ander zegt "wagenrace", niet autorace maar wagenrace, dan denk ik, dat zo iemand vroeger het oude Rome wel eens beleefd heeft. Zo zijn er duizend en een aanwijzingen, waardoor je eigenlijk al sprekende wanneer het maar om associaties gaat, zelfs kunt doordringen in het verleden, dat de persoon zelf zich niet herinnert.

Er zijn andere gevallen bekend, waarbij associaties direct of indirect te maken hebben met een periode in het leven, zeg de eerste 6 maanden, waarin toch wordt aangenomen, dat het kind nog niet beredeneerd waarneemt. De associaties maken duidelijk, dat er wel degelijk een beoordeling en beredenering is en dat gevoelens verknoopt zijn met bepaalde uiterlijkheden en dan ook een bijpassend beeld vinden.

Als je tegen iemand zegt; "knal" dan roept de een "vuurwerk" de ander "geweer" een derde "zweep". Waarom? Omdat voor de een het leven veel showeffecten vertoont, voor de tweede is er ergens waarschijnlijk zelfs een trauma, dat te maken heeft met wapens, oorlog misschien of iets dergelijks. En de derde, ja, dat kan een voerman zijn, maar het kan ook iemand zijn, die de zweep heeft gevoeld in het verleden.

Als je een aantal van die aanduidingen bij elkaar brengt, krijg je dus een heel aardig beeld van een persoonlijkheid. Ik weet, dat dit in de psychologie alleen maar een hulpmiddel is. Want dan gaat men natuurlijk veel verder. Maar alleen door associatieproeven ben je wel degelijk in staat iets te zeggen over de hele wordingsgang van een mens. Daarnaast kun je uit de wijze waarop de associaties ontstaan, bovendien nog ongeveer aflezen wat vooral in de groeiperiodes dus zeg tot het 21^e jaar zijn wereld is geweest. Dat zijn sociaal milieu is geweest. Al die dingen worden weerspiegeld.

Dan draagt elke mens een stempel in zich, dat of hij het weet of niet zijn denken beïnvloedt. Dan draagt elke mens bovendien een reeks van begrippen in zich, begripsverbindingen, die bepalend zijn voor zijn beleving van de wereld en zijn benadering van de wereld. Dan kunnen we wel zeggen; de wereld en haar achtergronden, maar als je het als mens benadert moet je zeggen; ik en mijn associaties want die maken uit wat mijn wereld voor mij is.

Je kunt het soms terugvinden in gedichten. Dat gedicht, dat steno der emoties, verpakt in woorden, kan soms op een ontstellende wijze weerspiegelen, wat er leeft in een mens.

Ach, was ik maar een vlinder, ik vloog van bloem tot bloem.

Ik droeg met zijden vleugels, de vreugde met mij om, en keek naar heel de wereld van mensen niet meer om.

Het is een bestaand gedichtje, hoor. Dus dat u niet zegt wat zit jij te knoeien.

Ach, was ik maar een vlinder. Onvrede. Vlinder wordt niet gezien als een bestaan, maar als een verschijnsel. Gaan van bloem tot bloem zwerven en voortdurend eigenlijk genieten. En dan wat kan het mij schelen, ik heb mij afgezonderd van de wereld ergens. Ik wil alleen mijzelf. Dat zit er allemaal in.

Zo kan een gedichtje een omschrijving vormen van een wereld, maar ook van een mens.

De kleppende klompen stompen de grauwe stenen.

En het is een breken dat er klinkt, in mij is ook het stille breken, dat mij een treurzang zingt van al wat is en zijn gebreken.

Mismoedigheid. Iemand, die met zichzelf geen raad weet.

Het is de moeite waard om te kijken hoe de mensen het doen. Zelfs een journalist geeft bewust of onbewust heel vaak in zijn berichtgeving alleen door zijn woordgebruik al aan wat hij denkt, wat hij voelt, hoe hij de wereld ziet, hoe hij betrokken of niet betrokken is bij het onderwerp. Een politicus verspreekt zich, en zonder het te weten maakt hij duidelijk wat hij werkelijk bedoelt. Als hij het zou weten, zou hij het waarschijnlijk betreuren. Daar kun je ook niets aan doen.

Altijd weer het samenklinken van begrippen. Het is alsof begrippen met boeien aan elkaar gesmeed zijn. Zoals in ons bepaalde beelden en gevoelens aan elkaar gesmeed zijn op een wijze, dat we ons er werkelijk niet van los kunnen maken. Zeker, we kunnen de toestand beseffen en dan beter begrijpen wat het betekent. Maar kunnen we het veranderen? We kunnen onze angsten overwinnen. O, natuurlijk. Maar kunnen we het onbehagen ongedaan maken waaruit angst is voortgekomen? Ik betwijfel het.

In de gehele wereld zie je altijd weer bepaalde stromingen ontstaan. Een stroming van denken, een stroming van ontwikkeling, b.v. de mechanisatie in deze tijd. Als je met de mensen praat en je ziet welke begrippen bij hen het eerst opkomen wanneer je er over praat, zelfs in een normaal gesprek, dan kun je ook zien hoe die mensen denken. Als het beredeneerd is, doet het hen in feite niets. Dan staan ze er buiten of volgens hun eigen begrip er boven. Wanneer het een emotionele reactie is, positief of negatief, zegt het al iets over de persoon.

Maar zegt het gelijktijdig niet iets over de gespletenheid, die elke beschaving voortdurend kent? Zegt het niet heel vaak iets over de moeilijkheden van een mens, die ontgroeid is aan oude beelden, maar de nieuwe niet kan vinden? Als ik tegen u zeg God. Vroeger was het gemakkelijk. God, o dat was een of andere heer die door de hemelen heen raasde. God, dat

was een oude man met een baard, die op een troon zat om te oordelen. Als ik tegen u zeg God, waar denkt u dan aan? Aan licht, aan een leegte, kunt u zich er niets bij voorstellen?

Het zegt iets over uzelf. Maar het zegt ook iets over de wereld waarin u leeft. Als u zich werkelijk niets kunt voorstellen dan is het duidelijk u leeft in een wereld, waarin gevoelde zekerheden niet meer uitdrukbaar zijn, niet omschrijfbaar en meestal niet benaderbaar. God, het grootste wat er zou moeten zijn, kun je je niet meer in een vorm voorstellen. Zelfs niet eens als een wolk. Het is iets het is er wel, maar het is er eigenlijk niet.

Zoals het goede in de wereld, waarvan je heel vaak denkt; nu ja, het zal er wel zijn, maar waar? Heel vaak ook zie je dat de begrippen samenvloeien op een bijna ongelooflijke manier. Als je tegen mensen zegt; "waarheid" dan zal ongeveer 7 tot op de 10 antwoorden "leugen". Dan zou je zeggen nou ja, dat is een tegenstelling. Maar er zit iets meer in. Waarom is de leugen de tegenstelling van de waarheid? Als je dan zegt: "waarheid, omschrijf het" dan zeggen ze: "Ja, iets waaraan niet te tornen is." Een negatieve omschrijving meestal. Omdat ze het gevoel hebben dat veel wat hen als waarheid wordt verkondigd een leugen is. En dat ze zich afvragen of er in een leugen niet ergens waarheid schuilt.

Een grote verdeeldheid. Nu mijn voorganger gesproken heeft over de 21^e eeuw en alles wat ermee samenhangt, kan ik alleen paar zeggen; let eens op, kijk eens hoe eigenaardig b.v. jonge mensen op het ogenblik bepaalde slagwoorden hebben. Zoiets van de een zegt: pip pip en de ander zegt: pop. Dan zeg je: is dat zinvol? Ergens wel. Hier worden een scherpe en ronde klank gebruikt als een antwoord op elkaar. Soms zou het een sexuele betekenis kunnen hebben, soms zou het duidelijk kunnen maken, dat ze eigenlijk het gevoel hebben, deze dingen moeten samen komen. Er moet een samenwerking, een eenheid en versmelting zijn.

Al die kreten die worden geslaakt ook de modekreten blijken een bepaald antwoord te hebben. Dat antwoord blijkt meestal als je het ontleedt eigenlijk associatief ontstaan te zijn. Hetzij door een klankassociatie, hetzij door een begripsassociatie. Dan blijkt, dat zelfs de jeugd van vandaag in haar modetermen, in haar woordgebruik en vooral haar samenvoeging van begrippen duidelijk maakt wat ze is, wat ze ziet in haar wereld en wat ze zoekt.

In de oude tijd zeiden ze vaak; Een schip op het strand is een baken in zee. Kijk naar de mislukkingen om je heen. Luister naar hun eigenaardige samenvoegingen van klanken en van woorden en de associatieve verwerking daarvan en u zult weten, waar de gevaren liggen van deze tijd. Maar ook waar de goede kanten liggen, wat de juiste koers is. Want de wereld laat u niet zonder tekenen en zonder hulp zitten. Ze geeft u altijd weer datgene, wat u nodig hebt om door te dringen zowel tot uzelf als tot een wereldbeeld, waarin ook anderen bestaan en waaruit u voor uzelf iets goeds kunt maken.

Vraag u eens af hoe het komt, dat sommige mensen altijd met een zekere opgewektheid reageren, zelfs op het treurige. En anderen altijd droefgeestig zijn, zelfs als de honderdduizend hen wordt thuisgebracht. Dan zeggen ze onmiddellijk Hoeveel belasting moet ik nu betalen?

De optimist en de pessimist, zult u zeggen. Maar waarom is die optimist zo optimistisch. Is het misschien iets in hemzelf in haarzelf, een zekerheid, die toch ondanks alles elke keer weer naar buiten komt? En is het pessimisme niet de angst misschien voor het leven of de misnoegdheid met het eigen bestaan?

Je medemensen begrijpen is een sleutel tot het begrip van jezelf. Jezelf begrijpen is de eerste stap naar een bewustere ontwikkeling van je eigen wezen zonder gelijktijdig je eigen wezen te verminken. Daarom wilde ik vandaag de aandacht een beetje richten op die associaties, die begrippen, die droombeelden en al wat daar verder bij te pas komt, waardoor u voortdurend aan uzelf vertelt, wat er eigenlijk met u gaande is. Wat er aan u schort. Wat u bent. Wat u zou moeten zijn.

Als u zo uw eigen wereldbeeld een beetje gedefinieerd hebt, wie weet, ziet u dan de ribben van de werkelijkheid door het vlees van de verbeelding en de interpretatie heen steken. Dat zou nuttig kunnen zijn.

VERSMELTING

Ik ben ik en jij bent jij. Maar als ik wat van jou begrijp dan ben ik ik, jij hoort erbij. Ben ik nog ik? Of ben ik langzaam aan onbegrepen, haast versmolten met veel, van wat je bent? Ben ik veranderd? Word ik nooit mijn oude ikje meer? En als ik geestelijke krachten ken en aarzelend het licht benader totdat het in mij kloppen gaat, het bloed in geestelijke aderen, dat lichtend voortspoedt, deel van mijn bestaan, dan ben ik nog mijzelf maar toch versmolten met het Licht. Want ik is slechts de waan, waarin ik het ongezegde uitdruk, het ongewetene mijzelf in beeld verklaar. Versmelten doen de dingen aller tijd. Door alle tijden heen zijn zielen met elkaar verklonken. Door alle tijden heen zijn dingen saamgegroeid en als een eenheid voortgegaan. Telkens weer, wanneer twee zielen in elkaar versmelten komt groter ik en vindt een eigen baan totdat het weer versmelt met groter ik. En zo het ik uiteindelijk sterft omdat de eenheid van al, wat ik zich noemt, de werkelijkheid beërft, die niet meer ik kan zijn. Versmelting, soms een pijn haast omdat je vreest jezelf te verliezen en toch een rijkdom en een vreugde, een verandering, die je heel de wereld mee voor jou beleeft. Het samen gaan, het samen komen, het als eenheid plots beseffen dat is de Kracht die aan de kosmos inhoud geeft en al bewustzijn dooft in 't algemeen beseffen, waar de kracht van Al en Werkelijkheid bestaat en alle schijn van deel, verdeeldheid, ik zijn als dwaze ballast achterlaat. Een luchtspiegeling die dooft, terwijl de werkelijkheid in ongemeten ruimte zijn eigen wegen gaat.

Ik hoop, dat ik het netjes heb gedaan. Versmelting is geen stoffelijk proces, maar een geestelijk. Het is een bewustzijnsproces. Maar zonder dit zullen we nooit een begrip, een beleven van de totaliteit kunnen vinden. Daarom heb ik het op deze wijze benaderd.

Hierbij maak ik een einde aan onze bijeenkomst en dank ik u voor uw aanwezigheid en uw aandacht. Ik hoop, dat u het geheel wat u geboden werd toch de moeite waard zult vinden om er nog eens over na te denken.

LES 10 - DE WERELD EN HAAR ACHTERGRONDEN

Voordat de kastelein roept "Sluitingstijd" hebben wij nog juist de tijd voor een cursus. Ik wil dan graag nog een overzicht geven en de titel is die van de cursus.

Wanneer we het geheel van de ontwikkeling van de mensheid en van de wereld zien ontdekken we, dat er perioden zijn vanaf de Hyperboreeën tot zeg maar de Atlantiërs van het eerste Rijk tot en met, waarbij de beschaving in feite magisch genoemd kan worden. Daarna krijgen we een verandering, we krijgen een oligarchische structuur. Er komt handel en je zou dan moeten spreken van een kerkelijke structuur. Dat loopt dan verder tot ongeveer 400 v. Chr. waarna we geconfronteerd worden met de filosofische systemen en ontwikkelingen die wederom worden afgewisseld door een kerkelijk magische structuur. Daarna krijgen we de vrijheid van denken. Dat begint eigenlijk een beetje met de encyclopedisten in Frankrijk. We zien dat daardoor het materialisme hand over hand toeneemt.

Kijken we naar de moderne tijd, dan zien we dat bepaalde magische elementen steeds een grotere rol gaan spelen. Op het eerste gezicht ben je geneigd te zeggen: Dat is dan een soort golfbeweging zonder meer. Maar de zuivere magie vindt in de priesterlijke structuur wel degelijk ook haar bevestiging en wordt nog gepraktiseerd tot ongeveer 200 v. Chr. Daarna verslapt het een beetje.

Wanneer we kijken naar de kerkelijke structuren die dan weer de uiteindelijk meer animistische, magische ontwikkelingen aflossen, dan zien we dat die kerkelijke structuren ook oorspronkelijk magisch geestelijk zijnde langzaam maar zeker hiërarchisch materialistisch zijn geworden. (Dat mag je natuurlijk niet zeggen, als je dat tegen de tegenwoordige paus zegt, zijn er weer enorme onkosten voor de kerk van Rome, omdat hij een beroerte heeft gekregen.) Maar het komt er wel op neer.

Wat is er dan aan het veranderen? In het verleden hebben we altijd te maken gehad met een zich ontwikkelend specialisme. Magie was een specialisme dat weer uiteen viel in genezingsmagie, bezweringsmagie, evocatiemagie enz. enz. In de kerken hadden we oorspronkelijk te maken met goden die spraken door orakels, waarzeggerijen, we hadden te maken met wat je een eerste vorm van psychiatrie en een voorloper van de biechtstoel kunt noemen. Daarnaast kregen we te maken met natuurgeneeskunde die ook in kerkelijk verband eigenlijk ontstaan is en zich ontwikkeld heeft tot een zekere vorm.

Daarna ontdekken we eigenlijk, dat alles steeds weer zeer specialistisch en eenzijdig is. Zelfs wanneer u kijkt naar het karakter van de verschillende kerkelijke groepen in deze tijd moet het een beschouwer toch opvallen, dat ze in hun benadering van de mens, van God en van zichzelf van een zeer grote mate van eenzijdigheid blijken te geven. Maar datzelfde vinden we bij de materialisten, bij de filosofen en bij de wetenschap. De eenzijdigheid is eigenlijk overal a.h.w. ingewoerd.

Als u naar uw moderne tijd kijkt, hoeveel specialisten treffen we daar niet aan? Het is tegenwoordig zo, dat als je hoofdpijn hebt dan ga je natuurlijk eerst naar een gewone dokter. Die bekijkt je en zegt: ik kan de oorzaak niet vinden. Hij stuurt je naar de internist, die er ook geen raad mee weet en hij stuurt je weer naar een ander. Misschien kom je uiteindelijk terecht bij een chiropodist die zegt; ja, het komt van je platvoeten. Dan krijg je steunzolen maar je houdt je hoofdpijn. Ik wil maar zeggen deze mensen bekijken het allemaal vanuit een zeer specifiek standpunt.

Wat zien we nu in de hedendaagse geneeskunde, ik gebruik dit als voorbeeld, want we kunnen dit op elk ander terrein ook eigenlijk constateren, dingen die oorspronkelijk als onmogelijk en krankzinnig en verwerpelijk werden beschouwd, zoals acupunctuur, drukpunctuur, alle andere daarbij behorende dingen, het gebruik van minimale stimulatierstoffen in oplossingen, zoals in een andere wijze van genezingen, het is langzaam maar zeker ingeburgerd.

Men beschouwt het niet meer als iets dat zonder meer verwerpelijk is omdat het niet past in het kader van zeg maar de leer, van het systeem. Zo dadelijk zien we dat we ook de menselijke geest, de mentaliteit steeds meer gaan betrekken bij genezingsprocessen. We hebben op het ogenblik al een bepaalde richting in de psychosomatica. Deze mensen zijn heel vaak geneigd om ook te denken aan mogelijkheden en facetten, die tegenwoordig nog paranormaal heten. Er begint dus langzaam maar zeker een synthese te ontstaan, waarbij allerlei zaken toch in een verband worden gebracht.

Zelfs in natuurwetenschappen blijkt op het ogenblik, dat je met zuiver specialisten altijd ergens weer vast loopt, maar dat, als er iemand is die alle verschillende specialismen kan overzien - er zijn al dergelijke groepen ingesteld in bepaalde grote concerns - het niet alleen mogelijk is om te voorkomen dat bepaalde onderzoeken vele malen gedaan worden, maar dat je gelijktijdig ook de een de tip kunt geven, die uit de onderzoeken van de ander voortkomt. We gaan dus in de richting van een synthese.

Wanneer die samenvoeging verder doorgaat kan ze nooit halt houden bij de zuiver materiele zaken alleen. Zoals in de geneeskunde al is gebleken, dat alleen al de psychische en mentale conditie van de patiënt van groot belang is voor de wijze, waarop het genezingsproces zich voltrekt, de mogelijkheden zelfs die men bij voorbeeld bij chirurgie heeft, dan moet je toch toegeven: we gaan een kant uit, waarbij de geest en de geestelijke kwaliteiten, datgene wat altijd een beetje als kerkelijk terrein is beschouwd, mee wordt betrokken in datgene wat wetenschap heet, wat te maken heeft met stoffelijke ontwikkelingen, maar dankzij deze toevoeging van nieuwe mogelijkheden en gegevens juist weer zoveel verder kan komen.

De ontwikkeling is er dus een waarbij, als u het voorbeeld tenminste aanvaardbaar hebt gevonden, blijkt dat we een richting uitgaan van samenvoeging. Die samenvoeging zal allereerst natuurlijk plaatsvinden op die gebieden, die er het meest van kunnen winnen. Dat lijkt mij dan te zijn politiek, strategie, maar al heel snel ook het zakenleven. Indirect krijgen we dan ook nog de geldhandel erbij, die wel degelijk aan een dergelijke gemeenschappelijkheid en uitwisseling van gegevens op zeer korte termijn ontzettend veel zou hebben.

Dan gaan we van daaruit toch ook verder, dacht ik, in de richting van de kerken. Want tegen de feiten kun je toch moeilijk vechten. Er zijn natuurlijk altijd mensen die het proberen. Er is zelfs een dominee die uitroept dat de verdorvenheid van het volk gestraft wordt doordat God AIDS heeft gezonden. Ik wist niet dat God ook in een USA laboratorium werkte. Dergelijke dingen zullen steeds meer tot het verleden gaan behoren.

De mens heeft behoefte aan een geestelijke achtergrond. Hij heeft behoefte aan een juister inzicht in zijn eigen persoonlijkheid en eventueel ook in zijn voorgeschiedenis. Hij heeft zeker ook groot belang bij het erkennen van de tijdelijkheid van zijn materiele toestand. Iets wat uiteindelijk alleen maar een fase is in een ontwikkeling en niet de enige en beslissende ontwikkeling, waardoor zijn lot voor alle eeuwigheid bepaald wordt.

Ik dacht, dat we daardoor zouden kunnen groeien naar een veel grotere eenheid bij de mensheid en een zij het zeer langzaam afsterven van allerlei vooroordelen en op den duur misschien zelfs het verdwijnen van het gebruik van idealen, godsdienstige slogans en dergelijke ter zelfrechtvaardiging door diegenen, die zo graag macht willen hebben. Je zou dan moeten denken aan een versmelting van alle zaken. Maar dat houdt bij voorbeeld in, dat ook in de Islam, ook in het Christendom begrippen als reïncarnatie moeten worden gehanteerd en a.h.w. in het systeem moeten worden ingepast.

Het houdt anderzijds in, dat de ontwikkelingsfase die een cumulatief bewustzijn te zien geeft ook bij de Hindoes zou moeten worden aanvaard. Dus niet; O, daar staat een tijger laat ik er van afblijven, het kan mijn opa zijn."

Alle leerstellingen hebben iets goeds te brengen, waarom niet de methodiek van men ook toegepast in het Christendom? En waarom niet de openheid, de wereldopenheid van het Christendom toegepast in het Zen? Waarom niet de wereldverbondenheid van de Islam overgedragen naar het Boeddhisme? En omgekeerd: de erkenning van het zinloze van vele dingen uit het Boeddhisme overhevelen naar de Islam? Ik zeg niet, dat de godsdiensten zullen

sterven. Maar ze moeten zich veranderen of ze worden uiteindelijk enigszins belachelijke sekten.

Ze kunnen blijven bestaan, maar ze moeten naar elkaar toe groeien. Ze moeten als het ware de verschillende uitdrukking worden, die men in een bepaald milieu en door een bepaald soort mensen geeft aan een algemeen begrip, dat over de gehele wereld steeds sterker wordt.

Een dergelijke geestelijke ontwikkeling zal bovendien de ontwikkeling van alle paranormale begaafdheden of hoe we het moeten noemen, de werking en de mogelijkheden van de innerlijke kracht, de kracht van de geest aanmerkelijk bevorderen omdat er geen taboe meer op rust. Het zou betekenen, dat kinderen zich veel gemakkelijker kunnen ontwikkelen en dat niet meer door de maatschappij hun meestal in principe in de eerste jaren aanwezige paranormale kwaliteiten eenvoudig worden onderdrukt of worden afgedaan met een: "Fantaseer niet en lieg niet."

Je zou op die manier een mensheid kunnen krijgen, die uiteindelijk open staat voor de waarden van de geest, maar nu niet meer in een eenzijdigheid, maar in een algemene erkenning van de mogelijkheden en gelijktijdig toch met een persoonlijk vanuit het ik bepaald reageren op die mogelijkheden. De achtergronden op aarde die hebben we u redelijk uitvoerig uiteengezet in verschillende lezingen hangen samen met allerlei grote entiteiten, de bezielers van planeten en sterren met de wisselwerking, die in het Al bestaan, de verschillende velden en magnetische stormen, die er zich door bewegen en die ook wel degelijk invloed hebben op uw wijze van reageren en beleven als mens. Wanneer we daar bovenuit kunnen komen wordt als vanzelf ook duidelijker met welke waarden van buitenaf we te maken hebben.

Nu voel je je bevangen door een of andere stemming en je weet niet waar ze vandaan komt, dan besef je waarmee ze in verband staat. Dit zou kunnen voeren tot een veel grotere vrijheid voor de mens. Want een achtergrond, waarin ieder waarlijk zichzelf kan zijn, ook wanneer dat misschien maatschappelijk nog steeds gebonden is aan bepaalde regels, brengt met zich mee, dat ieder zich kan ontwikkelen tot de top van zijn eigen mogelijkheden. Daar, waar de mens gaat begrijpen: het is belangrijk dat ik juist weet hoe ik moet zijn, hoe ik moet reageren en niet wat anderen mij vertellen wat moet, wat in mij leeft, daar kan ook elke mens de top van zijn maatschappelijke prestatie bereiken. Hij kan daarnaast zijn grootste harmonie bereiken en zijn meest intense zelfkennis.

Dan zullen de mensen veel meer dan nu op het ogenblik het geval is, zich bezig gaan houden met de vraag; Wie en wat ben ik? Wat drijft mij, welke krachten voel ik in en rond mij? De versmelting van werelden, die zij het misschien een honderd of duizend jaar mogelijk is. Dit zou kunnen worden tot een totaal nieuwe ontwikkelingsfase, ja, uiteindelijk een totaal nieuwe mensheid.

Teruggaande zien wij, dat het specialisme noodzakelijk was om te kunnen doordringen tot de mogelijkheden, de waarden die voor de eenvoudige mens anders niet voorstelbaar waren. De godsdienst was noodzakelijk om een kader te scheppen, waarbinnen die mens kon leven en gebruik maken van al wat nog aan magische mogelijkheden voor hem bestonden. Daarna werd het noodzakelijk om de materiële mogelijkheden en verhoudingen aan te passen aan datgene, wat er geestelijk bestond.

Dat daarmee een golf van materialisme over de wereld komt, nou ja goed. Iedereen wil meer hebben. De een wil ingewijde worden en de ander miljonair. Uiteindelijk zijn ze beiden gelijk, alleen wil de een het materieel uitdrukken en de ander in een geestelijke verhevenheid. Maar men wil boven anderen staan.

Dat verleden heeft ons veel geleerd. We hebben b.v. geleerd, dat strijd op aarde nooit is uit te schakelen. Strijd is integrerend deel van de ontwikkeling van de mensheid. Alleen, die strijd kan verplaatst worden. We hebben bij voorbeeld gezien dat de hete oorlog overging in koude oorlog. Wat in feite alleen wil zeggen: een strijd op politiek en economisch gebied, die niet meer door wapens behoeft te worden uitgedrukt.

Het lijkt erg somber, dat dat zo is, maar het is een stap vooruit. Het is een verplaatsen van de strijd naar een ander terrein. Wat er op het ogenblik gebeurt, bij voorbeeld met Rusland, is

toch eigenlijk ook zoiets. Deze mensen willen nu eindelijk eens een economie zelf tot stand brengen in hun systeem, die vergelijkbaar is in haar prestaties en mogelijkheden met alle andere economische systemen die er op aarde bestaan. Men wil liever de wapens laten rusten omdat men beseft, dat ware grootheid tegenwoordig niet meer met wapens veroverd kan worden.

Waarom niet een stap verder? De geestelijke vrijheid. Het is toch eigenlijk krankzinnig, dat in die landen, die zich voortdurend bezig houden met God, die overlopen van allerlei filosofische systemen, er maar heel weinig plaats is geweest voor onpartijdig onderzoek van paranormale fenomenen, terwijl in de Sovjet Unie er een aantal universiteiten zijn, die zich daarin specialiseren. En dat in de Verenigde Staten een paar onderzoekcentra kunnen bestaan dankzij het feit, dat ze via het Pentagon in feite gefinancierd worden.

Maar wat komt er in Nederland eigenlijk terecht van dat onderzoek van het occulte, van het paranormale? Het blijft allemaal gebonden aan een systeem. Want we moeten een leerstoel hebben en als je een leerstoel wilt hebben mag je bepaalde dingen wel en andere dingen niet zeggen. Je moet vooral niet tegen kerkelijke of politieke schenen schoppen. Dientengevolge wordt de helft van de resultaten in feite verduisterd. Die wordt opzij gelegd in de akte, daar zullen we later nog wel eens naar kijken. Maar niemand kijkt er meer naar. Dat zijn de feiten. Zelfs nog van dit ogenblik.

Maar wanneer dit verder gaat zoals de huidige tendens aangeeft, dan kunnen we niet spreken over een wereld die ineens harmonie en vrede kent, we kunnen niet spreken over een wereld waarin de strijd wegvalt. Maar we kunnen wel gaan spreken over een wereld, waarin het element van strijd, van naijver, van als het ware jezelf aftekenen tegenover anderen, een ander karakter krijgt. Daar, waar geestelijke waarden en de mentale waarde een steeds belangrijker rol gaan spelen, waar de persoonlijke ontwikkeling en vrijheid wordt beseft als noodzakelijk om een sociale, een economische ontwikkeling aan de gang te houden, daar kun je verwachten, dat de mensheid haar totale gedragsmoden van het ogenblik steeds verder gaat wijzigen. Er zal enig, materialisme blijven bestaan, maar het zal niet meer domineren. Er zal natuurlijk allerlei idealisme blijven bestaan, maar het zal een redelijk idealisme zijn, dat voortdurend zichzelf toetst aan de mogelijkheden en aan de feiten en niet, zoals tegenwoordig maar al te vaak gebeurt, blindelings op hol slaat.

Ik wil u geen wereld tekenen van perfecte harmonie, van broeders en zusters. Bruderlein und Schwesterlein, jaja. Dat klinkt allemaal heel mooi maar dat ontaardt ook in ruzie. Maar gewoon een wereld, waarin langzaam maar zeker de facetten van het mens zijn een andere nadruk krijgen. Niet het uitschakelen van een menselijke ontwikkeling, dat is denk ik de eerste twee era's niet mogelijk. Dat zijn de tijdperken van ongeveer 20.000 jaar.

Die menselijke vorm blijft bestaan. Ze zal zich aanpassen natuurlijk. Uiteindelijk, als de mensen steeds meer voor de TV gaan zitten dan krijgt het nageslacht dikkere zitvlakken. En als mensen denken, dat hersenen het alleen doen en ze hun hele leven alleen paar bezig zijn met overpeinzingen, dan krijgen we een hele generatie eihoofden. Misschien dat er mensen met een duim komen, die er zo sterk en zo krachtig is als je nu hebt, omdat dat ding nodig is om op knoppen te drukken. Dat is allemaal denkbaar. Maar die dingen zijn niet belangrijk.

Of ze nu werkelijk in de toekomst allemaal kaal zijn of niet, wat interesseert het u. De enige, die daar misschien van droomt als ideaal, is de man die haargroeimiddelen aan de man probeert te brengen. Realiseer je gewoon, dat die uiterlijke vorm natuurlijk zal veranderen.

Ik denk, dat als u 15 generaties na deze komt en u zou terug kunnen komen in deze vorm en dit lichaam, dat u zegt: ik kan geen adem halen. Ik word hier ziek. Terwijl u ziet, dat de anderen heel rustig adem lopen te halen en lopen te trimmen enz. Want de mens past zich aan, het menselijk lichaam ook.

Wanneer je jezelf als deel van een eeuwigheid gaat beseffen, je gaat jezelf als het ware aanpassen aan de tijdelijkheid van het stoffelijk bestaan in het geheel van je bestaan, dan denk ik ook, dat de behoefte om zich door nageslacht a.h.w. een soort eeuwigheid te verzekeren ook voor een groot deel wegvalt. De overbevolking zal teruglopen b.v. Gelijkijdig de vermindering van behoefte aan winst en meer behoefte om zelf te zijn, om jezelf zo volledig

mogelijk waar te maken zou kunnen voeren tot een veel rationeler gebruik van alle hulpbronnen, waarover de mens op deze wereld beschikt. Het is niet alleen maar een geestelijk iets wat er gebeurt.

De achtergronden van de wereld hebben ons duidelijk gemaakt, dat daar waar een synthese uiteindelijk op gang komt en mogelijk is, het geheel van de gedragsregels verandert, het geheel van de persoonlijke benadering van leven, van innerlijke en uiterlijke waarden zich wijzigt. Natuurlijk, dan zullen we in het begin toch nog altijd weer met economische eenheden worden geconfronteerd. Dan krijgen we b.v. het Eurazisch continent als een economische eenheid tegenover het Amerikaanse continent en het Afrikaans continent met misschien haar wappering en het Australisch continent als blokken. Natuurlijk.

Blokvorming is iets waar politici ontzettend veel aan doen. Deze mensen zouden voor de eeuwigheid willen bouwen en daarom grijpen ze naar een blokkendoos. Het ligt er allemaal in. Het is bijna onvermijdelijk, dat we met steeds meer zogenaamde blokvormingen te maken krijgen. Het nationalisme, dat zich nog steeds zo krampachtig verdedigt, zal steeds meer nederlagen moeten incasseren omdat je niet gelijktijdig b.v. Europeaan kunt zijn en toch preferent Nederlander, Fransman, Duitser of wat anders. Dat betekent dus, dat een dergelijke ontwikkeling bijna onvermijdelijk is. Maar dan ga je ook begrijpen, dat je uiteindelijk elkaar toch nodig hebt.

Japan kan natuurlijk in Azië en Europa nog heel veel producten kwijt, maar het is op zijn productie aangewezen. Want de welvaart zonder die productie is voor de eilanden niet mogelijk. Dus zullen ze a.h.w. moeten integreren met in het begin b.v. China. Later met het Aziatisch continent en indirect dus ook met het Europees continent. Want in het Amerikaanse continent krijgen ze vandaag of morgen enorme concurrentie juist van de armere landen, waarin op het ogenblik specialistische industrieën worden opgebouwd.

Als je het zo bekijkt zeg je; ik zie a.h.w. die blokvorming als onvermijdelijk en ze zal waarschijnlijk al op de helft van de volgende eeuw zich sterk gaan aftekenen. Voor die tijd komen er nog wat mislukkingen, maar daaraan bent u gewend. Per slot van rekening de volkerenbond was een praatcollege, de EEG dreigt het te worden. Beiden leefden op kosten van de gemeenschappen die ze zeiden te dienen, terwijl ze in feite alleen maar een belasting vormden. Er is zoiets nodig. Je kunt niet meer zonder.

Zo is het ook met geestelijke dingen. De jeugd van tegenwoordig heeft een heel andere benadering van het leven maar ook van zichzelf dan anderen. Wanneer je nu die oude regels blijft handhaven dan bereik je alleen maar, dat niet alleen de kloof tussen de generaties te groot wordt, nee, je bereikt ook dat steeds meer van de jongeren, vooral degenen die minder weerstand hebben, hopeloos worden. Dan krijg je een toenemend aantal zelfmoorden enz. enz. Dat is toch ook de bedoeling niet.

Je moet je aanpassen bij de werkelijke noden van nieuwe generaties. Maar dat betekent, dat de oude zekerheden en de oude wetten allemaal op de tocht staan. Als we nu zien hoeveel op het ogenblik al zelfs soms op zwendel gebaseerde of op zelfbedrog gebaseerde leringen goede gevolgen kunnen hebben, omdat ze de mens met het geestelijk bestaan, met zijn eigen ik, met zekerheden confronteren, die je ergens anders niet vindt, dan kunnen we daar wel uit afleiden, dat dat verder zal gaan. Dat is onvermijdelijk.

Maar in het sektarisme zullen de mensen zoeken naar iets, wat niet alleen maar een zekerheid pretendeert te geven maar ook waarmaakt. Althans voor de mens zelf waarmaakt wat het pretendeert te zijn. Als je tot een sekte behoort en je bent er werkelijk gelukkig mee dan is dat heerlijk. Maar als jou het eeuwige leven wordt beloofd en je ziet al je oudere medeleden afsterven dan komt er toch een ogenblik, dat je niet tegen jezelf zegt: maar ik ben uitverkoren, ik blijf leven tot het laatste oordeel. Dat is heel begrijpelijk.

Er wordt dus gezocht naar die richtingen, waar op welke manier dan ook een geestelijke bewustwording, een zelferkenning, ook een mogelijkheid tot zelfexpressie is gelegen. Daarvoor zijn de mensen vaak bereid enorm veel offers te brengen en enorm veel beperkingen ook verder te accepteren. Wijst dat er niet op, dat de geestelijke inhoud, de geestelijke ontwikkeling, het vinden van een zekere innerlijke vrede, een innerlijk verdergaan, een gevoel

van harmonie t.a.v. de kosmos misschien, veel belangrijker is dan het precies passen in het stramien, dat door de ouderen is geweven uit twee wereldoorlogen, die ze uiteindelijk zelf niet hebben gewild maar wel mede hebben veroorzaakt.

We moeten realistisch blijven. Een Aquariustijdperk, waarin alle mensen als geestelijk verheven wezens in een absolute harmonie samengaan, is eenvoudig een nachtmerrie. Want daarmee zou het doel van het menszijn wegvallen. Mens zijn heeft uiteindelijk ten doel ervaring op te doen, bewuster te worden. Dat kan nooit als er alleen paar zoete harmonie is.

Laat ik het zo zeggen wanneer je je hele leven met fondant wordt opgevoed zou je toch graag iets pittigers willen hebben, of het nou een gebraden biefstuk is, bij wijze van spreken, of een portie Spaanse peper. Die zoetheid moet u met verwachten van de toekomst. Maar de wereld dwingt de mensheid a.h.w. om op een andere wijze te gaan leven. Dat kan ze alleen als ze eerst leert op een andere wijze innerlijk te leven en te beleven.

De mens moet doordringen tot dat, wat hij is. Leren te beseffen hoe hij deel is van misschien een hele keten van levens en moet op grond daarvan in staat zijn om zijn werkelijke ik steeds meer toegang te geven tot de beperkingen van het stoffelijk ego en de mogelijkheden daarvan.

Ik ben ervan overtuigd, dat de wereld haar taak als leerschool uitstekend vervult. Ik ben ervan overtuigd, dat er nog heel wat lijden en nood zal zijn voor de mensen in de komende tijd. Maar ik weet ook, dat dat onvermijdelijk is. Zoals de pijn bij de geboorte niet alleen de moeder treft maar ook het kind. Datgene, wat naar voren gaat komen, wordt uit de pijn geboren van de maatschappelijke verandering, uit de pijnlijke noodzaak toe te geven, wat je werkelijk bent en dat je werkelijk kunt.

Alle strijd, alle natuurrampen en alle ellende die er verder bij te pas komen, zijn uiteindelijk niets anders dan de geboortewezen van de nieuwe tijd. Laten we elkaar niet bedriegen door te zeggen; Maar voor mij zal het harmonisch verlopen. U zult moeten leren uw eigen innerlijke krachtbronnen aan te spreken, uw innerlijk begrip te hanteren om de voor u juiste weg te vinden. Als u dat niet kunt, liggen er voor u allerlei problemen.

Maar waar u in staat bent steeds meer gebruik te maken van uw innerlijke kracht, steeds meer te beseffen, wat de zin is van het bestaan en de noodzaak, waardoor u tot dit stoffelijk bestaan bent gekomen, daar zult u ook steeds meer leren vrij te zijn en in deze vrijheid zult u de vrijheid van de komende geslachten mede verzekeren en daardoor de werkelijke bloei en ontwikkeling van de mensheid.

En de wereld? Ach, de wereld is ergens vaak een weerkaatsing van datgene, wat op haar leeft. Ze beïnvloedt natuurlijk al uw leven, dat is duidelijk. Maar het leven beïnvloedt ook haar. Daar, waar de harmonie groter wordt, zal de aarde opnieuw gaan bloeien. Daar zal opnieuw de woestijn vrucht gaan dragen. Daar zullen opnieuw alle moeilijkheden en stormen in een zodanig kader samen komen, dat ze voor de mens en voor het leven een gunstige en niet alleen maar een vernietigende indruk en invloed hebben.

Aan het einde van deze cursus wilde ik u juist op deze punten wijzen. U bent deel van een proces, waarin de overgang van het specialistisch benaderen van problemen tot de synthese, waarin de problemen in hun wezen a.h.w. benaderd kunnen worden. Dit bent u aan het meemaken. Dit is deel van uw heden. Of u er in past of niet, het maakt weinig uit. Het proces is onomkeerbaar, onophoudbaar. Dan komt er een ogenblik, dat u waarschijnlijk al in de sferen zult zeggen; Ja, al het schijnbare lijden en onrecht, dat de wereld miljoenen jaren schijnt te hebben overspoeld, heeft ten doel gehad deze als een diamant fonkelende mensheid te produceren, die het licht van de Eeuwige weerkaatst en in zich schijnt te dragen. Deel te hebben aan een dergelijk proces is geen last maar een zegen, wanneer je het begrijpt.

Einde.

Als u commentaar hebt of vragen t.a.v. deze laatste les dan kunt u nu uw gang gaan.

❖ *Direct persoonlijk leed of ziekte, wat heeft dat dan te maken met de evolutie op zich*

Persoonlijk leed is over het algemeen iets, wat geboren wordt uit een onjuiste wereldvoorstelling of een onjuiste erkenning van eigen kwaliteiten.

Ziekte en ziekteprocessen zijn uiteraard voor een deel stoffelijke processen. Maar die stoffelijke processen kunnen voor een groot gedeelte worden afgeremd door de geest of ze kunnen door de onevenwichtigheid van de psyche worden bevorderd. Ik zeg u niet, dat u elke ziekte kunt overwinnen. Maar ik zeg u wel, dat u de gevolgen en de wijze, waarop u een ziekte ondergaat voor een groot gedeelte zelf in de hand hebt. Dat betekent gewoon, dat je moet leren leven met de mogelijkheden, die je op elk ogenblik hebt en dat je moet leren begrijpen, dat alles een zekere zinrijkheid heeft. Dat het leed, de ziekte e.d. de pijn misschien maar nevenverschijnselen zijn, die kunnen worden overspoeld door de harmonie, die je toch in jezelf kunt opwekken, de kracht die je in en rond jezelf toch steeds weer voelt. Dan kunnen er schijnbare wonderen gebeuren. Schijnbaar, omdat de processen heel anders, beter en sneller verlopen dan iedereen had durven hopen of verwachten. Maar eigenlijk geen wonderen, omdat de krachten van het eigen ik en de geest zeer sterk zijn, wanneer met gaat om al datgene, wat in de stof wordt beleefd en wat eventueel aan falen in het stoffelijk voertuig is ontstaan.

❖ *Binnen hoeveel tijd zal men wat minder consumptiegericht denken?*

Ik denk, dat het consumptiegericht denken in feite al is afgenomen. Het is niet meer een consumptiegericht denken, het is een als vanzelfsprekend aannemen dat bepaalde stoffelijke facetten nu eenmaal horen bij het leven. Maar de nadruk die er aan wordt gegeven wordt steeds minder. Wanneer u zich dat realiseert zult u met mij eens zijn, dat het consumptiegericht denken reeds nu in feite aan het afnemen is en dat zeer waarschijnlijk ongeacht de verbeterde verkoop en suggestietechnieken over een jaar of 30 al het consumptiepatroon bepaald wordt door behoefte en niet meer door van buiten toegevoegde illusies, stimuli, suggesties. Als je eenmaal zo ver bent kun je zeggen: nou, dan gaat het hard achter uit met het consumptiegericht leven en denken.

Ja vrienden, ik geloof dat het tijd wordt om te sluiten. Het is ons, die u deze cursus gegeven hebben, een genoegen geweest uw reacties daarop te zien. Niet dat ze altijd even gunstig waren. Maar ze hebben ongetwijfeld voor u bijgedragen tot een nadere precisering van uw eigen standpunt. Dat is erg belangrijk. Als ik kijk naar al datgene, wat aan mogelijkheden is neergelegd in deze lessen, dan heb ik het gevoel, dat niet alleen nú maar misschien ook later nog, mensen bepaalde uitspraken of bepaalde gezegden zullen zien als sleutels, waardoor zij zichzelf bewuster kunnen gaan bewegen in een wereld, die ze dan misschien nog niet begrijpen maar in ieder geval beter aanvaarden.

Ik hoop, dat deze verwachting niet beschaamd zal worden en wil u danken voor de mogelijkheden, die u ons hebt gegeven om op deze manier dit onderwerp toch te behandelen.

Goedenavond

GODSDIENSTEN

Ik wou nog een keer wat zeggen over godsdiensten. Dat is misschien toch wel leuk. Weet u wat het leuke is van een godsdienst? Zodra een godsdienst sterk genoeg is geworden verklaart ze onmiddellijk, dat de goden van de oude godsdiensten demonen zijn. Dat is ook heel begrijpelijk. Uw duivel is bijvoorbeeld niets anders dan de grote Pan, de natuurgod. Vandaar dat hij horens heeft.

Een Christen zou zich misschien eens kunnen afvragen; wie heeft die duivel horens gegeven? Dat komt gewoon daar vandaan. Het is wel gek dat nu ze van hem een duivel hebben gemaakt, zij zelf tegenover iedereen, die anders denkt, steeds bokkiger worden. Je zou er gewoon een sik van krijgen.

Bij godsdiensten zien we verder ook, dat ze alle middelen gebruiken om hun eigen onaantastbaarheid te verzekeren. Dat zijn ook van die leuke dingen. Als je bij voorbeeld kijkt naar de Islam zoals Khomeiny die bekijkt, dan betekent dat in feite; iedereen, die bereid is zich dood te vechten en zo naar het Paradijs te gaan en verdoemt iedereen, die het niet doet. Degenen die dan bovendien nog tegen de regels van het geloof zondigt, die moet je dan maar uitroeien.

Uitroeien is trouwens iets, dat heel vreemd is, dat gebeurt altijd in de naam van God, van de naastenliefde, van de sociale noodzaak of iets anders. En weet u waarom? Hoe minder zeker men is van datgene, wat men als een onfeilbare waarheid predikt, hoe meer men geneigd is om elke tegenstander maar de keel af te snijden of op andere min of meer rituele wijze het leven uit te helpen. Want dan kan men in ieder geval de macht behouden, die men ondanks zijn eigen twijfels aan zijn eigen waarheid, toch zozeer liefheeft.

Als je dan ziet hoe kerken eigenlijk ontaarden, sommige kerken worden gewoon internationals. Neem b.v. de Moonies. U weet toch wat de Moonies zijn? Dat zijn de volgelingen van Moon. Hij is nog geel ook, je zou dus kunnen zingen Yellow Moon. Maar het is geen Sweet Nawal. Klant het is een ijzeren discipline, die wordt geëist van de gelovigen. Als ze heel erg braaf en lief zijn geweest mogen ze uiteindelijk trouwen. Als ze dan nog braver en liever zijn geweest en vooral voldoende hebben opgebracht, dan mogen ze zij het op eigen kosten naar Korea of naar Japan. Op beide plaatsen gebeurt het nog wel eens, waar een massahuwelijk wordt gesloten door de heer Moon in hoogst eigen persoon. Sorry, het gebeurt de laatste tijd niet meer, maar het is lange tijd wel gebeurd.

Dan vraag je je eigenlijk af: "Wat denkt die Moon nou over alle anderen" Nu, hij zegt: "Ja maar wij, wij zijn de ware familie van God en alle anderen zijn uitgeworpenen, ongelukkigen." Ik weet het nog niet. Ben je een ongelukkige omdat je niet gelooft in de onfeilbaarheid van een meneer, die zich miljonair maakt door van de gelovigen discipline te eisen, Het is een wonderlijke zaak.

Dan heb je de mensen, die zo heerlijk kunnen vechten over zaken, die eigenlijk geen mens interesseert. Weet u dat er hier in Nederland werkelijk een compleet klein godsdienstoorlogje heeft gewoed tussen de volgelingen van twee predikers, die voortdurend maar bezig waarom over die ene vraagt: hoeveel engelen er op de punt van een naald zouden kunnen dansen. Nou ja, ik zou zeggen een dat is meer dan genoeg. Want als je er een naald in steekt dan is het of "Hoeps", of het is "Plof". Maar ja, die mensen zijn zo opgeblazen, dat ze denken dat dat belangrijk is.

Er zijn mensen, die voortdurend bezig zijn over het leerstuk de marialogie. Of de moeder van Jezus nu werkelijk een uitverkoren persoonlijkheid is of niet. Wat interesseert het je? Neem me niet kwalijk dat ik dat zo zeg. Al je leeft zoals Jezus het geleerd heeft, dan kom je er vanzelf. Dan heb je Maria niet nodig. Als je dat niet doet vraag ik me af of Maria, er iets aan kan doen. Natuurlijk, dat mag je niet zeggen. De Heilige Maagd moet je vereren. Ik kan begrijpen, nietwaar, in zo'n celibataire priestergemeenschap moet je tenminste een vrouw hebben die je mag vereren, waarvan je de afbeelding voortdurend bij je kunt hebben.

Waarom zijn de mensen altijd zo bezig. Waarom probeert b.v. elke kerk politiek te bedrijven? Politiek is de kunst van het haalbare, zegt men. De kunst van het haalbare berust op de leugen, die je de kiezer vertelt en het compromis, waarmee je je eigen baan zeker stelt. Dat is dus absoluut onchristelijk. Het is gebaseerd op onwaarheid, het is gebaseerd op eigenbelang en het is bovendien nog - als je het eerlijk meent - gebaseerd op een enorme betweterigheid. Ik weet niet of een kerk, die gelooft in b.v. naastenliefde of in de onbelangrijkheid van stoffelijke zaken zoals elders, zich wel met dergelijke dingen bezig mag houden.

Nee, ik heb zo echt het gevoel, als je kijkt naar kerken, naar godsdiensten, dat het voortdurend is: let op mijn woorden, niet op mijn daden. Aan de andere kant denk ik, dat de stichters het andersom hebben bedoeld geen woorden maar daden. Waarbij u dus ziet, dat Feyenoord reeds aanhangers had in het begin van deze era.

Kun je een godsdienst belijden zonder haar te leven? Ongetwijfeld. Als je maar voldoende bijdraagt voor goede zaken enz. dan mag dat allemaal wel. Maar laten we het dan anders stellen: kun je een waar volgeling zijn van Jezus, van de Boeddha, van Mohammed of wie dan ook, als je niet in de praktijk waarmaakt wat hij geleerd heeft

Er zijn natuurlijk ook mensen, die dit een beetje verkeerd bekijken. Er was eens een dame die een horizontaal beroep had. Toen zeiden ze tegen haar: "Hoe kun jij dat nou doen als Christen?" Toen zei ze: "Nou, heb ik mijn naaste lief of niet?" Ergens had ze natuurlijk wel gelijk in zoverre, dat ze probeerde om de mensen inderdaad gelukkiger achter te laten dan ze

geweest waren, maar aan de andere kant stond daar tegenover, dat ze hun altijd veel armer achter liet dan ze zelf bedoeld hadden.

Dan zit je in een moeilijk parket. Maar ik denk toch dat zo iemand nog dichter bij de waarheid zit dan iemand, die voortdurend bijbelspreuken spuit en ondertussen zich verhardt tegenover alle problemen van zijn medemensen.

Ik heb eens iemand horen zeggen: "De kerk is het imprimatur op de onverschilligheid gegeven op grond van getrouwheid aan de leer." Ik denk dat dat waar is. Want heel veel mensen kijken naar: wat denk je en niet naar: wat doe je. Toch dacht ik, dat alles wat je doet veel belangrijker is. Je kunt jezelf zijn, je kunt vanuit jezelf proberen, datgene waar te maken en te geven, wat naar jouw idee voor anderen belangrijk kan zijn. Dan moet je niet vragen: hoe doe je het of waarom doe je het maar je moet je gewoon afvragen; doe je het met goede bedoelingen? Dan heb ik het gevoel, dat je beantwoordt aan het mededogen van de Boeddha, de naastenliefde van Jezus en zelfs aan de edelmoedigheid, die Mohammed toch ook van zijn volgelingen eiste. Dan zit je goed.

Maar dat betekent dat er eisen worden gesteld. En die eisen zijn vaak veel zwaarder dan vele mensen lief is. Het is veel gemakkelijker om je terug te trekken en met een gevoel van eigengerechtigheid door God in een a.h.w. gegeven meerwaardigheid anderen te reguleren. Met de beste bedoelingen natuurlijk, maar wel tot voldoening van je eigen persoonlijkheid. Dan komen er ogenblikken, dat wat je zelf wilt en wat je weet wat je moet doen, met elkaar in strijd komt. Dan is de keuze die je maakt, de meest belangrijke die je maken kunt. Dat heeft niets meer te maken met godsdienst. Dat heeft alleen nog maar te maken met God.

God dienen is een heel mooi idee. Maar dien je God met gezangen? Ik weet het niet, maar een God die zaken als hard rock heeft toegelaten, kan volgens mij in de trage psalmenzang van vele gelovigen niet al te veel bevrediging vinden. Het is een verkrachting van elk muzikaal idee. Ik kan me voorstellen, dat een muzikale God zich verlustigt aan het Gregoriaans, maar dan gelijktijdig ziet welke fouten de zangers maar al te vaak aankleven.

Een mens moet een geheel zijn. De leer die gegeven is helpt je daartoe. Ook de Christelijke leer, zeker. Maar het is iets wat je zelf moet doen. Niet iets wat je plaatsvervangend kunt laten doen. O, ik wil natuurlijk niet het bloed van het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt en al die dingen meer, ineens volledig ontwaarden. Maar aan de andere kant, denkt u nou werkelijk dat iemand die zegt: "nou ja, dat kan best, want Hij heeft toch voor ons geleden" dan later nog het voordeel krijgt waarop hij rekent?

Trouwens, doodgaan vind ik helemaal een leuk ding. Het heeft misschien weinig met godsdienst te maken, ofschoon godsdienst voortdurend bezig is om de dood te maken tot een poort naar de eeuwige zaligheid voor allen die goedgekeurd zijn en eeuwige martelingen en pijn voor allen, die ze minder goed kan waarderen.

De dood is eigenlijk de poort naar een besef van je persoonlijke werkelijkheid. In hoeveel godsdiensten vind je dat terug? Wanneer je sterft houdt de mogelijkheid om tegen jezelf te liegen op. Al het andere, dromen en alles, het zijn bijkomstigheden, dat mag. Daarom zijn er zoveel sfeertjes. Daar je moet eerst aanvaarden wat je bent. Dan mag je pas dromen.

Dat is heel wat anders dan "het gerecht". Ik vind dat altijd iets voor een burgermaaltijd. Ga je dood en wat komt er dan? Het Gerecht. Soep vooraf. Maar een gerecht veronderstelt rechtvaardigheid. Maar kan rechtvaardigheid bestaan, waar niet alles mee in aanmerking wordt genomen? Alle omstandigheden, alle kwaliteiten, alle mogelijkheden. Al datgene, wat je ertoe heeft gebracht te zijn in het leven, wat je bent geweest. Maar ik denk dat die rechtvaardigheid ook eist, dat je dat aan jezelf toegeeft. Dat is natuurlijk een pijnlijk punt. Op een gegeven ogenblik kom je misschien in een hemelse wereld, je ziet daar een heel mooie engel staan en je wilt heel nederig daarvoor buigen. Dan zegt een ander tegen je: "Joh, waarom zou je dat doen, het is een oormworm geweest." En dan te zeggen; Wanneer die zo lichtend is tegenover mij, verdient hij zijn buiging" nou, dat vraagt nogal wat. Daar wordt nooit over gepraat.

De Egyptenaren waren ook gek. Dan zit je daar. Eerst moet je ook nog alle wachtwoorden kennen. Waarom? Want je gaat naar het hemelse gerecht. Waarom eerst al die slangen, die leeuwen en schorpioenen? Je klautert je dus het lazerus en dan sta je daar tussen twee en veertig enorme rechters. Dan moet je precies vertellen wat de waarheid is. Je krijgt de vragen te beantwoorden. Kijk, dat is natuurlijk allemaal een beetje onzinnig, het is magisch gedoe.

Maar een ding treft me en dat is, wanneer de weegschaal in balans is of bijna in balans, dan komt altijd de hemelkoe - zeg maar - en die legt een Veer der Genade aan de kant van de goede daden. Waarom? Omdat datgene, wat je bewust goed doet, altijd veel zwaarder telt dan wat je onbewust verkeerd hebt gedaan. Waar vinden we dat in de godsdienst terug?

Zonde? Zonde is vastgesteld door de mens. Er is een tijd geweest, dat het zonde was als een meisje gemengd ging zwemmen. Als de pastoor er maar aan dacht zat hij al te kwispelstaarten. Dat kon gewoon niet. Zonde. Zondag niet naar de kerk gaan? Op zondag gaan dansen in plaats van te luisteren naar die mooie toespraak van de dominee van 2½ uur? Zonde. Dan kom je in de hel. En als je in die hel terecht komt zie je dus waarschijnlijk diezelfde dominee en moet je toch naar zijn preek luisteren.

Hoe komen ze aan die denkbeelden Hoe komt een Mr Moon erbij om uit te roepen, dat de eeuwige kwelling zeker is voor iedereen, die niet tot zijn familie behoort? Hoe komen ze erbij? Hoe komen ze erbij om bij voorbeeld zoals Paulus uit te roepen: "Dwingt hen om in te gaan", terwijl Jezus juist heeft gezegd: "Verkondig de boodschap en als ze niet willen luisteren, dan ga, je maar een eindje verder." Ja, zegt Paulus, "dan loop ik me helemaal het lazerus zeker. Ik grijp hun bij de kippennek en ik schop ze het hemelrijk in, potverdomme."

Het klinkt misschien als een parodie, maar het heeft een ernstige achtergrond. Dan denk ik ook, als ik al die godsdiensten bij elkaar zie, hoe kunnen mensen zo verliefd zijn op systemen. Er bestaan hele wetenschappen, die gebaseerd zijn op uitleg en verklaring van het onbewezene. Theologie. Ik kan de mensen begrijpen, ze willen precies weten hoe ze het moeten verklaren. Maar ze weten niet wat het betekent. Hoe kunnen ze het dan goed verklaren? Dan nemen ze maar aar, dat wat zij denken dat het betekent, juist is. Als je dat in een laboratorium zou doen, zou de hele zaak regelmatig in elkaar klappen.

Een natuurkundige, die op die manier zijn problemen zou benaderen, zou wel een bromfiets lijken, plof plof plof. Maar neen, wij weten het. Of zoals mijn vriend Henri zei; "Theoloog? Theo liegt nog steeds," Maar niet bewust. Die is ervan overtuigd dat hij de waarheid heeft. Hij begrijpt alleen één ding niet, dat de waarheid alomvattend is en dat je niet het ene deel waar kunt noemen daarvan en het andere deel verwerpen want dat bestaat ook.

Alles is waarheid.

Het vinden van de harmonie en de waarheid, dat is hetgeen waar het op aan komt. Maar ja, waar moet je dan met al die hoge scholen naar toe. In mijn tijd heb ik dat meegemaakt. En dat vond ik zo zielig, dan gingen die jongens naar het seminarie. Dan dacht je, nou, dat kan wel leuk worden, want het woord semen zit er in. Maar nee hoor, daar werden ze er gevoed tot vrome droogklootjes die, wat nu eventueel meer fluïde was in sportiviteit, koude baden en boetedoeningen probeerden af te reageren en die niet zelf nadachten, omdat ze zo veel gedachten van anderen kregen, dat ze er niet aan toe kwamen om zich af te vragen wat is er" Dan bleef er alleen er het gevoel over. Ja, maar ik moet toch uitverkoren zijn. Dan voelden ze zich ook uitverkoren.

Het is misschien beroerd om het te zeggen, ik heb een broer gehad, die heeft op zo'n geval gezeten. Toen op een gegeven ogenblik was hij gewijd en mocht hij de eerste mis opdragen Toen zeiden ze; jaja, je broer de neomist. Ik denk, nou dat is nog waar ook, nu is Neo de mist in. Er deugde geen pest meer van die vent. Zoen kwam hij thuis en wou hij ook nog dat we meer Oom zeiden tegen hem. Toen ik tegen mijn broer ome zeggen, dus was ik een ketter. Verwerpelijk Ik werd goedertierend door mijn jongere broer toegesproken die zei, "Ach, aanvaard het nu allemaal maar, want de Heer wil het zo."

Toen heb ik me ook afgevraagd, welke Heer. Een God die alles scheidt, die alles mogelijk maakt, heeft die de zaak ingedeeld? Dat zou ik een verdomd gemene situatie vinden, stel u

voor, een welwillende familievader geeft aan zijn familie een feestmaaltijd. Daar staat een fantastisch, lekkere, mooi opgemaakte taart. "Jongen" zegt hij, je mag van alles eten maar van die taart blijf je af. "Ja, maar dan verdroogt hij, vader." Daar gaat het niet om, het is het principe." Nu, ik zou dan principieel een stuk van die taart gepikt hebben.

God heeft de hele schepping gegeven. We moeten ermee leven en er gelukkig mee zijn. We gaan naar de godsdiensten kijken, vrienden,

God heeft ons een feestmaal van levende waarden gegeven, maar denk erom, van de soep mag u niet eten want dat is niet goed. Van de kip moet u afblijven. U moogt dan eventueel de schorseneren eten, maar de asperges heeft God uitverkoren als bijzondere gave, die mogen u alleen door zijn vertegenwoordigers worden toegediend. Op vrijdag mag u wel zoute haring eten, maar u mag niet drinken voor de dorst.

Ik vind het reuze leuk een moslim mag, dat weet u waarschijnlijk, 4 wettige vrouwen hebben. Dat vind ik erg royaal van Mohammed. Want hij heeft gezegd je mag er 4 hebben. Hij heeft de mannen waarschijnlijk een tikje overschat, als je het mij vraagt. Maar wat zegt hij dan? Ze moeten elk een eigen huis hebben, je moet ze elk volledig gelijk behandelen. Dan vraag ik me ook af: Wanneer denkt de man dan: ik neem er wat bij? Ik ben er met één getrouwd en die is zo langzaam maar zeker toch wel sleets, dus ik neem er wat jongs bij. En om dan die oude net zo te behandelen als de jonge, dat vond ik te moeilijk hoor. Als je dat dan niet 2 keer maar je hebt het 4 keer. Oef! Dat is gewoon het onmogelijke vragen. Dat is precies hetzelfde als die feestmaaltijd,

Er zijn zo veel van die dingen bij. Trouwens, ik vraag me eigenlijk af, waarom hebben ze die twee soeren (?) de soeren van de koe genoemd in de Koran. Ik vermoed dat het is omdat daaruit alle uitleggers van Mohammeds leer hun gelijk plegen te melken. Het is een beetje gemeen als je het allemaal zo zegt. Maar onder ons gezegd en gezwegen, bent u religieus. U moogt wat mij betreft vroom zijn. Dat wil zeggen in uw hart een relatie proberen aan te gaan met de Schepper waarvan u voelt dat Hij bestaat. Daar is niets op tegen. Maar op het ogenblik, dat u door anderen laat vertellen met welke woorden u tegen hem moet spreken, dan deugt het niet meer.

Ik had een vriendje, die had een vader. Die vader haalde hem nooit aan. Die vond het noodzakelijk, dat hij werd aangesproken met "Mijnheer". De kinderen moesten ook staan aan tafel. Zitten was voor de ouderen. Kunt u de tijd nagaan, wie zou dat nu nog nemen? Maar in mijn tijd was dat zo. Die jongen haatte zijn vader.

Een God, die ook zo zou zijn, zou je die kunnen liefhebben, werkelijk liefhebben? Je mag tegen hem opkijken, je mag alles van hem verwachten, best. Maar diep in je hart denk je; kreng, ik word ook eens oud en dan zal ik ook zitten.

Dat is nu juist datgene wat volgens mij fout is. Laat je nooit in zo'n situatie manoeuvreren, dat je tegen hetgeen je voelt dat juist en goed is in moet gaan, omdat een ander zegt dat het Gods wil is. Of dat het zo hoort. Wees jezelf. Leef jezelf. Als je God wil dienen neem dan geen godsdienst, maar vraag je af; wat is God in mij? Wat voel ik dat die God van mij zou verlangen? En doe dat. Dan denk ik, dat u veel dichter staat bij de God dan al diegenen, die Hem zo voortdurend in het openbaar aanprijzen en aanroepen. Want als ik sommige predikers bekijk vanuit mijn huidige wereld, denk ik nog wel eens wat had Jezus toch eigenlijk gelijk toen hij zei; Gij gepleisterde graven.

Nu moet u mij dat niet euvel duiden. Natuurlijk, als je een geloof hebt, ga je gang. Je moet het zelf weten. Maar wanneer u innerlijk het gevoel hebt, dat het niet helemaal klopt, ga dan eens een keer uw eigen weg en probeer uw God te vinden i.p.v. de regels van buiten te leren, die anderen u hebben opgelegd.

Daar wou ik het bij laten. Gelegenheid tot protest is aanwezig.

❖ *Wat vindt u van de EO vandaag aan de dag?*

Ik kan me de EO voorstellen als een uiting van datgene, wat bij anderen leeft. Aangezien iedereen de mogelijkheid heeft om radio en TV uit te schakelen geloof ik, dat ze recht heeft

van bestaan. Maar als die uitschakeling niet mogelijk zou zijn, zou ik haar verwerpelijk vinden. Mooi geantwoord hé?

Dan gaan we over tot de afsluiting. U geeft een onderwerp.

❖ *Geboorte*

GEBOORTE

Je wordt geboren. Is het niet een sterven? Een weggaan uit een wereldzee, waarin je dreef vol van gedachten met een weten omtrent het verleden? Is het niet een pijnlijk sterven en een herboren zijn in het onbegrepen heden en wereld, o zo koud, zo hel, dat ze haast pijn betekent. Geboren worden is het pijnlijk weer beginnen aan een nieuw bestaan en als je sterft, dan in het sterven kondigt zich geboorte aan van andere wereld die je moet beleven, waarin je pijnlijk of tevreden verdergaat totdat ook daar misschien tot onbesef gedreven de klok van sterven voor je slaat en je opnieuw op aard moet leven en zo steeds verder voort moet gaan. Want altijd word je voortgedreven door onvolkomenheid en waan, tot al in jou tesaam geweven tot een besef van werkelijkheid, geboorte en het sterven overbodig je geleidt tot werkelijkheid, tot weten en tot waarlijk leven. En is die eenheid je gegeven, er is dan geen geboorte meer. Geen sterven en geen vergaan. Dan is alleen in 't Al beseffen, albeseffend voortbestaan en zo door alle tijd tesaam te trekken in een moment het Al te zijn, wetend: Ik ben een deel van alles. Ben ik nu groot of ben ik klein? Het Al spreekt ook in mij en alle dingen weerkaatsen in datgene, wat ik nu besef. Ik ben een deel van Al en Al zou niet zichzelf zijn, wanneer ik niet zou voortbestaan. Misschien zeg je dan, door dit laatste sterven, door in 't geheel nu op te gaan, heb ik voor het eerst het ware leven, het waar bestaan mogen beërven. Misschien niet de geboorte die u zich hebt voorgesteld, maar aan de andere kant, de waarheid, die spreekt in elke geestelijke en stoffelijke geboorte en die weerkaatst wordt in elk geestelijk en stoffelijk denken te sterven. Want in deze beide facetten is de enige waarheid gelegen, die voor alle wezens gelijk is en die blijft voortbestaan tot het ogenblik, dat we de waarheid zijn geworden de waarheid als deel van ons zijn ervaren en zo onze bestemming hebben vervuld naar ik aanneem.

Mag de vernieuwing u zo treffen, dat u ze in vreugde kunt beleven en aanvaarden. Maar doet ze pijn, denk erom, waar de pijn is geweest laat de vreugde zich ook weer zien.

Goedenavond.